

TACİM ÇİÇEK

SÖYLEŞİLERİM

ekitap.ayorum.com

TACİM ÇİÇEK

SÖYLEŞİLERİM

İÇİNDEKİLER

Söyleşinin Bizdeki Gelişimi Üstüne Notlar.....	6
Söyleştiğim Şairler ve Yazarlar.....	11
Uykusu Kayıplarda Bir Şair: Kâzım Güzel.....	12
Veysel Gultaş'la Sohbet.....	28
Mehmet Demirel Babacanoğlu'yla Sohbet	35
Şair ve Yazar Nevzat Yalçın'la Söyleşi *	43
İlhan Soy Türk'le	51
Yazınsal Serüveni Üstüne Sohbet.....	51
Damar'ın 5.Yılı Nedeniyle Özgen Seçkin'e Sorular	68
Bülent Habora ile	76
Yayıncılık ve Yazarlık Üzerine Söyleşi	76
Dördüncü Hâl Üzerine	81
Hayri K. Yetik'le Söyleşi	81
Yüzünü Şiire Dönmüş Şairle Söyleşi	86
Yitik Bir Sosyalist Yazar,	94
Şaban Akbaba İle Gecikmiş Bir Söyleşi	94
“Benim Ne Dedem, Ne Şeyhim Var”	104
Osman Bolulu'yla Söyleşi	104
İnsanın umudunu yitirmeme direncini yazıyorum, diyen	111
Hasan Özkılıç' la Söyleşi	111
Örgütlü bireyin yaratısıdır şiir, diyen.....	116
Aydın Şimşek'le Söyleşi	116

Parmak uçlarımdaki sızıyı yazıyorum	122
Ferhat İşlek’le Söyleşi	122
Zeki Büyüktanır’la Söyleşi.....	127
Ahmet Yeşil’le Söyleşi.....	132
“Kent yaşamında satılık olmayan hiçbir şey yoktur.”	147
Tansu Bele ile Söyleşi	147
Şair Ş. Avni Ölez’le Söyleşi	155
“şuara camiası”nın dışında bir şair ve fotoğraf sanatçısı:	159
Muhammet Güzel	159
Çiçeği prizmasında kırılan renk	159
Benimle Söyleşiler	164
Yeni Adana Gazetesi.....	165
Tartışma / Sormaca Yanıtları.....	165
Asıl olan gerçekleştirmektir.....	166
Toplumcu Gerçekçiliğin.....	168
Sorulu Denenceleri Üzerine*	168
Tacim Çiçek’le Söyleşi.....	171
'BURADAYIM SEVGİLİ OKUR, SEN NERDESİN' *	181
Çukurovalı Yazarla Söyleşi	189
“Üçüncü Binyılda Edebiyatın Geleceği” Üstüne Düşünceler/im.....	191
Güzel Yapıtlar Tutkularından Değil Kaygılardan Doğar	204
Tacim Çiçek’le Söyleşi.....	211
Söyleşi Tacim Çiçek’le.....	215
Bir Yazar:	221
Tacim Çiçek ile Tele-röportaj.....	221
Tacim Çiçek’le Söyleşi.....	224

Edebiyat Çiçek Açtı.....	230
Sonsuza Doğmak İsteği.....	230
Öğretmenlik, Yapıt Üretmede Etkili	233
İzmir'in Dergileri.....	236
Yeni Bir Ses Veriş.....	236
Bir Yazar-Eğitim Emekçisi	239
Tacim Çiçek'le Söyleşi.....	244
Yüzü Çocuklara Dönük Bir Yazar.....	248
Bursa 1. Öykü Günleri Soruşturması	251
Mustafa Emre'nin Sorularına Yanıt	257
Ekler	264
Damar İçin	265
Güzel İnsanlaradır, Çağrım	267
Aykırısanat.....	270
Damar.....	271
BİR AKADEMİYE DÖNÜŞEN, ASLINDA “BATAKLIK” OLAN EGEMEN EDEBİYAT ORTAMINA KARŞI AYAKTA KALABİLMEK	273
AYKIRISANAT	277
Buyaz Derneği Ve Değerbilirlik *	280
Alvar Köyü Şenliği	284

Söyleşinin Bizdeki Gelişimi Üstüne Notlar

1

Röportaj (söyleşi) aslında bir gazete yazısıdır. Gazete için haberin ayrıntısını okura sözcüklerle cümle cümle resmetmektir. Bu yüzden araştırmayı, incelemeyi, soruşturmayı, gezip görmeyi ve bunlara bağlı olarak da nesnelliği elden bırakmamayı öngörür. Sözcüklerle okuru olayın içine, konuşanın yanına ve yaşanılanların ortasına çekmeyi amaçlar.

Amerika'nın "Kuzey-Güney İç Savaşı"nı, gazetelerin yazar ve çizerleri tarafından okurlarına ulaştırıldı. Bunu yapan röportajcılar halkın gözü kulağı, sesi olabilmiş gazeteler, gazeteciler olmuştur. Batı'nın bu alandaki etkinliğini ise hepimiz biliyoruz. Hatta diğer edebi dallar gibi söyleşinin de buradan bize geçtiğini de...

2

Okuru, gezerek, görerek, gördüklerini ve yaşadıklarını anlatarak bilgilenmeyle birlikte bilgilendirmeyi amaçlayarak sözcüğün tüm karşılığı olarak özgün söyleşi tarihini ülkemizde Evliya Çelebi ile başlatmak olası. Çelebi'yi örnek alıp onun yaptıklarını yapmaya çalışanlar da olmuştur, ama bir yeniliğin başlangıcını ondan öğrenmek yadsınmayacak bir gerçeklik. Ulaşabildiğimiz kaynaklar bize Çelebi'nin bu alanda "ilk" olduğunu gösteriyor. Ama bu, Batı'nın rapor etmek anlamındaki "röportaj" veya bu tanımın dar anlamındaki "söyleşi"den ayrı tutulabilir mi diye soracak olursak; başka bir konu içinde irdelenmesi gerekir diye yanıtlayabiliriz soruyu. Cumhuriyet'in gelişmeye başladığı ve hayata damgasını vurmaya çalıştığı süreçte iki önemli kaynak kişi görüyoruz bu alanda: Falih Rıfkı Atay ve Ruşen Eşref Üneydin. İlki daha çok siyasal ve toplumsal alanda yaratıcılığını maddi eyleme dönüştürürken, öteki Eşik dergisinin soruşturma konusu olan "söyleşi"yle daha çok yakından ilgilenmiş, ama ilkinin içselleştirdiği alanı da dışlamaktan geri kalmamıştır.

3

Bugün “televizyon gazeteciliği” denilen bir boyuttan da söz etmek gerekir söyleşinin. Canlı-görüntülü ve sıcaklığına habercilik bir tür kamuoyu yaratmanın aracı olarak hayatımıza girmiş ve bize yön vermeye çalışıyor. İşlevselliklerinin doğru veya yanlışlığı bir tarafa, ama bir gerçeği vurgulamak açısından bilmemiz gereken şu: Bu tür sansasyonel habercilik kullananların amacına hizmet eden iyi bir araçtır. “Söz Fato’da”, “Sıcaklığı Sıcaklığına”, “Adliye Koridorları”, “Şok”, “Teksoy Görevde” ilk aklıma gelenler ve benzeri papparazzi türünden olduklarından edebi bir söyleme sahip değiller. “Arena”, “32. Gün”, “Yüksek Tansiyon” gibi; verdiğim önceki örneklerle göre daha da seviyeliler. Tüm bu gibi programlar, yalnızca güdümlü kamuoyu oluşturmaya odaklıdır.

Günümüzde görsel ve yazınsal medyaların etkisiyle ve de gücüyle genişleyen bir görünüm sergilediğini yadsımak olanaksızdır söyleşinin. Bugün söyleşinin başlangıcındaki dar kalıbı olan “mülâkat”ı görebilmek söz konusu bile olamaz. Çıkışı, gazetelerin okurlarını şekillendirmeye dayanan, yarayan “mülâkat” (söyleşi) sonuçta boyutu değiştirilmiş de olsa “ilk” yapısını korumaktadır diyebiliriz.

4

Bugün de çoğu gazetenin söyleşinin ilk tanımına uygun biçimde bölümler hazırladığını görüyoruz. “Bir Konu İki Konu”, “Pazar Sohbetleri”, “Haftanın Konukları”, “Entelektüel Bakış” gibi adlar altında sunulan söyleşiler içinde taşıdıkları konulara göre okurun ilgisini çekiyorlar. Ama edebi bir söyleşinin tadını okura ver(e)miyorlar.

Bir düşünür, yazar, siyasetçi, ressam, modacı, tiyatrocu vs. söyleşiyi yapanın karşısındadır. Söyleşen ona sorular sorar. Konuşma soru-cevap metoduyla sunulur okura. Kurgulanan bazen de fotoğraflanan bir çalışmadan söz ediyorum. Tekniksel gelişimlerin tümü yine de sanat çevreleri belirlenen günlerde bir araya gelerek sohbet etmekte ve bu bir düzen içinde yazıya geçirilmekte. Sonra da okura ulaştırılmaktadır. Ama bu artık günümüzde azalan bir emek ve çabadır.

5

Önceki bölümde azaldığını söylediğim çalışma ve söyleşi bugünün sanatsal görünümülü varlığını gerçek anlamda 1916'da gösterdi. Cumhuriyetin hayata damgasını vurmaya çalıştığı bu süreçte ulaşabildiğimiz kaynaklar bize, Ruşen Eşref Ünaydın'ın "DİYORLAR KI" adlı söyleşilerinden söz ediyor. Soruşturmanın konusu olan söyleşiyi "ilk"e edinen bu çıkış zamanında çok karşılık bulmuş ve de kendinden söz ettirmiş. Tabii ki R. E. Ünaydın çalışmalarını edebi olanla sınırlamamış. Toplumsal ve siyasal olanla da ilgilenmiş. O sanatsal söyleşileri yalnızca dört duvar arasında bırakmamış. Bunları dönemin sanat dergilerinde ve gazetelerinde de yayımlatmış. Hatta daha sonraları da kitaplaştırmış. Öğrendiğimize göre, R. E. Ünaydın'ın Atatürk'le yaptığı siyasal ve toplumsal içerikli söyleşi o zamanın gazeteciliği açısından bir ilk ve başarıdır. Siyasal ve toplumsal, hatta sanatsal kaygı taşıyanların aynı damarı sürdürmedikleri daha sonraları bu alanın güzelleşmesine yardımcı oldukları kabul edilmelidir. Edebi söyleşiler eskiden dergilerin "olmasa olmaz"larından iken günümüzde "olmazsa da olur"larından olmuştur.

Ülkemizde söyleşi kitabı çoktur. Tarihsel gelişiminin altını çizmek için birkaç örnek vermek istiyorum: Yılmaz Çetiner, "İnanç Sömürücüleri Nurcular Arasında Bir Ay", Hikmet Ferudun Es, "Bugün de Diyorlar ki", Mustafa Baydar, "Edebiyatçılarımız Ne Diyor?" Gaysi Ozansoy, "Edebiyatçılarımızda Dünküler mi Bugünküler mi" "Daha Kuvvetli," "40 Yıl Sonra Ne Diyorlar Ki", Nurullah Berk, "Ustalarla Konuşmak" yine Yılmaz Çetiner, "Bilinmeyen Arnavutluk" ve "El Fetih", Fikret Otyam, "Ne Biçim Amerika, Ne Biçim Rusya", Bekir Yıldız'ın hikâyeleri, Yaşar Kemal, "Bu Diyar Baştan Başa", "Bir Bulut Kaynıyor", "Deniz Kurdu", "Kaçakçılar", "Çocuklar İnsandır", Dursun Akçam, "Analarımız", Hikmet Çetinkaya, Halit Çapın, Mete Akyol, Aziz Nesin, İlhan Selçuk, Kerim Korcan gibi isimleri de bu alan içinde saymak ve anmak gerekir...

Gerçekten edebi söyleşinin unutulmaz yapıtlarını şimdilerde çok yayımlandığını söylemek zor.

6

Bizdeki toplumsal ve sanatsal söyleşinin mimarı Yaşar Kemal'dir. Onun çizgisi ve özgünlüğü söyleşimizi canlandırmıştır. Yaşar Kemal'in çizgisini, özgünlüğünü; farklılığıyla renklendiren ve böylece söyleşimizi Batı'da tanıtan da Fikret Otyam'dır. Her ikisi de edebi dillendirmeyi ve yalınlığı elden bırakmamıştır. Söyleşiyi hikâye kalıbı olarak kullanan ve çok başarılı olan da Bekir Yıldız'dır. *İyi bir söyleşici olmadan iyi yazar olunmaz* sözünü haklı çıkaran bir ustadır Yıldız. Dünya yazınının dev isimleri iyi birer röportajcıdır aynı zamanda. Elbette ki istisnalar var, ama kural bu. Yaşar Kemal'in iyi ve çok tanınan bir yazar olmasının temelinde geçmişindeki çok uzun söyleşiciliği yatar.

7

Aslında söyleşi bir bakıma edebiyatın özüdür. Bu yüzden inandırıcı, yani sahici olmak zorundadır. İyi bir dili olmalı bir kere. Kurgusu özgün ve sarsıcı olmalı. Okurun ilgilendiği yönü çıkarmalı açığa. Cümleler ve sorular uzun olmamalı. Kulağa hoş gelecek bir üslubu ve akıcılığı olmalı. Sorular ve cevaplar itici, can sıkıcı olmamalı. Konudan konuya geçmemeli. Ele alınan konunun vurucu yanını çıkarmalı öne. Sade anlatımlı, sağlam bir dili ve şiirsel, öyküsel olması unutulmamalı.

8

Yaşar Kemal, çok eski bir sormacaya verdiği cevapta, röportajları yaşayarak ve yaparak gerçekleştirdiğini, yani bizatihi yaşadığını ve Anadolu insanların gerçeğini sergilediği için susturulmaya zorlandığını, gerçeklerin üstüne perde çekildiğini söylemiştir. Görüntüyü kurtarmak hastalığına yakalananların gerçeklerle yüz yüze gelmek istemediklerini anlıyoruz böylece. Bu anlamda geçmişle aramızda pek bir fark yok, bunu da anlıyoruz bundan.

Fikret Otyam, yıllarca Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun sosyal ve feodal yapısı içinde yaşayan acılı insanların yaşamlarını dillendirmiştir. Çarpıcı, sade (işçiliği hesaba kattığından) olduğu için yaptığı söyleşiler karşılık bulmuş ve kalıcı olmuştur. Bu değerli insanların ve buraya kadar bazı bölümlerde adlarını verdiğim ve vermediğim yani veremediğim ama gerçekten de söyleşileriyle halkının gözü, kulağı, sesi ve direnci olmuşlardır. Ülkemizin siya sal ve toplumsal olumsuzluklarını,

zalimliklerini anlatmışlardır. Acılı gerçeklere duyarlı olalım ve de sessiz kalmayalım istemişlerdir.

9

Ne yazık ki röportajı içerik olarak tam karşılamasa da söyleşi (mülakat) bugün için fazlaca önemsenmiyor kanısındayım. Geçmişin nostaljik örgüsü içinde bazen anımsanan dergi sayfalarındaki edebi söyleşiler yok artık. Bunu söyledim diye ümitsiz olduğumu düşünmeyin. Çünkü Damar ve Eşik gibi dergiler edebiyatın bu üvey evlat durumuna düşmüş dalını önemsiyor; yeniden canlandırmaya çalışıyorlar. Bireysel çabaları görmezden gelmemiz olanaksız. Bildiğim için Eşik'ten Halim Şafak'ı ve söylediğim dergilerde bu alanı doldurmaya ve canlandırmaya çalışanları saygıyla anmak isterim. Antalya'da değişik dönemlerde yayımlanan dergiler de benzer çaba içinde oldular. Bu arada Sezar'a hakkını vermek gerekir diye düşündüğümde kimi İstanbul çıkışlı dergilerin de bu güzel çabaya katkı sunduklarını söylemeliyim. Ama tümü Eşik'in sormacasına konu olan söyleşiyi kurtarmaya yetmiyor. Aslolanın başlamak olduğunu unutmuyorum tabii. *Gerisi gelir* düşüncesinin sözde kalmaması için herkesin üstüne düşeni hakkıyla yapması gerekiyor.

Not: Bazı bölümler, Milliyet Sanat'ın "Röportaj" dosyalı sayısından yararlanılarak hazırlandı. (T. Ç.)

Söyleşilere, dergi ve gazetelerde yayımlandıkları gibi yer verildi.

Söyleştığım Şairler ve Yazarlar

Uykusu Kayıplarda Bir Şair: Kâzım Güzel

Bazen dostlarınızı ya da yolun başında da olsalar yazmaya gönül vermişleri anlatmanın zorluğuna inananlardanım. Çünkü bizler durağan varlıklar değiliz. Hep hareket hâlindeyiz. Bu hareketlilik düşüncelerimizde, ruhlarımızda, eylemlerimizde ve duygularımızda... Bu yüzden söylediklerimiz ya da yazdıklarımız o anının bir dışavurumundan öteye geçemez, yine de yazdıklarının gönül telimi titreten dostumu birkaç tümceyle de olsa anlatmam gerekiyor söyleşinin okurları ve doğası gereği... Kâzım'la neredeyse beş yıla varan bir tanışıklığımız var. Bu süre içinde onun birçok özelliği yanında, şiire de gönül verdiğini kısa sürede öğrendim. Ama bana asıl ilginç gelen bir şiirini seslendirdiğinde, bir yerinde durup şiire dair yan hikâyeler anlatmasıydı... Onca şair tanırım, çoğu ile de yakın dostluğum, arkadaşlığım var, onlardan birinin bir kere bile olsa böyle davrandığına tanık olmamışımdır. Zamanla öğrendim ki Kâzım daha çok tanıklık yaptığı ve tanıdığı kişilerin yaşamlarında başlarına gelenlerden şiirlerini oluşturduğundan dolayı, şiirde yer veremediği hikâyelerine, boşluk bırakmamak için, yer veriyor. (Şiirin kendini anlatıyor, onun anlatılmaya gereksinimi yok. Gümbür gümbür akan sesinden sonra belki açıklama yapman gerekiyorsa yapabilirsin, demiştim ilkinde.) İşte bu kaygı ve dertle “nehir öykü şiirler” oluşturuyor diye düşünüyorum. Dostluğundan iyi, güzel kalıcı şiirler yaratacağından emin olduğum arkadaşşıma sözü bırakmak istiyorum artık.

T. ÇİÇEK: Evet, sevgili kardeşim neden neredeyse her seslendirdiğin şiirin orta yerinde durup bize bir şeyler anlatmak istiyorsun. Şiir yetmiyor mu? Yoksa sen de mi Yunus'leyin, “*Ben bir usanmaz ozanım/Derdim vardır inlerim.*” mi diyorsun?

K. GÜZEL: Yunus Emre Anadolu'nun yetiştirdiği büyük değerlerden biri. Yunus olmak ne mümkün! Evet, şiirlerimi okurken durup açıklama yapmak zorunluluğunu hissediyorum. Bu elimde olmayan bir şey! Bu soru sorulduğunda yanıtını bulmaya çalıştım, sanıyorum buldum da. Benim yazdıklarımın çoğunun bir hikâyesi var, onu dinleyenlere anlatırsam daha iyi anlarlar diye... Haksızlık mı yapıyorum, doğrusu zaman kıymetli ama içimden öyle geliyor; araya girip açıklama

yapmazsam bir yanı eksik kalacak sanıyorum. Her şiirin altına bir dipnot koymak gerekirdi belki de. Bu da kitapta mümkün değildi. Çünkü şiirden daha uzun metinler dipnot olacaktı. Bu hem sıkıcı, hem de etik olmayacaktı. Bu yüzden de, dost toplantılarında, çağırıldığım yerlerde, birlikte olduğum insanlara şiirlerimin arka konularını anlatıyorum. Bu konuda birkaç da uyarı aldım “Sen şiirini oku, biz anlıyoruz,” diye. Buna rağmen bundan vazgeçemedim; dedim ya elimde değil. Durup anlatıyorum şiirin zaman ve mekânını, arka hikâyesini, mutlaka dinleyenlerle paylaşıyorum. E ne de olsa her yiğidin bir yoğurt yiyişi var, değil mi?!

Sevgili Cahit Sıtkı'nın “Haydi Abbas” şiirini seviyorum, ama hikâyesi şiirden de etkili ve güzel geliyor bana.

Derdim var evet, üzerinde bulunduğumuz Anadolu topraklarının tarihine bakıyorum bir de bugün içinde bulunduğumuz halkın durumuna... Buna çok üzüldüğüm dertleniyorum. İlk tekerlek burada döndürülmüş, ilk at, ilk koyun, ilk buğday, ilk arpa vs bu topraklarda evcilleştirilmiş. Her yer binlerce yıllık medeniyet kalıntılarıyla bezeli âdeti. İnsanlar İsa'dan önce toprağı sulamış, şehirlere kanalizasyon döşemiş, evlere su getirmiş... Bugün hâlâ bizim susuz, ışısız, kanalizasyonsuz köylerimiz var. Bir yağmur yağıyor kentleri sular, çamurlar basıyor. 600 yıldır dünya medeniyetine katkıda bulunamıyoruz, ele avuca gelecek bir buluşumuz yok. Her şeyde dışa bağımlıyız. Binlerce yıl iç içe yaşadığımız halklarla hâlâ didişiyoruz. Ve durmadan kanıyoruz. Kan toprağımızı kurutuyor, bizi boğuyor, farkında değiliz.

Bugün severek dinlediğimiz türkülerin, şarkıların nasıl ve nereden çıktığının hikâyeleri en az kendileri kadar acıklıdır, içtendir ve de doyulmaz güzelliktedir. Bir kara derilinin türküsünü anlamadığımız hâlde dinliyoruz, bizi sarıp götürüyor hikâyesini dinlediğimiz zaman dayanılmaz güzellikte olduğunu daha iyi anlıyoruz. Nâzım'ın *Kuvayı Milliye Destanı* ne kadar dokunaklıysa, onun hikâyesi kendinden de dokunaklıdır, bence. İşte bu örnekler gibi, şiirlerimin kendileri kadar hikâyeleri de önemli, dokunaklı, bu yüzden korkarım ki bilinmeleri hep derdim olacak.

T. Ç: Peki desem ki, bunları kendine dert edinen Kâzım Güzel kimdir, öz yaşamı nasıldır, şiire bu gönül vermişliği nedendir? Peki, içindeki şairi kimler ya da ne dışarı çıkardı?

K. G: Anadolu'nun çıplak, susuz, neredeyse ağaçsız, dağları, tepeleri kel bir köyünde 1955 yılında arpalar biçilirken, Kör Hacı'nın kuzuları kurda kırdığı tarihten on sekiz gün sonra doğmuşum. (Okuyanlar için bu olay bir şey değil belki, ama büyüdüğüm yerde bir milattır, söz etmem bundan sevgili Tacim.) İlkokulu köyümde okudum. İlk öğretmenim Veysel Kılıç'tı. Köy Enstitülerinin son mezunlarından... ikincisi de Saffet Boğazlıyan'dı. Bir gün, matematik dersinde bir soru sordu. Okulumuz birleştirilmiş sınıflıydı. Beş şube bir arada yani... Hemen çözdüm. O da biraz bekledikten sonra, "Hepinizi satıp Kâzım'a yedirmek lazım," dedi. Öyle utandım, öyle utandım ki yerin dibine girdim. Sonra öğrendim ki onun geldiği yerde kasaphaneleri varmış. Koyun gütmeyi çok severmiş. Okulu bırakıp koyun gütmeye giderdi, bir ay gelmezdi. Şimdi rahmetlik oldu. Sonra Cahit Kayapınar, ortaokul mezunu biriydi. Yıllar sonra rastlaştığımızda Kaya isimli bir arkadaşına beni öylesine övmüş ki (Çünkü bizden beş, on yaş büyük, ama bir o kadar da çocuk ve bana sevgisi çok olan bir yedek öğretmendi.) İstanbul'a geliyordum beni otogarda yakaladı. "Kâzım sen üniversiteyi bitirdin değil mi?" dedi. Ben de yalan söyledim, arkadaşına karşı mahcup olmasın diye. "Evet..." dedim. Bunu söylerken yere baktığımı anımsıyorum. "Ben sana demedim mi, bu benim öğrencim," dediği arkadaşına, bugün gibi aklımda. Otobüsün kalkmasına daha yirmi dakika vardı. "Niye sordun?" dedim. Bana, "Sen okuldayken soru sordun mu ben korkuyordum," dedi. Çok tatlı bir insandı. Sonunda gizli polis oldu. Yine bir tatil zamanı köyde kavga olmuştu, üstelik de yaralama vardı. Olayın içindekilerden biri kendisinden iki yaş küçük bir öğrencisiydi, olayı anlattım. "Sen bu işe karışma." dedi. Canım sıkıldı, "Bunlar senin yurtdışında olduğunu öğrenirse, ben de sana yardımcı olamam, geç git," dedi. Bu adam, polis olarak yıllarca sivil çalışmıştı. Dönem 12 Eylül'dü...

Veysel Kılıç'tan çok şey öğrendim. Bir gün bize, "Trampet yapacaksınız." dedi. İlk defa duyuyorduk bu ismi. "Bando takımı kuracağım." dedi ve bizler yaşlılardan davulun küçüğünün nasıl yapılacağını öğrendik. Romanlardan kasnaklar temin ettik. Yetmedi. Evlerimizdeki elekleri getirip kasnaklarını kullanarak trampetler yaptık. Büyüklerimizden ve *elekçi* dediğimiz Romanlardan derileri kasnaklara nasıl gereceğimizi öğrenmiştik çünkü... Kendimiz üretip kendimiz çaldık. Bu yapılan şey beni uzaklara götürdü, yapılmayacak bir şey olmadığına inandım. Onun için Veysel Kılıç'a yıllar sonra çok şey borçlu olduğumuzu

ve aynı zamanda istekli, kararlı, sabırlı olunca üstesinden gelinmeyecek bir zorluğun olamayacağını da öğrendiğimizi anımsadım. Adam aldığı eğitimden bilen bilmeyeni tokatlamasını da öğretmişti bize. Bir gün “taş taş”ı cümlede kullanmamızı söyledi. Taşı kullanmak basitti, ama “taş taş”ı kullanmak zordu. Yanımda oturan Tacettin Sönmez 4. sınıftaydı. Ağabeylerinden (1967’de oluyor bu dediğim.) Almanya tarihini ve Hitler’in yaptıklarını öğrenmişti. Bana fısıldayarak, “İkinci Dünya Savaşı’nda taş taş üstünde kalmamış,” dedi. Ben de hemen parmağımı kaldırıp, daha o bana söz vermeden; bağıra çağıra aynısını söyledim. İlk cevabı ben vermiştim. V. Kılıç anlamıştı bunu bilemeyeceğimi, yan taraftan kopya aldığımı... (Çünkü Tacettin’in akrabasıydı.) Tacettin’i ayağa kaldırıp, “Sen kopya verdin, ona bir tokat at,” dedi bana. Bende onun yanağına hafifçe vurdum. Şiddetini söylememişti çünkü elimin değmesi sözün yerine gelmesi için yetiyordu aslında. Tokadımdan hoşnut olmamıştı. Bu defa Tacettin’e, “Sen Kâzım’a tokat at!” dedi. Tacettin, sağ yanağıma öyle bir indirdi ki... Bütün sınıf duydu sesi. Bu tokada gelinceye kadar hiç kimseden bir fiske bile yememişim oysa. Canım yandı. Kendimi bambaşka bir dünyada hissettim. “Şimdi, sen de ona bir tokat at!” dedi bana. Canımı yakanın canını yakma sırası bana gelmişti... Ona olanca gücümle öyle bir vurdum ki gözlerinden yaş geldi arkadaşımın. Ben, ne vakit onla karşılaşsam, bu olayı anımsarım ve yanarım içten içe, o anımsar mı bu karşılıklı tokatlaşmayı bilmem...

Ortaokul ve teknisyen okulunu Sivas’ta okudum. 7 yıl sürdü, köyden giderken kendime söz vermiştim sınıfta kalmayacağım diye. Tuttum sözümü. Dayım Hacı bana okula giderken, “Birinci sınıfı geç sana saat, ikinci sınıfı geç bisiklet, mezun olursan da motosiklet alacağım,” dedi. Hiçbirini almadı. Alamadı belki de, ama ben sözümde durdum. (Ne kadar etkisi oldu okulu bitirmemde bilmiyordum dayımın beni gönendiren vaatlerinin; ama anama, babama karşı yüzüm ak, alnım açık oldu. Ama bunda dayımın vaatlerinin de etkisi var sanıyorum.

Babama yalan söylemezdim. Ona saygım sonsuzdu, sevgim de. Sevilen, sayılan biriydi. Lokmasını bile üleşmekten geri durmazdı. Kavgayı sevmezdi. Elinden geldiğince kavgalıları barıştırdı, kardeş olmaya teşvik ederdi. Onun için babamı İsa’ya, ya da Gandi’ye benzetirdim. Materyalist bir insan olamama rağmen onun ölümünü uzun süre kabullenemedim. Şiirler yazıp dönmesini bekledim, gittiği

meçhulden. Tabii ki devrimci ya da Nâzım çizgisinde şiirler değildi bunlar, yine de atamadım onları. Ama o şiirler, 12 Eylül korkusundan köyün hocası tarafından tezek sobasına atılıp yakılmışlar. Elimde sihirli bir değnek olsa külleri ateş, ateşi kâğıt yapar getirirdim ve sizlere duygularımı sunardım. Bu şimdilik olanaksız... Kim bilir, yüz yıl sonra... Bilemiyorum. Ancak babam olduğu için değil, o gerçekten bir İsa, bir Gandhi gibiydi. (İtirazı olan varsa gidip araştırabilir. Bu yönü annesinden geliyordu sanırım. İsa peygamber oldu, Gandhi dünya barışının kavgasız sembolü... Babam da kendi küçük dünyasında bunlar gibiydi. Lütfen bu anlattıklarımı ciddiye al Sevgili Tacim, çünkü bunları yüreğimden geldiği gibi söyledim. Abartmadım tabii, kaç insan ne demek istediğimi anlayabilir, bilemiyorum.)

1974’de Y.T.Ö.O’nu kazandım, ama bu arada babamı kaybettim. Okulu bırakıp İstanbul’a gittim. Değişik işlerde çalıştım. (Bu zaman dilimi içinde yaşadıklarım inan ki bir roman konusu olacak oylumda, şimdilik bana kalsın...) Burada kitabıma giren bir şiir var, onu teyzemin oğlu Doğan Kavaklıoğlu bana anımsattı: Baloncu. Onun için ona teşekkür borçluyum. Hayatımın şekillenmesinde yararı olan insanlardan biri çünkü...

Gazetelerde ilanı okuyup imtihana girdim ve 100 üzerinden 97 puan aldım. Bir işim olmuştu artık. Yatacak yerim yoktu Gayrettepe’ye gittim, Hakkı Çalışlar adlı bir personel müdürü vardı, bana babalık yaptı âdeta. “Evladım adaya gider misin? Lojmanımız da var,” dedi. *Evet* dedim Bu değerli insanı hiç unutmadım. Gün gelir de bulursam belki ağlarım.

Böylece Heybeli’de memuriyete başladım.

Memurların sendika hakkı yoktu o zaman bir takım problemlerden dolayı. Memuriyetten istifa edip işçi olarak 1. Boğaz Köprüsü’nde çalışmaya başladım. Dayı dediğim şiir sevdalısı akrabam Halil Güzel, Boğaz Köprüsünde (Süpervizör/bir işyerinde üst denetçi/arandığını söyledi. Bu sözcüğü ilk defa duymuştum, ne olduğunu bilmiyorum ama önemli bir şey olarak geçiriyordum içimden.)

Orada sınava girdim, sorular benim için kolaydı, ancak bir soru vardı hiç unutmam: Om kanunuyla ilgiliydi. Soruyu hazırlayanlar hesap yapmadan hayali rakamlar yazmışlardı. Üç beş defa çözdüm, ancak pratikte böyle kalın bir kabloyu düşlemek bile olanaksızken düşledim ve matematiksel olarak yazıp verdim. Hepsi doğru. Hiç şüphem yok. Bütün bunları matematik-fizik öğretmenlerime borçluyum (isimlerini anımsamıyorum ama) yaşıyorlarsa bir gün ellerini öpeceğim. Ben el, ayak öpmem, ama

öyle insanlar var ki sana doğal bilimleri öğretmiş senin öğretmenlerin bunların içinden gelerek ellerine, ayaklarına kapanırsın; en azından ben böyle düşünüyorum.

Sözlüye çağıldılar, bir teknisyen var ismi Uğur, ama mühendisin ismini anımsamıyorum, bana sorulan sorunun yanlış olduğunu ya da gerçeğe aykırı olduğunu söyledim. *Avrupa’da böyle* dedi. İnanamadım yine de. Ancak Om Kanunun dünyanın her yerinde geçerli olduğunu, bunun Avrupa’sının, Asya’sının versiyonları olamayacağını söyledim. Adam hatasını kabul etmedi. Ben de itiraz edemedim. Anladım ki Batı’dan gelen her yanlış bizde doğru biliniyor, itiraz edemezsin ekmek uğruna yuttum yani. Ancak orda geri kalmışlığımızın bir nedeninin de sorgulamamak, araştırmamak olduğunu gördüm. Batıdan gelen her şeyi doğru kabul edeceksin, bir bakıma köklerini yadsıyıp, görmezden gelip kendin için yaşayacaksın.

Şiiri çocukluğumdan beri seviyorum.

İlk defa ikinci sınıftan üçe geçtiğimde (okul açılacaktı ki bir üst sınıfa geçenlerin kitaplarını alabilelim. O zaman kitaplar böyle yıldan yıla değişmiyordu. Üstelik yenilerini de almaya kimsenin olanağı yoktu.) bir kitapta “ilkbahar sabahı” diye bir şiir gördüm. Ablam Elif bir sınıf benden öndeydi. Okulun başlama heyecanını onunla yaşıyordum. Bütün kitapları okuyup bitirmek istiyordum bir an. Bu şiiri ona okudum. Damın arkasında Güneş doğmak üzereydi. Sabah erken kalkmış inekleri sığıra katmıştık. Mevsim güzdü. Bir defa okudum, bir daha okudum. Güzü bahara çevirdim. Çok duygulandım. Aklımda kaldığı kadarıyla şöyleydi:

İlkbahar sabahı/Güneş ufkun kenarından

Yavaş yavaş yükseliyor/Köyün yüksek dağlarından

Serin nefesler geliyor

Ortaokula başlayınca 1966’da kitap çoğaldı. Nâzım’ın kitapları o zaman yasaktı. Buna rağmen çok kişi de okuyordu, bende onlarla başladım... Beni çok etkiliyordu, birini bitirip ötekine başlıyordum. Bu arada kendi kendime şiirler yazıyordum. Tabii kimseye göstermeden, bir kendi yazdığımı bakıyordum, bir de Nâzım’a... Ona benzetiyordum kimi yazdıklarımı, benzeyenleri yırtıyordum. Yine bir gün onun şu sözüyle karşılaştım “Ben hızımı asırlardan almışım. Ne bir şairin cebinden bir satır, ne de halkımın alın terinden on kuruş çalmışım...” Bu beni çok etkiledi. Yazdığım şiirlerin hepsini yırttım, âdeta aklımdan sildim.

Hasan Hüseyin, Gothe, Pablo Neruda’ları okuyordum. Nerde bir şiir görsem arkadaşlara okumayı seviyordum. İstemeseler de adeta

yüzsüzlük yapıp okuyordum. Onlara yaptığım şiir işkencelerine belki beni sevdikleri için katlanıyorlardı.

1966'dan 1974'e dek yazdıklarımı, bir defterim vardı ona geçiyordum. İstanbul'a gelince okuyacağım şair ve kitaplar çoğaldı...

Bir gün Ahmet Arif'in *Hasretinden Prangalar Eskittim* adlı kitabıyla karşılaştım. Kitabı yutarcasına okudum. Kitapçıdan yirmi tane aldım. Eşe, dosta hediye ettim. Hasan Hüseyin'in çıkan kitaplarını, Orhan Veli'nin, Bedri Rahmi'nin, Tefik Fikret'inkileri de... Bu arada yine yazıyordum, birilerine göstermeye cesaret edemiyordum. Ama yazıdığım, bir elin parmak sayısı kadar, arkadaşşımla paylaşıyordum. Buluştuğumuzda okuyordum yazdıklarımı.

Heybeliada'ya tayinim çıkmıştı.

Burada bir çevre edinmişim artık. Can Yücel de burada yaşıyordu. Liseli öğrenciler, bir okul gazetesi çıkarıyorlardı Gazeteye koymak için benden şiir istediler, Utana sıkıla birkaçını onlara verdim. Bir de Çingen Recep isminde bir arkadaş, "Bunları besteleyelim." dedi. Ona da verdim... En çok paylaştığım bir akrabamızdı. Şiire, resme, tiyatroya gönül vermiş, neşeli biriydi. Hemen duygulanır ağlardı. Onu uzun süre önce kaybettik, Halil'di adı, dayı derdim. Severdi yazdıklarımı. İşte böylesi şairlere, beni içten sarıp sarmalayan şiirlerine özene, bezene kendi balımı yapmaya çalıştım. Yani şiire gönül vermişliğim o zamandan beri var sevgili Tacim.

İçimdeki şairi kimler ya da neyin ortaya çıkardığına gelince...

Bir gün (o zaman öğretmen adayı olan) baldızım, "Bir emekli şair öğretmenin şiir okuması var Halver'de," dedi. Ailece gittik tabii. Ben en ön sıraya oturdum. Her hâliyle centilmen olduğunu gösteren Nevzat Yalçın'ı ilk defa orada gördüm ve tanıdım. İncelikli bir hanım onun şiirlerini Türkçe, yanındaki de Almanca okudu. Almanlar, Türkler 50-60 kişiydik.

O "Güneş ve Adam" şiirini okudu. Çok hoşuma gitti. Yıl 2005'ti. Ben, eve geldiğimizde, "Güneş Doğudan Doğar" şiirimi yazdım. Benimkisi, onun şiirinden etkilenmekti yalnızca.

Zaman zaman, yani öteden beri duygularımı şiir formatında yazar ve bir kenara koyardım. Bir gelinlik kızın çeyizini göstermesi gibi ona buna göstermezdim yazdıklarımı. Konuşmamın bir yerinde söyledim, yinelemek gibi olacak ama çok az yakınım bu kara sevdamdan haberliydi.

Birkaç ay sonra Cihangir Terzi, Halk Müziği Korosu oluşturdu. Ben de eşimle bu çalışmaya katıldım. Haftada bir ya da iki gün gidiyorduk... Nasıl başladığını pek anımsamıyorum, ama kendimi koro içinde şiir okurken buldum. Hoca sazla bana eşlik ediyor, ben de heyecanla şiirler okuyordum. Sanıyorum, bir kenarda mırıldanarak başladığım şiir okuma tutkum, hocanın gözünden ve korodaki arkadaşların dikkatinden kaçmamış olmalı ki, onların yüreklendirmesiyle bir anda kendimi koronun şiir seslendireni olarak buldum.

Böylece her ders öncesi hocamız güzel melodilerle okuduğum şiirlere eşlik etmeye başladı. Tabii ki ünlü şairlerden, şiirler seslendiriyordum. Henüz gün yüzüne şiirlerimi çıkaracak cesaretim yoktu o vakit. Bu uzun bir zaman sürdü. Hocamızın Türkiye’ye döneceği günlerin birinde, o gitmeden onun evinde şimdi adı “Salkım Söğüt” olan şiir ve edebiyat grubumuzla (ki Nevzat Yalçın’ın şiir okuduğu günden itibaren onu dinlemeye giden bizler, daha sonraları ondan ayrılamaz olduk hiç. Hocanın evinde olduğumuz bir gün, Nevzat Yalçın, “Bu grubu dağıtmayalım ve hiç olmazsa ayda bir toplanalım.” dedi. Böyle oluştu grubumuz. Neyse...) “güle güle git” için toplandık. Arkadaşlar Cihangir Hoca’ya şiirler yazmış, hediyeler almış tabii. Bundan kaynaklı bir durumdan olacak sanıyorum, ben de şiirlerini okuyanlardan cesaret alarak ona, “Güneş Doğudan Doğar” şiirimi seslendirdim.

Heyecandan tepeden tırnağa su içinde kaldım âdeta.

Kendisine adadığım için sanıyorum, Nevzat Yalçın bana, “İçimi ağlattın çocuk!” dedikten sonra Hasan Şahin’e dönüp, “Bir bardak şarap verir misin!” dedi. Ve bardaktaki şarabı bir dikişte içti, bardağı bıraktıktan sonra, beni daha da gönendiren cümleler sıraladı art arda.

İşte bu olaydan sonra görücüye çıkarabildim şiirlerimi.

Cihangir Hoca eğitimci olduğundan sanıyorum, bende bir şeyler sezdi ki hep şiir okuttu. Arkadaşlar, Zeki Büyüktanır yüreklendirdiler beni. Sen de öyle tabii. “İleride daha iyi şiirler de yazacak olsan seni utandıracak çalışmalar değil, bunlar...” dedin ve böylece şiir denen dilberin elinden tutup düştük bu yola, iyi mi ettik, bilemiyorum tabii...

T. Ç: Bence iyi ettin dostum. Yani, kökü sende derinlerde olan şiir tohumuna biz Güneş, su ve hava olmuşuz. Sen de filizlenip boy vermişsin, ne güzel! Buradan kitabınla ilgili benim aldığım eleştirilerden birine gelmek istiyorum... Deniliyor ki bunların çoğu şiir değil, tanıdıklarına methiyeler... Gerçekten de ilk kitap olmanın bazı

handikapları kaçınılmaz, ama senin sevdiğin insanlara şiirlerinde duygularını dile getirmenin bence bir başka nedeni olmalı, yanılıyor muyum?

K. G: Evet bunlar doğru, bunlar methiye değil birer yaşanmışlık... İlk sayfadaki Aladağlı Miho ile başlayayım: Bu kitabı 1975'te içine bakmadan aldım, adı yetti bana. O yıllarda ülkemizde bir okuyan kesim vardı, sağcısı, solcusu kitap okuyordu. Ben bu kitabı hemen Gürün'e gönderdim. Oradaki ilerici gençler bu kitabı tiyatro olarak sergilemişler ve köylere çıkıp oynamışlar. Bu benim için çok önemliydi, sevindirici bir durumdu. İstanbul'da Genco Erkal'ın Dostlar Tiyatrosu'nu ve diğer tiyatroları izliyordum fırsat buldukça. İstiyordum ki geldiğim topraklardaki insanlar da tiyatro izlesin. Onların da tiyatro izlemelerini böylece aydınlanacaklarını düşünüyordum... Köylüler ilk defa tiyatro izlemişlerdi Ömer Polat'ın yapıtından.

2006'da bu kitabın tanıdığım bir dostumun olduğunu öğrendim. 25 yıldır tanışıyorsunuz ama tesadüfen öğreniyorsunuz ve bu gerçeği, kalıcılaştırmak istiyorsunuz. Benim yaptığım bu...

Gelelim Selim Abiye, o 12 Mart'ta Deniz Harp Okulu'ndan düşüncelerinden dolayı atılmış biri. Kültürlü, zeki bir insan... Ülkemizin gereksinim duyduğu gerçek değerlerden biriydi. 1975'te program yazarak hayatını kazanıyor. Bu bilgi düzeyindeki arkadaşımın otuz yıl sonra hasta olduğunu öğreniyorum, bulamıyorum, konuşamıyorum bu beni derinden etkiliyor kendi hikâyemle onu bütünleştiriyorum.

Can Dünder'a yazdıklarına gelince, bir bakıma yazdıklarının yerini değiştirdim böyle oluşan bir şiiri ona adamamdan doğal ne olabilir ki... Yazdıklarından etkilenmişim yani. Ben Uğur Mumcu'yu çok seviyordum, yıllarca yazdıklarını kesip biriktirdim. Ölümüne çok üzüldüm ve ocağımdan birini kaybetmekten de öte bir acıydı acım üstelik. Can da o yıllarda hoşuma giden yazılar yazıyordu, belgeseller yapıyordu. Uğur Mumcu'nun yerini dolduracak birisini arıyordum içimden, işte Can Dünder da bunu görüyordum. Mumcu'nun boşluğu çok büyüktü... Bunlardan dolayı oluştu o adanmışlık.

İsmail'e gelince onu 12 Eylül döneminde kaybettik.

Biz on kardeşiz, ben dört ablamdan sonra doğmuşum. Teknik liseyi bitirdiğim yıl üniversiteyi kazandım ama babam öldüğü için gidemedim okula.

İsmail o zaman dört yaşındaydı, diğer ikisi ondan küçüktü, ben okula gitsem bir sekliyle okuyabilirdim, ancak diğerlerini okutamamak pahasına. Bu içime sinmedi. İçlerinden biri üniversiteye gider, benim çalışıp onları okutmam daha uygun olur diye düşündüm. İsmail onun bunun yanında ortaokulu ve liseyi bitirdi. 1987’de Türkiye 86. oldu. Çapa Tıp’a girdi, o yıllarda yeni açılan Bilkent Üniversitesi çağırdı, İsmail de “Orada zengin çocukları olur, onların arasında ezilirim,” diye düşündüğünden kabul etmedi çağrısı. O zaman büyük bir nefes aldım en azından bire bir oldu dedim. İsmail ben askerdeyken ilk mektubunu yazmıştı. 1990’a kadar mektuplaştık. Onun mektuplarının tümünü sakladım. 13 Şubat 1990’da onu kaybettik. Bunu kabullenemem zor oldu. Yine ona mektuplar yazdım, cevap alamadım. Hâlâ da yazıyorum, onunla konuşuyor, dertleşiyordum. Karşılığı olmasa da zaman zaman ona yazıyorum. Öyle bir süreç ki 12 Eylül... Ülkemin yüz karası, kolay unutulmayacak bir tırpan. Anadolu toprağını kana buladı. Kandan kına yakılmazdı ama onlar kandan kına yapmaya çalıştılar kendilerine...

Tilgarimolu Gürünlü Zeki Büyüktanır’ı, Koca çınarı, (Nevzat Yalçın) Ak Saçlı Delikanlı Aydın Karahasan ile Hasan Hüseyin’i yad etmemek olası mı?! Aslında bunları demeden kestirmeden gidip diyebilirim ki: hangi şiir, öykü ya da romanı alsanız elinize -ki en çok da şiir kitaplarında-sevilen etkilenilen kişilere adanmış şiirler görürsünüz. Benim yaptığının da bundan bir farkı yok aslında. Ve onlar bunu hak ediyorlardı...

T. Ç: Anladım. Sende ‘adam olmak, kendimizi yok etmemek, uykuların kayıp olması vs...’ neredeyse şiirlerinin omurgası, öğrenmek istediğim şu: Bunlar neden önemli senin için?

K. G: Adam olmak: İki insan oturmuş birini anlatıyor, “şu kadar mal bu kadar para var...” adam oldu canım, hayatlarında birkaç kitap okumamışlar, bir tiyatro izlememişler, bir resim sergisi gezmemişler. Belki bir müzeye tesadüfen girmişler. “Falanca okulu bitirdi, ama bir şeyi yok vs.” İçinde bulunduğumuz toplumun sanıyorum % 90’ı böyle düşünüyor, adam olmak konusundaki değer yargısı bu. Toplum tüketimin tüketici fareleri oldu, bunu her gün yaşıyorum, görüyorum, ama adamlığın geçerli ölçü birimi para. Ne kadar para o kadar adam, *ne kadar ekmek o kadar köfte* gibi. Dağarcığın doluymuş felsefeciymişsin, filozofmuşsun, yazarmışsin, ressammışsin, tiyatrocuymuşsun, oyuncuymuşsun hiç önemi yok bunların zirvesinde bile olmanın. Paran pulun yoksa adam değilsin. Anadolu’nun imeceleri, paylaşımcılıkları

yerle bir edildi. Köşe dönmece, altta kalanın canı çıksıncı, gemisini yürüten kaptancı, dizgeyi uzatmak olası... 12 Eylül üstümüzden silindir gibi geçmekle kalmadı, yarattığı ortama uygun birkaç gençlik de yetiştirdi. Ve bunları şeyhlerle, tarikatçılarla, cemaatçilerle taçlandırdı.

Otuz yıl önce köydeki evimizin arkasındaki koyak kar dolardı. Nisan gelince kar yavaşça eriyip akardı. Ben de gider saatlerce seyrederdim. Kardelenler çıkardı. Onlardan gözlerimi alamazdım. O sularla akardım. Bir gün yine gidip o karın eriyip akışını seyredeceğim dedim ve gittim... Ne kar var ne de akıntı... Kardelenler yok, navruz yok, nergis yok, doğanın bilinçsizce katledilişinden başka... Çocukluğumdaki, ilk gençlik yıllarımdaki toylar, keklikler, kartallar, kuzgunlar, kargalar, serçeler bile azaldı. Ve doğa usul usul ölüyor bizi de öldürerek; nedense göremiyoruz ya da görmek işimize gelmiyor... Ve ben düşümde Çal dediğimiz dağı bir yeşil ormanlık olarak gördüm. Düşümün peşine düştüm, Fareli Köyün Kavalcısı gibi. Düşüme inananlarla düşümü gerçek kılmaya çalışıyorum, bir şairin pratiğinde bu varsa ben ne yapayım Tacim, de hadi ben haksız mıyım? Hepimiz bir bakıma, kıyıda durmak ve seyretmek yerine kıyıya vuran birkaç canlıyı denize döndürsek fena mı olur? Uykularımın kaybolması, kendimiz kalabilmek tutkum ve isteğim işte bu yüzden dostum. Ol sebep insan olmak ve insan kalmak...

T. Ç: “Dağ dağdır/Her şeyi dağ doğurur/Saçları topuğundaki kız/Ben sensiz olamam/Uykum yine kayıplarda/Çalda boran/ İhanet etmedi dağ/Hiçbir zaman” diyorsun. Kitabının adı da olan **“Uykum Yine Kayıplarda”** Gerçekten bir şairin uykuları niçin kayıp olur?

K. G: Şairin uykusu niye kayıplarda olur? Onu şairlere sormak gerek. Ben kendimi şair olarak görmüyorum. Bir şeyler karalıyorum kendi dertlerimle insanların büyük bir çoğunluğunun dertlerinin aynı olduğunu sanarak bunları paylaşmak istiyorum. Belki yanılıyorum. Burada önce dağımızı anlatmak istiyorum. Bu dağın adı haritada Behram Çalı, yöre insani sadece Çal diyor. Bu dağ ya da Çal yaklaşık üç bin metre yüksekliğinde, bölgedeki höyükler Hititlerden kalmış. Çal’ın eteğinde yaklaşık otuz-kırk bin hektarlık bir düzlük var, buraya “Yazı” diyoruz. Birkaç köyün ekim alanı. İnsanlar eker, biçer geçimlerini buradan sağlar. Yağmur yağar dağın toprağını, kumunu oraya sürükler, besler. Kar yağar karın suları o toprakları besler. Hayvanlar bu dağda barınır, kurt, tilki, tavsan, yılan, keklik vs... Bu Çal’a boran çöker, poyraz çıkar savurur karşı koyamazsın. Karadeniz’deki yağmur çok şiddetliyse dağları aşar buraya

gelir. Tabii Karadeniz ormanlıktır, oranın insani ağacın kıymetini bilir, korur. Bu yağmur zamanlıysa bereket getirir, zamansızsa afat olur. Çal’a boran çöker, bazen boz, bazen kara bir bulut gibidir, inler seslidir, sislidir, soğuktur. Bir bakarsın kalkar her taraf güllük gülistanlık olur, bir bakarsın kalkmaz hep ordadır, sesi vardır, sisi vardır, poyraz da eser köylüler sabah erken kalkar Çal’a ve borana bakar, ona göre yapacakları işleri ayarlarlar. Eğer Çal’da boran yağmıyorsa yapmaları gereken işleri de yazıdaysa Çal’ın eteğindeyse yapamazlar gelip yataklarına girerler. Dokuz ay sonra bakarsınız bir çocuk doğmuştur. Bizler bu boranın çocuklarıyız işte... Bizi Çal ve boran doğurtmuştur, doğa her şeyimizi belirler, belki ben de boranın çocuklarındanım.

Bir yıl yine izinde köye gittim.

Eşimle ayrı kaldık, o gelmedi, kafasında, hep ayrılık var, Çal’da da boran var, poyraz çok yoğun, yazıdaki elektrik direklerinin telleri inim inim iniliyor, evlerin camları şangırdıyor, boşluklardan içeri sızıyor, uyuyamıyorum. Kalkıp kapıyı açtım kapatamıyorum bir türlü, poyraz kapıyı çalıyor, ben kapatmaya çalışıyorum. Kapanmıyor yaz ortasında soğuk. Eşimin o gençliğinde topuğuna kadar uzanan uzun saçları geliyor gözümün önüne. Duygulanıyorum, ona mutlaka bir şeyler yazmam gerek, evin girişinde aralık dediğimiz yerde kâğıt arıyorum. Kalemim cebimde, bu karalama çıkıyor ortaya. Nevzat (Yalçın) amcaya okuyorum, Almanya’ya dönünce ve ilk fırsatta... Beğeniyor. Uzatmayayım “Sen şairmişsin zaten!” diyor telefonun öteki ucunda. Ve beni gönendiren tümceler sıralıyor bir anda, ben ilk tümceden sonrakileri duymuyorum bile heyecanımdan, sevincimden...

T. Ç: Bu dediklerin bana, babamın başını ve sonunu anımsamadığı, ama zaman zaman dilinden düşürmediği, “yaşlandım yaşlandım/yaştan değil yaşlandım eşin, dostun, yoldaşın kederinden yaşlandım,” dizeleri anımsattı. Peki, Tohma gibi yatağını derinleştirip dünyanın şiir okyanuslarına, denizlerine gürül gürül akan H. Hüseyin Korkmazgil’in diyarından olmak nasıl bir duygu?

Omuzlarına bir sorumluluk yüklüyor mu bu bağ?

Ya da ondan ne kadar etkilendin?

K. G: Hasan Hüseyin’den etkilendim mi bilmiyorum, onun şiirlerini çok seviyorum, seslendiriyorum da kimi toplantılarımızda. O yatağını derinleştirmiş bir şair dünyanın şiir okyanusuna akıyor biteviye senin deyiminle sevgili Tacim. Bana gelince... O sorumluluğu hep

duyumsadım. Onun gibi yazmaktan çok, ondan sonra yazmak yolunda ilerlemek adına. H. Hüseyin kadri bilinmeyen şairlerimizden biri bana göre. Doğduğu Gürün onun farkında değil.

Zeki Büyüktanır'ın dediği gibi onun Goethe'den eksiği ne, adamın evi henüz müze olmadı. Gürün'de bir heykeli yok. Burada bile onun evini ancak üç beş insan biliyor. Çoğu ondan habersiz! Biz kendi değerlerimize sahip çıkmıyoruz. Avrupalılar en bilinmedik sanatçısına bile sahip çıkıyor. Ne kadar ilgili bilmiyorum ama aklıma gelen bir anımı paylaşmak istiyorum. Sevgili Cihangir Terzi hocamızın yönettiği Halk Müziği Korosu'na katılıyoruz. Bir gün Çanakkale'yle ilgili bir program hazırladı. Bana da, "Sen araya şiir serpiştir," dedi. Ben de H. Hüseyin'den, A. Arif'ten şiirler okudum. Koro ve saz eşliğinde öylesine güzel oldu ki konser sonunda dinleyicilerden övgüler geldi. Ağladıklarını söyleyenler de olmuştu. Şiirlerin kime ait olduğunu sorduklarında;" Sahip çıkmadığımız H. Hüseyin'in, dedim. Tohma'nın önemi tabii ki büyük... Küçük su kaynakları birleşiyor ve bu çayı oluşturuyor. Yaklaşık on beş km'lik bir kanyondan geçerek Gürün'ü yeşil yapıyor. Susuz bir yazıdan hayat fışkıran bir güzelliğe, damara sahip olmak elbette harika bir şey... Bir de kendi bu Tohma'nın benzeri olan bir şair var, gürül gürül akmış dünyaya, memleketinden çıkıp kültüre kendi değerini katmış, onu varsıllaştırmış. E duyarlıysan bu can suya sırtını dönemiyorsun. Avuç avuç içmeye kanamıyorsun. Yetmiyor, o gibi bir kaynak olup kendi yatağından akmak istiyorsun, ol sevdanın âşığı olarak buradayım demek istiyorsun...

T. Ç: Sevgili dostum, "İsmail'e Mektuplar ve Yakup" başlıklı şiirlerin benim için özgün ve birer destan niteliğinde, iyi işlendiğinde, emek verildiğinde, söylediğin ekler yapıldığında ayrı bir kitap olacağı düşüncesindeyim. Bunu seninle de paylaştım. Öğrenmek istediğim bu duygusal ve içten dizelere konu olan İsmail ve Yakup kim? Yoksa bir şairin imgelemi mi, düşü mü?

K. G: İsmail ile ilgili gerçekliği bundan önceki bir soruna verdiğim yanıtta açıkladım. Sorun çok yerinde düşündüm de senin deyimimle bir şairin, benim deyimimle de kendi kendisiyle konuşan bir şairin imgelemi, düşü diyebiliriz.

Elbette ki İsmail'e Mektuplar ve Yakup için olan ve olacak şiirleri ayrı bir kitapta sunmak isterim. Bu boynumun borcu olsun, o güzel insanlara ve bu tür insanların sevdalarına, şiirlerine tutkun olanlara...

Yakup'a gelince...

Ben ortaokuldayken O.D.T.Ü okuyordu, o.

Bilgili, bir ağabeydi. Tatillerde çok az da olsa görürdüm. Konuşmaları, anlattıkları ve tavırları etkili ve özgündü. 12 Eylül'de içerde kalmış bir süre. 97 gün işkence görmüş. Asıl adını bile söyletememişler ona. Her hangi bir suç da yükleyememişler... Onunla ilgili kitap da yazıldı daha sonra, okudum. İçten içe ona olan sevgim, saygım daha da derinleşti bu kitapla. Sevgili ağabeyimiz, hemşerim Mehmet Güneş olduğunu öğrendim böylece. Görüştük konuştuk, yıllar sonra. Ve hiç düşünmediğim bir zamanda Yakup isimli o şiir çıktı, geldi. Böyle insanlara methiye az bile. *Yoksa şiir de gerçeklik/Vardır onda mutlaka bir eksiklik*, tabii bu benim düşüncem.

T. Ç: Bir de "Kemancı" şiirin... Bilemiyorum ama biraz daha ayıklanıp işlense senden kalacak olan üç beş şiirden biri olacak kanısındayım... Kemancının gücü ve etkisi nerden ve de kimden?

K. G: Keman'ı sonradan tanıdım, yani sazdan sonra... Kızımız da yıllardır keman çalıyor ve onun sayesinde sevmeye başladım desem haksızlık yapmış olmam. Aklımda hep var, bu dilime de yansıyor, yüreğime de... Yaşlı bir amcadan dilden dile gelen bir yaşanmışlık hikâyesi duymuştum. Arkasına düştüm 107 yaşında, o bölgede yaşayan bir amcadan da dinledim aynı hikâyeyi, beni çok etkiledi... Övündüğümüz, padişahlarımız, beylerimiz, ağalarımız neden sanata düşman olmuş, neden Kuran'da resim yasak vs... Bu hikâye Behram Çalı'nın arkasındaki köylülerin hikâyesi, oralarda kirvelerimiz var, bu ilişkiler 90 yıldır yaşıyor. Orada yaşayanların bir kısmı Kars yöresinden gelmiş, bir kısmı da Urfa'dan... Hayvancılığa elverişli olduğundan Urfalılar oraya yerleşmiş, en yaşlılarından biri olan Doğan kirvemdi. Onu da iki yıl önce kaybettik, ama ben kısaca da olsa belgeledim tarih olarak daha ötesine gidemiyorum. İşte kemancımın gücü, tanıklıktan, ortak yaşamdan ve kardeşçe sevdadan geliyor...

T. Ç: "Her romanın bitişinde/İçimdeki çocuk/Kanatlarını takar da uçar" diyorsun kitabın son şiirinde. Sormak istiyorum, içindeki şair çocuk bu söyleşinin sonrasında ve de ilk kitabından sonra taktı mı kanatlarını? Kuşandıysa kanatlarını nerelere uçacak, söylemek ister misin?

K. G: İçimdeki çocuk hep kanatlıdır. Kanatları nereye kadar taşırırsa bu gövdeyi bilemiyorum, oraya kadar gidecek... Zaman zaman kanadı kırılır,

yaralanır belki, ama Simurg gibi küllerinden var edecek kendini, hak bildiği yolda yalnız da kalsa uçmayı sürdürecektir...

T. Ç: Peki fırından yeni çıkmış buram buram kokan ev ekmeği gibi, en yeni şiirini bizimle paylaşarak konuşmamızı bitirmeye ne dersin?

K. G: Bu sorun benim için en zor soru oldu sevgili dostum. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Sana ayrıca teşekkür ederim. Çünkü bu sorular benim için yeni bir şey oldu, beni çok uzaklara götürdü. Unuttuğumu sandığım birçok anıyı anımsattı bana. Bunları gün yüzüne çıkardı soruların. Bazıları en azından bana göre, “Tam da Aziz Nesinlik” diyorlar ya, bu türden anılar belki başka zaman dillendiririz karşılıklı... Tabii ki serde şairlik olunca öyle veya böyle seni derinden etkileyen ve burnunun direğini sızlatan gerçeklikleri, en azından kendince dile getiriyorsun. Başkalarının içini yaksa da yakmasa da... Bir bakıma kendim yazıp kendim okuyorum. Bana bir tür iç dökme oluyor. Beyin fırınımdan çıkan en yeni ev ekmeği gibi şiirime gelince... Yaşadıklarımın soğurduğum bir yalvarış... İçimi acıtan durumdan kurtulmak için belki de... İşte o şiir:

Yalvarış

*Dün akşam Orhan Veli'den
"Beni güzel hatırla"yı okudun
Sevincimi bilemezsin
Hiç unutmadım ki seni hatırlayayım
O an seninle yıldızlara yolculuk yaptım.
Etme, eyleme canım
Söylediğimiz türkü bitmedi henüz
Fidelediğimiz güller bizsiz açamaz her güz
Bilir misin ki her şafakta seninle uyanırım
Adım adım izini sürdüğümü saklarım
Elinin değdiği her yerde
Zarfıta, pulda bile ben varım
Dokunduğun makinenin düğmesinde ben
İpe serdiğin çamaşırın mandalında ben...
Yani... Şimdi sen
Beni hep nahoş hâlimle mi düşleyeceksin
Her an seninle olduğumu da mı görmeyeceksin
Ey sevgili bırakma beni
Dipsiz kuyularda merdivensiz
Sensiz sularda da küreksiz*

*Sen elimden tutmayınca
Bütün rüzgârlar düşürür beni
Düşersem el uzatanım hiç olmaz
Dağılım, parçalarım birleştiren bulunmaz
Etme eyleme bahtım,
İnan ki seninle bahtıyarım.*

Veysel Gültaş'la Sohbet

Veysel Gültaş aslen Malatyalıdır. Orta öğrenimini Akçadağ, Darende ve Doğanşehir ilçelerinde, lise öğrenimini Malatya, Kırklareli ve Ankara'da yapmış. İki yıl öğrenimine ara vermiş. Çeşitli kuruluşlarda çalışmış yüksek öğrenimini sürdürmek için. 1976 yılında A. Ü. Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş. Bir süre öğretmenlik yapmış. 1977'de Ankara Barosunda avukatlık stajını tamamlamış. Askerlik dönüşü Ankara Hâkim Adayı olarak göreve başlamış.

Ve sırasıyla Van/Gürpınar, Ordu/Ulubey, ilçelerinde Cumhuriyet Savcılığı, Yozgat/Boğazlıyan, Manisa/Alaşehir ilçelerinde Hâkimlik görevlerinde bulunmuş. 1996'da İzmir/Karşıyaka Hâkimliği'ne atanmış.

2004 yılında isteğiyle emekli olmuş.

Şimdilerde ise avukatlık yapıyor İzmir/Karşıyaka' da.

Yazın yaşamına şiirle girmiş.

İlk şiiri 1976'da yayımlanmış. Birçok dergide ürünleri, Milliyet Sanat Dergisi'nde (1979-1985) kısa deneme yazıları, Cumhuriyet gazetesinde ise (1994-2004) makaleleri yayımlanmış. Dionysos Şiir Ödülü, Homeros Emek Ödülü ve Hasan Bayrı Şiir Ödülü sahibi olan Gültaş, Avrupa Komisyonu/Avrupa Konseyi Ortak Girişimi ve T. C. Adalet Bakanlığı'nın "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Konusunda Eğitimciler Yetiştirilmesi" amacıyla düzenlenen eğitim seminerlerine de katılmış ve Hâkim ve Cumhuriyet Savcıları için düzenlenen "İnsan Hakları Eğitimi" seminerlerinde sunumlar yapmış. (2004) Ayrıca mesleki konularda "Uygulamada Ağır Ceza Davaları, Trafik Kazalarında Cezai Sorumluluk" adlı kitapları ile "Geçmişten Günümüze İnsan Hakları, İnsan Hakları Odağında İşkence" adlı derleme kitapları yayımlanmış.

Edebiyatçılar Derneği ve Dil Derneği üyesi olan yazarın yayımlanmış edebiyat kitapları: Geceye Anlat Sevdanı, Usulca Söylenen, Hüznün Adresi Yok, Mührü Bozulmamış Sevdalar, Yeryüzüne Birkaç Şiir. (şiir kitapları) Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi'ni hazırlamış. Afet Bizi Zeytin Ağacı, Ama Ben Senin Yanındayım (Toplu yazıları)

Bürosunda kendisiyle daha çok edebiyat ve şiir ağırlıklı bir sohbet yaptım. İşte bu yazı onun bir özeti yalnızca ve umarım okurken keyif alırsınız.

*Çelikte azalan su,/ötmüyor ardıç kuşu.
Bir tutam tütüne katılır
yalnızlığımız. Savrulur duman
kir tutmuş yüzlere.
Ey sonsuzluğu emziren mermer!
Çöz pasını, sal suyunu.
Tutsaklığınız mürekkepsiz zamanların...
(Yeryüzüne Birkaç Şiir'den/57)*

Veysel Gültaş'ın edebiyatçı kimliği kimi zaman hukukçu yanının önüne geçer. Onu ötelemek, bütün zamanına sahip olmak ister. Çünkü yapmak ve yazmak istediği güzelliklere engel olduğunu düşünür. Öte yandan da hukukçu yanının kendisini beslediğini ve zenginleştirdiğini düşünür, haksızlık yapmamak için bu isteklerine engel olur. Ne zaman ve ne kadar sürer bu çatışma o güzel beyinde bilmek olanaksız. Kimi zaman bu iki farklı kimlik için eş ve baba Veysel Gültaş ne düşünür, ne yapar ikisine karşı, merak etmem dersem yalan olur.

Hukuk alanındaki boşluğa katkı koymak ve olması gereken çabalara emek vermek öyle sanıldığı kadar kolay değil. Gerçekten de zor ve zor olduğu kadar da çokça zaman alan bir çaba. Yalnız göz ardı edilmeyecek çalışmalara imza attığı için mutlu olmalı yaptıklarından ve bu alan için yazdıklarından.

Karşıyaka Hâkimi iken yazdığı “**İnsan Hakları**” (Bilge Yayınevi) adlı kapsamlı çalışmasına yenilerini de ekliyor. 5271 sayılı CMK Işığında **Tutuklama ve Kanun Yolları** (Kanundışı yakalanan veya tutuklanan kimselere koruma tedbirleri nedeniyle tazminat ödenmesini irdeliyor.) **Suç İşleme Amacıyla Örgüt Kurma** ise bir bakıma hızla kirlenen ülkemizin neredeyse kanıksadığımız gerçekliklerinin bir fotoğrafı ve dökümü. **Sahtecilik Suçları, Cinsel Suçlar, Kasten Adam Öldürme Suçları, İnsanlığa Karşı Suçlar** ise 1 Haziran 2005 yılında yürürlüğe giren TCK'nın içeriğinde yer alan bu suçların yeni yorumu. **Şairlerle İnsan Hakları'na Yolculuk** adlı çalışmasında her hakkın yatay ve vazgeçilmez dayanağını oluşturan yaşam hakkını, düşünce özgürlüğünü, evrensel değerleri, işkence görmeme gibi temel ve vazgeçilmez gerçeklikleri dillendiriyor. Konuyla ilgili şairlerin yazılarıyla ve şiirleriyle de çalışmasını

zenginleştirmiş. Böylece ortaya özgün bir yapıt çıkarmış demek bir abartı sayılmaz.

Şimdi, neden bu pencereden yaklaştığına gelince...

O, bu hakları en iyi değerlendiren kişilerin başında şairlerin geldiği düşüncesinde çünkü. Ve bu yüzden böyle bir kitaba ağırlık verdiğini söylüyor. **“Yazmasaydım eksikliğini hissedecek ve asla huzur bulmayacaktım.”** diyor. **“Direnme ve Şiir” gibi deneme-düz yazılara da yer verdim.** demeden edemiyor. Ve ekliyor, insanı içsel yolculuklara çeken çalışma mekânında, **“İnsan hakları felsefesine ağırlıklı yer ayırdım bu kitabımda.”** diye.

Hukuk alanında birçok yeni kitap hazırlığında olduğunu söylerken gözleri bir an için insanın içine işleyen ışıltısını gölgeliyor. Bu verimliliğin edebiyatçı yanını ötelediğini biliyor ve bundan duyduğu ezikliği duygusal ve içten sözlerle açıklıyor. Doğrusu bunca değerli çalışmaya karşın kendinden mutlu ve memnun olmamak bence bir tür tevazu. Hukukçu bir aydın ve yazar olarak anılmaktan çok bir şair/bir yazar olarak anılmayı bu çalışkanlığa tercih ediyor.

Ve gözleri sevdiği oyundan alıkonulan bir çocuk gibi bulutlanıyor. Bunu görmeyeyim diye **“İnsan Hakları”** adlı çalışmasını eline alıyor konuyu değiştirmeye çalışıyor şu sözleriyle: *“İnsan Hakları Ansiklopedisi olacak! Çünkü buna insanımızın çok gereksinimi var. Bunlara ayırdığım zamanı ailemden, kendimden dahası çok sevdiğim edebiyattan alıyorum. Biliyorum üzülüyorum da, ama benim yaptığımı birileri yapmalı ben yapmamalıyım diye düşünemiyorum. Çünkü ben yapmazsam kimse yapmayacakmış gibi düşünüyorum. Bunun için ne çok güzel şiirin ya da yazının beni terk ettiklerini biliyorum. Çok da hayıflanıyorum ama dediğim gibi yapacak başka işim yok şimdilik.”*

Sevdiği şiirlerden birine başlıyor içtenlikle:

*Bir kentin kıyısına bıraktım
her geçen gün eskiyen yüzümü,
sessiz bir tapınağa dönüşüyor gövdem,
ne çok sevdiniz kuştüyü yataklarınızı
tuzak kurar içinizdeki avcı.*

*Uzay delindi kara delik büyüdü,
kuşlar telaşlı / masalsız çocuklar*

*sorgulanmayan ömrünüze endeksli,
uykusundan uyanır Midas
siyanür kokar tanrısı.*

*Nereye çıkar içimdeki adres?
Bir imza mı versem / buza mı yazılır!
Bir barikat mı kursam / asiye mi çıkar adım,
yeniden mi yazmalı bu söylenceyi,
granit bir kayadan kopan Sisypus' u.*

*Biriken kapital tanrısıyla gelir
büyür yalan büyür içten içe.
Kim sağaltır gülün yarasını?
Demlene dursun hüznün / ama anlamı çoğalt,
"Gün gelir parlatılır bir güldeki dinamit."*

(Yeryüzüne Birkaç Şiir/29)

Şiiri bitirince gülümsüyor ve doğanın, çevrenin, tüm canlıların yaşam alanlarının nasıl da yok edildiğini, aslında bunları yapmanın balta ve ayaklarımıza vurmakla aynı olduğunu söylüyor ve ekliyor, "Adı Siyanür bu şiirim. Bartın'da Hasan Bayrı Şiir Ödülü Jüri Özel Ödülüne layık görüldü. Buna öyle mutlu oldum ki anlatamam... Hele Bergama Çevre Yürütme Kurulu tarafından da ödüllendirilmiş olması benim için apayrı bir sevinç gerçekten de."

"Peki son zamanlarda edebiyatçılardan ve edebiyat ortamlarından uzak kaldınız, diyorum. Bu bir zorunluluk mu yoksa tercih mi?" diye soruyorum.

"Genelleme olarak algılanmasından büyük üzüntü duyacağımı belirtiyim ama burada çoğu edebiyatçı ne yazık ki kaypak bir zeminde kendi aralarında çok çirkin biçimde paslaşıyor. İnsanı değerlerin ve var olduğunu düşündüğüm ama birebir ilişkilerde varlığını göremediğim birikimin ve ayrıca çokça da özel nedenlerim yüzünden kendimi epeyi bir kabuğuma çektim. Sözde edebiyatçılardan ve bunların oluşturduğu ortamlardan uzak kalmayı seçtim. Bu yüzden iyi de yaptığımı düşünüyorum. Çünkü ben bu olumsuzluklardan uzağım gönül verdiğim edebiyattan değil. 25-30 yıllık yargıcılık gözlemim beni insan sarrafı yaptı diyebilirim. Her alandaki kirlenme midemi bulandırıyor, yüreğimi kabartıyor. Yurttaşlık bilinci olmasını istediğim için, insan haklarını

önemsiyorum. Her bireyin bunları içselleştirmesini ve bilinçli olmasını bekliyorum. Bunun için de hepimizin bir şeyler yapması gerektiğine inanıyorum. Hukuk bilimi için bu ön şart diyebilirim. Buna katkı koymak, boşluğa harç koyarak boşluğu doldurmak sevdasıyla edebiyattan uzaklaştım. Sevdiğim dilberin beni terk etmesini değil ama az da olsa beni yalnız bırakmasını ben istedim. Pişman mıyım peki, asla. Çünkü iyi işler yaptığımı düşünüyorum inan. Çünkü iyi bir yurttaşlık bilinci kendimiz olmak için ön koşul. **Sivil itaatsizlik** bu ön koşulla kendini amaca ulaştırabilir. Biz ne kadar oralı olmasak da, kafamızı kuma gömsek de sıkıntılar büyük ve derinde gerçekten de. Ayrımcılık ne yazık ki her alanda kendini gösteriyor. Sanırım S. Faik'in sözü olmalı: *“İnsanlara edebiyatı sevdiren yoksa kötülüklerin önüne geçemezsiniz.”*

Bu saptamayı çok önemsiyorum:

“Medya arabesk kültürü bilinçli olarak pompalıyor. Edebiyatta bunun yansımaları, eksikliğini görmezden gelemeyiz. Edebiyatçılarımız küçük bir oluşumda büyük bir imza olmayı, büyük bir oluşumda küçük bir ayrıntı olmaya tercih ediyor,” diyor neredeyse soluk almadan.

“Peki diyorum özel bir soru olacak belki ama yine de sormak istiyorum, sizin için hukuk kitapları mı, şiirler mi öncelikli?

“Elbette şiir...” diyor gülümseyerek. “Arındığımı saflaştığımı düşünüyorum şiirle.

İçimdeki çocukla cehennemi cennete çeviren oyun bahçelerine kanatlandırıyor beni diyebilirim.”

Bugünün şiirini ve şairlerini nasıl buluyorsunuz? diyorum.

“Derinliksiz ve şekilci bir şiirden söz edebilirim. Ülkemizin şiir ve kültür katmanlarını hiçseyen bir tutum içinde çoğu genç şair. Taklitçi ve kendisi olmaktan uzak bir tavır içindeler. Enis Batur ile Hilmi Yavuz müritliği ya da bunların tarikatına yol eri olmak çabasında olduklarını görmemek olanaksız. Bir bakıma aktaran ve başkalarına özenen seslerden oluşmuş bir görünümdeler. Tabii ki bunu söylerken asla karamsar değilim. Sesine insanımızın geçmişten gelen seslerini ve renklerini katmış, kendi yatağını derinleştirmiş şairlerden güç alan yeni ve özgün sesler de yok değil. Bunları kendime yakın görüyorum. Bunu da belirtmeliyim,” diyor.

“Bu arada geriye dönüp kendinizle hesaplaştığınızda, keşke şunu da yapsaydım dediğiniz bir konu var mı acaba” diyorum?

Bir sigara tütürüyor ve gözlerini tavana diyor. Öylece kalıyor bir süre ve sonra tane tane aktarıyor düşüncesini.

“Şunu demişimdir hep, hukukla iç içeliği şiire ayırsaydım ve bir şiirimle de olsa geleceğe kalsaydım. Tabii şu da var, istek ya da çaba tek başına yetmiyor bu tür düşünce için. Birçok nedeni var geleceğe kalabilmenin. Gelecekle barışık olmalısınız. Sizi sahiplenmesi ve anımsaması gereken bir toplumsal bellek de gerekli. Daha buna benzer birçok etken olmalı ki geleceğe taşınasınız. Sonra, kimin elenip kimin hangi yapıtıyla ya da sözleri, davranışlarıyla geleceğe kalacağını önceden kestirmek oldukça zor... Yalnız şunu biliyorum ki en azından ben gelecekte suya yazılmış isimlerden olmayacağımı biliyorum. Çünkü iyi şeyler yaptığımı düşünüyorum.”

Susuyor. Sigarasından bir nefes alıyor ve pencereden yana çeviriyor gözlerini.

Ben bir şey demiyorum sormuyorum da.

Büronun insanı sarıp sarmalayan atmosferine bırakıyorum kendimi. Soğuk ve resmi bir mekân değil çünkü. Bir edebiyatçının oldukça zengin ve renkli bir o kadar da geçmişle bağı bulunan tablo ve heykel minyatürleriyle, kitaplarla dolu düş dünyasının gerçekleştirilmiş hâli adeta. Buraya adım atanın dışarı çıkmak isteyeceğini düşünemiyorum bile. Biblolar, tablolar, edebiyat ve hukuk kitapları, yeşil bitkiler, antika koltuklar ve masalar, yere serili halı apayrı bir hava katmış buraya. Ve aldığı plaketter, ödüller bu sevimli, çekici ve sınırsız mekâna ayrı bir değer katmış gerçekten. İşte bu huzur ve mutluluk veren ortamda ben bir an için Faruk EREM’in “suçluyu kazıyın altından insan çıkar,” sözünü düşündüm ve kendi kendime sordum, “Peki her hâkimi kazısak altından atmosferi şiir olan bir şair/yazar çıkar mı?”

Hiç sanmıyorum bunu... Biliyorum ki Veysel GÜLTAŞ için hukuk bir ütopya ve o da ütopyasının bir sevdalısı ne yaparsa yapsın ondan kopması olanaksız, çünkü işi onun kimliği ve yaşama biçimi istese de kopamaz ondan.

Yasaklar yumağı içinde kördüğüm olmuş bir sistem insanı ister istemez bağlıyor. İşte Veysel GÜLTAŞ da bunun bilincinde olduğundan insanımız kendisi olsun ve kötülüklere bulaşmasın diye edebiyatı onlara sevdirmek istiyor gerçek bir hukukçu olarak. İş zor çoğumuz gibi ama o asla pes edecek biri değil tüm zorluklar karşısında. Nice sonra kendime geliyorum onun sesiyle:

“Makedonya’da bir yargıçla karşılaştım. Bürosundaki kitaplıkta binden fazla şiir kitabı vardı. Tabii başka kültür kitapları da... Şimdi bu yargıçla

başka bir yargıcı kıyaslamak olası mı? Bence en çok okuması gereken mesleklerin başında hukukçular olmalı insanımızın ve ülkemizin hakkı olan mutlu ve gerçek bir yaşama kavuşmaları için. Bana göre iyi şiirler insana enerji veriyor. Yazdıklarımla inan ki Nâzım'ın “**büyük insanlık**” dediği insanımızın yanındayım.”

Mehmet Demirel Babacanoğlu'yla Sohbet

Sokrates'e öğrencileri sormuş: “Dostluk nedir?”

Sokrates de onlara şu yanıtı vermiş: “Çocukluğumdan beri arzuladığım bir şey vardır. Kimi insan atları olsun ister, kimi insan köpekleri! Kimisi altını, kimisi de şan şerefi; bense bir dostum olsun isterim!”

Dostum bana bunu anımsattı...

Çünkü dostluk öylesine bir sözcük ve içeriği de gelişigüzel doldurulmuş değil. Bu yüzden çınarlaşmış dostları vardır insanın, sesini duymadığında, yüzünü görmediğini yaşamadığını düşündürten kalıcı ve köklü dostluklardır böylesi dostluklar.

İşte benim söylediğime uyan dostlarım bir elin parmakları sayısını geçmez. Babacanoğlu da onlardan biridir.

Dostluğumuz yazınsal tanışıklığa, akrabalığa dayanır.

Ve bir tohumun toprağa önce saçak salıp kökleşmesinden sonra gövdeye durup meyvelenmesi gibi 1985'ten bugüne dostluğumuz perçinleşti.

Bilmediğiniz bir kırdan ya da dağda yolculuk yapanlar bilir, önden gidenler geridekileri tehlikeler karşısında zaman zaman uyarırlar. İşte dostum da o rehberler gibi yaşam ve yazın yolunda en azından benim gibi dostlarını uyarmıştır kendi kavlince. Derken **Yeni Adana Gazetesi**'nin kültür sayfasını yönettiği zamanlarda bana sıklıkla yer verdi. Ve 1992'de Aykırısanat dergisini oluşturmaya başladığımızda Arslan Bayır ve Bora Ala göz ile destek veren, işin içine balıklama dalan sevdalılardan biri oldu. Tabii ki bunu anlatacak değilim. Ama sözünü ettiğim yazınsal tanışıklık derin ve kalıcı bir dostluğa dönüşünce işin içine aileler, çocuklar da girdi. Bazen bunun sürmesini istersiniz ama dışınızda gelişen ve sizi zorlayan koşullardan dolayı isteklerinizi gerçekleştiremezsiniz. Yine de aradan geçen onca zamana karşın birlikte olduğumuzda yaşamı bıraktığımız yerden sürdürür, geleceğe dair düşler kurarız. Zalim zamanın elinden alabileceğimiz ne kadar güzellik varsa almaya çalışırız. Sonra da esiri olduğumuzu “geçim”lerimiz için bağlandığımız kentlere döneriz.

Birimiz uğurlanan, ötekimiz de uğurlayan olur. Ama Nâzım'ın dediği gibi, *kurumasın diye dostluk ağacımız, sık sık sesleniriz birbirimize, yazarız eski sıklıkta olmasa da. Ben yaşamda hep kaybedenlerden, bir*

bakıma kaybedenler kulübünün daimi üyelerinden biri olarak acılar zincirime bir halka daha eklemiş olurum...

İyi ki hayallerimiz, düşlerimiz var.

Onlar olmasa ne olurdu bencileyinler?

Neyse... Ben dostumdan ve dostlumla sohbetimden söz edecektim size, söz beni buraya getirdi. Toparlayacak olursam, bir konuşmamızda demişti ki.

1963'te ilk aldığım ödül "Aklı Kara" adlı şiirimle Kadirli-Heybe Dergisi'nden oldu. Sonra, ETOS Evrensel Kültür Türkiye Dikili- İzmir merkez olmak üzere 8 Aralık 1990'da Hümanist Enternasyonal Şiir Yarışması'nda "Sen Bu Türküleri Neden Söylüyorsun" adlı şiirimle ikincilik ödülünü; Stokolm-İsveç'te Hümanist Enternasyonal Şiir Yarışması'nda 8 Aralık 1992'de, "Karanfil Kırmızılarını Soldu mu" adlı şiir kitabımla Seçici Kurul Özel Ödülünü; Adana Edebiyatçılar Derneği Turan Altuntaş 2002 Yılı Öykü Yarışması'nda, "Derin Duygular" adlı öykümle üçüncülük ödülünü aldım.

Şiir, öykü, deneme, eleştiri, oyun türünde birçok yazılar yazdım, yazıyorum.

Bundan sonrasını sanata, edebiyata çok yönlü bakan güzel bir insan olan sevgili Mehmet Demirel ile sohbetimize bırakıyorum.

T. ÇİÇEK: Kimi insan neden illa da yazmak ister, üstelik de kolay olduğu sanılan şiirle kendini anlatmaya çalışır? Senin yaşamışlıklarından duyumsadıklarını, içselleştirdiklerini öğrenmek istiyorum.

M. D. BABACANOĞLU: Benim şiir serüvenim, ben istediğim için değil, çevremdekilerin "Karacaoğlu'nı okuyan dellendir" demelerinden kaynaklanıyor.

Doğru muydu dedikleri? Deneyecektim!

Köye gelen çerçilerin birinden bir Karacaoğlu kitabı aldım. Deli olacak mıyım, olmayacak mıyım diye okumaya başladım. Öyle oldu ki, Karacaoğlu'nın şiirlerini taklit eden şiirler yazdım. Hiçbiri şiir değildi. 4/5 defter doldurdum, attım.

Onlardan hiçbir tane yok.

Düziçi İlköğretmen Okulu'nda okuyordum, üçüncü sınıfa gelmiştim. Yazdığım şiirlerden birini (Aklı Kara) Kadirli'de çıkan Heybe dergisine gönderdim. Kesinlikle yarışma için göndermemiştim. Bir haber geldi ki ödül almışım. Bundan sonra "şair" demeye başladılar!

Karacaoğlu'nı okumakla deli mi oldum?

Karacaoğlan bir şiirinde şöyle der:

“Kızlar yoldaş olam ben size/Oğlan biziynen del’ olan gider”

T. ÇİÇEK: Parakan, Gül Sevgisi, Karanfil Kırmızılarını Soldu mu, İnsan Hayranıyım, Silah/lan/ma. Eğer atladığım şiir kitabın daha varsa bağışla beni, ama diyeceğim şu ki senin şiirlerin sese dayanan bir içeriğe sahip, sonra toplumsal gerçekliklere bir bakıma taşlama/hicivle yaklaşıyorsun, neden?

Şiirin ne kadar gerçek, ya da kurmaca?

M. D. BABACANOĞLU: Benim şiirlerim bağırان değil, düşüncelerimi sese anlama, alaysama’ya (ironi) dönüştüren şiirlerdir. Şiirlerimde “hiciv” olsun diye yola çıkmadım. Parakan adlı kitabım yayınlanınca bazı değinmeciler, içinde “ironi” olduğunu söyledi. Bu doğrudur. Nerden geliyordu bu alaysama? Bizim toplumsal yapımızdan. “Ağzı laf yapan” halktan kişilerden duyabilirsiniz bunu. Atasözleri, deyimler, maniler, türküler, şarkılar... Böyle değil mi? Ben, haktan, Akbaba’dan, Adnan Veli, Ercüment Ekrem Talü, Rifat Ilgaz, Aziz Nesin, Muzaffer İzgü’ den geliyorum. Benim damarımda onların izleri var.

Okuma, düz yazı çalışmalarım hep şiirim için olmuştur. Şiirimdeki dizeler, sözcükler, hatta harfler günlerce düşündürür beni. Şiir oldu demeden yayınlamam!

T. ÇİÇEK: Peki, senin şiirlerine birçok açıdan olumlu/olumsuz yaklaşımlar olmuştur kuşkusuz... Desem ki iki farklı bakıştan da sana çok uç gelen var mı?

Ve sen, günümüz şiirini, şairlerini nasıl değerlendiriyorsun?

M.D. BABACANOĞLU: Ülkemizde, “eleştiri” sözcüğünün içeriğini kapsayan bir eleştirmen yok. Fazıl Hüsnü Dağlarca, bir söyleşisinde Ataç gibi bir eleştirmen olmadığını belirtiyordu. Biz bu anlamdan geliyoruz.

Bugünkü eleştirmenler(!) “değini, tanıtım” yazıları yazıyor. Kimi kez öyle oluyor ki, şiirden uzaklaşıyor; kişiliğe yöneliyor bu yazılar. Kişi övülüyor/yeriliyor. Buna da eleştiri diyorlar, neresi eleştiri bunun? Şiirlerim çoğunlukla, değini, tanıtım açısından değerlendirilmiştir. Bir gün şiirlerim; “eleştiri”nin içeriği kapsamında, değerlendirilecektir.

Genel anlamda, günümüz şiirleri toplumdan uzaklaşmaktadır. Kişiye özel yazılıyor; o kişi anlamıyor o şiiri! Estetiği, güzelliği olmayan, anlaşıl(a)mayan yazın türlerine bir ad takmışlar; “postmodern.” Anamalcılar (kapitalistler) böyle istiyormuş. Böyle olunca da şiir çıkmıyor ortaya!

Şiirin, şiir olması önemlidir benim için.

Şiir değilse yazdığınız, şiir nasıl amacınız olabilir?

Şiir, insan, yaşam, toplum, dağ, taş, ağaç, böcek, hayvan, kuş... gibi varlıkların işine yaramalıdır. İnsan da; insanlığı yüceltmek için gelmiyor mu dünyaya?

Biz neden şiirimizi yüceltmeyelim?

T. ÇİÇEK: Büyükler için yayınlanmış "Parakan", "Gül Sevgisi", "Karanfil Kırmızılarını Soldu mu" Silah/lan/ma", "İnsan Hayranıyım - Âşık Haydar Aslan'ın Yaşamı, Sanatı, Şiirleri", aslında buna, Çukurova Kurtuluş Savaşı Destanı'nı da eklemek gerekecek ve sonra bu destana döneceğim ama Tepedeki Ev'de , 'Anne Özlemi', 'Lastik Pabuçlar', 'Hoş geldin Bebek', 'Derin Duygular', 'Neden Geldiler', 'Kötülük Masalı' adlı öykülerin yer alıyor. Yazarken her yaştaki çocukları düşündüm. İnsanlar ne kadar yaşlansalar bile, bir yanları çocuk kalıyor" diyorsun bir açıklamanda. Şiir sevdalısı bir yürek, onca şiir kitabından sonra neden çocuk kitapları yazmaya soyunur?

"Tepedeki Ev"in, çocuklar için yazdığın 5. kitap olduğunu belirtiyorsun ve "Bundan önce de 'Keman Sesleri', 'Bülbülün Sonu' adlı öykü, 'Dört Oyun' adlı piyes, 'Yedinci Göğün Yıldızı' adlı şiir kitaplarımı yazmıştım. Öğrencilik yıllarımdan beri edebiyatın içindeyim. İnsan ve doğayı seven bir yazarım." sözlerini anımsatayım.

Evet, neden çocuklar için oyun, şiir ve öykü yazar bir şair, öğretmen olmak, çocukları düşünmek bunda ne kadar etkili ya da nasılsa çocuk kitapları para ediyor diyenlerden misin?

M. D. BABACANOĞLU: Keşke hep çocuklar için yazsaydım. Bakıyorum büyükler çocuklara hep yalan söylüyor. Tuzaklar kuruyorlar. Koşu atı gibi koşturuyorlar. Birinci gelmelerini istiyorlar! Başaramazlarsa burunlarından getirtiyorlar.

Çocukları sevmek bu mudur? Okula giden çocukların sırtlarında beş/on kiloluk yük var. O yükle binmiş çocuk toplu taşıma aracına, rastlantı olarak bir yer bulmuş oturmuş. Büyükler homurdanıyor, *neden yer vermiyorsun* diye? Bazen de bana soruyorlar! *Belki rahatsız, saygıdır* diyorum! Yüzüme bakıyorlar. Ne imiş efendim, gelenekmiş? En okumuşu bile böyle düşünüyor! *Çocuklar için bir düzen mi kuralım* diyorlar.

23 Nisan Ulusal Egemenlik Çocuk Bayramı'nda, çocuklara yerini veren yöneticiler hemen kıskançlık numarasına yatıp, çocuk rolüne soyunuyor.

Böbürlene, şişine çocukları çok sevdiklerini söylüyorlar! Sonra da hemen yerlerine geri oturuyorlar. Bu ne iki yüzlülük? Ne olur bir gün yönetsin çocuklar ülkeyi, kıyamet mi kopar?

42 bin çocuk yaşıyormuş sokakta* Üç çocuk yapın diye buyruk verenler, çocukları niye görmüyor?

Diyorsunuz ki; "...Nasılca çocuk kitapları para ediyor diyenlerden misiniz?" Bu soru böyle düşünenlere sorulmalıydı!

Ticari bir kaygım hiç olmadı!

Kitaplarımdan para da kazan(a)madım. Öğretmen Mehmet Demirel'in, ailesinde kollamakla yükümlü olduğu bir kişi daha var: Şair Babacanoğlu. Kitaplarını bastırmak istediğinde ondan borç alıyor. Çoğu zamanda ödemiyor! Bastırdığım kitapları eşe dosta dağıtıyorum. Parasını çıkarabilirsem sevinirim.

T. ÇİÇEK: Senin çocuk kitapları nasılsa para ediyor, anlayışında olmadığını biliyorum. Böyle düşünenlere sorma şansım olmadığından ne düşündüğünü öğrenmek içindi sana sormamın nedeni sevgili dostum. Derdinin geleceğimiz olan çocuklarımıza has yapıtlar sunmak olduğunu da biliyorum ayrıca.

Buradan özel bir soruya geçmek istiyorum iznin olursa... Bu çocuk yapıtlarında Babacanoğlu'nun kendi çocukluğu ne kadar var, niçin var?

Sonra destan yazmanın ne deni nedir, üstelik Adana değil de Çukurova'nın destanını... Açar mısın şu destancılığı?

M. D. BABACANOĞLU: Biz destancı bir ulusun çocuklarıyız. Dede Korkut'tan geliyoruz. Anam ve teyzemin Türkmen özelliği çoktu. Ocak başına oturduğumuz zaman teyzem bize destanlar, masallar "hekâyeler" anlatırdı. Komşularımız da öyleydi. Hele de Halamın beyi Ali Emmi'den çok masal dinledim. Babam okumuş yazmış biriydi, onun yaşamı da bir destandı... Hemen söyleyeyim, köyümde okuma yazma oranı yüzde yüzdür. Osmanlı döneminde bile ilkokul vardır. Medrese okumuş, büyük insanlar çıkmıştır köyümüzden. Yazı devriminin ilk yıllarında köyümüze okul yapılmıştır. Yirmi pare köyün öğrencileri bizim köyde okumuşlardır.

Bizim köye çerçiler gelirdi. Hz. Ali Cenklere, Karacaoğlu, Battal Gazi Destanları satarlardı. Onlardan beslendim. Sonra Akbaba, Hayat dergilerine abone oldum. İlköğretmen Okulu'na gidince olanaklarım daha da genişledi.

Köyümüzde ve çevremizde Çukurova Kurtuluş Savaşı'na katılmış insanlar vardı. Berber dükkânımıza geldikleri zaman kendiliklerinden anlatırlardı nasıl çarpıştıklarını. Ailemden iki dedesi şehit olmuş biriym. Anam, teyzem, babam anlatırken bu olayları çok hüzünlenirlerdi. Onlardan dinlediklerim yüreğimde yer etti. Hem sonra, Kurtuluş Savaşı'nın büyük destanını yazan büyük usta Nâzım Hikmet vardı.

Birikimlerimi kitap hâline getirmeliydim. Bu benim borcumdu! Çalışmalara giriştim; bilgiler topladım, kitaplar, gazeteler, dergiler okudum. Yirmi yıl bu konu üzerinde çalıştım. Çıkış noktam köyümdü, Adana, Çukurova oldu. Fransızlar işgal etmişlerdi burayı. Geliş nedenleri belliydi. Zenginlik kaynaklarını alıp götürmekti. Ermenileri kullandılar. *Kilikya Ermenistan'ı kurduracağız size* dediler. Ermeniler, ömrü bir saati geçmeyen iki gizli çekirdek devlet kurdular Adana'da. İşgal komutanı Albay Bremond derhal yıktı. Olayları destanlaştırdım, yazdım. Bana destancı de(me)yecekler diye düşünmedim.

Destan edebiyatın içeriğinde var zaten.

Ben ayrı bir şey yapmadım.

T. ÇİÇEK: Peki, geleceğimiz olan çocuklarımızın daha özgün ve daha uygun kitaplara kavuşmaları için çocukları dert edinen yazarlardan, ebeveynlerinden sen nasıl davranmalarını ve ne yapmalarını bekliyorsun?

M. D. BABACANOĞLU: 4. Soruya verdiğim yanıt.

T. ÇİÇEK: Başkaca bir şey demek istemiyorsun öyle mi? Peki, son olarak çocuklarımız için neler yazdığını ya da tasarladığını öğrenebilir miyim?

M. D. BABACANOĞLU: "Teyzemin Köseleri" adını taşıyan çocuk masalıdır. Üç yıldır elimde bekliyor.

T. ÇİÇEK: İznin olursa başta sormam gereken bir soruyu anımsadım, bu yüzden tekrar şiire ve ödüllere dönmek istiyorum. Şimdi, 1963'te Kadirli-Heybe dergisinin, 1990'da Türkiye- Balıkesir; 1992'de İsveç-Stockholm Hümanist Enternasyonal Şiir Ödülünü almışsın. Peki, ödül/ler almak nasıl bir duygu?

Ödül alan şair sonrasında nasıl bir yol izler?

Ve gönül telinin sesi olan şiirlerinin karşılık bulması sende nasıl bir disiplin ve sorumluluk oluşturdu?

M. D. BABACANOĞLU: Hemen belirteyim; Hümanist Enternasyonal şiir yarışması içinde "Sen Bu Türküleri Neden Söylüyorsun" adlı şiirimi; "Karanfil Kırmızılarının Soldu mu" adlı kitabı göndermedim. Ekrem Tos'a

imzalayıp yollamıştım. Sevgili Ekrem Tos, şiirimi, kitabı Hümanist Enternasyonal Şiir Yarışması'na sunmuş. Seçici kurul ödüle değer bulmuş. Bu benim için sevindirici bir şey oldu.

Bu konuda şunu da söyleyebilirim; Hümanist Enternasyonal'in verdiği bu ödüller, edebiyat alanında ilgi çekmedi. Çok yakın edebiyat dostlarından başka tebrik gelmedi. Ben çalışmalarımı sürdürdüm, sürdürüyorum. İzninizle bir şey daha söyleyeyim; Adana Edebiyatçılar Derneği'nin yayınladığı Adana Edebiyat dergisinin açtığı Turan Altuntaş Öykü Yarışması'na katıldım; üçüncülük aldım. Başka yarışmalara katılmadım değil.

T. ÇİÇEK: Peki sence çok yönlü olmak, şiir, öykü, çocuk kitapları vs yazmak, zor mu? Aynı ayrı alanlarda kalem oynatmak bu işi yapanlara ne kazandırıyor ya da onlardan ne götürüyor?

M. D. BABACANOĞLU: Çok yönlü olduğumu düşünmüyorum. Düziçi İlköğretmen Okulu'nda öğrenciyken, okul sanat bülteni, duvar gazetesi çıkarıyorduk, yöneticiliğini de arkadaşlar bana bırakmışlardı.

Gazetecilik ve dergiciği de böylece öğrenmiş oluyorduk.

Adana'nın bir okuluna öğretmen olarak atanınca geldim.

1984'de, Yeni Adana gazetesinde sanat sayfası düzenlemeye başladım. Tiyatro, müzik, resim, fotoğraf, sinema etkinliklerini izleyecek, yazı yazacak birini bulamıyordum. Ben izleyip, yazıyordum.

Böylece yazın alanın girinti çıkıntılarına girmiş oldum.

Bu çalışmalar yazın alanıma büyük katkılarda bulundu. Şiirime, düz yazılarıma destek oldu. Öyle alıştım ki; bu alanlarda yazı yazmanın hiç de zor olmadığını gördüm.

Yazın alanında böyle sanatçılar yok değil. Leonardo da Vinci, Attilâ İlhan'ı görelim...

T. ÇİÇEK: Son sorum değil ama bu konuda sormazsam bir yanı eksik kalacaktı gibi geliyor bana, işte bu yüzden bu sorum. Evet, bir Woltran () oluşturup Aykırısanat'ı kurduk. Ben ayrıldım, Bora da... Sonun da Arslan da koptu ister istemez ve dergi kapandı. Ama sen inatla sürdürdün bir süre, şimdilerde de Aykırı Sanat Yazın Topluluğu kurmuşsun, öyle mi?*

Bu oluşumu sürdürmek aşkını, tutkunu öğrenmek istiyorum. Özde ve serde aykırılık taşımaktan mı?

M. D. BABACANOĞLU: Aykırısanat yaşasın istiyorum.

T. ÇİÇEK: Anladım, aslında 'yaşasın istiyorum.' derken içtenlikli ve fazla söze gerek duymadan o kadar şeyi söylüyorsun ki... Neyse güzel dost, bu bir başka sohbete kalsın...

Sevgili dostum, desem ki şu an ne düşünüyorsun?

M.D. BABACANOĞLU: Yeniden doğmak. Bunu düşünmeliyiz gerçekten, dostum yeniden doğmak istemekle ne demek istiyor diye...

Sohbetimizin sonuna geldik... Her şeyin bir sonu olduğu gibi... Yapacak onca güzel şeyi olanların yalnızca kendi yaşamlarını değil tanımadıkları kimselerin de yaşamlarına güzellikler kattıklarını biliyorum. Dostlarım böyle insanlar, iyi ki onlar var ve ben iyi ki onlarla aynı zamanı paylaşıyorum.

Voltran (*) 1980'li yıllarda televizyon için yapılmış bir dev robot konulu çizgi dizidir. Tam adı ise "Voltran: Evrenin Savunucusu"dur. Daha sonra 1990'lı yıllarda tekrar üretilmiş ancak bu sefer Computer-generated imagery (CGI) tekniği kullanılmıştır. Dizinin ana karakterleri 5 adet mekanik aslan robot ve bu robotları kumanda eden (pilot) 5 kahraman savaşıdır. Her aslanın ayrı bir yeteneği vardır. Ancak bu 5 aslan bir tehlike anında bağımsız savaşabildikleri gibi bir araya gelerek dev bir robot olan Voltran'ı oluşturmaktadırlar.

(Ben, Arslan Bayır, M. D. Babacanoğlu, Bora Alagöz ve bir de dergimizin yazı işleri müdürü sevgili Turan Altuntaş (ışık içinde olsun) ağabeyimizi kendi alanında bu beş aslana, Aykırısanat'ı da onların bir araya gelerek de oluşturdukları dev robot olan Voltran'a benzetirdim.)

Şair ve Yazar Nevzat Yalçın'la Söyleşi *

Şiir, dil ve çağdaş yaşama dair düşüncelerini gazete ve dergilerden okuduğum bir güzel insanla şahsen de tanışacak olmanın heyecanıla gitmiştim Halver'e. Eskilerin sözüyle mihmandarım olan can insan da onu yakından tanıyor ve yeniden de olsa görececek olmanın sevincini sözcüklerle aktarmaktan geri durmuyordu.

Geniş bir kapıdan girdik eve. Aralıktaki kitaplık ve duvardaki tablolar kaçmadı gözümden... *Bir ortak yanımız daha var* dedim içimden. Sonra genişçe bir salona geçtik mihmandarımla. Eşi Gerhild'le karşıladı bizi. "36 yıldır birlikteyiz ve daha doymadık birbirimize," dedi. Bunu söylerken de gözleri ışıldıyordu. Eşiyle anlaşma ve dertleşme dili de İngilizce'ymiş. Onun anadili Almanca, Nevzat Yalçın'ınki ise Türkçe...

Salon öylesine ışıltılı ve aydınlıktı ki...

Almanya'nın kanıksanan kasvetli havalarından uzaktı. Karşı duvardaki büyük mavimsi camlar uzaklardaki yeşil tepelerle harika birer tablo oluşturmuşlardı. Eşi mutfağa ya da odasına çekildi bilmiyorum. Biz üçümüz kaldık. Onları baş başa bıraktım salonun bir köşesinde, ben gördüklerimi not ettim... İrili ufaklı tablolar, heykelticikler ve eşyalar beni büyülemişti... Salonun giriş kapısına göre sağda kalan piyano, duvara monte edilmiş raflardaki müzik kitapları, ortama uygun tablolardan gözümü alamadım bir süre. Anlattı Nevzat Yalçın, eşi müzik öğretmeniymiş, okulda da dışarıda da piyano tutkusu sürmüş ve yaşamlarını bir başka güzelleştirmiş.

Soldaki oval masada kitaplar sergilenmiş raflardan indirilerek... Söyleşi randevusunu önceden aldığım için kitaplarını koymuş masaya. "**A Sokağı, Güneş ve Adam**, (Almanca çevirisi) **Die Sone Und Der Mann, Üçgen, Daha Yeni Daha Yakın, En Es ki En Uzak**" şiir, deneme ve anılar, yaşanmışlıklardan kotarılmış yazılar toplamı...

Ve kitaplaşmayı bekleyen bir o kadar şiir, deneme ve yayımlanmış gazete yazıları...

Salonda dolaşıyorum yalnızmışım gibi. Gördüklerimi çekiyor ve anlatıyorum... Oval masanın karşısında ve tam da tepelerin güzelliklerine çerçeve olan pencerelerden birinin önünde dört kişinin rahatça sığabileceği dört koltuk ve arada küçük dikdörtgen bir masa...

Üzerinde yakılmış dört mum, üç fincan kahve, el yapımı kurabiye, çörek ve börekler. *Anlaşılan zahmet vermişiz* diyorum içimden... Yine oval masanın yakınındaki küçük bir kapıdan ayrı bir bölmeye geçiyorum. Nevzat Yalçın, âdeta bir cennet köşesi olan bu küçük şirin odaya “**kış bahçesi**” diyormuş. Bir botanik bahçesi denli bitkilerle süslenmiş, tavanı pencerelerle göğe açılmış oda da şöminesi bir soba, ikili, tekli koltuk, üzeri kitap ve gazete dolu orta boy bir sehpa, mini bir kasetçalar/radyo kaçmadı gözlümden. Burada gazete, kitap okuyor, radyo dinliyor, özellikle de klasik müzik... Arada kestiriyor ve dostlarıyla sohbetlerini burada yapıyormuş.

Salondaki keşfim bittikten sonra onlara katıldım.

Nevzat Yalçın, piyanoya yakın ve tepeleri tablolaştıran büyük bir pencerenin önündeki koltuğa oturdu. Çok özel kitaplarını kucaklayan kitaplığı da yanı başında gururla duruyordu bana göre. Karşısına benim için konulan sandalyeye oturdum. Birkaç kez telefonlaşmamıza karşın yine de heyecanımı yenemedim... Son bir şey daha aktarmak istiyorum. O da şu: Nevzat Yalçın, söyleşiyi bir koşulla kabullenmişti. Ona önceden hazırlanmış sorularla gitmeyecek ve buluştuğumuzda kendiliğinden bir akışla söyleşi yapacaktık. Bu arada aklıma gelen soruları sorabilecektim.

Belki heyecanım bundandı. Neyse...

İşte o söyleşi:

T. Çiçek: Aslında şahsen tanışmasalar da edebiyata gönül vermiş olanların şahsen de tanışık olduklarına inanıyorum. Onları tanışık yapan dil, edebiyat ve sanat sevdalarıdır. Bu bir tür edebiyat kardeşliği, tanışıklığı diye düşünüyorum. Bu açıdan bakıldığında sizle şahsen tanışık olduğumuzu söylemeliyim. Ayrıca yetiştiğiniz toprağın başka güzel insanları da var, **Fikret Demirağ, Mehmet Yaşın, Bekir Azgın**. Ve daha başkaları da elbette... Hele Bekir Azgın, **Türk-bank Kültür Dergisi** ile bir zaman ulaştığında bana, Kıbrıs'ın yeni şair ve öykücülerıyla tanışma ve yaptıklarını öğrenme şansı vermişti bana. Bekir Azgın'ın dostunuz olduğunu öğrenmiş olmak da bu anlamda bizi daha tanışık yapıyor bence.

Şimdi, Almanya'da dili bir bayrak gibi taşımaya çalışan, Anadolu ve Kıbrıs kültürüyle yoğrulmuş bir güzel insan olan Nevzat Yalçın, kendini, öz yaşam serüvenini nasıl dillendirmek ister?

N. Yalçın: Bu güzel iltifatlar için teşekkür edeyim önce, çünkü burada *dili bir bayrak gibi taşıyanlardan* sayılmak hem heyecan verici hem de

sorumluluk yükleyici gerçekten, öteki kısmına gelince sorunuzun, ne diyeyim... Bir kere Kıbrıslıyım. Orda doğmuşum. Orda okudum. Liseyi bitirinceye kadar orda yaşadım. İlklerimin çoğunu Kıbrıs'ta tattım. Sonra edebiyat okumak, üniversiteli olmak için Türkiye'ye gittim. Orda da güzellikler yaşadım. Zaten dilden dolayı vatan dememiz de bu... Birçok ilki de Türkiye'de gördüm, yaşadım...

İngiltere de uzun yıllar kaldım görevim gereği.

Türkiye'ye döndüm. OTDÜ'de çalıştım bir süre. Ama buranın ortamı ve çalışma koşulları içime sinmedi. İstemediğim hâlde ayrıldım, İngiltere'ye dönmek istedim. Sonunda başardım bunu. Eşim Gerhild'le İngiltere'de tanıştım. Bir yıl sonra Almanya'ya döndük. Önce özel bir dil okulunda öğretmenlik yaptım. Ardından devlet lisesinde İngilizce öğretmenliği... 21 yıl önce de emekli oldum.

36 yıldır eşimle burada ve bu evde yaşıyorum...

T. Çiçek: Anladım, ama anlattıklarınızda edebiyata, özellikle de şiire dair bir söz etmediniz. Sanıyorum sırasını bekliyor. Kıbrıs'taki ilkleriniz arasında mı edebiyata, şiire, sanata düşkünlüğünüz? Edebiyata gönül vermişliğiniz şiirle mi başladı, peki ne zaman?

N. Yalçın: Evet, oradaki ilklerimden biri de şiire gönül vermişliğim... Dün gibi aklımdadır, sevdiğimiz şairler gibi şiirler yazmak ve bunları bir yerlerde yayımlatmak tutkusu. İşte ben de 14 yaşında ilk şiirimi yayımlanmış gördüm bir gazetede. Sevincimi anlatamam.

Çünkü kıt sayıda olan dergi ve gazetelerden olumsuz yanıtlar aldıkça şevklerimiz kırılıyordu, yine de yılmıyorduk. Onlar kapıdan kovsa biz kapı deliklerinden sızmaya çalışıyorduk. Böylece adım "şair"e çıktı. İkinci şiirim yayınlanınca da üstatlığa terfi ettiler beni... (Bunu söylerken gözlerinin içi gülüyor ve gülücükler bir çocuğun elinden düşen top gibi dudaklarından fırlayıp salonda çınılıyordu. Mihmandarımla ben de onun bu sevincine katılıyorduk.)

T. Çiçek: Gerçekten de güzel... Aslında yer ve zaman değişse de yazmak sevdasına yakalananlar kendilerini kanıtlamak için benzer davranışlar içinde oluyorlar... Peki ilk kitap nerede ve ne zaman yayımlandı? Şiir miydi ilk kitap?

N. Yalçın: İlk kitap da Türkiye'deki ilklerimden... Sanıyorum yıl 1969'du, Ankara'da, sonraki de İstanbul'da yayımlandı. Nice sonra da Almanya'da yayımlananlar oldu. Hiçbiri ilki gibi heyecan vermiyor, tıpkı

ilk çocuğu beklemek gibi bir duygu desem meramımı anlatabilir miyim emin değilim.

T. Çiçek: Biraz da soluklanmak adına sizden bir şiir istesem...

N. Yalçın: **Güneş ve Adam**'dan aynı adlı şiirimi okuyayım.

*Doğudandır kocaman güneşin her sabah yükselişi
Yani çocuğum Batı'ya her ışık Doğu'dan gelir
Binlerce yıldır böyle bu; sende öyle bil.*

*Ufacık bir adam, bir ikindi...
Ayakları bastığı yerde gövdesi uzar da uzar
Doğduğu yer tâ Doğu'nun altın ufkudur
Lâkin adam Batı'ya batan güneşe bakar mest hayran.*

*Ne eski Hint gözündedir, ne o görkem
Bir afyon ambarıdır aklınca Çin.
İnsan azmanı, dev azmanıdır artık adam
Güneşi seyreliyordur bir aynadan...*

*Sonra şaşkın bakar ki uzayan gölgesidir
Derken Batı'da güneş batar, ne gölge kalır, ne adam.
(a.g.e. Sf: 22-23)*

T. Çiçek: Aslında bu şiir bir insanın yaban elde kendine yabancılaşmasından da söz ediyor demek olası. Bence felsefi derinlikli ve katmanlı bir şiir de aynı zamanda. Çünkü, coğrafî anlamda Güneş'in doğudan doğup batıdan batmasından söz edilmiyor. Aslında kültürel zenginliği Batı'nın Doğu'dan kaynaklanıyor. Doğu'dan beslenmişliği çok diyorsunuz. Bunu birazcık açar mısınız?

N. Yalçın: Şimdi, bu konu aslında çok derin. Ne benim mecalim var anlatmaya ne de bana oyun etmeyen bir belleğim. Zaman zaman unutuyorum çok şeyi. Yine de şunu söylemek gerek. Aslında Batı ne kadar küçümsese de Doğu'dan beslendiğini çok alanda biliyor. Bilmezden gelmesi bu gerçeği örtmüyor, örtmiyor. Edebiyatta, tıpta, matematikte vs... Tabii ki geliştirdiklerini de inkâr etmemek zorundayız. Başka milletlere tepeden bakma aşırı güvenli olmalarından kaynaklanıyor. Bu bir tür ego, hastalık durumu demek abartı değil.

En azından ben böyle düşünüyorum.

T. Çiçek: Bu söylediğiniz bir genellemeyi içermiyor, anlıyorum. Ama en azından edebiyat alanında, tıpta beslendikleri kaynakları görmezden gelmeyenler de var.

Decameron Hikâyeleri (Giovanni Baccaccio), Goethe, Schiller en azından benim anımsadıklarım. Doğru masallarından, şairlerinden esinlenmişlerdir. Her alanda onlarca örnek bulmak olası diye düşünüyorum ben de.

N. Yalçın: Haklısın dostum. Batılıları anlamaya çalıştığım da gördüğüm şu: Her ne kadar **Rönesans** ve **Reform** onları değiştirdiyse de **Hristiyanlık** da bazı şeyleri kötü yapmalarına engel olamadı, hâlen de olamıyor düşüncesindeyim. Öğretilerden biri “**öldürmeyin.**” ve “**komşularınızı sevin**” olsa da geçmişten günümüze Batı barbarlığı unutulacak gibi mi? **Haçlı Seferleri**’ni anımsamak yeter. İşlerine geleni aldılar, ama kökünden kopartarak getirmek yönünde davrandılar Anadolu kaç kez talan edildi. Kaç kez bazı çocuklar doğmadan babaları katledildiğinden katledildiler, yalan mı?

Kıyıcı, kötücül zihniyet bu gün de başka biçim de yeryüzünün birçok ülkesinde kıyımı, talanı sürdürüyor, acı olan bu...

T. Çiçek: Anlaşıldı siz de bu konularda oldukça dertlisiniz... Tekrar şiire dönecek olursak... İki şiir kitabınız var, ilki **A Sokağı**, öteki de **Güneş ve Adam**, sanıyorum bunun bir de Almanca çevrisi de var. Şiir için özelde neler söylemek istersiniz?

N. Yalçın: Bana gelinceye kadar, birçok şair şiire dair güzel sözler ve açıklamalar yaptı, genç dostum bunu siz de biliyorsunuz. Bir şiir sever olarak da okumuşsunuzdur. Hatta yaptığımız onca sohbetten anımsadığım da sizin çok okuyan ve bunu iyi biçimde belleğinde tuttuğunuz gerçeği. İki şiir kitabımla benden geriye ne kalır bilemem. Ama şiir beni hayata bağlayan güçlü bir duygu, güçlü bir bağ, o olmasaydı hayatım bu kadar güzel olamazdı ve eşimle de zaten bu tutkumdan dolayı tanışıp aynı yastığa baş koydum. Özü bu özelimde...

T. Çiçek: Sizi 14 yaşında şairliğe terfi ettiren arkadaşlarınızla ilişkileriniz nasıl şimdi?

N. Yalçın: Hiçbir şey eskisi gibi değil ne yazık ki. Zaman zaman mektuplaştım onlarla rast geldiğinde Türkiye’de tatillerde görüşebildiklerim oluyordu.

Artık sağlık sorunlarımdan dolayı sevdiğim hâlde **Türkiye**’ye de gitmiyoruz. **Marmaris**’te yazlığımız vardı sattık. Mektuplaşırdık birkaçı

ile. Sağlığım yazımı da bozdu, ben bile okuyamıyorum başkası nasıl okusun. Anlayacağın ne onlar arıyor beni, ne de ben arayabiliyorum onları.

Yaban el yasakladı sevdiklerimi.

Yine de gözlerimi yumduğumda, onları anımsıyorum. Burada değil de onlarla orada yaşıyorum sanki. Gerçek beni uyandırana kadar sürüyor bu.

Dediğin, “iyi ki düş kurabiliyoruz, ya düşler olmasaydı...”

Düşsüz hayat çekilmez olurdu dostum.

T. Çiçek: Haklısınız, gerçekten de öyle oluyor.

Duygusallaşıyoruz. Mihmandarım havayı değiştirmeye çalışıyor.

Onun şiirlerinden birini okuyor:

Sen ve Ben

*Sen ve ben kimleriz çoğu zaman düşünürüm
Neden, nasıl geldik buraya sen Batı’dan ben Doğu’dan
Susuzluklar içinde içtiğimiz acı sudan başka yok ayrı giden*

*Ne hoş eyler Mevla gülüm
Bir zincir kopar senden uzakta geçse tek günüm
Ve soluğunla çıkar gelir o yitik halka bir kuyudan
Düşündün mü hiç nedir bizi aynı yastıkta tutan
Ben Doğulu derbeder şiar, sen düzen içinde tüm...*

*Çiçek tohumları kimi kez rüzgârda döllendir
Hani Asya’dan o rüzgâr esmişti uzun uzun
Bir şeyler kalmış olmalı ki sende küllenir
Benim yüreğim hârlı fırın, sen bir sıcak somun musun?*

*Gün olur incecik su gibisin, bir gün kıyısız nehir
Sorsam çoğu kez bilemem, Cermen misin Hun musun?*

(a.g.e. Sf: 6-7)

İçtenli okuması ve katkısı için teşekkür ettik mihmandarımıza.

T. Çiçek: Peki burada bir edebiyat çevresi oluşturabildiniz mi? Neler yapıyorsunuz?

N. Yalçın: Almanya’da önceleri Türkiye’den sığınmacı olarak gelenlerin içinden dergi çıkaran olmuş. Hatta politik dergilerde edebiyat yazılarına da yer verilmiş. Bir dönem var olan bu çaba ne yazık ki şimdilerde yok. Aslında iyi bir edebiyat dergisi buradaki taze kanı bir araya toplayabilir, eğitici birleştirici olur. Bu iş zor, dergicilik ve yayıncılık yapmış birisi olarak bu işlerin mutfağını biliyorsunuz. Ne ben yapabilirim bu yaşta ne de yapabilecek olan var diye düşünüyorum. Bir grup sanatsever ve yazan, çizen insan bir araya geliyoruz. İki ayda bir de olsa, yazdıklarımızı paylaşıyor ve birbirimizi çoğaltmaya çalışıyoruz. Yabanda kendimiz kalabilmek istiyoruz. Ben eskisi gibi aralarına fiilen katılamıyorum ama haberlerini alıyorum.

Sizin düş atını-zla onlara katılıyorum burada oturduğum hâlde. (bakışp gülüşüyoruz bir an) Hepsi de birbirinden değerli insanlar. Çoğu yazmıyor, ama dinlemeyi ve okumayı sevdiklerini biliyorum. Aslında çok şey yapılabilir.

Siz de burada olup katılabilseniz, dinamikliğinizi birçok alandaki birikiminizi aktarabilirdiniz.

T. Çiçek: Ne diyeyim ki, *gönül cennete girmeyi ister ama günah bırakmaz*, demekten başka.

Son olarak ne söylemek istersiniz, söyleşinin ulaşacağı kişilere?

N. Yalçın: Anne ve babaların akşamları birer koltukta çocuklarına örnek olabilecek biçimde ve kendileri için de kitap okumalarını, gençlerin okuma olmadan kültürlenemeyeceklerini bilmelerini, bu yüzden okumalarını, yazarların da dile önem vermelerini ve yazdıklarını sık sık gözden geçirmelerini öneririm.

Ben çok az yapabildim bunu.

İyi şair, iyi yazar olmak disiplinli çalışmaya, çok okumaya ve yazdıklarını sık sık gözden geçirmeye bağlı.

Başka da sözüm yok.

T. Çiçek: Daha ne olsun, teşekkürler...

Ama bir şiirinize noktalayalım söyleşimizi, olmaz mı?

N. Yalçın: Sevgili **Talat Sait Halman**’a adadığım şiirimi okuyayım öyleyse.

Çünkü o benim çok değer verdiğim, sevdiğim kültür insanlarımızdan biri.

İnsandan Tanrı'ya

Her neyse ürküten geceden farkı gündüzün
Çıkmaz sokaklarında gülümser güzel yüzün
Mevsimlerin değiştiği anın güzelliği
Esrarı sende saklı baharın kışın güzün
Sonsuz adaletin diye kutsal kitaplara
İmanla yalvarışla kapandık bütün bütün
Tattık ne varsa “ meyve-yi memnu “ ya kanmadık
Tevrat, Zebur’la son yüce Kur’an senin sözün
Heyhat kıran da bir getirenler de testi
Encamı farklı olmalı Nemrut’la güçsüzün
Mahşer gününde ortaya çıkmakta fayda yok
Bir farkı kalmayınca Fenâ’nın ölümsüz’ün
Habil’le Kâbil öyküsü hâlâ sürüp gider
Hacet mi var cehenneme âh onca kan, hüzn
Bir gün kaçırsa cennete mahvetmeden ecel
Toptan kucaklayıp erdemli gökyüzün
Tanrım kovar mısın bizi Âdem soyundanız
Havva’yı terk eder geliriz yılmasın gözün.

(a.g.e. Sf: 36-37)

(*): Bu söyleşi 07.01.2007 de **Nevzat Yalçın**’ın evinde yapılan yarım saatlik görsel çekimden oluşturulmuştur.

Adı geçen eser (a.g.e): **Güneş ve Adam**

İlhan Soytürk'le Yazınsal Serüveni Üstüne Sohbet

1958 Sivas/Gemerek ilçesi Kocaoğlu köyünde doğmuş. Ortaokulu ve liseyi ilçesinde, yükseköğrenimini de Adana'da (Düziçi Eğitim Enstitüsü) tamamlamış. Çeşitli yerlerde çalışmış. İzmir'e yerleşmiş ve burada da bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra emekli olmuş. Öğretmen eşiyle de şimdilerde gözbebekleri olan kızlarının (bir kızları var.) eğitimi için çabalıyorlar.

Zaten en yerinde olan ve de madden karşılığı beklenmeyen yatırımlarımızdan biri değil mi çocuklarımıza yaptığımız ve yapacağımız yatırımlar...

Öğrencilerine karşı titizlenen İlhan'ın kucak kucak kitaplar taşıdığının, kitap fuarlarına götürdüğünün tanıklarındanım. 1998 yılında İzmir'de gerçekleşen tanışıklığımız öteden beri var olan yazınsal tanışıklığımızı perçinledi.

İşte tanışıklığımız yazınsal akrabalığa ve giderek sıkı bir dostluğa dönüştü desem hiç abartmış olmam. Yoksa az önce dediklerimi nasıl ve nerden bilebilirdim ki... Tabii öğretmenlik yanında edebiyata olan tutkusunu içten içe besledikçe bunu ertelemesi düşünülemezdi. İçinden taşan güzelliklerin özellikle çocuklar için olanların sumen altı edilmesi beklenemezdi. O bu serüveni anlatacak kuşkusuz, ama ben ondan önce davranıp size biraz olsun arkadaşım hakkında bilgi vermek istiyorum.

Dedim ya öğretmenlik büyük sevdası, hatta bir kanadı, öteki kanadı da yazmaktır bilirim. Onun ayaklarını yerden kesen kanatlar bunlar.

Siliyor göğümüzün karasını ve boyuyor sözcük sözcük kurduğu yapıtlarla.

Neler mi yapmış?

Güneydoğu gazetesi, Çağdaş Türk Dili, Kurgu, Aykırısanat, Çalı da öyküler; Anzılha, Minerva, Dördüncü Yeni, Yeni Aşk'ta şiirler, Öğretmen Dünyası ve Akköy dergilerinde de çeşitli yazılar yayımlatmış. 2001 Yılı Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülü, Çocuk Romanı Yarışmasında "Sen Olabilirsin" adlı romanı ile ikinci olmuş. Daha çok çocuklar için yazan İlhan

Soytürk'ün ilköğretim öğrencileri için (okuma-yazma öğretimine yardımı) "Gözde" isimli 8 kitaplık bir seri hazırlamış. Öğretmenlik yaptığı yıllarda kendi okuttuğu öğrencilerle şiir atölyesi kurmuş. On Yaş Bizim Şiirimiz (Çocuk Şiirleri) kitabını oluşturmuş onlarla.

Çok yönlü ve üretken dostumun şimdiye kadar Anneler Günü, At ve İnatçı Eşek, Cumhuriyet Çocuğu, Bisiklet de İstiyorum, Fatih Dede, Kırbaş, Okul Heyecanı, Sarı Kız ile Ak Kız, Yaşlı Kurbağa, Kırık Bisiklet, Sen de Olabilirsin, Işık İnsanlar adlı çocuk kitapları ile Alevlerin Halayı (büyükler için öykü) çeşitli yayınevleri tarafından yayımlandı.

Bir de İlhan'ın yayıncılığı var.

Bunu atlamak onu eksik anlatmak olacak çünkü.

Yitik Zamana Ağıt, (yetiş kinler için şiir) Canım Yanıyor, Karabasan, Feray'ın Düşü, (çocuk romanları) Sünnet, Yalancının Evi, Aykut, Karabaş, Ak Kız Sarı Kız, Al İbik ile Mor İbik, At ile İnatçı Eşek, Meraklı Keçi onun yayıncılığını üstlendiği yapıtlardır.

Neredeyse onun yazdıklarının tamamını okuyan biri olarak, yapıtlarında gördüğüm noksanlıkları ve yanlışlıkları kimileyin söyledim, kimileyin yazdım. Ama bir şeyi belirtmem gerekir ki eğer insan yaptığı şeyse, yaptıkları insanın kendisidir. Bu gerçeklikten vardığım sonuç şu:

Yazdıkları dostum gibi güleç yüzlü, sıcak, içten ve samimi...

İşte sözü, güleç yüzlü dostuma bırakıyorum.

Tacim Çiçek: *İlhan, izin verirsen söze şöyle girmek niyetindeyim... Yapıtlarında yalnızca kısa bir öz yaşamın var o kadar, en azından okurlarımız için yazma serüvenin nasıl başladığını anlatır mısın?*

Yani yazmaya nasıl ve kimden/kimlerden dolayı karar verdin?

İlhan Soy Türk: *Çocukluk ve gençlik yıllarım yoksulluk içinde geçti. Yoksulluk aileme özgü değildi; neredeyse o bölgedeki Türkmen köylerine özgüydü. Belki, her köyde ekonomik yönden kendi yağıyla kavrulabilen bir iki aile vardı, ama o zaman bunun ayrımında değildim.*

Yetişkin olunca tutunacak dalımın olmayacağını anladım. Bozkırın ortasında, kıraç tarlalarda çalışacaksın. Ektiğin ürünü (buğday, mercimek, arpa) ya alırsın ya da alamazsın. Ya da hasattan sonra yorganı sırtlayıp kışın Mersin'e, Adana'ya portakal toplamaya gidersin. Veya yazın Kayseri'de inşaatlarda çalışırsın. Geleceğe yönelik bir ufuk görünmüyordu yani.

Her şey boz bulanık, sanki bir belirsizlikti...

Gelecek için olmazsa olmaz yol okumaktı. Babam da benim gibi düşünmüş ve bende bir ışık görmüş olmalı ki o çevrenin tek okulu olan ortaokula kaydımı yaptırdı. Ne acıdır ki köyümüzde bizden önce ortaokula giden Celal adında bir çocuk vardı. Ben ortaokula başladığımda o da aynı yerde bulunan liseye gidiyordu. (Kaçınıcı sınıfta olduğunu anımsamıyorum şimdi.) İlçemizde (Gemerek) liseyi güçlükle okudum. Kısa yoldan hayata atılmak, para kazanmak zorundaydım. Sorumluluk duyduğum bir ailem vardı. Beni iş güç sahibi yapmak için didinmişlerdi çünkü bir bakıma kendimi aileme karşı borçlu hissediyordum. Liseyi bitirdiğim yıl öğretmen yetiştiren kurumlarda (Eğitim Enstitüleri) eğitim süresi iki ve üç yıldır. Ön kayıtla öğrenci alıyorlardı. Ekonomik olarak zorlanmayayım diye üç yıllık olanına kayıt yaptırmadım. İki yıllığı bile bin bir güçlükle bitirdim. Babam bana harçlık yollayabilmek için çok zorlandı biliyorum. Yokluk, okumamın ve öğretmen olmamın en büyük nedeniydi. Köylerde yoksulluğu kırabilmenin tek yolu devlet kapısında bir iş tutmaktı. Bu kararların alınmasında babamın telkinlerinin etkisi çoktur. Kısa yoldan hayata atılmak için seçtiğim mesleğin çok ideal olduğunun farkına ancak göreve ilk başladığım o dağ köyünde varabildim. Mesleğin güçlüklerini, sorunlarını orada kavradım. Zaman içinde kaybolacaksam neden öğretmenlik, dervişler gibi bunca çile çekmek niye, dedim hep. Devlet kapısında başka bir kurumda çalışabilirim, diye düşünürdüm. Ama arkama onca yılı verdim ve seçtiğim meslekten emekli oldum. Çünkü **Ceyhun Atıf Kansu'nun "Dünyanın Bütün Çiçekleri"**nde dediği gibi biz öğretmenler çiçek bahçesindeki bahçıvanlarız. Bize verilen hamuru yoğuruyoruz, şekillendiriyoruz ve onlara ruh veriyoruz. O, hamurun ruhuna temel olacak ana duyguyu, düşünceyi, zevk alabilmeyi, seve bilmeyi, duyarlılığı, yetiyi, iyi ve doğru fikirleri ve de idealleri katmaya çalışmanın mesleğimizin asli görevi olduğunu yadsıyamayız. Bunları çocuklara verirken onları eğitmek, eğlendirmek esas tır...

Bundan kopamadım, hâlen de kopamıyorum.

Çocuk edebiyatının işlevinde de benzer şeyler var. Çocuk edebiyatı ona dikte etmeden, içinde çocuğun kendini bulduğu, hayallerini süsleyen ve çocuklara yeni ufuklar açan yazılı metinler değil midir? Mesleğe ilk başladığım yıllarda dünya klasiklerini saymazsak çocuk edebiyatı alanında nitelikli ürün veren yazın ustası iki elin parmakları kadardı ancak. O dönem **eşitlikçi çocuk edebiyatı** adına yapılanlar çocuk yazınımıza tam anlamıyla yansıdığı söylenemez. 70'li yıllarda 68 kuşağının etkisi, 80'li yıllardan sonra

da çocuğa siyasi görevler yüklenmesi yüzünden klasikler gündemde kalıyordu. Beni çocuk edebiyatına iten düşüncelerin başında bu paradoks gelir. Benim zamanımda liseler **fen ve edebiyat** olmak üzere iki bölümdü. Ben edebiyat bölümünü seçtim ve bu bölümden mezun oldum. Gün ışığına çıkması gerekiyordu, edebiyat tutkumun, o kadar. Sorun buradaydı çünkü çocuklar için yazacaktım, yani bıçak sırtı bir alanda yürüyecektim...

Edebiyata başlamamda kimsenin etkisi yok yani. Edebiyat vardı da tür olarak belirli bir şey yoktu. Bazı günler şiir yazardım, (geriye dönüp baktığımda) onlara şiir denirse... Bir bakıma işe şiirle koyuldum. Şiiri demlenmeye bıraktığımda öyküler kırırdanırda içimde. Kitaplara sarılırdım. Çok kitap okudum. Edebiyat dergilerini takip etmeye çalıştım, olanaklarım ölçüsünde.

T. Çiçek: *Vay be demek ki bir bakıma kendi göbeğini kendin kesmişsin... Tabii bu da bir yol ya da zorunlu seçim. Çocuklar için ilk yazdığın yapıtın hangisi? Şiir mi, öykü mü?*

İ. Soytürk: İlki birinci sınıflar için sekiz kitapçıktan oluşan “**Gözde**” isimli okuma-yazma materyalidir. Bu materyalin ilk altı kitapçığı çocuğun okuma-yazmaya geçmesine yardımcı tümcelerden ve kendi içinde bütünlüğü olan metinlerden oluşuyor. Yedinci kitapçığın her sayfasında kısa bir öykü var, sekizinci kitabın tamamıysa bir öyküden ibaret... Çocuk kitabı yazarı, *ne yazmalıyım* sorusundan çok *nasıl yazmalıyım* sorusuna yanıt bulabildiği sürece başarılı olur. Okuma sevgisini geliştirici bir kaynak hazırlıyorsunuz. Hazırladığınız kaynak mevcut eğitim programına uygun olmakla beraber onu destekleyecek ve çocuğun okumaya olan eğilimini artıracak düzeyde olmalıdır. Bu bileşenlerin bir arada olması, olmazsa olmazlarıdır çocuk edebiyatının bana göre.

Okuma-yazmayı yeni öğrenmiş yedi yaşındaki bir çocuğun yazabildiği ve okuyabildiği sözcük sayısı sınırlıdır. (İstisnalar hariç) Bu sınırlı sayıdaki sözcüklerle onu sıkmayacak, okumaktan soğutmayacak, öykü, masal, şiir yazacaksınız. Dili, anlatımı 6-7 yaş gurubuna uygun olmalı. Atacağınız yanlış adım geride tamiri olanaksız hasarlar oluşturabilir. “**Gözde**” serisiyle bu zor olanı başardığıma inanıyorum. Bu seri beş yıl (eğitim-öğretim programı değişene kadar) yayımlandı. Her yıl ortalama altmış bin basıldı. Birinci sınıf eğitimi alanında ders kitapları üreten, o zaman olduğu gibi bugünde çocukları önemseyen ve onlara uygun eserler yayımlamayı sürdüren **Top yayınları** 2000 yılında ilk kez yayımladı “**Gözde**” serisini. Bu serinin yayımlanmasında **Ramazan Tortop**’un katkısını yadsıyamam.

Daha sonra “**Yitik Zamana Ağıt**” şiir kitabımı yayınladım.

T. Çiçek: *Anladım, ama izin verirken buradan başka bir konuya geçmek istiyorum. Seni çocuklar için yazmaya iten nedenler nedir? Para mı, şöhret mi? Yoksa onlara daha güzel ve özgün yapıtlar sunmak istemen mi?*

Derdin neydi de çocuklar için yazdın?

İ. Soyürk: Bu konuda bir şey söyleyebilmek için çocuk edebiyatının geçmişine kısa bir yolculuk yapalım sevgili kardeşim. Biliyorsun çocuk ve gençlik edebiyatı bizde çok yeni. Henüz bebeklik çağında, bana göre tabii ki. Tarihsel sürece baktığımızda, batıda 17. yy’da başlayan yenileşme hareketleri, bizde Tanzimat’la birlikte çeviri olarak boy gösterdi. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından sonra Fransız edebiyatının etkisiyle süregelen çeviriler (yetişkinler için) çocuk edebiyatında da etkili oldu. Çoğu çeviriler çocuklara uyarlandı.

Cumhuriyet döneminde; Tanzimat döneminin birçok yazarı, bu dönemin de önde gelen yazarları oldu. Bu dönemde verilen özgün eserler, bir bakıma batı odaklı eserlerdir. 1945’de klasiklerin çevirisiyle başlayan çalışmalar 1950’den sonra çocuk edebiyatına da yansıdı. Bin dokuz yüz kırklara, ellilere kadar Batı’da çocukluk ve gençlik edebiyatı idealize figürler üzerineydi. İkinci Dünya Savaşı’nın ardından yeniden belirlenen dünya düzeni, eğitim anlayışı ve sosyalleşme, beraberinde çocukluk ve gençlik edebiyatının da sorgulanmasını getirdi.

Öğreticilikten vazgeçilip çocuk gerçekliğine dayanan bir yol izlendi. Batıdaki **eşitlikçi çocuk yazını** anlayışının o dönem bize yansıdığı söylenemez. Önceleri bizde yayımlanan eserler tekerleme, bilmece, halk söylenceleri, masal gibi ürünlerdi. Ahmet Mithat Efendi Recaizade Ekrem, **fabl** türünde eserler verdi. Milli Edebiyat akımıyla Cumhuriyetin ilk yıllarında (30’lu yıllar sonrası) usta şairler Latin harflerine geçilmesiyle çocuklar için şiir yazmaya başladı. Kimi yazarlar da (Mahmut Yesari, N. Rakım Çalapala, İ. Fahrettin Sertel, Kemalettin Tuğcu, Reşat Nuri Güntekin, Cahit Uçuk) çocuklar için roman yazdı. Çocukların masal gereksinimini karşılamak için de birçok yazarımız masal derledi. Kısacası var olan yapıtlar çocuklar için uygun hâle getirildi ya da getirilmeye çalışıldı.

68 öğrenci hareketi, temelde var olan ama sorgulanmayan eğitim politikasına karşı çıkmaktı. Bu daha ciddi anlamda çocuk edebiyatının ele alınmasını sağladı. Günümüzde edebiyat - estetik eleştirisi yerine

içerik eleştirisini öne çıkardı.70'li yıllar çok az özgün eserin yanında çeviriler ve ağırlıklı olarak didaktik kitaplar, 80'li yıllarda ise dini içerikli kitaplar yayımlandı. Her iki uç da çocuk gerçekliği yerine didaktik (öğretici) edebiyat ürünleriyle bir tür propagandaya girdi. 90'lı yıllar da bu anlayış sürdü. İletişimin, görsel medyanın bu kadar yoğun olduğu dünyamızda, çocuğa belli fikirlerin, buyurgan bir tarzla verilemeyeceği unutuldu. Çocuklar, içinde kendi gerçeğini görebileceği, özgür figürlerin dolaştığı eserleri okumaktan zevk alır oysa. Her çocuk, düşçüdür, oyun sevdalısıdır her şeyden önce. Dıştan gelecek etkilerle var olmak yerine, kendi düşleriyle, kendi gerçekleriyle yüzleşerek büyümek ve de davranışlarıyla bu dünyada yetişkinler arasında var olduğunu kanıtlamak ister. Biz eğitimcilerin çocuk yayınlarının nitelikleri konusunda öneriler sunmamız gerektiğine inanıyorum. Nitelikli kitapların ortaya çıkmasında başta eğitimcilerin yazar ve ressamların ortak çalışması gerekir. Bu alanda dönütleri eğitimci alır. Yazarın kitaplarıyla ilgili dönütleri alması zordur. O verileri alabilmesi için özel çalışmalar yapması gerekir. Bunun için zamanı ve olanağı olmayabilir.

Oysa eğitimci yazarların, bu işin içinde yaşayan havasını soluyanlar olmaları dolayısıyla, böyle sorunları yoktur. Çünkü her anı yaparak yaşayarak geçirmekteler. Sevgili Tacim, işte bu gibi düşünceler çocuk edebiyatına yönelmemde etkili olmuştur ve bana yol göstermiştir. Dikkat edecek olursan, ülkemizde çocuk edebiyatı alanında yazarların çoğu eğitimcidir. Başarılı olmalarını, çocuk gerçekliğini yakalamalarını buna bağlıyorum.

T. Çiçek: *Peki, kendisini çocuk yazını konusunda yetkili makam ve onay mercii görenler var, onlardan sözlü ya da yazılı belge aldın mı çocuklar için yazmak adına? Bunu şunun için söylüyorum, kendini bu alanda böyle gören değeri kendinden menkuller var da...*

İ. Soytürk: Sevgili Tacim, yabancı bir isimle anılsa da kırkyama büyük annelerimizin elinde gelişen bir sanattır. Adına kırkyama, kırkpare veya yamalı bohça da denilen sanat dalı günümüzde yeniden ve eskisine nazaran daha fazla ilgi görmektedir. Kırkyama günümüzde hiç kullanılmamış kumaşlarla yapılan, yaşam standardına ve son gelişmelere ayak uyduran modern bir sanat görünümündedir. Çeşitli kumaş parçalarının belli motifler oluşturacak şekilde dikilmesi veya aplane edilmesidir. Günümüzde gerek Anadolu'da gerekse birçok şehirde uygulanmaktadır. Fakat başta Amerika

olmak üzere diğer Avrupa ülkeleri bunu bir tür sanayi hâline getirilmiştir, biliyorsun.

Sorun kırkyama gibi. Parmağını ciğer paremin üzerine bastın ve içimi acıttın. Söylediğin gibi değeri kendinden menkuller çocuk edebiyatında değil, sanatın her alanında varlıklarını sürdürmekte. Bunlar geçmişte de vardı, şimdi de var, yarın da olacaklar. Müzik, resim, heykel, tiyatro, sinema, edebiyat... Sanatın her alanını sayabiliriz. Bu kişiler tatminsiz egolarını tatmin etmek istedikleri için böyle bir yol izlediklerini düşünüyorum. Görsel ve işitsel iletişim araçları onlardan bahsetsin, onların sözünün üstüne söz söylenmesin, o kişiler karar verme merciinde bulunsun.

Etkinliklere, panellere gidilsin, gelinsin, bunları daha da çoğaltmak olası. İnsan sosyal bir varlık. Dolayısıyla bir toplum içinde yaşar ve insani ilişkiler kurar. Bu ilişkiler sonucunda ortak paydalarda anlaşırırsınız ya da anlaşamazsınız. Bunda dünya görüşünüzün ve kişiliğinizin önemli rolü vardır. Ama tüm ilişkiler insani çerçevede gelişir. Egosunu tatmin edemeyen kişilerden insani ilişkiler beklemek yanlış olur. Egonun başladığı yerde insanlıktan bahsetmek zordur, orda insan yoktur. Bunları niye anlatıyorum Tacim, biliyor musun?

Yüreğim tekdüze ilişkilerden yaralı da ondan. Ama böyle kişilerin olması, subaşlarını tutmaları beni zerrece etkilemiyor, ilgilendirmiyor da. Sevgili **Hüseyin Yurttaş**; “İlhan, sen ipek böceği gibi kozanı ör. Bir gün o kazaların bir alıcısı çıkar.” dedi. Ben de onun dediğini yapmaya çalışıyor, kozamı örmeye devam ediyorum. Edebiyat dünyasında var olan kurumlar ve bu kurumlarda edebiyat adına katkı koymaya çalışanlar, kendi dünya görüşü doğrultusunda tasarrufta bulunmakta. İşte bu yüzden vay o edebiyat adına yapılanlara...

T. Çiçek: *Söylediklerine aynen katılıyorum dostum, peki desem ki... Çocuk edebiyatı, içinde çocuk ve çocuk duygularının olduğu çocuğu anlatan edebiyat mı yoksa çocuklar için yapılan edebiyat mı?*

Bu konuda ne düşünüyorsun?

İ. Soytürk: Sevgili Tacim bu konuda bir makalem yayınlanmıştı “**Öğretmen Dünyası**”da. Bu konuya değinmiştim. O makalemden bazı alıntılarla sorunu yanıtlamak istiyorum.

Önce edebiyat sözcüğüne bakalım. Sözcük anlamı (Türk Dil Kurumu) Ar. edebiyat; olay, düşünce duygu ve imajların dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatı, yazın, literatür... **Çehov**; “*Büyükler ve çocuklar için ayrı ilaç var mı, dozlar değişir yalnızca .*” demiş. Çocuk edebiyatı her

şeyden önce belirli yaş grubuna hitap eden bir edebiyattır. Bu edebiyatın dozu doğru ayarlandığında bireylerin içinde bulunduğu ve ileriki yaşamında ruhunu tedavi edecek, kişilik gelişimine yardımcı olacak ilaçlar olduğunu kimse yadsıyamaz **“Çocuk Edebiyatı”** kavramı ortaya çıktığı günden bu yana tartışılıyor.

Çocuk edebiyatı çocuklara çocuğu, çocukluğu anlatan bir edebiyat değildir. Çocuk okuduğu kitapta ya da yazardan kendisini çocukluktan çıkarmasını, kendi dünyasını görmesini ister. Dolayısıyla çocuk edebiyatında çocuk; bilgisi, kültürü, duyarlılıkları keşfetmeyi bekler. Çocuğu çocuğa anlatan, onu küçümseyen edebiyat olamaz. Çocuk edebiyatı; dili, anlatımı, biçimi ve incelikliyle edebiyatın içinde yeni bir türdür. Dil ve anlatım çocuk edebiyatında çocuğa göreliğin derecesini belirlediğini söyleyebiliriz. Bir yazar olarak feriştaht olsan, dil, anlatım ve resimle hitap ettiğin yaş grubunun seviyesini yakalayamazsan o yayın havada kalır ve okuyucusuyla buluşamaz, buluşsa da okunmaz. Dilde, anlatımda sadelik önemlidir. Çocuğun anlayamadığı sözcükler ve sözcük öbekleri onu okumaktan soğutabilir. Dil çocuğun anlama seviyesine göre biçimlenmelidir. Gerçeği ya da düşleri konu alan anlatımlarda, çocuğu anlatımla özdeşleştirebilen, çocuk duyarlılıklarını yanıtsan edebiyat çocuk edebiyatıdır. Bu edebiyatta derin ruh çözümlerine yer verilmemelidir. Yazılan şiir, öykü, roman, masalda anlatım ve dil anlaşılır olmalıdır. Batıda aydınlanma çağında ve sonraki dönemde çocuk edebiyatında uzun bir süre didaktik anlayış hükmetti. Yayınlanan her türlü çocuk kitabı, aydınlanmanın bir ürünü olarak istendik bireyler yetiştirilmesi içindi. Çocuk gerçekçiliği göz ardı edildi. Batıda yirmi birinci yüz yılın ilk çeyreğinden sonra bu anlayışın yerine çocuk gerçekliğine dayanan ve onları birey olarak gören düşünceler yayılmaya başladı.

Bir ürünün çocuğa göre olup olmadığını, onun dili, kurgusu ve anlatımı belirler. Anlatıma uyumlu bir dil, okuyucuya zevk vererek okunandan tat almasını sağlar. Yazar çocuk duyarlılığını ne kadar yakalarsa yakalasın, anlatışında kullandığı dil uygun değilse, o eserin çocuk edebiyatı içinde yer alması tartışılır. Dil ve anlatım; çocukların yaş gruplarına göre değişkenlik gösteren “dilsel, mantıksal, müziksel, vücut *kinestetiği*, içe dönük, kişiler arası” zekâ türlerine göre olmalı. Çocuk kitapları hangi yaş grubuna hitap ediyorsa, o yaş grubunun dili, algısal, duygusal, zihinsel gelişimi göz önünde bulundurulmalıdır. Onlara güven duyma, sevilme, başarılı olma, bir gruba kabul edilme, sevme, liderlik vb. duygulara yer

verilirken didaktik olmaktan kaçınılmalı. Çocukların da yorum yapabilen, özgürce düşünen, kendini, başkalarına gereksinim duymadan ifade edebilen birer birey oldukları gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Ayrıca çocukların hayal gücünü geliştirici, kişilik gelişimine yardımcı olmalı, fiziksel ve resimleme yönünden de iyi örnekler sunulmalı. Türkçenin güzellikleri ve gücü çocuklara verilen bu iyi örneklerle okuma alışkanlığı ve sevgisi kazandırılacağı unutulmamalı. Çocuk edebiyatı ve yayınlarının çocuklara sunulurken nitelikli olmasında yazar, çizer ve yayıncıya büyük görevler düşmektedir. Çocuk kitaplarıyla ilgili sorunları ve çözümleri üç başlıkta toplayabiliriz.

Yayıncıyla ilgili olanlar: Yayıncılar her şeyden önce bir ticaret erbabıdır. Ürettiğinden kâr bekler. Daha fazla para kazanabilmek için birinci hamur yüksek gramajlı kâğıt tercih etmemekte, onun yerine ikinci hamur (samanlı kâğıt dediğimiz) kâğıt kullanmakta. Oysa birinci hamur yüksek gramajlı kâğıtlar hem dayanıklı, hem de baskıda resimleri net ve renkleri parlak gösterir. Küçük çocuklar için kullanılan kâğıtlar gözü yormayacak matlıkta ve kalınlıkta olmalıdır. Kaliteli kâğıda basılan ürünler maliyetli olduğundan satışları olumsuz etkilemekte, devlet de Batı ülkelerindeki gibi kütüphanelere yeteri sayıda kitap almadığından yayıncı da tercihini buna göre yapmakta. Telif yasası gereği özellikle klasik çocuk kitaplarına telif hakkı ödenmediğinden yayıncıların çoğu bilinçli bir seçim yapmadan (çeşit olsun düşüncesiyle) klasik (çoğu didaktik) kitaplar yayımlıyor.

Telifli eser basmaktan yana değiller. Yayıncıların birçoğu çocuk edebiyatını önemsemiyor. Yayınevlerinin çoğunda bariz bir şekil de editörlük kurumunun olmaması bunun bir kanıtı..

Yazar-Ressamla ilgili olanlar: Çok üretilen öykü ve masal kitaplarında da başarılı olduğumuz söylenemez. Kitaplarda yersiz ve uzun tümceler, gereksiz betimlemeler, ruh çözümlemelerine rastlamak olası. Çocuk yazını alanında yazarın kitabının çok satması onun iyi olduğu anlamına gelmez. Günümüzde pazarlama diye bir kurum var. Bu kurumdan yararlanmasını bilen çok sattığı bir gerçek. Kitaplar ucuza mal edilsin diye yeteneksizlere resim çizdiriliyor ve de renksiz bastırılıyor.

Değerlendirme: Yurdumuzda çocuk kitaplarını değerlendiren yayın ya da kurum yok. Sadece Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu ile MEB'na bağlı Talim ve Terbiye Dairesi var. Bu iki kurumun da objektif olduğunu söylemek (çok) zor... Oysa Batı ülkelerinde olduğu gibi

kitapları konu ve yaşa göre sınıflandırıp, değerlendirip belirli zamanlarda bunları yayınlamak daha bilinçli bir okuyucu kitlesine ulaştırmak olasıdır. Çocuklar yalın bir dilden hoşlanır. Günlük yaşamda fazla kullanmadığı ya da duymadığı sözcük ve deyimler onları sıkabilir. Uzun paragraflar, gerek siz tasvirlerden hoşlanmayarak bazen o bölümleri okumayabilirler. Yazar, çocuk edebiyatında derin ruh çözümlerinden kaçınmalı, sadeliğin egemen olduğu (şiir, masal, roman, öykü) kitaplar yazmalı ve anlatımıyla, kurgusuyla, diliyle çocuğu okyanustaki bir girdap gibi içine çekmeli. İşte o zaman yetkin bir çocuk edebiyatın dan söz edebiliriz.

Bir yazar hangi konuyu yazsam değil, bu duyarlılığı nasıl yakalasam soru suna yanıt aramalıdır. Seçilen konular onları düşünmeye itmeli, birtakım beceri ve alışkanlıklar kazandırmalıdır. Çocuklara kaliteli kitaplar sunulmasında yazar, çizer ve yayıncıya büyük sorumluluk düşüyor...

İşte bunları düşünüyorum yine soruna karşılık.

T. Çiçek: *Neyse, aslında bu konuda söylenecek söz çok ama biz bir de senin öykücülüğünü konuşalım. Neden öykü ve sen nasıl bir öykücüsün, konuların kurgusal mı, yaşamsal mı?*

İ. Soytürk: Tacim, Türk edebiyatında hikâyenin geçmişine değinerek hikâye hakkında bir iki cümle etmek isterim. Biliyorsun hikâye, bir tür olarak karakteristik özelliklerini ancak 19. yy da **romantizm** ve **realizm** akımlarının yaygınlaşmasıyla kazanmış. Sözlü ya da yazılı anlatılara **hikâye** denir. Manzum olanlara da destan... Bizde ilk hikâye **Ahmet Mithat Efendi** tarafından yazılmıştır. Yazdığı hikâyelerin çoğu da çeviridir. Yine o dönemde kurgu ve anlatım bakımından farklı ilk örnek **Sami Paşazade Sezai'nin Küçük Şeyler** adlı hikâyesidir. **Edebiyat-ı Cedide** döneminde Türk hikâyeciliğini yetkinliğe kavuşturan **Halit Ziya Uşaklıgil** olmuştur. Yalın dili, titiz gözlemciliğiyle **gerçekçi öykü** geleneğini başlatan yazardır. **Meşrutiyet**'ten sonra gelişen edebiyat akımında hikâyede toplumsal ve siyasi sorunlar işlenmeye başladı.

Türkçede yabancı sözcüklerin temizlenmesi, yazımda konuşma dilinin hâkim olması, taşra yaşamının gerçekçi bir üslupla edebiyata taşınması gibi özelliklerle bilinen bu dönemde **Ömer Seyfettin**, Türk hikâyeciliğinde yeni bir çığır açtı. Onu **Halide Edip Adıvar**, **Reşat Nuri Güntekin**, **Refik Halit Karay** izledi.

1930'lardaki hikâyecilerden **Sait Faik Abasıyanık, Halikarnas Balıkcısı** (Cevat Şakir Kabaağaç), **Orhan Kemal, Mehmet Seyda, Samet Ağaoğlu, Sabahattin Kudret Aksal, Kemal Bilbaşar, Kemal Tahir ve Ah met Hamdi Tanpınar, Tarık Buğra** gibi yazarlar alışılmışın dışında hikâyeler yazarak Türk edebiyatında hikâye anlayışına yeni bir soluk ve ivme kattıklarını düşünüyorum.

Günümüz hikâye yazarları geniş bir konu ve üslup zenginliğiyle edebiyata katkıda bulunmayı sürdürmektedir. Yaşam, kısacık bir hikâye değil midir? Her insanın bir hikâyesi var. Bu gök kubbenin altında yazılmamış tek sözcük bulamazsın hikâyelerde. Bazen sözcükler kısacık, bazen de uzun soluklu kurgulanır birileri tarafından, hikâye olarak karşımıza çıkar. Kırık, paramparça yaşamımızda bizler, o hikâyelerin kahramanlarıyız. Bazen kurguladıklarımızı yaşamak zorunda kalır, bazen parçalanmış yaşamlar üzerine yeni yaşamlar kurarız. Sonuçta yaşamın kendisi kurgudur. Her şeyden önce hikâyelerim kurgusaldır, bunlar daha çok **durum hikâyeleridir**. Hep durum hikâyeleri yazdığım anlamına gelmesin. Zaman zaman **olay hikâyeleri** de yazarım. Hikâyelerimde yaşanmışlıklardan, gözlemlerimden kesitler görebilirsiniz. Elbette ki bu yaşama ve insana sırtımı dönmediğim için doğaldır. Daha öncede söylediğim gibi yazar çağına tanıklık eder. Geçmişten beslenip yaşadığı dönemdeki akımlara, gelişmelere, tanıklık ederek bir senteze ulaşmalı bana göre her yazar.

T. Çiçek: *Şiir de yazıyorsun, şiir için ne söylemek istersin?*

İ. Soytürk: Sanat; bir duygunun, güzelliğin kişiyi etkileyen görsel, işitsel duyuşsal anlatımıdır. Edebiyat duygu ve düşüncelerin dil aracılığıyla yazılı ve sözlü olarak biçimlendirilmesidir. Duygu yoğunluğunun, güzelliklerin, coşkuların birileri tarafından aktarılarak bu coşkuya hüznü ortak olunmasını kültürümüzün bir parçası olarak görüyorum.

Sorun sözün nasıl söyleneceği değil, sorun dizedeki sözcüklerin birbiriyle ahenkli uyumudur. Şiirdeki sözcüklerin müziğini, uyumunu yakalamamışsanız o şey şiir olmaz zaten, edebiyat da olamaz. Okuyucuya keyif vermez. Böyle şiirleri, bir ayağı boştaki masaya benzetebiliriz. Üzerine yük bindiğinde o yükü taşıyamaz, devrilir.

Şiirde önemli olan, imgenin şiiri taşıyıp taşıyamadığıdır.

Birbiriyle barışık, yeni anlamlara yüklü sözcükler şiiri bir sel gibi coşturarak akıttığı vadinin sınırlarını zorlamıyorsa şiir, edebiyat adına görevini yapamıyor demektir. Öykü ve roman gereksiz sözcükleri

kaldırabilir, bir yere kadar. Şiir asla kaldırmaz; diğer edebiyat türleri gibi hoşgörölü değildir yani. Siz şiirden bir sözcük ya da bir dize alıp tahlile kalkarsanız farklı, ama o sözcüğü şiir içinde değerlendirseniz daha farklı bir anlama ulaşırsınız.

Şiirime yüklenen imgelerin yaşamımla kopmaz bağları var.

Yaşama bakış açım şiirlere yansıyandan daha karamsar demiyorum. Aksine yaşadığı çağa pembe gözlükle baktığımı söyleyebilirim. Şair, yazar çağının tanığıdır. Çağından, akımlardan etkilenmesi, etkilemesi doğaldır. Belki de bir kaktüsü, şairin penceresinden göremediğiniz için sevmeyebilirsiniz, ya da sevebilirsiniz. Bu tamamen şiirin kendini ele verip vermemesine bağlı. Az önce bahsettiğim gibi şair ve okuru; ortak bir noktada buluşabiliyorsa o zaman şiir amacına ulaşmıştır. İnsan hiçbir zaman iç dünyasından uzaklaşamaz, onunla er geç yüzleşir. Bu gerçeği kabullenmek zorunda Şiirim bir bakıma bunların bir yansıması. Siz duygularınızı bir başkasıyla paylaşamıyorsanız, kendi iç dünyanızla hesaplaşamıyorsanız demektir. Hesaplaşamadığımız iç dünyamız günün birinde bir biçimde bizden hesap sorabilir. Şiirde dizeleri gereksiz sözcüklerden, eklerden arındırmalıyız.

Bazı arkadaşlar öykülenmeyle şiir yazıyor.

Bu onların şiir anlayışıdır. Şiirin bir kalıbı yoktur, onu biçimlendiremezsiniz, o yatağında akıp gider. Şiiri, anlayışı doğrultusunda beğenir ya da beğenmez, bu okura kalmış bir şey. Okur, şairle ortak noktalarda buluşabilmişse o şiiri sever...

Önemli olan o güzelliği ortaya çıkaracak ya da karşıdakine yansıtacak uygun sözcükleri kullanabilmektir. Şiir bana göre sözcüklerin imikten damıtılmasıyla elde edilen bir içki gibidir.

Bazen şiir yazıyorum doğru ama açık yüreklilikle söyleyebilirim ki dediklerime uymaya çalışıyorum.

Gerisi şiirimle buluşanlara kalmış.

T. Çiçek: *Hani dedin ya “Şiirin bir kalıbı yoktur, onu biçimlendiremezsiniz, o yatağında akar gider.” Son tümceye eyvallah Yani içerik bakımında evet, yatağında akar gider. Ama şiirin kalıbı dediğimiz biçim şairden bağımsız vardır. Şiirde kullanılan biçim ve anlam bütünlüğü birbirini tamamlar. Şiirdeki anlam bütünlüğünden kastımız aslında biçim ve özün uyuşmasıdır. Biçim ve öz birbirine kenetlenmiş zincir halkaları gibidir. Biçimsiz öz ya da öz olmadan biçim olmaz. Aksi takdirde şiir bir anlam taşımaz. Biçimin etkisi de öz yönünden*

bu noktada belirginleşir. Bunu kast ettiğini düşünmek istemiyorum. Çünkü beyitten soneye kadar yüzlerce şiir kalıbı var. Serbest vezinli şiir de bunlardan biri.

Peki yazarlarla, şairlerle ve de onların kurumlarıyla barışık mısın?

İ. Soyürk: Sevgili Tacim, anımsattığın iyi oldu, yanlış anlaşılacak istemem. Dediğin gibi biçimden yani kalıptan kastım şiirin içeriğiyle, iç konusuyla ilgiliydi, evet. Halk ve Divan şiir geleneğimizde neredeyse şiirin içerik kalıpları bile var. Ama modern şiirde her ikisi de şairlere göre değişiyor. Beni iyi tanırsın. Kimseyle sorunum olmaz. Dolayısıyla kendimle olduğum gibi başkasıyla da barışığım. Gerekliği yer ve zamanda eleştiri ve özeleştiri yapmasını da bilirim. Eleştirinin karşısında özeleştiri de olmalı. Mutlak doğru yoktur. Dolayısıyla edebiyat adına iş yapan herkese ve bağlı bulundukları kurum yöneticilerine saygım var. Onlar kendilerine gelen ürünler hakkında kendilerince tasarrufta bulunuyorlar, ne diyeyim ki.

T. Çiçek: *Şair İlhan, öykücü ve çocuk kitapları yazarı İlhan'a ne kadar yakın ya da ne kadar uzak, bu denli çeşitlilik birbirine bulaşıyor mu bulaşmıyor mu?*

İ. Soyürk: Az önce de dediğim gibi ara ara şiir yazmaya çalışıyorum. Şair sıfatını layık görenler varsa da onlara teşekkür ederim. Her şeyden önce ben öykü ve çocuk kitapları yazarıyım. Çocukluğumun, gençliğimin ve orta yaşlılığımın geçtiği bölgenin havasından mı toprağından mı bilmem ama sert fiziki görünümüm altında daima bir çocuk ruhu taşıdığımı biliyorum. Öykü ve çocuk kitapları yazarı ile şair İlhan arasında hiçbir zaman sürtüşme olmaz. Çünkü şair İlhan, çocuk kitapları ve öykü yazmaktan arta kala zamanda ya da yalnızlığın bir mengene gibi ruhunu kucakladığı anlarda birkaç dizelik şiir damıtır. Bunlar çocuk ya da yetişkin için olabilir. Daha sonra bunlar üzerinde yoğunlaşır üç beş saat, bir hafta, bir ay ya da daha fazla zaman... Onun için şair İlhan'la öykücü İlhan birbirine karışmaz. Birbirlerinin alanlarına da müdahil olmazlar.

T. Çiçek: *Çocuk edebiyatında sürekli gündemde olan bir başlık var. "Çocuk Edebiyatında Şiddet" Çocuk edebiyatı alanında(29) kitap yayınlamış biri olarak söyleyecek birkaç sözünüz olmalı...*

İ. Soyürk: İnsan toplumsal ve sosyal bir varlıktır. Dolayısıyla o toplumda yaşayan bireylerle sürekli iç içedir. Bireylerin birbirilerini olumlu ya da olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Hiç kimse fanus içinde

yaşamıyor, yaşatılmıyor. Yaşayanlar varsa da cahilliğimi bağışlayın, bilmiyorum.

Çocuk da bu toplumu oluşturan bireylerden biri olduğuna göre, sokağa çıktığında karşılaşmadığı, karşılaşmayacağı, yaşayamayacağı olumlu-olumsuz bir şeyi garanti edemezsiniz. Ebeveyn olarak bizler çocuklarımızı olumsuz davranışlardan, onların ruhlarında derin yaralar açabilecek, kişilik gelişimlerini etkileyebilecek ortamlar ve etkilerden olabildiğince uzak tutmaya çalışırız, ama bunda ne kadar başarılı oluyoruz bilemiyorum. Bunların dışında bir de yapamadıklarımız var.

Çocuklarımızın sokakta, okulda, markette, otobüste, pazarda ne ile karşılaşacaklarını ve olanlara nasıl tepkiler göstereceklerini bilemeyiz. Vücudumuza giren bir mikrobu vücudumuz alt edebilmek için hemen antikorlar geliştirir, o mikropla savaşıyor yok eder. Vücudun bağışıklık sistemini biraz daha güçlendirdiğini herkes bilir. Çocuk edebiyatı yazarının hassas bir tartıyla iş yaptığı bir gerçek... Terazinin kefesine sözcükleri öyle hassas yerleştireceksin ki denge bozulmayacak ve okuyucuya keyif verecek onu yaşama hazırlayacak, korkularıyla yüzleştirip onlardan arınarak yeni düşlere, heyecanlara yelken açabilecek... Her sözcük çocuğun gelişimine, kişiliğine, olgunlaşmasına, kendini tanımasına katkı koyabilecek. Gerçeklerle yüzleşebilecek. Onu korumak adına ona fanus içinde bir dünya sunarsak yaşamın gerçekleriyle yüzleştğinde sudan çıkmış balığa döner. Daha öncede söylediğim gibi çocuk edebiyatında ne yazacağın değil "nasıl yazacağın" önemli. Son yıllarda yayınlandığı ülkelerde ve ülkemizde kitapevlerinin çok satanlar listelerine girmiş çocuk kitaplarındaki korku ve şiddet azımsanamayacak boyutta. Ne yazık ki bu kitaplar bizde olduğu gibi yayımlandığı ülkelerde de yok satıyor. Çehov'un "Büyükler ve çocuklar için ayrı ilaç var mı, dozlar değişir yalnızca," dediğini anımsatmak istiyorum tekrar.

Önemli olan yazdıklarınızın ve yazacaklarınızın dozunu ayarlamak ve hangi yaş gurubuna seslendiğinizi bilmenizdir. Yetişkinler için yazılmış bir kitabı çocuklar okuyabilir. Çocuk o kitabı severek, isteyerek okuyorsa buradaki başarı, yazarın çocuk duyarlılığını yansıtmayıyla orantılıdır. Yazdığım öykü ve romanlarda çocuğa zarar verecek, onun ruhunu incitecek dil ve anlatımdan, derin ruh çözümlerinden kaçındım hep. Yazar ve çizerin duyarlılığı bir kitapta birleşmişse o kitap çocuk için içinden çıkmak istemeyeceği bir şenliğe dönüşür. Ama siz çocuklar için

yazılan bir öyküden ya da romandan bir iki cümle cımbızlayarak “şiddet içeriyor, ressam eteği kısa çizmiş, çocuğun bacağı eğri, bir ayağı sakat, böyle olmamalıydı,” dersiniz olmaz. Çünkü o öykü ya da romanı eleştirirken tamamına bakmalısınız. Onu bütün olarak ele alıp dili, anlatımı, yaş seviyesi, çocuk gerçekliliği, duyarlılığı, kişilik gelişimine etkisi, kahramanın yaşadığı ortam ve yaşam koşulları, uğraşı, toplum içinde ya da öyküde birey olarak var olma azmi (vs) yönünden değerlendirmelisiniz. Doğru tutumun ve yaklaşımın bu olduğuna inanıyorum. Kitabın edebi yönünün yanında çocuklar tarafından beğenilmesinin de önemli olduğunu düşünüyorum. Kitap, psikolojik ve insani değerler açısından da alınması gerekiyor. Her çocuğun ruhsal gereksinimi, zevki ve ilgisi farklıdır.

Çocuğun zevk almadığı kitap, klasik de olsa o çocuk için bir anlam taşımaz. Karakter, dil, anlatım ve içerik bakımından ele alınıp değerlendirilirken konunun akışı, inandırıcılığı, anlatımının pürüzsüzlüğü çocuğun anlama düzeyine ve resimlerin konuya uygunluğu, kitabın albeniliği, puntosu, gözü yormayan kâğıt kalitesi göz ardı edilmemelidir. Eleştiri adına kitabın özetini yazıp resim hakkında olumsuz şeyler söylemek doğru değil...

T. Çiçek: *Araya girmeme izin ver lütfen, özellikle son tümcen pek bir özel oldu. Sakıncası yoksa açar mısın?*

İ. Soytürk: Haklısın. Açayım bunu. Hani, konuşmamızın bir yerinde yayıncılığını yaptığım kitaplarımdan söz etmiştim. İşte o kitaplarımdan Aykut’un resimlerini, çizgisine güvendiğim bir arkadaşım yaptırmıştım. Aynı zamanda yazar da bu çizer arkadaşım. Bu kitabın resimleri üstüne, çocuklar için de yazan ve daha çok bir gazetenin çocuk sayfasını yöneten değerli bir arkadaşın sözde eleştirisini anımsadım birden. Özel olması bu yüzden sanıyorum... Ressamın çizgisine, sanat anlayışına saygılı olmak gerekir. Elbette resme bakar bakmaz şiddet çağrıştıran ve çocuğun ruhunda derin yaralar açacak resimler kabul edilemez. Altını çizerek söylüyorum ben de kesinlikle bu tarz çizimlere karşıyım. Böyle bir şeyin konuşulmasını bile doğru bulmam. Ama resme bakıp “Çirkin, geçkince bir sokak sürtüğü” (Bilmiyorum sokak sürtüğü nasıl oluyorsa, anlaşılıyorsa belki bir gün biri anlatır bana. Çünkü kapaktaki resme yakıştırılan sıfat bu) “Neden kısa giyinmiş, bu kız çocuğu şort giymiş, bu oğlan çocuğuna da şalvar giydirmiş,” “Çocuğun elinde balta, şortunun cebinde de sapan.” gibi mantıksız (Baltayı ve keseri ayırt edemeyecek işlevlerini bilmeyecek biri değil ki çizer

arkadaşım. Bariz olan keseri, baltaya benzetmek algı yanlışına düşen sözde eleştirmende sorun.) bir eleştiri insan olarak beni üzdüğü gibi çizerini de rencide eder düşüncesindeyim. (Sokak sürtüğü, şalvarlı, şortlu, hırpani kılıklı... Bu sıfatları çoğaltmak olası... Her gün sokakta, caddede, alışveriş merkezlerinde, metroda otobüste, kırdı, okulda hastanede her yerde bu ve benzeri tiplerle karşılaşırız. Çocuklar adına birilerinin böyle ayrımlar yapılmasını düşünemiyorum.) Ayrıca bu eleştirileri çocuk edebiyatı adına duymak üzücü... O çizerin, benim ya da sizin gibi düşünüp çizmesini bekleyemezsiniz. Çünkü o siz değilsiniz, onun gibi de olamazsınız. O zaman özgünlük, özgürlük olmaz. Özgün ve özgür olmayan da konuştuğunuz edebiyata yeni bir şey katar.

T. Çiçek: *Şimdi uyarlamaları anlarım, bir yere dek. Çocuklarımız için uyarlanan çok yapıt var dünyanın çeşitli ülkelerinden. Bu alanda yetkinleşenler de var. Gerçekten de bir dönem için hakkını vererek çocuklarımızın bu alandaki açlıklarını gidermeye çalıştılar. Bunların en bilineni Ayşegül... (Küçük Ayşegül, orijinal adı Martine olan çocuk kitabı serisi kahramanının Türkiye'deki adıdır. Ayşegül, kurgusal küçük bir kız çocuğudur; yazar Gilbert Delahaye ve çizer Marcel Marlier tarafından yaratılmıştır. Orijinal ülkesi Belçika, dili Fransızca'dır. Her ülkede farklı bir adla anılır (Amerikada Debbie, İtalya'da Christina, Almanya'da Steffi, İngiltere'de Mary, Portekiz'de Anita, Fransa'da Carolina gibi). Karakter, serinin ilk kitabı (Martine Çiftlik'te) 1954'te Fransızca olarak yayımlanmıştır. Gilbert Delahaye'nin 1997'de ölümü üzeri ne Ayşegül maceralarını Marcel Marlier'in oğlu Jean-Louis Marlier yazmaya başlamıştır. Üçüncü kitapta (Ayşegül Denizde) ortaya çıkan köpeği Pantuf (saçaklı) diğer tüm kitaplarda kendisine eşlik eder.) İyi de tuttu Martine'nin gerçeklikleri bizim gerçekliklerimize uymadığından yazar "bize görelilik"i uyguladı. Domuz, inek, koyun oldu. Yaşamı bize göre değiştirildi dönüştürüldü, fakat ev eşyaları da kısmen bu değişimden etkilendi. Mini eteği hiç değişmedi. Martine hafta sonları kiliseye gider ailesiyle. AYŞEGÜL camiye gitmez. Dinsiz olduğundan değil, laik olduğundan TC'nin örnek çocuğu/ya da yazarımızın örnek çocuğu olması açısından bu böyle oldu. (Yanlış anlaşılmayayım diye söylüyorum: Kilise, Cami, Cemevi, Sinagog, Havra beni ilgilendirmiyor.) Nesnel olmak istediğim için söylüyorum. Yani uyarlamada bu tür değiştirmeleri anlarım. Eserin doğasına uygundur belki ya da yazarın mantalitesine... O sözünü ettiğin kişi ya da kişiler Ayşegül 'ün senelerdir değişmeyen mini eteğini*

görmüyorlar mı peki? Neyse... Kardeş be artık sona geldik seni sana bırakayım ne demek istersen...

İ. Soytürk: Bu Ayşegül ve eteği aklıma gelmemiştir, iyi oldu bence... Anlayan anlar zaten, anlamak istiyorlarsa...

Bilirsin Diyojen (Diogenes), M.Ö. 412 - M.Ö. 323 de yaşamış, kendine yetme ve sadelik ilkelerine dayanan Sinoplu bir filozoftur. Hakkında birçok öykü anlatılır. Atina sokaklarında elinde fenerle dolaşarak, “dürüst bir adam” aradığı da söylenir.

Büyük İskender, bir gün Diyojen’i ziyaret eder. Bir fıçı içinde yaşayan üstünde yırtık eskimiş abası, ekmek torbası ve asası dışında hiçbir şeyi olmayan Diyojen, güneşlenmektedir. İmparatoru karşısında görünce hiç istifini bozmadı. İskender, bir isteği olup olmadığını sorar. Diyojen’in cevabı, “Gölge etme, başka ihsan istemem.” olur. Kimseden bir ihsan istemiyorum, yeter ki gölge etmesinler. Ben, şairin dediği gibi “hak bildiğim yolda...” kozamı örmeye çalışıyorum.

Bunları bana anımsatan, söyleten olduğun için sana ve **Güncel Sanat** okurlarına teşekkür ederim.

Damar'ın 5.Yılı Nedeniyle Özgen Seçkin'e Sorular

*"İnsanlar, bir önceki kuşaktan alırlar miraslarını. Okumayı, bilgilenmeyi... Ve onların üzerine yenilerini eklerler." diyorsun bir yazında. Bu bağlamda, "Damar"ı hangi "kuşak"tan "miras" olarak oluşturdu? Damar'ın ilk sayıdan 60. sayıya kadar o "kuşak"a eklediği "yenilikler" nedir?

- "Damar" sözcüğünü bilerek, o günün koşullarını da düşünerek aldık. Bundan beş yıl önce herkes gerçekçiliğin, toplumcu gerçekçiliğin darboğaza girdiğini, tıkanıldığını, bittiğini söylüyordu. Bizler, bunu söyleyenlerin bilimden, dünyadan, evrenin doğal gelişen yasalarından haberleri olmadığını görüyorduk. Dünyadaki olayları yüzeysel olarak gözleyen ve tahlil edenler her şeyin bittiğini sanıyorlardı. Oysa insanlık tarihi, bu tip birçok gelgitleri yaşamıştır. Ortada hayatın dayattığı ve bize gösterdiği temel gerçekler çözümsüz dururken aslında' bitmiş" gibi görünen çok şey kimilerini endişeye düşürmüş, hayatın "bittiğine" inandırmıştır. Aslında inanmayla değil, mantıkla, bilimsel yaklaşımlarla gerçeği görmek gerekirdi. Sonuçta, nerede olursanız olun emeğin sömürsü devam ediyorsa, çelişkiler varsa, toplumsal bölüşüm rahatsız edici şekilde işliyorsa orada savaşım olacaktır; toplumcu gerçekçilik de, eleştirel gerçekçilik de kendi yasalarıyla ortaya ürün koyacaktır.

Biz bu görüşle ortaya çıktık. İnsanın yenilmeyeceği, kendini sürekli aşacağı düşüncesi ve hayata yön vermek zorunda olduğu görüşüyle... Yılgınlığa düşmüş ve silah bıraktırılmış kimi yazar ve sairlere asla inanmadık. Yetişen yenileri ise bu yenilginin doğurduğu, büyütmeekte olduğu çocukları olarak gördük; yaptıklarını izledik; şaşakalmış halkın nasıl bir boşluğa düştüğünü gözlemledik; sanatın, savaşımında yerini yitirdiğini, bundan da kocaman bir kara noktanın oluştuğunu anladık. Ona yutulmamak içindir ki geçmişte verilen uğraşların yeniden canlandırılması, hatta aşılması gerçeğine sarıldık. Böylece sanatın, hayatın içindeki yerini almasını sağladık. O dönem bizimle birlikte başka dergiler de yerlerini aldılar. Hepsi de bu boşluğu doldurmak için çaba verdiler.

Bizim damarımızın kaynağı divan edebiyatına kadar iner. Orada Nefi'ye bağlanır. Namık Kemallere ulanır; Tevfik Fikretlerle büyür; Nâzımlarla

birleşir, 1940 kuşağını içine alır; 60'ları kucaklar; 70'leri taşır ve günümüze ulaşır. Bunların uzun uzun yazılıp anlatılması gerekir aslında. Ne var ki bu konuşma bunları ortaya dökmek için yeterli değil. Peki bu zaman içinde biz ne katabildik bu damara? Bizi ilerde ananlar, bu damarın içinde bizi nasıl değerlendirecekler? Ne diyecekler? Bunu onlara bırakalım; ama yine de şunları söylemeden geçmek olmaz.

1980'lerde Türkiye kendi özel sorunlarından dolayı bir geçiş dönemi yaşıyordu; şimdi de bitmiş değil. O özel sorunlara dünya durumundan da sorunlar eklendi. Uluslararası ilişkilerde değişmeler oldu; insanlarda değişmeler oldu. Bu anlayış farklılığı her şeye yansdı. Edebiyata da etki etti. Birçok kişinin, ulusun gerçek yüzünü gördük; nitelik belirlemesinde bu durum bize birer ayna oldu. Böylece 80'lerin edebiyatı kendine özgü hiçbir iz bırakamadan 90'lara gelindi. Hâlâ o havayı kokladığımızdan beş yıl geçmesine karşın olumlu, kendini gösterebilen bir yenilik de yaşanmadı. Biz de yeni şeyler ortaya koyamadık. Böyle bir iddiamızda yoktu. Yalnız, yanlışlara parmak bastık; toplumcu gerçekçilik bitti, tıkanıp diyenlere bitmediği anımsatıldı; daha bilinçli ve duyarlı olarak kendini aşacağı, aşması gerektiği ortaya atıldı. Bu doğrultuda ürünler sergilendi. Adlar ortaya çıkarıldı. "Canım tıkanmış bir şey nasıl aşılır" diyenler, toplumun, toplumsal olayların geldiği noktada haklılığımızı gördüler. Yeniden yanımızda yer almaya başladılar. İşte en büyük yenilik budur. Mevzi'yi kaybetmemek, hatta birkaç adım ileriye taşımak o mevziyi. Yılgınlığa, duraksamaya yer olmadığını göstermek de önemlidir. Bizim gibilerin her yenilgide oturup binayı yeniden yapması veya onarması da gereklidir. Bu gereklilik yapılmadığında insan, teslim bayrağını çekmiş olur. Ondan sonra, karanlık dönemleri bir daha sil baştan yaşamak kaçınılmazdır.

**Sevgili Özgen, söylenecek sözü olanın 'okur'la yüzleşmesi gerekiyor. Bunun araçları o kadar çok ki, gazete, kitap ve diğerleri... Gazete ile kitap arasında seçkin bir yere sahip olan dergi için, "Dergiler her zaman edebiyatımızın motoru olmuşlardır. (...) Her dergi bir platformdur." saptamasında bulunuyorsun. Bundan önceki düşüncelerinizle de bağlantılı olarak diyorum ki, "Damar' yatağını derinleştirdi mi? 'Edebiyatın motoru' olabildi mi? Benzer sorulan da kendine sorduğun oluyor mu? Açık yüreklilikle neler söyleyeceksin?*

- Sürekli yazıp' (okuyanlar için tabii) söylediğimiz şudur: Şiirimizin geldiği noktada toplumcu gerçekçiliğin de bir yeri olmalıdır; romanın,

öykünün geldiği noktada da... Toplumcu gerçekçilik bazılarının sandığı gibi yalnızca sosyalist ülkeler için önerilmiş bir sanat yöntemi ve anlayışı değil. Çekirdek halinde göveren, emeğin bunu suladığı, bir ışık söndürülemez; çünkü karşıtlıklar yasasına göre, kendi karşıtını üreten sistemdir; bu çekirdeği oluşturan da odur. Böyle bir ülkede ve durumda her zaman ütopyalar devreye girer; geleceği planlamanın insanda bitmez umudu, kafaları ve yürekleri zorlar. Bundandır ki gerçekliğin her boyutu ve türü bu ülkelerde de ürününü verir. Bu basit bilimsel gerçeği bir an unutanlar istedikleri kadar yazı yazar; savaşmaları, çabaları, ortaya çıkmış ürünleri karalayabilirler. Birçok kez, Türkiye'deki toplumcu gerçekçi anlayışı ezmek için Sovyetlerdeki gelişmeleri uzun uzadıya anlatıp, üstelik karalayıp kendilerini haklı göstermeye çalışan yazılarla karşılaştık. Oysa oradakiyle Türkiye gibi ülkelerdeki toplumcu gerçekçilik (sosyalist gerçekçilik) farklılıklar gösterir. Biri, değişim pratiği gerçekleşmiş sosyal bir düzenin, sistemin; diğeri, bu pratiği yaşamamış düzenin, sistemin ürünüdür. Türkiyeli bir sanatçıdan öyle bir ürün beklemek ne kadar doğru olabilir? Türkiyeli bir insanın yapacağı ürününün rengi, dozu, amacı bellidir, bunun yanında yenilgilerin, geriye çekilmelerin de getirdiği gerçeklikler var. Sanatçı bunları da görecektir, gerçekten görmezden gelemeyecektir.

Damar'da, sanatın kendi içindeki sorunlarıyla ilgili olunması, sanatın geçerli kurallarına da uyulması gerektiği konusunda birçok yazı yayımlandı. Kendi kültürel birikimimizi aşmamızla, sanatsal tavrımızla ilgili içerik ve biçim konusunda uyana yazılar yazıldı. Okuma yanlar için, görmezden gelmek isteyenler için bunların elbette ki önemi olmaz. Beni görüp de, "yahu benim şiirim de aslında toplumcudur" diyen önemli şairlere rastladım. "Senin şiirin, öykün, romanın hangi ütopyayı veriyor, yoksa kurulmuş olan ütopyaları mı yıkıyor; kurulacak olan ütopyalara eleştirel yaklaşımlardan yola çıkarak neler getiriyor" diye sorulduğunda, o kişinin bu bezde hiç de tarağı olmadığı gözleniyor. O zaman herkes şair; ama kimin nerede olduğunu bilmemiz açısından bu tipleri tanımamız gerekiyor. Biz yine de onlara "sen hiçbir şey değilsin" demiyoruz. Çünkü onlar da bir felsefe, bir sistem - düzen için üretiyorlar. Fakat eleştirel yaklaşımımızı asla terk etmiyoruz. Bu algılamayla diyoruz ki, dergiler kültürlemelerin ocağıdır, mutfağıdır; gelecek olanın kurucusudur, var olanın motorudur; tartışmanın, düş kurmanın,.. ütopyalarımızı zenginleştirmenin platformudur, Ütopya sol düşünce

içindir, nostalji sağ düşüncenin yatağıdır; bunları kaynaştıran, her birinden yeterince yararlanmayı sağlayan iletişim organı dergilerdir. Bu düşünceye göre Damar da bu platformun bir unsurudur. Az çok bir şeyler yaptı. Ayakta kalabilmek için gerekli desteği gördü, kendine bir yer açtı; zaten böyle olmasaydı bugüne gelebilir miydi?

**Tamam, ama bu açıklamalarını biraz daha açmanı istiyorum. Yine bir anımsatma: 'Damar'ın 7. sayısındaki 'Uzun Yol ve İlkeler' başlıklı yazında, "daha asıl yapacaklarımızı gerçekleştiremedik, bunca zaman nasıl akıp geçti" diyorsun. Aradan geçen beş yıla karşın hâlen aynı görüşte misiniz, niçin? İğneyi de çuvaldızı da kendine batırıyor musun?*

- Dergi sayfaları sınırlı... Bu yüzden derinleştirmeden bir şeyler söylemeye çalışıyorum, 7. sayımızdan sonra pek çok iş yaptık. En önemlisi, Çankaya Belediyesinin katkılarıyla sanatın bazı dallarında ödüller düzenleyerek, sanatı kitlelerle kucaklaştırmayı amaçladık. Sanatın önemini, daha doğrusu onlara kurumların da önem verdiğini gösterdik. Ne var ki geldiğimiz bugünkü nokta, beş yıl öncesinin benzeri değil. Türkiye'de yeni yeni düşünceler ortaya atılıyor; bu doğrultuda partiler kuruluyor. Yeni savaşım biçimleri öneriliyor. Biz de bunun gerisine düşmemeye çalışıyoruz. Fakat sınıfsal savaşimleri göz ardı eden hiçbir düşünceye ve kuruluşa katılmıyoruz. Bizim için tek ölçüt bu. Bu kılavuzu yitirmiş olanlar ya dinsel örgütlenmeler peşinde koşuyorlar ya da şovenist-milliyetçi örgütlenmelere başvuruyorlar. Bilimi bir yana itiyorlar; sonuçta duvara tosluyorlar, Geline günümüzde sanat doğru kanalı bulmak zorundadır; eğer bir işlevi olacaksa doğru bir güzergâh seçmelidir; bunu her sanatçının düşünmesini öneriyoruz. Bundan sonrası o sanatçının fiziki gücüne, yürek sağlamlığına, kafa yapısına bağlı olarak gelişecektir. Bu bakımdan çuvaldızı sürekli batırarak kendimize geliyoruz; kendimize gelmesini öneriyoruz.

**1991 Nisanında yayımlanan birinci sayıda ve 'Biz Bize' köşesinde, 'İlksöz ilkyaza benzer. Her şey hasat zamanı anlaşılır. Hele bu, sürekli alınan hasat olursa... saptamasını yapıyorsun. Elbette ki sen de çok insan gibi 'ilk' yerde durmuyorsun, ama geriye döndüğünde 'İlksöz ilkyaz gibidir' sözüne şimdi nasıl bakıyorsun?*

- O anki sözümüz neyse, bugünkü sözümüz de odur. Ne var ki, kendimizi aşmış, geliştirmiş olarak yeni sözler söyleyebiliriz, söylemeliyiz. Bu aşamada her zaman sağlam düşüncelerin ve adımların payı vardır, olacaktır.

**Sevgili Özgen, 'Damar'ın birinci ve ikinci cildi, diğer üç ciltten farklı... Fark şu: Birinci ve ikinci ciltte edebiyatın ve özellikle de şiirin sorunsallarıyla ilgili bilgilendirici yazılar ağırlıkta. Bu duyarlılık, içtenlik ve bilgelik diğer ciltlerde yok. Bir başka deyişle 'Damar' sanki 'ürünler' 'depo'su gibi. Başlangıçtaki direngenliğinizi ve istekliliğinizi mi yitirdiniz? Yanılıyor muyum yoksa?*

- Damar, zaman zaman bilinen şeyleri yineledi, yineler gibi göründü. Bunun önemi şu: Yeni kuşaklar eskiyi araştırmıyor, dönüp de geçmişte olan bitene bakmıyor, geçmişi kavramaya çalışmıyor. Yazılanları süzgecinden geçirmiyor. Bu bakımdan bazı şeyleri yeniden gündeme getirmek şart... İlk sayılarda, biraz da kendimizi anlatmak için sanatın özeline ilişkin ürünlere ağırlık verdik. Bir zaman sonra o doğrultuda ürünler almaya başladık. Zaten Damar bir ürün dergisidir. Ürünlerin niteliği, bir tartışmanın, görüşün, yöntemin belirleyicisidir, sonucudur. Direngenliğimizle ilgili bir olay değil. Gerektiğinde bu tip yazılar yine yayımlanıyor, yayımlanacak da.

**Şimdi, derginin hemen hemen her ciltte farklı olmasını, dergiye katılanların geri çekilmesine bağlayabilir miyiz? Ve bunu da bir ağacın kabuk değiştirmesine benzetip olumlu bir sonuç doğurmuştur diyebilir miyiz?*

- Damar'da birçok insan yazdı. Bunlar bir başka dergiye geçtiklerinde yerlerini yenileri aldı. Bu tür dergilerde hep aynı şeylerle karşılaşabiliriz. Ya da zamanla alandan çekilenler bile olur. Bu durum, dergilerin canlı bir organizma olduğunu gösterir. Damar, birçok yeni şaire, öykücüye yol açmıştır. Onları tanıtmış, sanat alanına sokmuştur. Onlara yalnız Damar'da değil, başka dergilerde de yazmaları söylenmiştir. Böylece yaygınlaşmaları, kitlelerle kucaklaşmaları önerilmiştir. Dergilerin böyle bir okul olma görevleri vardır. Ben bundan çok mutluyum.

**30. sayıda 'Şiir Artık Öyle Yazılmıyor' imzalı yazını bir daha okudum. 'Damar' için bir başlangıç bana göre. Çünkü şiiri daha çok önemsiyorsun. Şiir gerçekliğinden de yola çıkarak, söyler misin 'Damar'a, şiiri neden farklı sokuyorsun? Şair olmanın bunda etkisi nedir?*

- En çok tartışılan tür şiirdir, edebiyatımızda. Her öne çıkmak isteyen, şairlere ve şiirlerine saldırır. Bu acaba şiirin çok önemsenmesinden mi kaynaklanıyor, bilmiyorum. Yoksa çok kolay bir şey mi sanılıyor, onu da bilmiyorum. Adı geçen yazı, bir tartışmaya katkı sağlayan yazıdır. O yazı bu çerçevede düşünülmeli. Şiirin, özellikle gerçekçi yönsemeleri olan

şiiirin 1960'larda 1970'lerde yazılanla aynı olması düşünülemez. Ama bu farklılık geriye düşerse itirazımız olur; kendini aşarsa, aşmaya çalışırsa desteğimiz. O kendini yenilemeyi getirirken duyarlılığını ve düşüncesini dumura uğratmamalı. Tartışılanları, yapılmaya çalışılanları da anlayıp kavramalı. Kendine bir yol seçmeli, tıkanan bir şey varsa onu düşünsel ve sanatsal boyutta aşmalı. Yoksa bir geri sanatsal kavrayışın dümen suyuna uymakla kendini farklılaştırmış olmaz. Bu istediğimiz anlamda bir gelişme olmadığı gibi, toplumsal yaşamda da yerini "bulmaz. Nitekim bu tip gelişmeler 80'li yıllarda yaşanmış ve başarıya ulaşamamıştır. İşte, bu çok tartışılan şiire, bizim de kayıtsız kalmadığımızı gösteriyor.

Benim şairlik yanımla da ilgisi olabilir elbet.

**Bu konuyu biraz daha açmanı istiyorum. 'Genç Yönelişlerle' (a.g.d. sayı: 34) Dünyanın ve Türkiye'nin Yeni Siyasal Oluşumu İçinde Toplumsal Gerçekçi Şiirimizin Konumu' (a.g.d. sayı: 42) 'Genç Şairlere 1. Çağrı' (a.g.d. sayı: 48) 'Genç Şairlere 2. Çağrı' (a.g.d. sayı: 57) başlıklı yazıların diğer yazılarından daha oylumlu ve bir kaygının sonuçları. Toplumcu Gerçekçiliğin kaba (vulgar) söyleminden arındırmaya, çekmeye çalışıyorsun genç şairleri. Bu yerin de, gerçekten. Ama söylediğin güzelim doğrularla 'Damar'da yayımlanan şiirlerin büyük bir bölümü bunlarla bir çelişki oluşturmuyor mu sence? Sonra bu bağlamda 12 şairi nereye koyuyorsun?*

- Bu konuda ele aldığım sorunlar olmuştur. Genç şairlerin mektuplarından onların sıkıntılarını da biliyor, izliyorum. Genç şairlere yaptığım çağrı yazılan hayatta karşılığını bulmuştur. Hukuk fakültesinden Almanya'daki kuruluşlara kadar duyumunu aldığım kadarıyla birçok ilgili, bu yazılan çoğaltıp dağıtmışlar, yararlanmak için çaba göstermişlerdir. Şiirin okulu olmaz; en iyi okulsa dergilerdir. Bu yolda duyarlı olanlar kendilerini buralarda denemek zorundalar. Hiçbir eleştiriye açmadan kitaplaşan birçok şiir, şiir olmaktan uzaktır. Bu, onların bu konudaki acemiliklerinin sonucudur. Şiire, şiirin kurallarıyla yaklaşmak gereklidir. Düşünce şiirlerinde bile mutlaka duygu - düşünce yoğunluğunun en azından eşitlenmesi gerekir. En zor şiir, toplumsal konular için yazılan şiirdir. Çünkü onda ne denli bilinçli, bilgili olduğumuz; ne denli duyarlı, duygulu yapıya sahip olduğumuz ortaya çıkar. Bireysel duygularımızın farklı yanlarını yansıtmak daha kolaydır. Kendini yetiştirmiş şair ve yazar bu dengeleri her zaman kurabilir; kaldı ki o dengeler, o insanın yapısı, yetişmesi, olgunluğu ölçüsünde zaten

kendiliğinden ortaya çıkar. Şiirin kaba anlayışlarla, sokaktaki insanın söylem biçimiyle ve duyarlılığıyla yazılması düşünülemez. Onu bir üst dile, söyleme taşıyan, şiirin kendi içindeki yasalarıdır. Damar'da yayımladığımız ürünlerin bir kısmı bu söylediklerime denk düşmeye bilir. Ama bu kaygıyı her zaman taşıdık. 12 şair, 12 soru dizisinde de bu' görüş çerçevesinde görüşler öne sürüldü. Düşüncenin şiir içindeki oranını, duygu ile harmanlanmasını şairlerin şiir konusundaki yönsemeleri belirler. Biz, bunun ortaya çıkması konusunda sanırım yeterli davrandık. Damar, okul olurken, o okulun gelişmesi de önemlidir bizim için; bu okula her tür yaklaşımlarıyla katkı sağlayan şair ve yazarlara çok şey borçluyuz. Durumu bir de bu yanıyla değerlendirmek durumundayız.

**Yanıtlarında eksikliklerden de söz ettin, ama izin verersen daha başka bir açıdan girmek istiyorum eksikliklere... 1992 Aralık! Damar: 21'de "Kuşak Sorunsalı" Damar. 23'de "Bilimde, Felsefede, Edebiyatta, Sanatta Gerçek ve Gerçekçilik Sorunsalı", 1993 Şubat! Damar. 35'de "Hümanizm" için birçok yazı yayımlandı, ama her sormaca sonunda genel bir değerlendirme yapılmadı. 37. sayıdan sonra 'Damar renk değiştirdi,' tek renkli oldu. Bu renk BEYAZ... (Cemal Süreya'nın 'Ellerinin bu kadar beyaz olmasından korkuyorum') dizesine atfen 'Damar'ın bu kadar beyaz olmasından korkuyoruz' diyenler bile var. Arka kapaktaki reklamlar da tartışılan bir diğer konu. Bütün bunlar için ne söyleyeceksin?*

- Eksikliklerimiz her zaman olmuştur. Özel dosyalardan sonra "genel bir değerlendirme" yapmak doğru olmazdı. Çünkü, bu "genel değerlendirme", sonuçta değerlendirmecinin inisiyatifinde yapılan bir özetlemedir. Tek tek yazılardan sonra okur, kendi düşüncesini geliştirebilir; ya da onların hiçbirine katılmayabilir; bu yolda bir şeyler sezmesi, anlaması bizce yeterlidir. Her cilt sonunda yeni bir biçim verilmeye çalışıldı dergiye. Şimdi de yeni bir biçimle okurların karşısındayız. Sanırım her ciltte yapılan değişiklik, dergiye kendini yenilemiş havası da katıyor. Damar'ın beyaz olması, şu bu, bunlar fantezi değerlendirmeler gibi görünüyor, ne güzel! Reklam gibi bize katkı sağlayan öğeler, hâlâ gerekli. Bunu anlamayan okur olur mu, bilmiyorum.

**Sevgili Özgen, dergicilik gerçekten zor... Bunu kısa süreli dergiciliğimden de biliyorum. Dergicilik birlikteliğin ve özverinin sonucu olduğu vakit kurumlaşabiliyor ancak, yanılıyor muyum? Amaçlarından*

birinin de 'Damar'ın kurumlaşması, değil mi? 'Varlık', 'Adam Sanat', 'İnsancıl', 'Evrensel' gibi olmak için 'Damar'ın eksikleri nelerdir?

- Türkiye'de kurumlaşmış dergiler, belli bir sermayeye dayalı olan dergilerdir. Adam Sanat, Gösteri, Milliyet Sanat, biraz da Varlık bir sermayenin sayesinde, tamamen ticari kurallarla ayakta kalan, belli bir ölçüde kurumlaşmış gibi görünen dergilerdir.

Evrensel Kültür, İnsancıl ise kendilerini yoktan var eden dergilerdir. Ne var ki bu dergiler bugünde belli zorlukları aşmış değiller. Daha doğrusu sistemin dışında olan bütün dergiler kendilerini sağlama almış sayılmazlar; her türlü engellemeye her zaman karşılaşılabirler. Damar ise bütünüyle bağımsız kalmaktan yana. Bu yanı ile de daha zor bir yayın hayatı var. Bu yalnızca parasal güçle ilintili değil. Onun dışında, bu duyulan ve düşünceleri paylaşan kadronun kıtlığından... İnsanlar rüzgâr ne yana esiyorsa o yana savruluyorlar. Bundan kurtulmaları, kendi bilinçlerini egemen kılmaları sonucunda dediğimiz, istediğimiz düzeye ve konuma gelebiliriz ancak. Şimdilik başımızı dik tutmak yanlısıyız.

**Dergicilik aynı zamanda bir kadro işidir değil mi? Peki 'Damar' niçin kadrolaşmıyor? Bu konuda neler yapıyor, neler bekliyor?*

- Demin söylediğim düşüncelere dayalı olarak diyoruz ki, bu tavır doğrultusunda bir yerde buluşanlar olursa onlarla her zaman birlikte olabiliriz. Zoraki bir kadrolaşma uzun ömürlü olmuyor. Bunu, diğer bazı dergilerin mutfağından anlıyoruz. Bugün dergimizin resmi kadrosu olmasa da belli konularda kontak kurabilmiş insanları var. Özgen Seçkin, Haydar Ünal, Tacim Çiçek, Osman Bolulu, Hüseyin Şahin, Nuri Aksakal, Mehmet Şekeroğlu, Bilal Kayabay, Devrim Murat Dirlikyapan, Zeynep Uzunbay, Şaban Akbaba, Aydın Şimşek, Faruk Duman gibi kişiler belli anlayışlarda birlik gösterebiliyorlar. Şimdilerde bunlara eklenecek yeni adlar da var. Fakat herkesi hemen kadro saymak doğru olmaz.

**Ekleyecekleriniz var mı?*

- Ekleyecekler çok; fakat dergide yayımlanacak bir yazı için sınırı aştık sanırım. Bu konuşmayı okuyan ve donanımlarına güvenen arkadaşların hiç çekinmeden aramıza katılmaları çağrısında bulunalım istersen. Bakalım kimler, nasıl, ne gibi projelerle gelecek. Bekleyelim ve bize katılacak olanları şimdiden kucaklayalım. Dilerim, burada konuştuklarımız doğru kavranır ve bizim çabalarımız da boşa gitmez.

Damar Dergisi, Nisan 1996 / 61. S

Bülent Habora ile Yayıncılık ve Yazarlık Üzerine Söyleşi

Damar okurları, benim, en azından duruşlarıyla, yazdıklarıyla gönül telimi titreten güzel insanlarla söyleştiğimi; bunu kendileriyle paylaştığımı biliyor. Yazınla tanışıklığı olan hemen herkes Bülent Habora adını bilir düşüncesindeyim. Her ne kadar 'her şey olmak demek, hiçbir şey olmamak demekse' de, bunu tersine çeviren edebiyatımızda, sanatımızda birçok güzel insan var. Habora da bunlardan biri diyorum.

İşte, yazıları 1954'te Adana'da çıkan Salkım, Sel, Meşale dergilerinde başlayarak Ataç, Yelken, Yeni Ufuklar, Yeditepe, Soyut, Gerçek Sanat, İnsancıl, Forum, Yön, Gerçek gibi politik dergilerde ve şimdilerde de Evrensel Gazetesi'nde politik mizah ve anı türünde ürünleri yayımlanan ağabeyim, dostum ve arkadaşım Bülent Habora ile çok yönlülüğü, yapıtları ve yazıları üstüne bir söyleşi yaptık...

Umarım bu söyleşi size de ilginç gelir, hoşunuza gider...

Tacim Çiçek: Sevgili Habora, öz yaşam öyküne eğildiğimizde, 1940'ta İstanbul'da doğduğunu, Adana Erkek Lisesi'ni bitirdiğini ve Ankara Hukuk Fakültesi'nde bir süre okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne gittiğini, bu arada gazetecilik yaptığını, daha sonra da yayıncılığa geçtiğini öğreniyoruz. Üniversiteden kopuşun zorunluluktan mıydı, yoksa isteğinle mi gerçekleşti? Kısaca özetler misin?

Bülent Habora: Ankara'da olsun, İstanbul'da olsun üniversiteye bir türlü ısınamadım. Ve bir yandan okurken, öte yandan da gazetecilik yaptım, yazılar yazdım dergilere. Her şey Adana'da, lisede okurken başlamıştı. Sonra Ankara'da Hasan Hüseyin Korkmazgil ve Muzafer Erdost'un desteği çok büyük oldu. Ve İstanbul'a gelince de uzun bir süreç içinde Şükran Kurdakul'un, Vedat Günyol'un, Hüsamettin Bozok'un, Güngör Gençay'ın destekleriyle yoğruldu. Bana çok şey öğreten yüce ağabeylerim de oldu. A. Kadir, Kerim Korcan, Hasan İzzettin Dinamo, Abidin Nesimi ve Zihni Anadol gibi. Tabii Muvaffak Şeref, Müşür Kaya Canpolat, Faik Muzafer Amaç ile Orhan Apaydın'ı da unutamam...

Sinemadan, tiyatrodan bana hocalık yapanları da saymaya kalksam... Neyse...

T. Çiçek: Yanılmıyorsam 1966'da kurduğun Habora Yayınevi, 1995'e dek yayın yaşamım sürdürdü ve ilkleri gerçekleştirdi. Neden bir yayınevi kurma gereği duydun? Yayınevinin ilkleri ve yayıncılıkla ilgili yaşadığı olumsuzluklar nelerdi? Yayın yaşamına niçin son verdin ve İzmir'e taşındın?

B. Habora: 1965'te, askerlik dönüşü, Beyazıt'ta, Beyaz Saray'da kitabevimi açtım. Baktım oradakilerin çoğunluğu yayıncıydı, ben de tahrik oldum. Ama şunu belirtiyim, 10-12 yaşında yayımcı olmayı düşünüyordum. Türkiye'de birçok yabancı devlet ve düşünce adamlarının ilk kitaplarını yayımladım. Castro'lar, Jivkof'lar, Ceausescu'lar... Başkaları da... Bakunin gibi... Şükran Kurdakul'dan, Bekir Yıldız'dan, Eray Canberk'ten ve diğer bazı yazarlardan, ozanlardan da bazı ilkleri yayımladım...

İzmir'e göç edişimizin nedeni, yayınevimin yaşadığı olumsuzluklardı. Ve bu olumsuzlukların başlıca nedeni de benim ticareti bilmeyişimdi. Beceremedim "Tüccar Yayımcı" olmayı..

T. Çiçek: Şimdi bir kıyaslama yapacak olursak, buranın dergicileri, yazarları, şairleri, yayıncıları ile İstanbul'dakiler benzeşiyorlar mı? Farklılıkları neler desem...

B. Habora: Bunlara bir de gazetecileri eklememiz gerekli...

Önce şunu söyleyeyim. İzmir'de ben pek dergici de, yayımcı da göremedim. Koskoca İzmir'de (İzmir, nüfus açısından, dünyanın 35 ülkesinden daha büyük) düzenli olarak yayımlanan sanırım bir tek Agora Dergisi var. Onu da bulmak bir sorun. Doğru dürüst bir yayınevi ise, bildiğim kadarıyla yok. Yıl 1956. Adana'da tam iki aylık dergi çıkıyordu. 5 sabah gazetesi, bir tane de akşam gazetesi vardı. Adana'nın kent içi nüfusu, yanılmıyorsam 175.000'di. Ya bugün İzmir'in nüfusu kaç? Kaç dergisi, kaç gazetesi var? Gelelim İstanbul'dakilerle İzmir'dekilerin benzeşip benzeşmemesi konusuna... Hem benzeşiyorlar, hem de benzeşmiyorlar. İki kentte de gazeteciler, yazarlar, ozanlar takımlara ayrılmış durumda. Belki kızacak birileri ama (ayrıca hiç de umurumda değil) işte TYS'nin ya da Edebiyatçılar Derneği'nin (Onun merkezi Ankara, ama kardeş kuruluş) durumu.' İzmir içinde de durum aynı. İstanbul'da Genel Kurul yapılır, yüzlerce üyenin sadece çok azı katılır. İzmir'de de TYS Temsilciliği toplantı düzenler, İzmir gibi ulaşımı kolay

olan bir yerde, yarıdan fazlası katılmaz. Eğer bir ya zar, örgütüne sahip çıkmıyorsa, ben ona bir şey diyemem...

Benzeşmedikleri konusuna gelince, İstanbul'da da, İzmir'de de "Eski"lerden çok uzak, "Yeni"ler. Bir Şükran Kurdakul gibi, bir Vedat Günyol gibi, bir Güngör Gençay gibi yazar, ozan, dergici ve yayımcı yok, yeniler arasında. Bir A. Kadir'i, bir Zihni Anadolu 'u, bir Kerim Korcan'ı, bir Cemal Süreya'yı, bir Behçet Necatigil'i, hatta bir Feyzi Halıcı'yı, bir Şevket Rado'yu, bir Mithat Perin'i bulamazsınız.

T. Çiçek: Şimdi özel bir soru: İzmir'i ve İstanbul'u çok iyi tanıyan biri olarak Habora, hak ettiği yerde mi? Sanal şairlerin, yazarların ve gazetecilerin baş tacı yapıldığı şu ortamda gerçek şair, yazar ve gazeteci ne durumda?

B. Habora: Yerimi kendim tespit edemem, doğal olarak. Bugün 65 yaşındayım. Ve bu 65 yılı dolu dolu ve acılarıyla-tatlılarıyla yaşadım. Birçok şey de yaptım, biliyorum. Üstelik dönmedim... "Sanal"lara gelince, onlar ürettikleriyle gününbirlik yaşıyorlar. Acaba 30-40 yıl sonra ne durumda olacaklar, önemli olan o...

T. Çiçek: Şimdi Bulgaristan'ın kültür, edebiyat ve yayın durumu nedir, gerçekten bilmiyorum, ama bir dönem yazdıklarıyla ve yayınladıklarıyla Türk-Bulgar dostluğuna sunduğun katkılardan dolayı Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi tarafından sana madalya ve nişan verildiğini biliyorum. Acaba oradaki gerçekliği anımsadığında ve şimdiki durumunu -ki bilgin varsa içselleştirerek ülkemizin yazarına, gazetecisine bakışını karşılaştırırsınız mı?

B. Habora: Marshall Yardımı, Kore Savaşı derken Amerika'nın kucağına oturan ülkemiz politikacıları, 1950'den başlayarak sürekli olarak sosyalizmi, komünizmi ve giderek halk cumhuriyetlerini, sosyalist cumhuriyetleri kötülediler. Örneğin Bulgaristan... Bizim Amerikan emperyalizminin uyduları devamlı aşağıladılar Bulgarları, "bizim eski çobanımız," diyerek. Ve aşağıladıkları bu ülkeden elektrik aldılar, çünkü "çobanın ağası" elektrik üretmekten acizdi. Ve yine aşağıladıkları bu ülkede sağlıktan eğitime kadar tüm ana konulardaki sorunlarını halletmişlerdi. Ama 1990'ların başlarında, komünizmden kurtulduktan(!) sonra Türkiye'ye gelen iki Türk asıllı Bulgar dostum, "Yahu Habora, Tanrıya şükürler olsun, artık komünizmden kurtulduk, şimdi hastaneleri de, ilaçları da, çocukların eğitim harcamalarını da cebimizden ödüyoruz. Karaborsa aldı başını gidiyor," demişlerdi. Mesajı

almıştım. Onlara acımadığımı söyledim, “Kendi düşen ağlamaz,” diyerek... Evet, yazarlara, Halk Cumhuriyeti döneminde bazı kısıtlamalar getirilmişti. Örneğin porno, savaş ve faşizm propagandası yapmak yasaktı. Bu özgürlükler bizde var. Küçücük çocuklar satılıyor, Irak Savaşı günlerinde ağızdan salyalar akan bir takım sağcılar ve dönme solcular, “Aman savaşa biz de girelim,” diyorlardı. Ve terörist ABD'ye, terörist İsrail'e yanaşmak için analarını yani kendi analarını ağlatıyordu birçok politikacı ve dönme solcu... Evet porno, savaş ve faşizm' propagandası yasaktı Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde.

Ama emperyalizm şimdilik, altını çizerek söylüyorum, "şimdilik" bazı şeylerin duraklamasını sağladı. Ama nehir akıyor...

T. Çiçek: Yazı türün oldukça geniş, birbirine hem yakın, hem de uzak diyebilirim. Mizah, oyun, gezi, anı, eleştiri, makale, deneme ve araştırma ilgilendiğin ve kalem oynattığın alanlar. Terazinin bir kefesine araştırma yapıtlarını koysak, diğerlerini fazlasıyla tartar sanırım. Nedir bu araştırma sevdası desem...

B. Habora: İnsanımız, özellikle bir konuda, yıllardır dünya şampiyonu. O da "unutma" konusu. Türkiye insanı, tüm dünyaya bu alanda, uzak ara fark atıyor. 17 günde unutuyormuşuz. Onun için tüm yazılarımda sık sık yinelemelere kaçıyorum. Belki 40 kez söylersem akılda kalır diye... Araştırmaya gelince, seviyorum. İzlenimlerime ve gözlemlerime dayanarak bir takım sonuçlara varıyorum.

T. Çiçek: Yarım yüzyıla varan bir yazarlık ve yayıncılık birikimi olan birisi olarak, söyler misin bugüne kadar ödül ve ceza var mı? çünkü "Fincan yüklü katırları ürkütmek" hak bildiğin yol diye biliyorum. Gerçeğin terazisinde hangisi ağır basıyor ve neden?

B. Habora: Habora Yayınları arasında çıkan 38 kitabım toplatıldı. Övünmek gibi olmasın(!) sanıyorum, Türkiye rekoru bu. Çoğunluğunun sorumlusu bendim. Avukatlarım, dostlarım Müşür Kaya Canpolat, Orhan Apaydın, Muvaffak Şeref ve Faik Muzaffer Amaç kurtardılar. Birini Anayasa Mahkemesi kurtardı, Troçki'nin "Sürekli Devrim Çağı"nı. İkisini de Turgut Özal. “Bodur Başkanın Antları” ve “Bodur Başkanın Öteki Dünya Antları” başlıklı kitaplarım Özal, cumhurbaşkanıyken yayımlanmıştı. Toplattı, ama sonra davayı geri çekti. O "Dere roman"ın ("Nehir roman" değil, "Dere roman", çünkü inceydiler) üçüncü cildi de hazırdı: “Bodur Başkanın Cehennem Antları”... Ama Özal ölünce, o kitabı yayınevinden geri aldım... Yazılarım için iki kez dava açıldı. Birinde

Gerçek Dergisi'nin avukatıyla o zaman, Levent Tüzel (Şimdi Emeğin Partisi Genel Başkanı) kurtardı beni, hem de duruşmaya girmeme bile gerek kalmadan. İkincisi ise Evrensel Gazetesi'nde çıkan bir yazımdan dolayı... Eski Türk-İş Başkanı, günümüz CHP Milletvekili Bayram Meral açmıştı. Tabii Bayram Meral kazandı... Ülke dışından aldığım ödül, yukarda sözünü ettiğim Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin ödülü. Onu da saklıyorum... Ülke içinden de, 1947'de Akşam Gazetesi'nden bir karton otobüs, armağan olarak. Sonra 1950'lerin ortasında Adana'da NATO'dan aldığım ödül mü, armağan mı işte o. Amerika'yı ve NATO'yu çok iyi bildiğim için vermişlerdi... Üçüncü ödül de günümüz Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bana verdiği ve bir yıl sonra iade ettiğim ödüldü: "Yeşil Kart"...

T. Çiçek: Aslında çıkan her kitabını konuşmak gerekiyor. Biliyorsun ki, gönül cennete girmeyi ister, ama günah bırakmaz... Ne demek istediğimi anlamışsındır. Fırından yeni çıkmış taze ekmek kokusu gibi yayın atmosferine karışmış oylumlu "Başmusahip Sokağı Anıları" adlı kitabından söz edelim. Sanki arkası gelecek bir çalışma ve en azından o bir anı kitabı da değil. Kendine özgü bir kurgusu var. Şimdi hem bunları, hem de kitabın oluşum serüvenini açar mısın?

B. Habora: Binlerce yazı ve 30'dan fazla kitap. Diğer bazı çalışmalarımı da sayarsak, 40'ı aşkın kitap... Kuzguna yavrusu güzel görünürmüş. Tüm kitaplarımı çok seviyorum. Ama bunun ayrı bir yeri var. Birincisi, "Birinci Sigarası"na ve "Yazı"ya başlayışımın 50. yılı dolayısı ile yayımladım. İkincisi de sevdiğim ve saydığım bir dostumun, Osman'ın Yar Yayınları'ndan çıkmış olması... Okura bırakıyorum sonrasını.

T. Çiçek: Dil kuşlarının bana söylediğine göre, tezgâhta bir de şiir kitabı varmış. Öyle mi gerçekten? Öyleyse içindeki şair bize bir şiir söyler mi?

B. Habora: Şiirle birlikte "Yeşilçam ve Babiâli Anıları" üzerine iki kitabım var. Şiirler hazır, ikincisi yazım aşamasında. Şiire gelince, hele bir kitap çıksın, çıkabilirse...

T. Çiçek: Son bir diyeceğin var mı desem?

B. Habora: "Teşekkür ederim," diyeceğim, başka ne diyebilirim ki

Damar Dergisi, Ekim 2004/163. s

Dördüncü Hâl Üzerine Hayri K. Yetik'le Söyleşi

Yetik, 1954 Siverek doğumlu. Çeşitli illerde edebiyat öğretmenliği yaptı. Şimdi kendini yazmaya adanmış. Bilgisayarıyla yatıp kalkıyor. Üç şiir kitabı, bir araştırma kitabı var. Çeşitli araştırma ve inceleme dosyalarıyla roman ve öykü dosyaları yayınlanma aşamasında bulunuyor. Birçok dergi ve gazetede eleştiri, araştırma, incelemeleri, öykü ve şiirleri yayımlandı. Agora ve Ayrım dergilerinin mutfağında yer aldı, yayımlanma sürecine katıldı. İzmir Öykü Günleri ve Şiir Günleri'nin hayata geçirilmesine Edebiyatçılar Derneği İzmir temsilcisi olarak öncülük etti. Sıradaki düşü İzmir'in bir edebiyat etkinlikleri kenti olması, uluslararası bir şiir festivaline kavuşması...

Birçok güzel işi omuzlamış özel ve özgün bir şiirin şairi Hayri K Yetik'le sizin de severek okuyacağını düşündüğüm söyleşiye, son kitabı Dördüncü Hâl'i merkez alıp sorularıma başlıyorum.

T. Çiçek: *İlginç bulunduğu için ben de sormak istiyorum ne demektir Dördüncü Hal?*

H. K. Yetik: Fiziksel anlamı şu, buna kimyasal da denebilir: Katı, sıvı, gaz olmayan bir başka hâli maddenin ilk 1920'lerde varlığının farkına varılmış. Şimdilerde teknolojiye kullanılan, ancak laboratuvarlarda gözlemlenebilen bir hâl. Bir de evrenin oluşum aşamalarındaki hâllerinden biri. Nasıl olur derken biz, şimdi beşinci, hatta altıncı hâlden söz ediliyor. Benim için insan beyninin aşkınlık durumunu simgeliyor.

Örneğin aşk gibi, örneğin ölüme meydan okumak gibi; bu kavramları da tıpkı dördüncü M gibi biliyoruz, gözlemleyemiyor; somutlayamıyoruz. Kitabımdaki karşılığı ise ölümlerle hesaplaşanların ölüme atılma nedeni; bir simge.

* *Sevgili Hayri, sen edebiyatın en hoyrat ve işveli dilberine, yani şiire gönül vermiş bir şairsin; şairsin diyorum, çünkü bu dilber tekrarlanan ve kanıksanan bir şiirle değil de özgün ve özel bir şiirle seslenen sevdalılara görünüp, verebiliyor kendini. Bu dilberin hiç de sana sırt döndüğünü düşünmüyorum. Sen ne dersin özgünlük ve özel olmak adına.*

- Nitelemelerin için teşekkür ederim. Bunlar benim gözümü diktiğim hedefler, menziller; ama henüz vardığımı sanmıyorum. Bunu söyleyebilmek için eleştirmenlerden de önce okuyucuların gönlünü kazanmış olmak gerek diye düşünüyorum. Hem de şiiri selpak gibi kullananların değil, şiiri, şiir gibi çoğaltan, şiirimle çoğalan, mutlanan, umutlanan okuyucuların.

Bunun için evet çok özel bir çaba gösteriyorum, herkes gibi ben de özgün olma çabasına giriyorum. Belki şu farkı vurgulamakta yarar var: Kendimi bildim bileli edebiyatla içli dışlıyım. İlk yazım 1972'de yayımlanmıştı. Sonra ara verdim. Yetmişli yılların hırgürü içinde küçümsedim galiba; daha doğrusu az yer ayırdım yaşamımdan. Kavga daha çok yer tuttu. 1981'den başlayarak egemen kılınan şiir söylemine yaslanarak şiirler yazdım. Şimdi yürürlükteki şiir söyleminin dışına çıkmak gerektiğini, yeni bir insan kavrayışı ve yeni bir insan felsefesiyle yazmak gerektiğini düşünüyor, bunu denemeye, gerçekleştirmeye çalışıyorum. Bu anlamda birçoklarının dediği gibi Dördüncü Hâl yazılagelen şiirin imgesinden, dilinden, söyleminden ayrılıyor, yeni bir yönsemeyi deniyor. Benzeri olmadığı için olsa gerek, senin gibi iyi niyetli dostlarım, her hâlde aynı zamanda, etkilenerek özgün olduğunu söylüyor. Benim açımdan bir deney.

** Necatigil, "...şiir esin perisiyle veya eskilerin deyimiyle ilhamla yazılmaz, kökü derinde olan bir bilgi birikimidir ve zamanı gelir uç verir," diyor. Senin şiirin bu bağlamda, bilgiden, yaşamdan geçmiş, söylence ve epopelerden, mitolojiden besleniyor. Bu zor ve ustalık işi. Çünkü insanlığın iyi ve kötü ya da olanla olması gereken güzellikler doğrultusundaki çabasını, özlemini, isteğini, umudunu, kavgalarını, günümüzün olay, kişi ve düşünceleriyle sentezleştirip aktarıyorsun. Bu arada mistik öğeleri kullanıyorsun ve senin için "mistik şair" izlenimleri ediniyor insanlar. Ne dersin?*

- Ne derim, el insaf derim. Evet mistik örgeleri kullandığım doğrudur. Ama bunu söyleyenlere sormak gerek şiirinizde Yunan Mitolojisi örgeleri yok mu? Son elli yılın şairlerinin hangisinde bu örgeler yok. Bir başka soru da şu olabilir: Yunan ya da Batı Mitolojileri kullananlarca mistik olmuyor da Doğu örgeleri mi mistik oluyor. Neyse. Uzun sözün kısası şu: Dördüncü Hâl'de hem Doğu hem Batı örgeleri; var. Mevlana da var, Aziz Paul da var, Budha da var, Mrodit de var. Bunlar benim yazınsal

söyleminin, felsefemin amacı değil, araçlar. Denilebilir ki onlar indirgenmiş durumdalar.

Bir de şunu söylemeliyim:

Şiir ve ölümün söz konusu olduğu yer sınırdır. Materyalizmle mistisizmin sınırı... Son çözümlemede şiir ve söylem nereye düşüyor, ona bakmak gerek. Görebilenler maddenin ötesine taşmadığım, bu yanında kaldığım anlayacaklar.

** Mezopotamya Günlüğü, Amytis Kederi ve şimdi de Dördüncü Hâl adlı şiir kitapların hem oylumlu hem de özgün bence. Üçü de benzerlikler taşıyor. Yani sen hep aynı şiiri sürdürüyorsun, ama geliştirip güçlü kılmış olarak. Bir ırmak gibi... Yanılmadığımı sanıyorum. Senin bu çabanı bir yanıyla istiridyeye benzetiyorum. Kum taneciğini inciye dönüştüren istiridyeye. Bunun gibi ona sahip olmak da zor. Senin şiirini anlayabilmek de böyle zor bir iş. Biri kim gerektiriyor. Bu bağlamda şiir ve şiir okuru için ne düşünüyorsun?*

- Amytis Kederi'nde bağımsız gibi görünen bölümler olsa da kitap boyutlu bir şiirdi. Senfonik bir şiir... Biçimi için bunu söylüyorum. Dördüncü Hâl bu tekniği biraz daha geliştirmiş denebilir. Bu benim bilinçli seçimim ve edinmek için çabaladığım zorlandığım bir teknik. Keşke övgülerini hak etmiş olsam. Her şiir, şiirse eğer içinde inci taşıyan bir istiridyedir bence, ulaşmak istediğim de bu benim, şiirdir başka hiçbir şey değil. Şiirin hayatı karşılayacağını, önceleyeceğini ve hayata katılacağını düşünüyorum. Bunun için de günümüzün kavramların göstergeleriyle şiir dilime yansıyor, ister istemez alımlanabilmesi için o bilgi gerektiren bir şiir oluyor şiirim. Yunus gibi örnekleriyle dolu olsun isterdim. Asıl zor başarılan bu dur. Okuyucunun n çoğu kolay alımlananı seçer, ama kolay alımlananı da kolay tüketilir. Ben ce biraz da zorlanmalı insan.

** Şairler için 'uyumsuz' veya 'kendine de muhalif' gibi sıfatlar kullanılır. Bir de yazdıkları başka, yaşamları başka, diyenler var. Senin şair ve şiire ilişkin ben/cil söylemin nedir, bunları bizimle paylaşır*

- Uyumlu olanları da vardır, ne kadar şair oldukları tartışılır. Şimdi onun yeri değil. Kendine muhalif olmasından da huysuz insan olması değil, yaratıcılığın bu olmayanı aramanın yarattığı huzursuzluk olarak görürüm ben. Buna sığınılmıyorsa, derdi başka da bunu maske etmiyorsa. Ölümsüzlüğü isteyen, ama bu dünyanın sınırlarına hapsolan birinin uyumlu olması nasıl olur ki. Dördüncü Hâl sözgelimi ölüme karşı

bedenini ölüme atan adanmışların huzursuzluğunu tema olarak seçmiş bir kitap. Herkesi şaşırtan biri değil mi o? Çoğu zaman eylemini saçma buldıkları. Saymaca gerçek ve tartışılmaz olarak içselleştirildiğinden. Oysa yerleşik düşünüşün dışına çıkıldığında o yerleşik düşünce saçma bulunacaktır. Ama şairin şiirindeki kişi olması çok az görülen bir trajedidir. Ne var ki bu sahtekâr olmasını gerektirmez. Şiirindeki şair için biliyorsun "çölde olmayanı gören çılgınlar" denmişti, denir. Ne var ki şu da kabul edilemez: Şiirinde olumsuzladıklarım yaşamında hiç utanmadan göstermek. Günümüzdeki birçok şair böyle ne yazık ki. Kapitalizmi eleştirirler kapitalist yaşama biçiminden kendilerini alamazlar. Hadi yaşam araçlarımızı değiştirmek elimizde değil; ama. Acı olanı kapitalizmin ahlakını göstermeleri, felsefesini taşıyor, yaşıyor olmaları. Bu yüzden de samimiyetten uzak bir şiir dolaşıma girmiş bulunuyor.

** Aslında bir tek şiirinden yola çıkarak şiiristana hayrice bir gezinti isterdim. Bu bir başka zamana kalsın. Sen, öykü, eleştiri ve araştırma da yazıyorsun. Bu konuda başının ağrıdığı oldu mu? Şunu yazmasaydım, bunu yapmasaydım, dediğin var mı?*

- Yaşamıma ilişkin söylediklerim var. Sözelimi siyasi, sendikal çalışmalara yaşamım da çok yer ayırdım. Uzunca bir zamanımı okumakla pek de yazınsal anlamda yararlanmadığım siyasi felsefi kitaplara ayırdım. Sendikal örgütlenme çalışmaları çok zamanımı aldı. Ve beni çok yordu, acı verdi. Keşke onları başkasına bırakıp ben yazmak, yazınsal okumalarla değerlendireydim o yıllarımı. Yazın anlamında bir pişmanlığım yok. Ama bir ömür veriyorsun, elde var ne, dersiniz "elde var hüznün" derim.

** Her yerde olmak hiçbir yerde olmamaktır derler, onun gibi bir şey bu demek ki. Zorluğunu anlıyorum ama ben yine de sormak istiyorum. Şair Hayri, diğer çalışmalara zaman ayıran Hayrileri kıskanmıyor mu?*

- Değişik türlerde ürünler vermek değişik türleri okumayı gerektirir. Bu uzmanlığınızı, yetebilmenizi güçleştirir. Yetişmek mümkün mü? Bu çağda? Ama içimden öyle geliyor. İçimden öyle geldiği için de hep aynı Hayri oluyor yorulan, değişik türlerle uğraşıyor olsa da. O nedenle bir kıskanma söz konusu değil yani. Aslında nerde olunursa olunsun aynı şeydir yapılan, yüreğinin sesine uymuşsundur ve seni götürdüğü yerdesindir. Aradığın sonuçta şiirdir. Hatta siyasi çalışma içinde bile. O en güzel dünyanın düşü. Şiir tadı duyumsatabilir.

* *Bir ç/alıntı araştırman vardı. Sanırım kitaplaşmadı, daha doğrusu yayınlanma olanağı bulmadı, ama çeşitli yerlerde çalıntıyla ilgili yazıların yayımlandı. Bu konuda ne diyebilirsin. Şimdilik bir tepki veya tartışma oldu mu?*

- Yazılarım genellikle çalıntının retoriğiyle ilgiliydi. Ç/alıntı nedir, ne çalıntı değil, alıntı ne zaman meşrudur, ne zaman değil. Ç/alıntının, aktarmanın biçimleri, boyutlan nelerdir, çalıntı tartışmalarında kimler nerede haklı, nerede haksız gibi. Bu nedenle bir tepki yaratacak durum olmadı. Ama kitaplaştığı zaman sanıyorum gündeme giren tartışmalar alevlenecek. Bu konu Türkiye'de ancak yüzünden biliniyor, çoğu kişide buradan yüzünden fikir yürütüyor. Oysa neyin çalıntı neyin çalıntı olmadığını belirlemek herkesin işi değil.

* *Dil kuşlarının kulağıma çaldığına göre şair Hayri K Yetik'e bir de romancı eklenmek üzere. Bu konuda ne demek istersin.*

- İki yıldır romanlarla ilgili inceleme, araştırma yapıyor, yazma eylemimi bu alana yöneltmiş bulunuyorum. Daha önce bitmiş bir romanım vardı. Onun yayımlanması yakın sanıyorum. Daha doğrusu umuyorum. İkinci roman da ilerlemiş durumda.

* *Niye roman? Şiir, öykü, araştırma, deneme yetmiyor mu?*

- Yazdığımız nedir ki yetsin; bunca yaşanmışlığın yanında. Bizim kuşağımızın yazacağı çok şey olduğuna inanıyorum. Yazmalıyız. Dünyayı, insanı, insanlığı tehlikeli, olası kötü geleceğe karşı korumak ve savunmak için. Bunu bir sorumluluk olarak gördüğümü söyleyebilirim, yazmanın zevki yanında.

* *Teşekkürler.*

- Ben teşekkür ederim.

Damar Dergisi, Nisan 2004 / 157. s

Yüzünü Şiire Dönmüş Şairle Söyleşi

T. Çiçek: *Sevgili Adnan, ilk kitabın "Her Mevsim Gülde Hüzün"le buluştun okurlarınla. 1997 yılında kitap sahibi bir şair olarak; göle çaldığın bu "maya" tuttu mu sence? Demem o ki karşılığını gördün mü?*

Adnan Gül: Elimdekinin maya olup olmadığını hep tartıştım kendimle; sanıyorum özellikleri eksik ya da henüz tam "kültür" edilmiş bir maya değildi, sahip olduğum. Bunu çok rahatlıkla söyleyebiliyorum. Tabii ki sadece bu bile tutmamak için geçerli neden değil. Gölden çok gölette denenmek de yanıltabiliyor insanı. Tutma veya tutmama gibi bir kaygım da yoktu o zaman... Şunu da biliyorum, "sıra altı" bir şeydi ama çok önemliydi benim için o kitap... Belki de taslağı basılan kitap olarak kalabilir içtenlikli yerinde. Serüveni çok katmanlı, acemilik ve acemi ellere denk gelmek desem, anlatamayacaklarımı da anlatır sanıyorum. Şaşıрма ama bu anki düşüncemle bile, kısmen de olsa acemilik yanlarımı korumaktan yanayım...

O dönemde, kendimle daha içtendim...

Bunun hatırına bile korumaya almalıyım bazı yanıtlarımı...

İçinde ufacak ödüllü bir şiirim de vardı; bereket o yanlış yazılmamış. Ancak o kitabın başlat tığı ya da ocağıma attığı sönmez ateş, ha bire harlanarak ateşböceklerini topluyor etrafında... Eksiklikle de olsa; sanıyorum en anlamlı karşılık bu olmalı benim için.

**Peki Aykırısanat, A Edebiyat, Ekin dergisi ile ilgili sorumlulukların yanında; Adana Edebiyatçılar Derneği'nde de uzunca yıllar görev yaptığını biliyorum... Tabii ki şair Adnan Gül'ü besleyen bir emekçi Adnan Gül de var. Bunca parçalanmışlık şiirini nasıl etkiliyor?*

-Aslında benim edebiyat dışı yayımcılık serüvenim çok daha eskilere gider. Mesleki konuları içeren "Tarımda Bu Ay" gazetesiyle başladım. Pek yararlı olmadığım bilinse de, yayın kurulundaki görevimi, hâlâ devam ettirmekteler. Aykırısanat, isminden hoşlandığım bir dergiydi. Sen de kurucularındansın. Zaman içinde organik bağlar oluşturduk aramızda; uzunca bir zamandır yayın kurulunda yer alıyorum. Bana göre çok önemli ve sistemdeki benzeşmelerden uzak durmaya çalışan, tutunmaya hazır gölgeli bir dal Aykırısanat... Üstelik 12 yıldır görevini

kesintisiz sürdürebilme başarısı gösteren; Anadolu'da yaşayan, yazmayı dert edinen, birçok insanın dergisidir diye düşünüyorum...

"A. Edebiyat"ın sanat yönetmenliğini üstlenmem tamamen bir zorunluluktandı. Çok fazla zamanımı almasının yanında, enerjimi de olumsuz yönde tükettiğini söyleyebilirim. Dernek yeniydi, kurucusuydum, yayımcılık deneyimi olanlardan biriydim, çok da seçeneğim yoktu açıkçası. Dernek yönetimini ve dergi çalışmalarını, tüm yönetim olarak, yeni arkadaşlara bıraktık. Sıra onlardaydı. Kendilerine başarılar diliyorum. Bana olan katkılarıyla birlikte, o dönemde en az şiir ve yazı yazdığımı söyleyebilirim.

Yazın yaşamımdaki bu kadar parçalanmam ve verdiğim emek, sadece mutlu etti bir parça. Bunun dışındakiler tamamen olumsuzluklardı şiirim adına... Keşke her şey parçalanmakla kalsa Tacim... Benim olumluluğum, özellikle yaşadığımız zamanda çok geçerli bir yaşam değil... Biliyorum ama bile bile de direniyorum. Ekin dergisine gönül borcum var, yürekten ödemeye de devam ediyorum.

**İstersen buradan ikinci kitabına gelelim. "Önce Bulut Sonra Suyum"a... 2003 yılında yayımlanmış. İlk kitabınla arasında yaklaşık 6 yıl var. Bu çocuk diğerini kıskanmayacak... İki yapıtını kıyasladığında "keşke"lerle başlayacak bir özeleştirin olur mu?*

Varsa okurla paylaşırsınız bu "keşke"leri?

-Sorularınızı benim kitaplarıma ve hâlen içinde bulunduğum şiir anlayışına dönük hazırlamışsınız; anlaşılan biraz deşileceğiz... Üçüncü kitap diyecektin herhalde... 2000 yılında yayımlanan, sıradan bulduğum ancak yayımlanmasından çok hoşlandığım "Dört Köşeli Dünyam" var benim... Çok dilli bir kitap bu ve benim gerçeklerimin içsel mücadeleleri bu kitapla başlar. Bir Yunan filozofu söylemişti sanıyorum, "Dünyadaki her şey yuvarlaktır; ben de. "Tamam ama köşelidir de" diyorum... Diyalektik bir yaklaşım benim ki... Ancak güne hâkim olan sessizlik birçok güzel şeyle birlikte onu da tümüyle yuttu...

Yararsız; yararsız çocuk kaç ekmek parası var kafanda/bilemem çöpten umutların denkler mi sence/ve ellerinde yırtık gazete parçası/gözlerin ne arar ki bugünün falı köşesinde/tattırsalar da tebessümü üç öğün küstürseler de seni hayata/unutma, umut her zaman güleçtir/ekmek, her zaman tok tutar umutları... Belki şimdi hatırlarsın "Dört Köşeli Dünyam"ı...

'Köşeli Dünyam'dan sonraki dört yılın çalışması "Önce Bulut Sonra Suyum" şiir poetiğimin şekil bulduğu bir kitap; kendi sistemi içerisinde bile, uç bilemeyi becerebilen, akışa kolay uymayan, kendi tarihini ve şiirsel yönünü kendi bulan, dokuların varlığı üzerinde kendi dokusunu yok etmeye dönüş şiirleri barındıran, kendimce "sistem sökücü" olarak değerlendirdiğim su ve bulut döngüsü üzerine kurulu bir kitap. Çok tartışıldı yayımlandığından beri, en çok konuşulan kitabım oldu benim. Konuşmalar ve "sıkı şiire" benzetmeler, incelemeler, benim esas üzerinde düşündüğüm noktaların ancak bir kısmını yansıttı henüz. Oysa iyice kalınlaşmış "şiir örfü"nün zaman zaman "zülfü yerine" dokundum. Egemen usta ilişkisini yıktım... Tanımsız olan şiire, yeni tanımsızlıklar getirmeye çalıştım. Ama bu tanımlarda hiçbir şablon yoktu üstelik. Gerçeğin görünenle arasındaki ilişkileri ve gerçeğin gerçeklik kaynağını nerden bulduğunu irdeleyip durdum. İmla kurallarına dokundum. Benim virgülümün ayrı bir yeri var dizesinde.

Üç nokta denizindeyim. Sanıyorum sonraki sorularda bu konuları açma fırsatımız olacak. Anıtı kellesini vurmuş/ilk söz olacağın/güldü/öldü diyeceksiniz/kendi fıkrasına... doğa bilgeliğinde/bense her noktaya dünyam diyorum... Kemikli bir şiir yazılsa da şöyle/ayine çağırsak çocukları/ölse insan büyülterek ölümü...

"Keşke"lere gelince: Pişmanlık çok insani bir değerdir benim felsefemde. "Narsis yaşam" kendi yaşam biçimini tüm kurumlarıyla harekete geçiren günümüz dünyasında, özellikle insanın ruhunun metalaştırılmasına dönük önemli primler vermekte. "Keşkelerim" çok ama rahatsızlığını yaşamıyorum bunların. Keşkelerin (pişmanlıkla birlikte anlıyorum) insan yaşamında olmaması, mekanik bir yapıyla mümkündür ancak. Değişkenlik eksenine kurulu insanın ve içinde bulunduğu organik yapının, "keşkesiz" olması en büyük tehlike değil mi? Tabii ki benim de "şöyle olsaydı" diye hayıflandığım çok şey var. Ancak yenilenmenin de tek ölçüsü bu keşkeler. Keşkesi olmayanların doğrusal bir çizgi üzerinde şiddetli kıvrımlar oluşturduğunu görüyorum. Üstelik çok yakınımnda bunlar.

**Düzelteyim de bu soruyu öyle sorayım; üçüncü kitabın "Önce Bulut Sonra Suyum"da, biçimsellik daha ağır basıyor gibi... Düzyazı şiir de var mesela... Sizin için şiirde biçim mi, öz mü, daha incelikli?*

-Ben bu iki öğenin de, esas şiiri oluşturan öğeler olduğuna inanmıyorum. Benim şiirimizin özünde bunlar; varla yok arasındadırlar.

Bu biraz gerçeğin ötesinde bir denge... Açıkçası bu öğelerden birinin denge çubuğumu bozmasını istemiyorum. Dengeyi tam tutturduğum da tartışılabilir tabii ki. Bu tip tanımlı, dozlu yaklaşımlar, şiirin alması gereken yoldaki engellerdir, diye düşünüyorum. Bir örnek vereyim; kitabın sonlarına doğru düzyazı şiirlerin arttığına dikkat etmişsinizdir. Yazılarına ve dostluğuna çok önem verdiğim Ali Ozanemre, kitapla ilgili incelemesinde "Düzyazı şiirler bir tür moda olsa gerek. Adnan Gül de birkaç şiiriyle katılmış" diye belirtmiştir. (Beşparmak mayıs-haziran sayısı)

Şimdi gelelim gerçeğe; yayınevi sayfa sayısını azaltalım teklifi getirmişti bana... Adana'da yeni kurulan 'Karahana' yayınevinin ilk şiir tercihiydi bu dosya... Beni en iyi, elinde dosyasıyla bekleyenler anlar. Çok samimi buldum bu teklifi, hiçbir şiiri çıkarmadan, dizeleri bozarak düzyazıya çevirdim, hepsi bu... Ne biçimin ne de özün tek başına şiiri belirleyebileceğini düşünemiyorum. Her şair hal kendi anlayışına göre bir düzlem oluşturuyor; bu düzlemde ki şiire ait hareketlerdir önemli bulduğum.

**Şiir seçerek azaltma sevdasıdır diye düşünüyorum. Senin şiirlerinde de öyküye yakın, hatta öykü şiir sayılacak anlatım çoğunlukta; neden acaba her şeyi okurun gözüne sokmak istercesine dize oluşturur şair.*

-Tacim, gerçekten rahatlıyorum bu soruyla...

Vermek istediğim cevabın bir kısmına ait bir soru bu. İstersen "Önce Bulut Sonra Suyum" üzerine ağırlıklı konuşalım. Bu kitap üç bölümden oluşmakta... Birinci bölüm serpinti sessizliğini içeren şiirlerden... Gerçekten esas sessizlik içerisinde edindiğim, önemli konuşma biçimlerinden oluşur bu bölüm. Şiirler kendi öykülerini oluştururlar, ö ancak benim fazlasıyla açık bulduğum bu y bölüm ile ilgili özellikle edebiyatla yakından ilgilenenler tarafından çok kapalı olduğu şeklinde tepkiler almam, iyice düşündürmüştü beni. Kapalı bulanları bilemem ama beni rahatlattın çok sağ ol...

Sarp ve su: sarptan sızan su, sırrını aşmış olmalı ki aşkın i dünyayı, sahipsiz dolaşarak etrafımda dönüp kirli ellerimi yıkıyor her dağ karşısına alarak... İkinci bölüm (o) hâlimle başlar; "coğrafya" bu bölümde "şiir-öykü-deneme" haritasıdır. Ama sınırsız bir haritadır; çizdiğim ya da çizemediğim... Türkçe yazılan şiir ve benim şiir arşivimi oluşturan şairlerle, bir nevi buluşma bölümümdür, aynı zamanda. Mesela Adnan Yücel'le konuşmamızdan iki dize... Rüya değil dilimizdeki dövme denk

değil bu aşka ölümü çiçekli beklemişler, her rap rapın arkasından eğmek için örsü bozmak için ayarlar denklemişler... Üçüncü bölüm "boşluktaki anlam"ı tartışıyor. Felsefe ve varoluşa dair bu bölüm... Kendimce çok önemli bulduğum bölüm; estetik olarak da fazlaca özendiğim şiirlerden oluşmakta... Bu bölüm de, kendi yapısı içerisinde öyküleşen, denemeleşen dizeler var... Bir örnek de o bölümden... Anlam: dilimde acımadan, boşluğa yanıt söz en iyisini dünyam bilir önce ona sormalı iki onu da ayakta tutmaktadır bir boşluğun anlamı...

**Gerçekten zarif, önü açık ve geleceği belirleyen bir şiire yakın duruyorsun; şiirin olamazlarından olan işçilik ve içselleştirme hakkında ne düşünüyorsun?*

-Teşekkür ederim, şiirim için düşündüklerinize...

Şiirim aynası benim. Kendime tuttu m bütün kırılmış ışıkları... Parametrelerim de ona göre... Parantezdeki şeyler bilinmiş planlardansa, çok fazla ilgilendirmiyor beni. Aslında belki de gerçekliğine hiçbir zaman inanılmayacak "şeyler" de yazıyorum. Sanırım, şiirin olmakla olmamak arasındaki, bana göre, esas yerini ve ayrımını arıyorum. Bu yaklaşım, başkalarına yol açmaktan çok, kendimi tanıma uğruna verdiğim kendimle benzeşme savaşıdır. Yabani saydığım bir nesneye aynı yabanilikte barınaklar arıyorum. "Şiir yabani bir barınaktır" sözümü tam da burada çok seviyorum. Bu yüzden şiirim basit yapılarını bile; özünü, biçimini ölçsüzlük üzerine kuruyor, kışkırtıcı ve kafa yoran ama kimlikli yol almasını sağlıyorum. Benim şiirim, tam da bu arada, gerçek doğallığın açılımını yakalayarak, ipuçlarıyla gizlenebiliyor. Şiiri kendimce yeniden tanımsızlaştırıyorum. Bu tamamen şablonsuz bir tanım. Şiir aklım biraz daha kural dışı benim.

söze daldım da/evimi yek mevsimlik onardım/ayrıldım kayıtlı yıllarımdan/oysa aşkı tatmak/ateşini üleşmeye varır güneşin/biliyorum/sehere yakın saatlerdir/çiçekler çiğın düştüğü zaman. İşte sizin zarif dediğiniz o anlamlı güzel noktada, benim işçiliğimle içselliğim ortak bir kurgu oluşturuyor... İşçilik, çadırımın direğiysen; içsellik de, bütün çadırın içindeki dünyamdır diyebilirim. Önemli olan, bu dünyayı tanıyarak dillendirebilmek...

**Adnan, şiirin tragedyaları var, yaşadıklarından kaynaklanan... Darbeli dönemler sende örtülü kavramlar oluşturmuş gibi... Senin yaralarla birlikte çözmekle uğraştığın sargıların da var "Damar" dergisi*

"sancılarım aklıyorum" şiirini 2003 antolojisine almış... Döneme has yaşadıklarım, şiirinle düşündüğünde ne dersin?

-Kendimi var etmek uğruna hiçbir yapaylığın içinde olmadım. Kanıma kadar yaşadım, yaşadıklarımı. Kısaca, coğrafik tanımdan farklı uçurumdu içinden geçtiğim... Okurlarımın hiçbirini bu uçurumun kenarına bile getirmek istemem. Yazmak istemiyorum çünkü bunları...

Şiirimi de bu cenderenin dışında tutmaya çalışıyorum. Ancak her dörtlüğümde kırık parçalar halinde sızmaları görebilmeniz mümkün. Yaralıdır ama bu döneme ait şiirler sağlıklıdır... Damar dergisi yöneticilerine samimi teşekkürlerimi sunuyorum... Örtülülüğüme gelince: Mallerme gibi düşünüyorum "anlam şiirin dörtte üçünü yok eder" Mayakovski gibi ortak duyguların değil; duyulmamış duygular peşindeyim. Çünkü ben tam anlayamadığım, ancak anlam ile ilgili ipuçlarına ulaştığım şiirleri seviyorum. Bu yüzden şiirlerimin "anlamsal yoksulluk" çekmesini istiyorum... Yazılanların maliyeti de olsun istiyorum; başarıya uzağı m henüz...

**Öncelikle her şiirinde diyebileceğim kadar bir değişim yakalamışsın, bu bir noktada yazdığından uzaklaşmak mı, bu şair için iyi bir çıkış, peki yeterli mi?*

-Bu sorunun yanıtına, sonundan başlayayım izin verersen. Tersine dönen şiir dünyam da; "Yeterlilik" tükenişe eğimli bir yaklaşımdır. Çaydanlıktaki su sonuna dek kaynamışsa, kaynar hâli devam ediyorsa bile; orada soğumaya dönük iç dinamikler harekete geçmiş demektir. Çünkü orası doruktu ve orada uzun süre durulmaz. Eşyanın tabiatıdır bu... Burada önemli olan"; kaynama derecesine varıncaya kadar geçen sürenin evrimleşmesidir. Bu tamamen "yabani" bir evrimleşmedir. Su kaynamaya başladığı andan itibaren de, yabaniliğini yitirmiş istediğimiz kıvama gelmiştir. Ben bu kıvamdan uzağım. Süremi bilerek uzatıyorum. Aslında "aynı kıvamlar" oluşturmanın da şiir adına olumsuz dirençler sergileyeceğine inanıyorum.

Sorunun birinci bölümüne gelince: Ben şiirimi bitirdiğim anda; ondan uzak durmak için özel bir çaba harcamıyorum. Bir sonraki dizem, bir öncekini varsaymakla yok saymak üzerine kuruyor varlığını. Dolayısıyla şiir kendi iç dinamiği ile benim duygusallığım arasında paralel olmayan, ama uzakta durmayan bir yol izliyor. İkiz canlı yapılar gibi, ancak ayrı kişiliklerde... *Şokum geçmedi, bağım yanık, toprağım sarhoş,*

dokunmalıyım yine uçlara, yitirmemeli öpüşlerimi ne şu dudak ne sevgilerine gece...

**Bundan sonraki serginde neler olacak sevgili Adnan? Sonra "doğumum ölümüne götürür beni" diyen Meltem Gül, bana yıllar önce bir söyleşide verdiğim "doğmasaydık ölmeyecektik" sözümü hatırlattı. Tabii ki sözünü ettiğimiz ters bir büyümedir" Yakılmış sigaranın sona gitmesi gibi değil... Şair, yazar veya sanatçının diğer insanlardan farkı; öldüğü anda bile eserleriyle yeni doğumlar gerçekleştirme gücüne sahip olmaları... Esas ölümsüzlük bu olmalı... Kaç sanatçı bunu başarır onu bilemem; ancak zaman eleyicisinin belleğinde bunlar var... Bu konuda sen neler düşünüyorsun?*

-Sergimde çeşit az, ancak şiir hâlâ çok önemli bir yer kaplıyor. "Beşparmak Dergisi 2000 Yılı Şiir Ödülü"nü alan "Yitikler Koleksiyonu" yayıma hazır bekliyor. Sordun diye söylemiyorum; gerçekten bu dosyaların varlığı hâlâ heyecanlandırıyor beni... Tabii ki kitaplaşacaklar ama ben cebimden para koyarak kitap sahibi olmak istemiyorum. Belki bir davetiye gibi anlaşılabilir... Olsun nasıl anlaşılıyorsa... Kurumsallaşamamak, her alanda çok zor bir durum... Yayınevlerinin dosyaları değerlendirme yöntemleri arasında, hala iki dudak egemenliği geçerli. Onlar da belki, kabilenin büyücüsünden beri yanlış bir beklenti içerisinde, şiirin para etmesini bekliyorlar... Ayrıca "Çiçeklere Çiğin düştüğü Zaman" hazır, sergimde...

"Doğumum ölümüne götürür beni" kızımın dizesi... Çok etkilendiğim dizelerden... Ben yaşamayı geniş anlamıyla açıklayabiliyorum. Bu yüzden "sonbaharda ölmeliyim/şifremi çözerek toprağa"... Demişim. "Dört Köşeli Dünyam" da... Yaşamak, ömürle doğrusal orantı oluşturmuyor bence; ya da ben böyle anlamaya çalışıyorum. Eskiden ürün sahipleri ürünleriyle kalabiliyorlarmış; daha doğrusu onları yeniden yeniden yaşatmaya çalışan vefalı, ilgili okurları varmış... Bu zamanda da, aynı beklenti içerisinde olmak isterdim; maalesef değilim. En kutsal şeyler bile, anında metalaştırılarak, özünden sıyrılıp tüketim aracı konumuna getiriliyor. Ve zaman en çok buna uyarlı... Neyin sonraya kalacağı konusunda ciddi kuşkularım var. Zamana bırakmak okura bırakmakla eşdeğer bir kavram benim için... İşte benim o okurla, hâlen önemli sorunlarım var... Burada ufak ama tatmin edici bir çözüm buldum kendimce... Bu yüzden herkesle olduğum yolculuklarım var... Bir şeyler keşfetme adına, ha bire kendimi deşifre edecek boşalmalar

yaşıyorum. Şiirim de gidip geliyor bu yolculuklarla... Perişanlığımız dizelere nasıl yansıyor onu da okurum desin... "Ajanda"yla ilgili "şiir-roman" peşindeyim. Tüm kaynaklarını hazırladım; bir de yazmaya başlayabilsem...

En çok da şiirden kopmaktan korkuyorum.

*sıyrılmıştım oysa yırtılmayan zarımdan
ruhi bir kırıma bırakarak
bir kıyı çizmiştim suyuna ışığımdan...
kim geçmediyse kendinden
katlimiz odur
cellatları kovdum iç yerlerimden
yine yakıyorum akıl gömleğimi
bir tarihin ellerime söz kesiminde...
söz kirlendi sudan evvel
yaşamak tufanı geçmektir
söze dönük kiblemde...
en uzun hikaye toprakta bulundu
suyla başlayan uygarlık ateşle silinmeden...*

Bu egemenliği kırmalıyım "ajanda"ya başlamak için...
Tacim sana çok teşekkür ederim, en daraldığım anda sorularınla yetiştin bana.

**Ben teşekkür ederim Adnan...*

Gerçekten dediğin gibi şiir dünyan tersine dönüyor muş...

Hep başarılı olman dileğiyle...

Damar Dergisi, Eylül 2003 /150. s

Yitik Bir Sosyalist Yazıncı, Şaban Akbaba İle Gecikmiş Bir Söyleşi

Tacim Çiçek: *Sevgili Şaban Akbaba, yazın dünyasında iyi bir çıkış yapmıştın. Ödüller almış, dergi ve gazetelerde ürünler yayımlamış, kitaplar sunmuştun okurlarına. Özgeçmişinden başlayarak bilgi verir misin?*

Şaban Akbaba: Sevgili Tacim, izninle her şeyden önce, bir kınamayla başlamak istiyorum söyleşimize: Sömürü düzeninin yararına olmak üzere suyu bulandıran, kafaları karıştıran yazıncılara, kafa-kol ilişkileriyle yazıncılık yapmaya çalışan dergi çevrelerine, zaten beyni yıkanmış halkımızın yüreğini de yakanlara yandaş olarak işlev veren, gerçek sanata ve sanatçılara sırt çevirerek piyasa yazıncılarını pohpohlayan medya kuruluşlarını ve onların goygoycularını bütün bilincimle kınıyor; sömürülen, işkencelere yatırılan, tutukevlerinde telef edilen, dağlarda kurşunlanan halkımıza ihanet ettiklerinin bilinmesini istiyorum...

1954 yılında Kars'ın Arpaçay ilçesine bağlı Bardaklı köyünde doğdum. Gözlerden de gönüllerden de ciddi biçimde uzak olan; gidilmediğinde, görülmediğinde bizim olma olasılığı da olmayan, gerçekte de kimsenin "bizim" diyemeyeceği kadar bize yabancı bir köyde... Bu masalsi köyde, içine bir yıl süreyle de caminin, Kur'an'ın, Mevlit'in, ilâhilerin girdiği masalsi bir çocukluk ve gençlik yaşadıktan sonra, yine masalsi bir kent olan Kars'ta Eğitim Enstitüsü'nü okuyarak o zamanlar bizim o masalsiliğimizde ulaşılması olanaksız denecek kadar güç ve o oranda da masalsi sayılan öğretmenlik mesleğine ulaştım. Zamanla gördüm ki, bütün yoksulluğuna karşın ilkokul öğretmenliği gerçekten de masalsi bir meslekmiş. Yazgı bu ya, hep masalsi köylerde, bitler, pireler içinde, akıl almaz güçlükler, yokluklar, yoksulluklar içinde de olsa çok severek çalıştım. O arada da hep okudum elbet. İlk okuma alışkanlığım Kur'an hatimleriyle başladı, rahmetli babamın sık sık okutup dinlediği Büyük İslam ilmiha'liyle sürdü gitti... Şairliğimin ve hatta örneğin bağlama

çalmaklığımın bile temelinde, aslında müziği "şeytan işi" olarak gören babam vardır. Onun, o güzel sesiyle okuduğu sabah namazı sureleri, duaları, ilahileri, sık sık düzenlediği törensel Mevlit okumaları, Siret-i Nebi, ya da Battal Gazi akşamları... Bu temelden aldığım olumlu etkilenimler her şeyden önce okuma alışkanlığını, sonra metafiziği, daha sonra da materyalizmi öğrenme olanağını sundu bana. Örneğin İslâm dinini ihya-i Ulumud-Din'den, Fizilal-il Kur'an'a, Necip Fazıl şiiirinden, Minyeli Abdullah romanına kadar okuyarak özümledim ve süren okuma alışkanlığımla onu aştım. Kısacası sağlıklı bir bilgilenme süreci yaşadım. Bilgilenme, kültürlenme sürecim, ilk şiiirimi ilk bağlama çaldığım yıllarda yazdırdı bana. Ortaokul yıllarımda. Öğretmen olduktan sonra Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde lisansımı tamamlama çabasıdayken "eğitim"e taktım ve birkaç yüz sayfalık bir inceleme ve hatta "eğitim modeli" önerme dosyası hazırladım.

Bir biçimde Ahmet Küflü 'ye ulaştığımda, dosyama hiç bakmadan şunları söyledi bana: "Belki çok şey başarmışsındır, ama bana kalırsa sen bir ilkokul öğretmeni olarak edebiyata yönelmelisin..." Haklıydı. Ben de zaten öyle yaptım. Öyle yapınca ilk şiiirim Eğitim Mücadelesi Dergisi'nde yayımlandı, ama ilk "cidden şiiirim" Tanju Cılızoğlu'nun (kendisini saygıyla anıyor, emeğine teşekkür ediyor, helal etmesini diliyorum) 24 mektupluk yazışma sürecinden sonra Edebiyat'81 'de... İlk kitabımı da Aydın Doğan'ın arka kapak yazısıyla, onun emeğiyle ama kendi yayınımla olarak çıkardım: GÜNEŞİN KONAĞI.

* *Oradan bir şiiir okumak ister misin?*

-Neden olmasın. İlk olarak Zeki Saruhan'ın (sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum) yönettiği, benim ikinci şiiir ve ilk öykü öğretmenim olan Öğretmen Dünyası Dergisi'nde yayımlanmıştı. Daha sonra Tacim Çiçek, Mehmet Kemal, Öner Yağcı gibi kimi şair ve yazarlar bu şiiirimden söz etmişlerdi. Hatta Mehmet Kemal, bir 12 Eylül günlü yazısına tema olarak bu şiiirimi seçmiş, daha sonra da "Bu Darbeler Kimin İçin" adlı kitabına almıştı. Bugün de geçerliliği olan bir şiiirim bu:

GÖZLERİMDEN OKU...

*O kadar çok şeyim var ki anlatacak
ama çocuğum/dinlemek sana
anlatmak bana yasadık.*

1986 tarihli o şiiirlerimin tümünü bugün de şiiir gibi şiiir olarak görüyorum, gururla savunuyorum. Toplumcu gerçekçiliğimin ilk ciddi şiiirleridir onlar, kavga şiiirleri. İlk öyküm, Yeni Adana Gazetesi'nin sevgili Mehmet

Demirel Babacanoglu yönetimindeki sanat sayfasında yayımlandı galiba. Neden galiba, çünkü şimdiye kadar kimse bana bu tür şeyler sormadı ki. Sorsalardı ben de yineleye yineleye unutmazdım. Tam da o yıllardı, ilginç bir öykü ödülü kazandım: Mut Karacaoğlan Kültür-Sanat Şenliği, Türkülerin Öyküleri yarışması birincilik ödülü. Bu öyküm on altı yıl sonra, diğer bazı öykülerimle birlikte, ama aynı adla Kültür Bakanlığı'nca yayımlandı (2002): NAZIK KIZ. Bu kitabımdan Nazik Kız'la birlikte bir öykümün daha Bulgarca çevirisi sürüyor. Yine o yıllardı, İstanbul Akademi Kitabevi Çocuk Yazını dalında mansiyon aldım ve bu kitabım da Gerçek Sanat Yayınları'nca, özellikle de Güngör Gençay'ın çabasıyla (saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum) kitaplaştı: KAFESSİZ BİR DÜNYA. Yine Güngör Gençay şiir olarak ikinci, genel olarak da dördüncü kitabım olan şiir kitabımı yayımladı: YÜREĞİM KOYNUNDADIR. Bu kitabımda birkaç tane de ödüllü şiirim yer aldı. "Tufan Ya Da Bedel Destanı", Kırıkkale Petrol İş Sendikası Seçici Kurul Özel ödülü, "Yunusça", Eskişehir Uluslararası Yunus Emre'nin Felsefesi konulu şiir yarışmasında (1989) birincilik ve yine aynı yarışmada "Bir Giz Biliyorum" adlı şiirim de üçüncülük (1993) almıştı. Bunların hemen ardından da GÜNEŞİ DE GETİR BİZE adlı çocuk şiirleri kitabım. Bu da ödüllü bir yapıt... Çankaya Belediyesiyle Damar Dergisinin ortaklaşa düzenlediği yarışmada çocuk şiirleri dalında üçüncülük ödülü almıştı.

* *Bu kitabındaki şiirlerini de beğenerek okuduğumu anımsıyorum. Bir şiir de ondan alalım mı?*

- Bir öğretmenlik mesleğini tanımlamaya çalışan kısa şiirim olsun:

Akıp geçen sulardan köpük toplamaktır işim

kimim ben bildiniz mil...

Öğretmen.

Sabırlık çiçeği gibi bakışlarım uzayıp kısılırken

yaşım köprüler kurarım zamandan zamana.

Bir de kitaba adını veren şiirimden bir bölüm alalım:

YÜREĞİM KOYNUNDADIR.

Babil'in asma bahçelerinden el sallayan

telli turaç bahara sarkan kar tomurcuğu

yorgun sevinçlerini güneşlere sereyim....

İnsanlığın öte yüzü

yaralı yüzü dağların

gecikmiş cemre mi düştü göğsüne

işkenceci ihanetler mi pıtıraklar şahından

al kanımı sür yarana ilaç olayım!

*Gül gömütleri yine gözlerinde bebeklerin
altlarında soğuk yeleli atlar
De ki çürük yanımın üstündeyim
beşiğimi sallamayın!
Bakmayın yüreğimin destan bahçelerine
yüreği olanla yüreksizler bakmayın
altın kasırgalar ülkesine gerçi
alaca bir boşluktayım,
elimde eli kan kokusunun
ama unutmadım hiç:
Kan kana kaynar da yeri
gelince!.../ Babil'in asma bahçelerinden
el sallayan telli turaç
bahara sarkan kar tomurcuğu
yüreğim koynundadır bilesin.*

Bir ödülüm de Oluşum Dergisinden var. "Atatürkçü Düşünce ve Gençliğin Eğitimi" konulu yarışmada "başarı ödülü" kazanmıştım.

Yazın yolculuğumun en önemli duraklarıysa yazın dergileri, gazeteler ve antolojiler oldu elbet. Şiir, öykü ve düz yazılarım Eğitim Mücadelesi, Edebiyat' 81, Dönem, Yamaç, Yeni Olgu, Öğretmen Dünyası, Cumhuriyet Dergi, Sanat Rehberi, Abece, Yazıt, imece, Yeni Şiir, Kıyı, Şiir Okulu, Yaba/Öykü, Amatör Sanat, İnsancıl, Milli Kültür, Milli Eğitim, Mut Haber Bülteni, Eğit-Sen, Eğitim-Sen Kültür ve Yaşam, Yeni Biçem, Agora, Düşün, Damar gibi dergilerde; Zonguldak Yenice, Yeni Adana, Adana Hürsöz, Gemlik Körfeze Bakış, Kars Mücadele, Cumhuriyet, Cumhuriyet Avrupa gibi gazetelerde; Ayaktayız, MEB. Yunus Emre'ye Şiirler, Kültür Bakanlığı Yunus Emre'ye Şiirler, Kültür Bakanlığı Çocuk Şiirleri adlı antolojilerde yayımlandı.

** Sonra birden ortalardan yok oldun. Uzun süre ne sesini duyabildik, ne de dergilerde ürünlerini görebildik.*

- Doğru. Öğretmen olarak yurtdışına gittim. Almanya'nın Hamburg kentine... İlk üç yıl kadar ister istemez öyle oldu. Bunda bir başka etken daha vardı. Küçük kasaba politikacılarının köyden köye sürdürdüğü bir köy öğretmeni olarak politik coğrafyamızdan çıktıklarım bir yana, bir de yazın coğrafyamızın verdiği bir tür yılgınlık oluşmuştu. Açıkçası yurtdışı görevimi bütün bunlardan bir kaçış olarak düşündüm ve ona sığınarak dinlenmeye geçtim. Değil mi ki, bir süre sonra Damar Dergisi'nde "Var Militarize Olan" başlıklı bir yazı yayımlayarak bu alandaki ve bağlamdaki

kırgınlığımı, öfkemi açığa vurdum. O gün bu gündür bana kırgındır orada adı geçen bu "solcu aristokrat zevat." Bazı dergilerin yayın yönetmeni de olan, bazıları İstanbul'da, bazıları Ankara'da, bazıları da Bursa'da otağ kurmuş bu kişiler, o gün bu gündür beni görmezden gelmek gibi bir şeyi davul gibi boyunlarında taşıyorlar. Hamburg'daki beş yılım, döndükten sonra da Bursa'da bir okulun (Sabiha Köstem ilköğretim Okulu) kurucu müdürlüğünü yaptığım iki yılım olmak üzere toplam yedi yılım yazın dünyasından kesilmiş bir dilim gibi çıktı. Neyse ki artık yavaş da olsa yeni bağlantılar, yeni iletişim kanalları kurmaya çalışıyorum. Genel olarak böyle olsa da bu süre içinde başta Damar Dergisi olmak üzere, Cumhuriyet, Cumhuriyet Avrupa gibi gazetelerde, Bursa'da çıkan Yeni Biçem, Düşlem gibi dergilerde uzun bir dizi yazı çalışmam yayımlandı: HAMBURGER YAZILAR. Şimdi zamanıdır söylemenin: 50 kadar yazım bu yayın organlarında "Ş. Akyurt", "Şahin Akyurt" gibi takma adlarla yayımlandı. Yani bir o kadar zaman da öyle çekip gitti benim yazın dünyamdan. Bu yazıların 49'u, 2002 yılında Kültür Bakanlığınca, "Penceremden Sızan Işık: HAMBURGER YAZILAR" adıyla kitaplaştırıldı. Nazik Kız'ın da, bu kitabımın da birinci baskıları birkaç ay içinde tükendi. İkinci baskılarının yapılması gerekiyor, ama bilemiyorum nasıl olacak, kim yapacak. Hamburg yılları mı boşa geçirmedim elbet. HAMBURGER YAZILAR için Almanya'yı ve altı komşu ülkeyi karış karış gezdim, not aldım, fotoğraf çektim, videoya aldım. Ayrıca beş dosya daha tamamladım. Türkiye'deki okul müdürlüğünden de ayrıldıktan sonra o dosyalarımın ikisini daha kitaplaştırabildim. Ceylan Yayınları'ndan çıkan iki gençlik romanıdır onlar da: KOLONYA KOKULU MENDİL ve IŞIĞA YOLCULUK.

** Bu Yapıtlarından da biraz söz edelim istiyorum. Önce, Kolonya Kokulu Mendil...*

- Kolonya Kokulu Mendil, bir gençlik romanıdır. Baba, dede meslekleri tahtacılık olduğu için dağdan dağa konup göçen, dağdan dağa evlenen, ama dağda yaşadıkları için çarçur olan bir toplum kesitimizin, alevi tahtacıların kültür ortamında, onların iki kız çocuğunun dudak uçuklatan öyküsüdür. Sevda'yla, Gülbin'in... Okunsun ki, bilinsin yaşamın kimileri için ne menem bir şey olduğu. Okunsun ki, kentlerde ahkâm kesmenin ne büyük bir hokkabazlık olduğu bilinsin!

** Işığa Yolculuk adlı yapıtınız da bir gençlik romanıydı" Ancak farklı bir kurgusu, fantastik bir yapısı var, ne dersiniz?*

- Doğru. Çevre kirliliği ekseninde, çevre kirliliğine neden olan ve çevrenin de kurtulabilmesi için değişmesi gereken toplumsal koşullara ve bunun için verilmesi gereken toplumsal savaşıma yapılmış bir vurgudur. Kahramanlarım tipiktir. Çünkü onlar, daha sonra, bir biçimde toplumlarının, hatta dünya tarihinin değişmesinde devrimci roller üstlenmiş, destansı savaşımalar vermiş ve hatta somut sonuçlar almış süper çocuklardır. Che Guevera, Tefvik Fikret, Mandela, Yunus Emre, Allende, Nâzım Hikmet, Enver Hoca, Fidel Kastro vb. gibi... Toplumsal ve tarihsel erdemin, erdemlilerin anılarına saygı olsun ve gençlerimiz bu erdemli değerleri fantastik bir roman havası içinde tanısınlar istedim. Bilsinler ki, yaşamı güzele doğru evirebilmek öyle kolay değil. Bilsinler ki, bu erdemli amacın ve çabaların karşısında çok büyük erdemsiz, karanlık, pasaklı güçler vardır. Bilsinler ki çok büyük kitleler hâlinde yoksulluğu, karanlığı yaşamak zorunda kalmalarının böylesi nedenleri var.

** Tam da bu bağlamda, kimi mırıltıları daha şimdiden duyar gibi oluyorum: Diyecekler ki, sanat falan, toplumculuk filan, bunların modası geçti canım... Dünya değişti, her şey değişti...*

- Bilsinler ki evet, dünya çirkinleşmeye doğru değişti, onlar da... Değişmeyen bir şey de oldu, onların bir zamanlar toplumculuğa sığınarak ustaca saklamayı becerdikleri bozuk kişilikleri... Hiç değişmedi yalnızca açığa çıktı. Şimdilerde bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de sanatı salt para kazanmak için bir araç olarak gören bir kitle türedi. Yetenekle seri yazabilecek kadar becerikli piyasanın kokusunu çok iyi alabilecek kadar koklayıcı türedilerdir bunlar. Sanata katkıları, sanatın ruhunu incitecek kadardır. Özellikle bir kısım romancılarımız, şairlerimiz ve özellikle de şiir okuyucularımız... Bu bir kültürdür. Alt kültür. Yozlaştırılmış, metalaştırılmış sanat bozuntusu alt kültürü. Bir biçimi yetenek pazarlamacılığı, bir başka biçimi de kafa kol ilişkileridir. Birincisi kapitalizmin, ikincisi de feodalizmin artıklarıdır. Tıpkı ülkemizin genel sosyoekonomik yapısı gibi. Daha doğrusu ondan kaynaklı, onun için, ona hizmet eden... Karşı çıkmayan, karşı çıkmayı kınamayı bir marifet; yalanmayı, çöplenmeyi, boyun eğmeyi, yağ çekmeyi, alınıp satılmayı erdem sayan... İşin ilginç ve garip yanıysa, kendi yağlarıyla kavrulmaya çalışan, kimi ilerici dergilerde bile buna benzer bir kirlenme görüyoruz. Kafa kol ilişkilerinin en yaygın ve geçerli olduğu alanlar da bu dergiler. Birbirleriyle söyleşen, birbirlerinin kitaplarını tanıtan, birbirlerinin ötesini tanımayan gettocular... Bu ilkel, feodal ya da prekapitalizm artığı

gettoculara göre toplumcu yazın fazlalıktır elbet, foyalarını çıkarıyor çünkü. Dahası kültürümüzün sanat yanında yüzümüzü ak edenlerin hemen tamamı İbrahim Sadri, Ahmet Selçuk İlkan, Yusuf Hayaloğlu gibi kötü şiirin sözcüleri değil; toplumcu aydınlarımızdır: Nâzım'dan Sabahattin Ali'ye, Balaban'dan Tarık Akan'a, Şükrü Erbaş'tan Ataol Bahramoğlu'na, Yaşar Kemal'den Mehmet Kemal'e...

** Bütün bunların medya boyutunu nasıl değerlendiriyorsun.*

- Bütün bunlar iç içe ve bunların medyayla güçlü organik bağları var. Daha doğrusu kapitalizmin medyası, kapitalizmin sözcülerini bir yandan üretirken, bir yandan sahip çıkıyor, destekliyor, pohpohluyor, daha açık bir deyişle örneğin topluma romancı, şair, şiir okuyucusu BBG artışı olmasına karşın "sanatçı" falan diye yutturuyor. Bir sürü aristokratlar bunlar. Büyük çoğunluğu da solcu aristokratlar. Gazetecisinden, resamlara, müzisyeninden, yazıncısına; papyonlu, laptoplu, sekreterli, hatta korumalı, ya da çevreli(!)... Oturlurlar oralara, bir daha da kalkmazlar. Ya bir televizyon izlencesidir bu, ya bir dergi, gazete köşesi ya da bir sosyete... Adam şiir antolojisi hazırlayıp yayımlıyor, bakıyorsunuz birçok insan yok. Ya da örneğin televizyon izlencesi yapıyor, dönüp dolaşip aynı kişileri ağırlıyor; çevresi dışından taşradan genç sanatçılardan kimse yok. Ulaşamıyormuş, falan... Böyle bir şey olamaz! Sen ki örneğin bir şiir antolojisi hazırlıyorsun, izlence sunuyorsun; ulaşmak zorundasın kardeşim, yoksa ayıp ediyorsun, sorumsuz davranıyorsun, hesabını veremeyecek bir vebal altında kalıyorsun! Böyle "sanatçı"lık mı olurmuş? Sanatçı dediğin insan, her şeyden önce sorumluluk bilinci erdem düzeyine ulaşmış, karıncanın bile hakkını, hukukunu düşünen, gözeten insandır. Bir soru da ben sana sorayım Sevgili Tacim, sözünü ettiğim bu parazitler için senin anlamın nedir? Hangisi çağırdı, izlencesine konuk etti, hangisi baştacı yaptı?.. Oysa sen son dönem çalışkan, üretken ve oldukça da başarılı yazıncılarımızdan birisin... Biliyorum ki, onların işi, senin dilini sivri, eleştirilerini rahatsız edici bilmek ve seni sürekli olarak dışalamaya çalışmaktır. Benim için bu gerçek çok daha belirgindir. Sor bakalım, kaç benim kaç kitabımın olduğunu biliyordur. Bu tayfanın tek bildiği, kendi kitapları, kendi düşünceleri, kendi izlenceleridir. Ben de onlara hadi oradan, diyorum. Hep böyle diyorum; sizi gidi... Siz bu kalpazanlığınız, maskaralığınız ve kayırmacılığınızla kalıcı olamayacağınızı bilmelisiniz! Belki bir yanı haksızlık olacak ama, örneğin bana ve Nadir Gezer'e

yapılanın ciddi bir haksızlıktan söz etmek istiyorum: Nadir Gezer benim yapıtlarımla ilgili çalışmalar yaptı, yazılar yazdı, söyleşiler yaptı; derledi toparladı Cumhuriyet Kitap'a, yani Turhan Günay'a gönderdi. Sanki karanlık bir kuyuya attı onca emeği. Yıllar geçti, karanlık kuyudan ses gelmedi. Bu da böylesi işte!

* *HAMBURGER YAZILAR' dan söz edelim biraz...*

- Kültür Bakanlığı'ndan çıkan bir kitabımdır o. Penceremden Sızan Işık: HAMBURGER YAZILAR. Bu yapıtım sunuşun dışında beş bölümden oluşmaktadır.

"İnsan Olmanın Bedeli" başlıklı bölümde faşist Hitler Toplama Kamplarıyla (hâlâ insan olmaya yanaşmayan insanımsılara bir ders olsun ki, Hitlerizm her an için yeniden hortlaya bilir ve onlara bir daha insan olabilme şansını da bırakmaksızın alıp gider); "Hamburger (Hamburglu) Yazılar" bölümünde Alman kültürüyle (doğruluğun, dürüstlüğü, nispi de olsa uygulanan demokrasinin, insan için hemen hemen her türlü ayrıntının yaşama geçirildiğinin; güçlü bir kapitalizmin, hatta emperyalizmin varlığının ve tarafımdan aynı derecede eleştirildiğinin belgesi olarak);

"Kilise Yazıları" bölümünde kilise kültürü ("son din"(!) olmamasına karşın, son dinde de olduğu gibi, mistisizmin insan aklını nasıl kötürüm edebildiğinin, buna karşın beğenmediğimiz her kilisenin, bizde okulların bile başaramadığını başararak birer kültür ve sanat merkezi olduğunun ayrıntılarıyla birlikte) "Avrupa Yazıları" bölümünde gezdiğim altı Avrupa ülkesiyle ilgili gezi, inceleme ve gözlem yazılarım (üretilmiş birçok güzelliğin neden orada olup da bizde olmadığına dair yakıcı sorularımın yer aldığı); "Söyleşiler" bölümünde çeşitli konularla ilgili yaptığım (Mark karşılığı oralara sürgün ettiğimiz insanımızın iki cami arasındaki beynamaza döndüğünü, psikolojik dengelerini ve değerlerini nasıl yitirdiğini, gençlerimizin kitleler halinde nasıl harcadığını belgeleyen) söyleşiler yer aldı. Düz yazı olması nedeniyle istediklerimi daha bir açık seçik yazabildiğim için, böylece yüreğimdeki dikenleri çıkarabildiğim bir kitabımdır o. Karşılaştırmalar yapabildiğim, (gerek ülkemizin, gerek de Avrupa'nın kapitalizm kaynaklı maskeli yüzlerine) sorular sorabildiğim, verip veriştire bildiğim yazılardan oluşmaktadır. Bu hâliyle ilginç ve kendince bir boşluk doldurduğuna inanıyorum. Sunuşa vurgu yapmamın nedenine gelince, "Kasırmanın Çocukları" başlıklı sunuşum, söylemek istediklerimin bir toplamı ve özeti olarak çok önemlidir.

* *Gelelim son yapıtına... Yeni çıktı. Kasım 2003' te. Bir şiir kitabı o da: SEVGİ ANA. Bu yapıtındaki şiirlerin yaşamla bağı özellikle dikkatimi çekti. Neler söylemek istersin?*

- SEVGİ ANA'yı, çıktıktan hemen sonra okuyan yazın öğretmenleri arkadaşlarımdan şair Halime Yıldız'la, genç şair dostum Yusuf Yağdırın da benzeri şeyler söyledi. Bilindiği gibi ülkemizde de çocuk şiirleri yazılır. Ama çocuk mutlaka zaptı rapt altına alınması, yaşken eğilmesi bükülmesi gereken küçük, yaramaz yaratıklar olarak görüldükleri için, onlara yazılan şiirlerin böylesi bir işlev vermesi düşünülür ve öyle yazılır. Pek çoğu da tıpkı "andımız" gibi her sabahın köründe, her öğlen sıcağının altında çocuklara "resmen" dayatılan beyin yıkama aracı olarak kullanılan hamasi nutuklarla, kuru tarihi övgüler ya da sövgülerle dolu şiirimsilerdir. Oysa yıllar önce bir yazımda da belirtmişim; çocuk, yalnızca yarınımız falan değildir, o her şeyden önce bugünkü toplumumuzun önemli bir kesimidir. Onlar bugün de çok önemlidirler; "yarınımız" diye diye bugünlerini çarçur etmeye hakkımız yoktur. Bunu hiçbir araçla yapmamalıyız; ne ezberci eğitim dizgesinin insan harcayan izlenceleriyle, ne kafatasçıların hamasi nutuklarıyla, ne büyüklerin büyük kaprisleriyle, ne de gericilerin öbür dünya, yazgı vb. aldatmacalarıyla. Onlar bizim arkadaşlarımızdır aynı zamanda. Ama en önemlisi onlar, çocuk olmadan önce insandırlar. Ben onlara böyle bakıyorum, şiirlerimi de bu bakış açısından yazıyorum. Bu yüzden, öteden beri süregelen yanlış şiir örnekleri yüzünden şiir okuyamaz olan çocuklarımızın şiirlerimi okuduklarını, hatta sevdiklerini görüyorum. Bir başka bakış açım da şudur: Çocuk aynı zamanda hem gençtir, hem orta yaşlı, hem de yaşlı.. Daha doğrusu çocuk bir insan yaşamının aritmetik ortalaması gibidir. Bu yüzden onlar için yazdığım şiirleri gençler ve hatta büyükler de severek okuyabiliyorlar. Ama belki onların sevinci çocukları adınadır. Buna da hakları var ve ben örneğin yıllar önce İsmail Uyaroğlu'nun bir çocuk şiirleri kitabını çocuğum için alıp baktığımda ve hatta severek okuduğumda, çocuğum için doğru bir kitap almış olmamın, hatta kendimin de şiir tadı alarak okuyabilmemin sevin cini duymuştum. SEVGİ ANA'da böylesi birçok şiir var.

Yenileri de gelecek elbet.

* *Bir şiir de bu yapıtınızdan alalım mı?*

- Neden olmasın.

KUŞLAR:

balıklar ve hava gibi...

Dilerim kuşlar da terk etmez bizi

ve bizim yerimize de utanırlar/kuşluklarından

özgürce kanat çırpamıyor diye yüreğimiz.

** Tezgâhında neler var?*

- Tezgâhımda her şeyden önce iki ayrı yayınevinde bekleyen iki şiir dosyam var. Biri yine büyüklere, diğeri yine çocuklara ve gençlere... Biri masal, diğeri yine gençlik romanı ve ayrıca bir de kapsamlı bir roman çalışmam olmak üzere üç dosyam yeni bitti, kitaplaşmayı bekliyor. Bunların dışında tezgâhımda iki ayrı roman çalışmamı da sürdürüyorum. Masama oturduğumda hangisine yoğunlaşmış olduğumu duyumsuyorsam onun üzerinde çalışıyorum.

** Neden bunca emek, niçin yazıyorsun? diye son bir soru daha sorsam...*

- İyi edersin. Delice ve karşılıksız bir emek bu, doğru... Her şeyden önce yazdığım için yaşadığımın ayrımında olarak büyük bir yaşama sevinci duyuyorum. Bir işe yaradığımı, böylece dünyaya boşuna gelmemiş olduğumu düşünerek mutlu oluyorum. İnsanlara, özellikle de çocuklara ve gençlere güzellikler taşımaya, onlarla paylaşmaya çalıştığımın bilinciyle insan olduğumu anımsıyor, insan gibi bir iş yapmanın gururunu duyuyorum. Her türlü haksızlığa, sömürüye, soyguna, baskıya, işkenceye karşı olmak gibi düşünsel kimliğimin gereğini yapmakla halkıma ve dünya halklarına destek olmanın eşsiz hoşnutluğunu duyumsuyorum. Dünyayı ve yaşamı değiştirmek yolunda karınca kararınca da olsa savaşım vermenin, insanlık, demokrasi ve sosyalizm düşmanlarını rahatsız etmenin iç huzurunu duyuyorum ve bütün bunlar yüreğimdeki dikenleri teker teker çıkarmama yardımcı. Niye yazmayayım ki!

** Teşekkürler Şaban Akbaba.*

- Ben de sana teşekkür ederim sevgili Tacim Çiçek.

Damar Degisi, Şubat 2004/155.s

“Benim Ne Dedem, Ne Şeyhim Var”

Osman Bolulu’yla Söyleşi

Yazın ve dil ustası Osman Bolulu, bugüne kadar "Dalların Ucundaki, Bileşim Çizgisi, Yurtaboyu Sevişmek, Taşın İyisi, Uzun Koşu, Güle Yolculuk (şiir kitaplarına); Antilaikliğin Önlenmeyen Yükselişi, Belleksiz Toplum (deneme kitaplarına); Mahalli İdarelerin Eğitim ve Öğretimle ilgisi (inceleme); Devlet Kuşu (masal); ve çeşitli okul kitaplarına imza atması. İnce eleyip sık dokuyan Osman Bolulu; şimdi YAĞMUR SONRASI (öykü) ve KORKACAK SAKSAN KITAPSIZLARDAN KORK (deneme) kitaplarıyla okur karşısına çıkmıştır.

İşte bu söyleşi, sözü edilen kitapları tanıtmak için yapıldı.

**Siz, şair, denemeci olarak biliniyorsunuz. Bu kadar yıl sonra, neden birden bire öyküye?*

Elli altmış yıldır okuduklarımın içinde, öykünün yeri büyük, hem her gün bir öykü okurum, en azından. İyi bir öykü okuruyum ilkin. Yaşam, bir uzun öyküdür, herkesin öyküsü, öyküleri vardır. İş, bunları öykü tekniği içinde sunabilmekte... Öykü yoğun bir anlatı türü, sıkı dil işçiliği ister, Dokusu örgütlüdür; gereğini aşması ya da gereğinden kısa olması öyküyü zedeler. Olanın çarpıcı biçimde sunulması değildir öykü; okurunu, mevcudun ötesine çekmesi, düşlerini genişletmesi de gerekir. Öykünün bütününde imge yatar, alttan alta. İmgesellik, yoğunluk bakımından, şiirin düzyazıyla konuşan oğlan kardeşidir öykü. Denemede düşünce vardır, ufku geniştir, yazar özgürdür denmede. Yazar kendisini, dolayısıyla insanın duyumsamalarını, ütopyalarını, özlemlerini, kuralların ağına takılmadan anlatır. Deneme için de, hele özgür yapısı düşünülrse, şiirin teyzesinin delişmen oğlu diyebilirim. Akrabadır bu üç tür. Şiir yazarken, deneme yazarken, çillenmeyi bekleyen bir tohum gibi, hep içimde yatmıştır, öykü yazmak özlemi. Öyküye çok saygılı olduğum için, ona başlamakta geciktim belki. Ama tohum, dipten vurup çıktı işte. Fazla dayanamadı, benim korku böğetlerimi yıktı galiba. "Her şey olmak, hiçbir şey olmamak demektir." gibi bir sözü anımsayabilirsiniz, şiirle

başlamış, denemeye geçmiş, anadilimizi işlemiş adamın, yıllar sonra öyküye geçişi karşısında. "Bir de öykü kitabım bulunsun "İla," çeşitleme tutkusuyla hiç ilgim yok. Yukarıda değindiğim gibi, çemberleri birbirinin içine geçen şiir, öykü, deneme türlerinden, alanı, şimdiye kadar boş bırakılmış öykünün payını kullandım. Daha doğrusu, o, beni alanının boşluğunu doldurmaya çağırırdı, ısrarla. İçimdeki öyküsel birikimin, dışa vurması bu, yeraltı suyunun fışkırması gibi...

**Sürekli öykü okuduğunuzu, iyi bir öykü okuru olduğunuzu söylediniz. Bunun öykülerinize etkisi var mı, varsa nedir, ne kadardır?*

Bilinen, alışılmış öykü türüne saygım var, onlar olmasaydı, bugünkü öyküye gelinebilir miydi? Ama aynı biçimin, yöntemin, tekniğin biraz dışına çıkılarak anlatımın, türlerin, söylemin değiştirilmesi gerektiğini; böylece sanatın, ahlakının, düşüncenin boyutlanacağını düşünüyorum. Alışılmış öykü tekniğinden, bir ölçüde, yararlanmakla birlikte, serimi, düğümü, sonucu, ana düşüncesi bulunan, çarpıcı söyleyişten biraz uzaklaşmak çabasıyla yazdım öyküleri mi?

**Öykülerinizin değişik olduğunu söylüyorsunuz. Neler?*

Öykülerimde; olay, ana eksen değil, var yok gibi, sadece bir çıkış noktası. Öykünün herhangi bir yerine yerleştirilen olay parçası, geçmiş olgulara, yani anılara bağlanıyor, oradan bugüne dönülüyor, buradan geleceğe yorumlar sezdirilmeye çalışılıyor. Anlatım; olay parçalarını, anıyı, düşünceyi, yorumu içerdigi için; öykü, anı, deneme, şiir karışımı bir söyleyiş çıkı yor ortaya. Anlatı içinde düşünceler, duyumsamalar, bu dörtlünün sarmalına gizlenmiş: Öte yandan, bu yöntem, öykülere üç zamanlılık (geçmiş bugün-yarın) kazandırıyor.

**Öğretmenliğiniz bu öykülere sinmiş gibi. Çünkü Cortazer'in "Öykü, her maçını nakavtla kazanmalıdır," sözüne denk düşüyor öyküleriniz. Öyküden sonra, okura ustaca, öyküyü yaşama olanağı da vermişsiniz. Niçin?*

Her türlü anlatıda, özellikle yazınsal anlatıda "öğretmenlik" kötü bir şey... Ama yazın, insanı içinden değiştiren, dönüştüren, yeni kimliğe yücelten işlev taşıyorsa, dip suyunu gizli bir öğretmenlik vardır, slogandan, dersten uzak. Her yazar sınıfsız bir öğretmendir, bir anlamda. Elbette öyküde okura yaşama olanağı bırakacaksınız, çünkü öykü, okuru anlattığınız maceraya katmak, onu ortaklığa almaktır. Okuruna pay bırakmayan her türlü anlatı buyurgandır; tek düşünce, tek tip insan yaratır ki, sanatın değiştiricilik işlevi yok olur, o zaman. Öykü, yazarla

okuru, birbirine bağımlı kılmadan, olandan daha güzel yerlere koşturabilmelidir.

**Özgün olmakla birlikte, kimi öyküleriniz, birbirine ekleniyor gibi, uzun bir anlatıyı ya da romanı niçin denemediniz?*

Günümüz insanı sıkıntılı, birbirine ekli uzun öykü, onu sarmaz. Ben öteki türlerde bile, konuyu, ilginç ara başlıklarla işleyerek, ilgiyi canlı tutmaya çalışırım. İyi bir öykünün, bilemediniz yarım saate bitmesi gerektiğine inanırım. Öykü belli durumların, anların, duyumsamaların, izlenimlerin, genellikle bir kişi çevresinde yoğun anlatımını kullanır. Roman, çağını, çevresini; bunların içindeki geniş bir insan kadrosunu konu eder. İçinde öyküler, tartışmalar, demelerde de gizlidir. Daha geniş bir inceleme, uzun sabır ister. Şiirden, denemeden öyküye geçiş kadar kolay değildir romana atlamak. Dil iççiliği yapıyorum, anlatımda doku sıklığını savunuyorum, dil yazılarımda. Romana göre daha sıkı dokulu, yoğun anlatımlı öykü, bana daha yakın göründü. İleride romana geçebilir miyim, bilmem. Onun özlemine de taşıyorum ama...

Kimi öykülerin, size birbirine andırır gibi görünmesi, anlatılanların bir dönemi, onun insanının, o dönemin koşullarında, o insanlara sinen etiğin verilmesinden kaynaklanabilir. Orada çağının, kuşağının tipi olarak ben varım. Bilmem, siz bu durumu eksi hanesine mi yazıyorsunuz? Birbirine tutunma, tutarlılık, bir dönemi bütünlüğü içinde vermek olarak anlıyorum orasını.

**Yani öyküleriniz, bir anlamda sizi mi anlatıyor? Salt beni anlatsaydı, özel anı anı olurdu, başkalarını ilgilendirmezdi. Ama her öykücünün kendi içinden, gözlemleyip algıladıklarından yola çıkarak, bir tek insanda öteki insanları vermeyi amaçladığını unutmayalım. Öykülerimde çocukluğumun, izlenimlerin olayların izleri vardır, içinde geçtiğim toplumsal maceraya değinilir uçtan uçta. Doğanın, çevrenin etkisiyle, o kuşağın etiğinin, dünya görüşünün oluşumu, kişiliğinin yapılanması verilir. Bunun altında da, sonrasındaki değişimler sez dirilmeye çalışılarak günümüze gelir. O öykülerdeki benim, fakat geldiği toplumun kesitin den birisi olarak ben.*

Öykülerdeki geriye dönüşler güzel. Ancak bunlar, ayrı diziliş ve puntolarla verilse, daha güzel olurdu diye düşünüyorum. Ayrıca şunları da sormak istiyorum: EN GÜZEL ENAYİ deki ironi, niçin açık değil? AK POŞU'daki ağıt niçin gizli ve mensur şiir? (düzyazı şiir) Öte yandan niçin bu kadar duygusal? Anlatımda biçimselliğin, özü kurtarmadığına

inanırım. Biçime dayanmaya karşı biraz tepkiliyim de, ondan böylesini seçmiş olacağım. Ama öylesini de güzelce işleyenleri de yadırgamıyorum.

Mizah, karamizah, ironi arasında kan bağı vardır. Mizahı, meyhane, kahve ağzından yukarı çıkaramazsınız, kara mizahta kalır. Kara mizahı atlayarak, mizahtan ironiye geçebilirsiniz. İroni bunların daha incelmışidir, edebiyata yakışıandır: Kör parmağım, kör gözüne demez. Okurumun düzeyine saygılıyım. Ona, daha incesiyle duyumsatmaya çalışıyorum, onu günlük anlatımdan, dilden daha yukarısına zorlamak istiyorum sezdirmeden. Anlattıklarımın, hemen hepsinin altında küçük küçük altın iğneler saklıdır: Birilerinin bir yerlerini acıtsın, inceden inceden, uyanıklığa çağırsın. O öyküde salt esprili bir anlatım yok: Tarihsel birikime saygısını yitiren, hemşerilik bağlarını gevşetmiş, başkentini baş köye dönüştürmüş, eğitimi ticarete teslim etmiş, ulusun yarına uzanan fidanlığı saydığımız gençlerinden elini çekmiş bir topluma, düzene yöneltmiş oklar var. Hani çarpıcı olay anlatımından kaçtığımı, toplumsal kaygıları, anlatımın damarlarında dolaşmak istediğini söylemiş ya...

AK POŞU, ağıt şiirdir, duygusaldır. Niçin, neden? Orada şehit bir gencin, daha filizin vermemiş aşkıyla, geçmişin derinliklerindeki dedenin kırık aşkı bir arada verilmektedir. Onlarla aşkını yaşamayan Anadolu insanın, değişip dönüşmemesindeki açmazlar anıştırılıyor, onların derinden derine sürüp giden aşklarına, masallarımızdaki aşk motifi evriltilecek işlenirken, günümüzde aşkın cinsel boyuma çakılmışlığına tepkiler duyumsatılmaya çalışıyor. Oradan geliyorum, mayam oradan, o kırıklıkları, o üzünceleri yaşamışım, Aşklarını yaşayama yan toplumun uygarlaşamayacağını düşünüyorum Aşkların kaba cinsellikte kalmasının, kadını salt cinsel nesne olarak görmenin, bizi bu kuyuda beklettiğini düşünüyorum. O kadını salt sevgili değil, ana saymışım. 1961'de yayımlanan bir yazımın başlığı: Silik Kadınların Kişiliksiz Çocukları. Toplumsal bir yakını, ileti de var, o öyküde. Böylesi bir durumda, nasıl uygulanmazsınız, nasıl ağıta dönüşmüş şiir söylemezsiniz?..

**Peki, ESKİMEYEN ÖPÜCÜK, yaşanmışlıktan mı, kurgusal mı Ayrıca KÜHEYLANLARI (niçin) ŞAİRLERE VERDİNİZ?*

Bütün öykülerimin temeli yaşanmışlığa dayalıdır. Ama bir iç yaşanmışlık, bir dış yaşanmışlık vardır. Önce bunları, birbirine yedireceksiniz. Sonra düşlerle, uzak geleceğin kurmacalı gerçekleriyle

dokuyacaksınız öyküyü. Eskimeyen Öpücük'te de, erkek yazınının kadına bakışından sıyrılış var. Kadın-erkek ayrılığını yenerek, iki insanın yalnızlığı, dostluğu bölüşmesi, kösnüllüğü aşarak, bir güzelliği yıllarca koruması var.

Salt ütöpik kalmamak için, öykünün sonunda, kösnüllüğün tortusu sezgiye bırakılmış.

ŞAİRLER VERDİM KÜHEYLANLARI, bir adamın at tutkusunun altından toplumsal değişimleri veriyor, geçmişteki mütegalibeden (zorbadan) günümüzün tıkanmalarına uzanıyor. Değer bunalımındaki düşsüz, etiksiz topluma oklar yöneltiyor. Dikkat ederseniz, at'ın üstüne dört figür daha eklenerek imge çiziliyor. Değişimi, dönüşümü, ütopyayı imliyor, imge şiirin baş araçlarından olduğu için, şairler demiş olmalıyım. Ama her insan bir şairdir, herkesin için de şiir yatar. Dışa vurma yol ve yöntemine ulaşamadıkları için, insanla şairdir. Okuyucu, küheylanların şairlere verilmesini kıskanır mı dersiniz? Şiir olmayan toplum adam olabilir mi, hani dolaylı olarak bunu anımsatmaya hakkım yok mu?

**Hep Yağmur Sonrası'dan söz ettik. Biraz da Korkacaksan Kitapsızlardan Kork'tan konuşalım mı? Dergilerden, gazetelerden yayınlanmış bu yazıların kitaba dönüştürülmesi güzel olmuş. Başvuru kitabı niteliğinde... Böylesi yetkin bir çalışma karşılığını buldu mu, bulacak mı? Okurun, bu kitapta neleri gözetmesini istersiniz?*

Bir yerde yazım çıksın kaygısıyla yazmam, yazacağımı yerin havasına göre kalem yürütmem. Konu, zorlayacak, yazmaya yeterli göreceğim kendimi. Bu kitaba girenler, daha başkalarının arasından seçilmiş denemeler, ülke, toplum sorunların işleyen tartışmalar görüşlerdir. "Düşünüyorum öyleyse varım." Güzel ve doğru bir söz... O söz, "Sorumluluk duyuyorum öyleyse varım"a dönüştürmüşümdür. Aydın tavrının ürünleridir onlar. Yaşadıklarımız karşısındaki tepkilerimi, düşüncelerimi dillendirdim, görüşlerimi, önerilerimi yazıya döktüm.

Bu yazıların nasıl karşılanacağını bilmem. Ama gerekli görmüşüm ki yazmışım. Çevremden aldığım izlenim ve kanılar olumlu. Söz, edebiyat çevresini soruyorsunuz, dil altından. Benim ne dedem, ne şeyhim var. İlerici- gerici hiçbir cemaatin üyesi değilim. Yazılarımı yayınlattıma, adımı duyurma çabasında bulunmadım hiç. Bir yerlere yanlamayı, birlerinin yedeğinde, yanında olarak pay almak da etiğimin dışında... Ama hiç alçak gönüllük etmeden şunu söylemek isterim: Kimi çevrelerin, birilerinin olsaydı bu yazılar, bu kitap, üstüne çok şey söylenirdi. Kimilerinin

gereken önemi vereceğini sanmıyorum, bu delitoros adamın yazılarına. Kalemini doğrulara adamışların insafına bırakıyorum bu kitabı. Onlarda ilgilenmezse yakınmam ki. Bir görev anlayışıyla, sorumluluğunu yerine getirme çabasında bir adam olarak yazıyorum. Zaman verir yargısını: Ya günün sorunlarını işleyen doğru yargılar olarak değerlendirilir bunlar, ileride. Ya da yarına, bugünden izler olarak kalır, bir kıyıda. Dilerim ki, ülkem, insanlık, yaşadığımız açmazlardan sıyrılsın da, böylesi yazılara gerek kalmasın. Duyum sadıklarımın, düşündüklerimin öteki insana ulaştırılmasıyla güzel yarınları örmektir benim çabam, adımı aşar böylesi. Asıl olan mutlu insanlığa doğru kaldırım taşlarını döşemektir.

Okurların ne alacaklarını, ben tayin edemem. Herkes, girdiği bahçeden istediği meyveyi koparır, ya da kiminin eli yetişmez yukarı dallara. Belki de benim oradaki ürünlerim onları hiç ilgilendirmiyordur. Onu ben ne bilirim. Kimseye şunu al, bunu alma bilecenliği bana yakışmaz. Politikacısından, kültüründen eğitiminden, edebiyatına, sanatına kadar pek çok şey üzerinde düşünmüş, yazmışım. Alsınlar evriltsinler, daha güzelini yazsınlar, karşı görüşler seçenekler üretsınler isterim. Bu toplumda düşünen tek kişi ben değilim ki...

**Bu yapıtta yer alan yazılan n hepsi, birbirinden güzel. Sondaki "Korkuyorum, Torunlarım Bana Benzeyecek", canlı mı? "Belleksiz Toplum" olmamak için ne yapmalı?*

Bu kitap için, siz olumlu sözler ettiniz. Bir yazarın onu beğenmesi bile benim için bir ölçüt. Teşekkür ederim size. Sözüünü ettiğiniz denemedeki kişiler yaşıyor, ama soyları tükenmekte. Toplumu ayakta tutan onlar "dinozor" diyorlar şimdi. "Antilaikliğın Önlenmeyen Yükselişı" kitabıma önsöz yazarı Ragıp Gelencik, benim için *dinozor* deyince, torunum: "Dede, bu adam sana sövüyor, niye kitabına aldın bu yazıyı?" diye sorunca, "Hayır oğlum, sövgü değil, insanlık aşınmasına uğrayan bu toplumda, böyle nitelenmeden gocunmuyorum, benim içindin onurdur öyle adlandırılmak," yanıtını vermişim. Orada topluma yöneltilmiş, bir ironi var, kimlerin yönetimindeyiz, nereye gidiyoruz, onlar vurgulanıyor, alttan altta.

"Belleksiz Toplum" olmamak için, ne yapılması gerektiği, o yazıda var, öteki yazılar da belleksizlikten kurtuluş önerileriyle o yazıyı besliyor. Bu kitap, bir aydın tavrının topla mıdır... Şimdi o konuda burada yeniden yazı mı yazayım? Hepsini söyleyeyim de, bana hiç mi okur kalmasın, bu söyleşi okunduktan sonra?

**Her iki kitap için, son olarak ne demek istersiniz?*

Vallahi, reklamlara dayalı yutturmacalara sinirleniyorum, ona göre kitap alanları kınıyorum zaten. Ben de mi öyle yapayım? Benim demem değil, önemli olan, kitabı okuyanlar, ne diyecek? Okusalar da, olumlu-olumlu olumsuz ne diyecekseler onlara desinler. Tartışılmadan, eleştirilmeden, bir yerlere uzanılabilir mi? Genellikle, okuru da yazarı da kendi gibi düşüneni arıyor. Öylesi aynadan kendisini seyredip hayranlığında uyumaktır. Bir yerde herkes aynı şeyi düşünüyorsa, hiç kimse bir şey düşünmüyor demektir sözünün sık sık yinelerim.

Siz, bana teşekkür edeceksiniz, gözünüzden anlıyorum.

**Asıl ben size teşekkür ediyorum.*

**Yağmur Sonrası*

(Öykü, 1998, Güldikenî Yayınları, Ankara)

**Korkacaksan Kitapsızlardan Kork*

(Deneme, 1998, Güldikenî Yayınları, Ankara)

İnsancıl Dergisi, Nisan 1999/102.s

İnsanın umudunu yitirmeme direncini yazıyorum, diyen Hasan Özkılıç' la Söyleşi

Her yazarın yazdıklarında kendisi, dinlediği, tanık olduğu olaylar, kişiler vardır. Önemli olan kurgulama yapabilmek, tipleri yaratabilmek. Tanığı olduğunuz, yaşadığınız olayları, insanları olduğu gibi yazarsanız bu öykü olmaz. Röportaj olur, anı olur. Derinliği olmaz. Yazacağınız öyküye hayal gücünüze katıp, onu harmanlamak, öze uygun biçim denemeleri yapmak gerekir.

İşte bu alanda rüştünü ispatlamış bir yazarla olan söyleşim:

**Sevgili Hasan, ilk öykün 1974 yılında, ilk yapıtın olan "Kuş Boranı" da 1998'de yayınlanmış. İlk öyküden ilk kitaba gelene dek tam 24 yıl... Şimdiye kadar neredeydin, neler yaptın?*

İlk öykü 1974 yılında Demokrat İzmir gazetesi sanat sayfasında yayımlandı. "Anamın Umudu" adlı bu öykü dosyalarımın arasında duruyor. Yarım bir gazete sayfası, sararmış, bu gazete sayfasını özenle sakladım.

Aslında 80'e kadar aralıklarla da olsa öykülerim dergilerde yayımlandı. Dönüp baktığımda, bu ilk öyküden sonra, Timuçin Özyürekli'nin çıkardığı "Çıkış"ta yanılmıyorsam beş öykü yayımlandı.

Mustafa Balel'in, şimdiki "Adam Öykü" gibi bir öykü dergisi olan "Öykü" de, sonra "Edebiyat Cephesi"nde (Demirtaş Ceyhun çıkarıyordu) ve 80'in başında "Küçük"de yayımlandı öykülerim. Çok yazıyordum ancak zor beğenen bir yapım olduğundan azını gönderiyordum dergilere. Şimdi de öyleyim, bir dergiye bir öykü gönderiyorum. Yayımlanırsa, ardından tek tek gönderiyorum. Önceden de öyleydi. Sanıyorum adını andığım dergilere yalnız bir öykü gönderdim, yayımladılar. Ardı gelmedi. Konu çoktu, yazacağım şey çoktu, yazıyordum, hâlen bunlar dosyalar dolusu duruyor. Yazıyordum ama bir noktadan sonra içsel olarak doyurmuyordu beni. İlk öykülerimde de, kitapta da işçiler, köylüler, sıradan insanlar, benim yaşadıklarım var.

Sonuçta ben de dâhil, emekçi insanlardır yazdıklarım. Onların dramları, kavgaları, umutları...

Ama 80'lere geldiğimde, yazmak istediğim 'öykünün bu olmadığını biliyordum. Yine kahramanlarım değişmeyecekti, yine emekçileri anlatacaktım, ama farklı biçimde anlatmalıyım. Bir yandan 12 Eylül'den sonra edebiyat alanının çoraklaşması, devrimci basının, dergilerin yok olması, bir yandan ekonomik sorunlar, bir yandan yazdıklarımın beni doyurmaması ve sonunda hemen hemen 12-13 yıl yazmaktan, yayımlamaktan kopuş.

Muzaffer İzgü'yle yeniden yazmaya yoğunlaştığım dönemde konuşmuştum. Bunca yıl ara verdim dediğimde bana şöyle demişti: "Kalemi sen bir kez bıraktın mı, kalem seni on kez bırakır." Kalem çoktan beni on kez bırakmıştı ama ben yakalamaya kararlıyım. Okuyordum, edebiyatı izliyordum. Yüreğimin bir yerinde o sancı duruyordu ve o da beni bırakmıyordu. 1994'te yeniden yayımlanmaya başladı öyküler.

"Gerçek Sanat", "Evrçnsel", "İnsancıl", "Papirüs", "Adam Öykü"de. Kitap, İnsancıl'dan "Kuş Boranı" adıyla çıktı. Artık eksi kaygılarımı, en azından bir kısmını' giderdiğimi düşünüyordum. İyiyi, güzeli yakalamanın sonu yok. Ömrünün sonuna kadar daha iyisini üretmek çabası, yazarda, ressamda, bestecide, marangoz da, duvar ustasında, işçide sürer diye düşünüyorum. İlk kitap bu düşünceyle çıktı.

**Senin bir de fotoroman öykü yarışmasından ödülün var, yıllar yıllar öncesinden. Bir konuşmamızda anlatmıştın bunu. Baştan anlatır mısın?*

Evet, bir uzun öyküm fotoroman öykü yarışmasında birincilik aldı. Daha dergilerde öyküm yayımlanmamıştı. İstanbul'da bir dershaneye gidiyordum, Kızıltoprak'ta. Yıl 1973. Dayımın evinde kalıyordum. Onun evi Fikirtepe dolmuş son durağının altında, bir derenin içinde iki göz şirin bir gecekonduydı. Kendisi de Fikirtepe Eğitim Enstitüsünde hizmetli olarak çalışıyordu. Dershaneye evden yaya olarak gidip geliyordum. Bir-bir buçuk saatte ancak gide biliyordum ve yolda bol düşünecek zamanım vardı. Hürriyet gazetesinin Kelebek eki bayide gözüme ilişti. Fotoroman Konusu Öykü Yarışması düzenlemişlerdi. "Semo ile Zeyno" adlı bir uzun öykü yazıp gönderdim. Annemin anlattığı bir Kürt destanından etkilenerik yazmıştım. Gönderdim, aradan birkaç ay geçti. Ben unutmıştım yarışmayı. Bir akşam, müthiş yağmur vardı, yolda bayağı ıslanmıştım, eve geldim. O güzel insan, dayım haberi verdi. O da yengem de çok sevinmişlerdi. Gazeteden gelip evi bulmuşlar, arabaları çamura

saplanmış, gecekondu halkı toplanmış, arabayı çıkarmışlar. Dayım nasıl gururlanıyordu hiç unutmam. O yarışmada "Semo ile Zeyno" birinci öykü, Menderes Samancılar da "Kral" seçildi ve fotoroman yaptılar. Tabii fotoromanı gördüğümde hayal kırıklığına uğradım, çünkü benim Kürt destanından ortada bir şey kalmamıştı. Onlar yine bildiklerini yapmışlardı. Öyküde erkek kahraman yoksul bir Kürt genci, kız da bir aşiret ağasının kızı. Onların sevdası, ölümü göze alarak kaçışları ve hazin sonları anlatılıyordu. Fotoromanda ise Menderes Samancılar, kızın ellerini kalın bir iple bağlamış, sürükleye sürükleye götürüyordu. Böyle ilginç bir serüvendi o yarışma.

**Niçin daha çok tanığı olduğun, yaşadığın gerçeklikleri öyküleştiriyorsun? Hiç kurmaca öykü yazmayı düşündün mü?*

Hayal gücüm çok güçlü olduğunu ve duygusal olduğumu düşünüyorum. İşçileri, özellikle fabrika ve tarım işçilerini anlattığım dosyalar dolusu öyküm var. Yayımlananların çoğu kurmaca... Kurmaca derken, yaşadıklarımın, tanıdıklarımın esinlendiğini söylemiyorum. Bu mümkün değil. Her yazarın yazdıklarında kendisi, dinlediği, tanık olduğu olaylar, kişiler vardır. Önemli olan kurgulamayı yapabilmek, tipleri yaratabilmek... Tanığı olduğunuz, yaşadığınız olayları, insanları olduğu gibi yazarsanız bu öykü olmaz. Röportaj olur, anı olur. Derinliği olmaz. Yazacağınız öyküye hayal gücünüze katıp, onu harmanlamak, öze uygun biçim denemeleri yapmak gerekir. Öykülerim her ne kadar klasik öyküye yakınsa da farklı anlatım, kendi dilimi oluşturma çabası var. İnsanı içinde yaşadığı dünyayla, kapitalizmin çirkin yüzüyle, onun yüklediği psikolojik rahatsızlıklarıyla, kavgasıyla, umudunu yitirmeme direnciyle birlikte vermeye çalışıyorum. Bütün bunlar kurmacayı, hayal gücünü gerektirir. Bunun yanında, yaşadıklarından izlerin olması da doğal diye düşünüyorum.

**Yine senin söylediklerinden yola çıkarak soracağım, gözlemi çok önemsiyorsun, senin öykülerinin olmazsa olmazı bu gözlem. Azerbaycan'a bile gittin ve bir daha gitmeyi planladığını söylüyorsun. Seni öykü mekânlarına çeken nedir, neden hep yazmadan önce mekân-yaşanmışlık açısından bilgi yeniliyorsun?*

Ben Iğdır'da doğdum. 1951 doğumluyum. 1968 yılına kadar orada yaşadım. 1968 yılında Manisa'nın Turgutlu ilçesine göçtük, fabrikalarda, ovada, tütünde, çapa da işçi olarak çalışmak için. Iğdır' da toprağımız azdı, nüfusumuz çok. Iğdır etnik açıdan çok zengin bir il ve bölge. Bir kere

bin yıllardır Ermeni, Azeri ve Kürt halkları bu çukurda, bu verimli ovada birlikte yaşamışlar. Ermeniler 80-85 yıldır yoklar, ama kültürleri, köyleri, mezarları, anıları, yaşadıklarından izler var. Hemen sınır komşusu İran var, Arapça, Farsça konuşan insanlarla ilişkiler var. 1968 yılında ayrıldım, ama hiç kopmadım oradan. Yazmadan önce gidip görmek, bilgileri tazelemek, taşını, toprağını yoklamak, havasını solumak beni yeniliyor, daha çok yakınlışı yorum yazdıklarıma. Bu yüzden hemen hemen her yıl gidiyorum, kalabildiğim kadar kalıyorum, köylülerimle sohbet ediyorum, onlar biliyorlar benim yazacağımı, çok içten, yaşadıklarını tüm ayrıntısına kadar anlatıyorlar. Bunu yaşamak çok güzel... Gidiyorum, fotoğraf çekiyorum, filme alıyorum bölgeyi.

Nahçıvan'a gittim, insanlarla sohbet ettim.

Babam Azeri, annem Kürt. Nahçıvan'daki Azerilerin dilini, kendi dilim olduğu için biliyorum. Rahat anlaşabiliyoruz. Keşke Ermenistan kapısı açılrsa, oraya da gitsem... Eminim ki onlar da Azeri dilini biliyorlardır. Bir de Erivan... Bu ili çok merak ediyorum. Çocukluğumda Erivan Radyosu'nu dinlerdim. Kürtçe, Azerice ve Rusça yayın yapardı. Türküler, radyo oyunları, özellikle bu halkların destanlarını yayınlarılardı. Müthiş bir radyoydu.,

**Her yazarın, öykücünün bir yazma biçemi var. Sen öykülerini nasıl yazıyorsun?*

Öykünün tam bir emek işi olduğunu, ona çok emek vermek gerektiğini biliyorum, bazen aylarca bir öykü üzerinde çalışıyorum. Çok yoğun çalışmayı, günün 24 saati öyküyle olmanız gerekiyor. Yani şöyle olmaz, boş zamanda, arta kalan zamanda ve kısırılmış zamanda yazılamaz. Uykusuz kalacaksınız, sabahlayacaksınız, günlerce, aylarca çalışacaksınız. Ayrıca titizlik önemlidir, seçim önemlidir, ne yaptığınız, niçin yazdığınız konusunda netlik önemlidir. Duruşunuzu belirlemek zorundasınız. Sonuçta yaptığınız iş bir sanattır. 80'den sonra çokça yapıldığı gibi, sanatın bilmeceye dönüşmesi, hoş vakit geçirten bir araç olması, bireyin bunalımını, yalnız ve yalnız cinsel sapkınlıklarını anlatması, hele hele bunun ilerici, devrimcilik adına yapılması bir kuşağı nasıl etkiledi, ortadadır. Kitlelere sanat olarak ulaşan her ürün kendi sınıfına hizmet eder ve bildirisi vardır. Siz yaptığınız sanatla salt eğlendirmeyi hedeflerseniz veya yaşadığı çağdan kopuk, dünyadaki savaşımlardan, sömürüden, insan hakları ihlallerinden habersiz, bunları sorgulamayan bir sanat ürünü ortaya koyarsanız, bunu ne adına

yaparsanız yapın, sonuçta egemen olana, savaşı çıkarana, sömürene hizmet edersiniz ki yine bir bildiriniz vardır. Sanatımız insana hizmet etmeli ama gerçekliği kaba biçimde vermemeliyiz.

Toplumcu bir duruşla, kaba söyleme düşmeden, biçim arayışları içinde, özü yadsımadan, buna uygun bir söylem oluşturma çabasıyla yazmalıyız. Sanatımız, öze öyle bir biçim bulacak ki, kozayı örerken, içi canlı, sıcak, direngen, dışı kadife gibi yumuşak olacak. Okuyanın, izleyenin dünyası değişmeli, dünyayı değiştirme çabasına girerken aynı zamanda değişmeli, zenginleşmelidir. Böyle bir kaygıyla, çoğu öykü, oturup yazmaya başlamadan aşağı yukarı biçimlenmiş oluyor kafamda, çerçevesini, hatta nasıl biteceğini netleştirmiş oluyorum. Öyküye daldım mı dış yaşamdan kopuyorum. Kurguladığım mekânlarda, kahramanlarımla aynı şeyleri yaşıyorum.

Onlarla gülüyorum, onlarla ağlıyorum, onlarla kavgaya katılıyorum. Genelde, öyküye başladım mı bitiriyorum. Daha sonra çok çalışıyorum. Cümle cümle, sözcük sözcük, yeniden, istediğim gibi, içime sininceye kadar bitti demiyorum. İşte böyle bir serüven, böyle bir çaba benimki...

Papirüs dergisi, Haziran 1999, 28. S

Örgütlü bireyin yaratısıdır şiir, diyen Aydın Şimşek'le Söyleşi

**Elimdeki dördüncü şiir yapıtın "Aşk Ayrılığı Da Bilir"in başında "Her eylem mutlak gerçeği getirmez/oysa her düş bir eylemdir" diyorsun. Niçin? Bu saptamanın kendi içindeki handikabı, teslimiyetçilik gibi gelmiyor mu sana da?*

Aşk Ayrılığı Da Bilir ile yaptığımı sandığımı, toplumcu gerçekçi şiirin hem yatay hem de dikey tercihlerinin bugüne kadar çerçevesi, sınırlandığı, yer yer kalıplaştırıldığı gibi anlayışlara açık müdahaledir. Bu bir gereklilik midir diye sorulacak olursa, beslendiğimi düşündüğüm bu geleniğin günceli ve çağdaşı yakalaması açısından, evet gerekliliktir. Yatay ve dikey dizelerin, her şiirin içerisinde "anlam" imini de taşıması gerekmektedir. Ancak böylelikle somuttan soyuta bir eğrileme ve tekrar soyuttan soyuta bir analitik; şiir çözümlemesine ulaşabiliriz. Estetik dediğimiz de bu olsa gerek. İnsan umut ve dramının içermeyen bir şiir anlayışının estetik, etik boyutlu olabilir mi? Bu boyut ya da derinliğin bizi götürmesi gereken yer ise (tabii toplum bilincimiz ve refleksimiz var ise) insanın biyolojik ve düşünce evrimidir, tarihin belleğidir. Şiirin belleği de doğal olarak bağımlıdır düşünce evrimine ve tarihi belleğe. Çünkü yazılan şiirin yeni olabilmesi bu belleğin iyi bilinmesiyle hatta yorumlanmasıyla olanaklıdır. Şiir, toplumsal değişimlerin içerisindeyken bir istatistikliğe çekilebilir mi?

Böyle bir duruş şiiri kırar ve şiir kırıldığı yerden yeni şiirin sürgününü verir. 12 Eylül darbesinin, birçok şeyde olduğu gibi şiirimiz için de bir milat olduğunu düşünüyorum. Şiir 12 Eylül'le bir kez daha kırıldı. Bu miladı iyi algılamayan genelde her yazarın, özelde her şairin gideceği yer tarafsızlıktır, apolitikliktir. "Aşk Ayrılığı Da Bilir"in giriş dizeleri olan 'Her eylem'in mutlak gerçeği getirmez/Oysa her düş bir eylemdir'in değerlendirilmesi gereken yer, şiirin etik-estetik çıkışı ve bunları doğallığıyla içerisinde bulunduran "ideoloji"nin sınıf çelişkilerinden kaynaklanan sürekliliğidir.

Her eylem niteliği taşıyan durum; mutlaklı ile düş'ün çatışmasını da yaşayarak şiir var olabilecektir. Bu varoluşun kendisi de devrimci bir durumu içermektedir. Çünkü insanın iyi-güzel, sevgi-dostluk gibi

arayışları, değişen toplumsal şiir kendini yenilemektedir. Bu nedenle bu iki dize yeni bir eylem üstlenmektedir. Yeni bir eylem çağrısında bulun maktadır. Bir önceki eylemi eleştirerek, geliştirerek... Üstelik yenilgilerinin de ayrımında olan bir mutlaklık, yeni bir eylemin sorumluluğunu hâlâ gündemde tutmaktadır. Bu durum ta 12 Eylül'den bu yana yeterince yapıldığını düşündüğüm özeleştiriden çıkıp eleştiriye yönelmeyi de önümüze getiriyor.

**Evet. Senin şiir soğurduğunu ve yaşadığını iyi bildiğimi sanıyorum. Bu sorumu da bu sanıdan yola çıkarak soruyorum. Eylül dergisinden bu yana kendi şiirini ve serüvenini ta başından anlatır mısın?*

İlk şiirlerim 1984'ün başında yayımlandı. Ancak daha öncesinde 1979 yılında (lisede öğrenciyken) bir şiir kitabı yayımladım. "İz ve Küfür" adını taşıyan ve taşrada kurşun harflerin kullanıldığı pedallı bir makinede basılan bu kitaptan bugüne ulaşan çok şey yok. En önemlisi de bu kitabı yayımladığımda ödediğim 10 bin TL'dir. Çünkü toplumsal çatışmaların tam ortasında olduğum o günlerde, bu parayı, "İz ve Küfür"ün basılması için harcadığımı düşünen yol arkadaşlarımdan önde gelen birisinin "bu kitap için harcadığın para ile 7.65 bir tabanca alırdın, düşüncesizlik yapmışsın" eleştirisinin bugünkü geldiğimiz geldiğim yer açısından bir taban oluşturduğunu düşünüyorum. O günlerden bu güne gelirken şiirimi kurduğum yer öncelikle insandır. Eğer daha da net söylemem gerekirse Anadolu'dan başlayarak tüm 'ezilen sömürülen, katledilen, yok sayılan insanlardır. Toplumsal sorunlardan kaçan her yönelişin insanı götürceği, yerin kan gölü olduğunu hiç unutmam şiirimde. Komşusu alıp götürül düğünde kendisine dokunulmadığı için sessiz kalanların sonunun olduğunu -tarih milyonlarca kez sınadı ve hep aynı sonuca ulaştı. Bugün de kendine' sanatçı diyen bir insanın sorumluluğu; elindeki tüm olanakları ile -gerekirse tek bir dizesiyle- hızından hiçbir şey kaybetmeyen" bana ülkemizde hızını katlayan bu götürülmelere kaybedilmelere, katledilmelere, yok sayılmalara karşı koymaktır. 'Yayımlanmış dört kitabımın omurgasını oluşturan, insan aşınma sınırına önüne çıkabilmek gücüdür.

Ayrıca anlamsızlığı 1940'lardan bu yana meşrulaştırmak isteyen postmodernizme karşı da içeriden bir mücadele var. Yukarıda belirttiğim o iki dize, böyle bir yönlendirmeyi de içermektedir.

1986 yılında "Ertelenmiş Buluşma" 1994 yılında "Arınmış ve Ölümsüz", 1996'da "Ayrılıklar İmgedir" ve 1998'de de "Aşk Ayrılığı da Bilir" adlı

kitaplarım yayımlandı. Bu kitaplarımın yeni baskılarını Damar Yayınları gerçekleştirdi.

**Bildiğim kadarıyla dört ödülün sahibisin. Ödüller sana ne kazandırdı ya da kattı, ödüllere nasıl bakıyorsun?*

Evet çeşitli edebiyat ödülleri aldım. Ödüllere niteliklerine göre katılmanın hiçbir sakıncası yok. Ancak ödül avcısı gibi davranmamak gerekiyor. Bana katkılarına gelince özel olarak ilişkilerinin yoğunlaşması dışında yazma açısından da itici bir güç, moral oluyor. Özellikle İnsan Hakları Derneği Şiir Ödülü ve Damar Edebiyat Emek Ödülü çabalarımın, kaygılarımın, sonuçlarıdır diye düşünüyorum. Bir şair olarak sosyalizme inanıyor, sosyalizmin insancıl bir mücadele alanını zorunlu kıldığını biliyorum. Sistemdeki beslenmiş olsaydım bugün başka yerlerde olabilirdim. Ancak geçici doyum alanlarını aştığım gibi hiçbir üretim biçiminin de sınıflarüstü olmadığını, biliyorum. Bazıların tuhaf gelse de. Buna (bütün açık yürekliliğimle söylüyorum) şiir de dâhildir.

**Herkesin demek yanlış olacak, çoğu şairin ve yazarın teslimiyetçi ve uzlaşmacı yaklaşımlarına inat -aslında olması gereken de bu ya- "bu aşk bitmedi" dercesine toplumsallık (sosyalist gerçekçilik) diyorsun ve şiir sorunsalı yanında sosyoekonomik konularda da yazılar üretiyorsun. Neden? SSCB deneyimi kimlerin üzerine çöktü?*

75 yıllık Cumhuriyet tarihinde olduğu kadar öncesinde de sanki bir geleneğe dönüşen, dönüştürülen "dün savundukları mevzilere karşı bugün kahraman kesilen dönemlerin" binlerce sesi, bağırması arasında işimi yapıyorum. Peki işim ne, bir insan-şair olarak? Başkalarına bırakırsam işimi, bu 75 yıllık süreç içerisinde Nâzım Hikmet'i, Enver Gökçe'yi, Ahmed Arif'i, 40 kuşağı şairlerini, 70 kuşağının ortaya koyduğu mücadeleyi göz ardı etmemeliyiz.

Bu bilinci taşımadan, yaptığını çok iyi bilmeden yapmak bir işe yaramaz. Toplumsallık, şiirin estetiğini dumura uğrattıyor. Şiirin dili, siyasetin diliyle bağdaşmıyor, şiirin mimarisi ise yeryüzünde inşa edilemiyor. Ama ben işimi yapıyorum, hem de iyi bildiğim bir işin pratiğini de oluşturarak. Nedir bu pratik; öncelikle bu "kahraman dönemleri" her panelde, söyleşide, imza günlerinde ve yazılarımda teşhir etmek, onlarla okuru yüz yüze getirmek ve onlarla yüz yüze gelmek.

Sanki birdenbire tüm dünyada kapitalizmin egemenliği bitti, sınıf çelişkileri yoğunluğunu yitirdi. ABD jandarmalığından tüm dünyadaki yönlendiriciliğinden, yönelişinden vazgeçti de, sömürünün yerini

paylaşım, haksız savaşların yerini barış aldı da, anlamsızlığı meşrulaştırmak, anlamsızlığa kılıf aramak sanatçının salt görevi gibi algılatılmaya başlandı. Üstelik bunun estetik üretmek adına yapılması tam bir ikiye bölme hareketidir. Günümüzde sanatçıya biçilen biricik görevin tarafsızlık olduğunun altyapısını kuran bu edebiyat ağababalarına karşı tabii ki; toplumculuk diyorum ve toplumcu gerçekliğin ısrarını dayatmaya devam edeceğim. Çünkü sanatçı olmaktan önce de sıradan sorumlu bir vatandaş olmak, çevreme, ülkeme ve evrene karşı sorumluluklarım var. Faili meçhuller, göçler, kayıplar, cumartesi anneleri, Susurluk, meclis yolsuzlukları, 'en önemlisi hâlâ yüzdelerle ifade edilen parçalı bulutlu "sol refleksin" yönelişlerine, açılımlarına karşı duyarlılığım var. Artık ikiye bölme hareketleri aşıp bir sanatçı olarak nerede olacağımızı açıkça ortaya koymamız gerekiyor. Genç bir şairin dediğini anımsatmak istiyorum: "Gerçekten Şiir mi, yoksa Şiir mi?" Ayrıca ben her şairin olabildiğince, "Aydın" olması taraftarıyım. Müdahale edemeyen, bir gücü olmayan şairin ne etiğinden ne de estetiğinden bahsedemeyeceğimiz gibi, böylelerin kendilerine bile hayrı yoktur. Her an, bugünkü dostların yarın düşmanın olabilirler. Dünleri olmadığı gibi yarına ilişkin organik bağları da yoktur, kaygıları da bunların. Güncelin içerisinden geçmekten korkarlar ancak ilişkilerinde sadece "an"ı önemsetirler. Gününü gün etme havasındadırlar. Böyle küflenmiş, curuflaşmış, etiksizleşmiş bir sanat-edebiyat ilişkilerinde, tüm yetimi bu alana taşıyorum ve şiirden yola çıkarak bir ülkenin tüm gerçeğini içermeyi, duyumsatmayı önüme koyuyorum. Şiirin sorunları konusundan, sosyoekonomik konuları ayırtırmak diyalektikten uzaklaşmak olmaz mı?

**Damar dergisinin sorumluluğunu üstlenmek nasıl bir şey? Şiir serüvenin Damar'la boyutlandı mı? Damar'ın sana kazandırdığı ve kaybettiği var mı?*

Ben 1990'dan 1996'ya kadar sanat-edebiyat ortamının çok uzağındaydım. Edebiyattaki kirlenmeden korktuğum, sakındığım için. Bu süre içerisinde yazmayı bırakmadıysam da epeyce azaltmıştım. Ta ki 1996 yılının sonlarında Damar Dergisi ve derginin yayın yönetmeni sevgili ağabeyim-dostum Özgen Seçkin'i tanıyınca kadar. Ankara'da, edebiyatın tam da ortasına da kirlenmeden kalınabileceğinin istisna örneklerinden biridir Özgen Seçkin. Onun bu davranış zenginliği ve tutarlılığıyla yeniden cesaretlenip döndüm edebiyata. 1998 yılı Kasım

ayından bu sürede Damar'ın mutfağındaydım, elimi taşın altına koyup sorumluluk aldım. Yazı serüvenimi Damar'da sürdürüyorum. Sanıyorum 1996'da bu tanışma olmasaydı edebiyat ortamında olmayacaktım ve satılmış, satın alınmış şairlerin de, yazarların da baş belası olmayacaktım.

Bana değil Özgen'e, Damar'a sitem etsinler!

**Her kent yeni bir kimlik ve kişiliktir. Ve insan yaşadığı ortama, kültüre hatta kente benzer. Bu yüzden soruyorum... Körle yatıp şaşı mı kalktın? Yoksa?*

1996-1997 yılları arasında özel yaşamımdaki yoğunluk ve dalgalanmalar nedeniyle sıkça yer değiştirdim. 1997'nin sonlarında yerleştiğim İzmir'den 1998'in Nisan'ında apar topar kaçtım. Bu kaçışın çeşitli nedenleri var tabii. Ancak İzmir'deki sanat edebiyat ortamını tanımlamak zor...

Kısaca kimin eli kimin cebinde belli değil. Tabi ki oradaki yürekli, tertemiz dostlarımı ayrı tutuyorum. İzmir'i genel olarak değerlendirdiğimde İstanbul ilişkilerinin taşrası olarak görüyorum. İzmirli yazarları daha çok barlardan toplarsınız. Safılık ve mahcubiyetlerini çok önceleri bir yerlerde unutmuşlardır. Bu unutuşun doğal sonucu olarak toplumsal olandan kaçarlar, toplumsal olana ilgisizdirler.

Bol alkol, bol kadın ve bol uyuşukluk...

Evet bir bakıma dediğin doğru, ben Ankara'daki yazarları, şairleri, 1 Mayıs'lara katılmadıkları, cezaevi süreçlerine duyarsız kaldıkları ve yeterince tepki vermedikleri, partilerle, sendikalarla, öğrenci dernekleriyle, sivil inisiyatiflerle buluşmadıkları için eleştirirken bir de gözümü açtım İzmir'deyim, ama şaşı olmuşum. Ancak İzmir'de son dönem ciddi bir sorumluluk ve muhalif dalga yoğunlaştı. Hasan Özkılıç, Asım Öztürk, Turabi Saltık, Ahmet Günbaş, Cumhur Şahin ve senin gibi yazar ve şairler yaşadıkları kenti ışıklandıracaklardır.

**İyi şair ya da yazar olmakla, bir derginin veya bir yayınevinin şairi ya da yazarı olmak arasında fark var mı? Bu bağlamda sen kendini nerede görüyorsun, bu konuda ne düşünüyorsun?*

Öncelikle iyi şair ve yazar olmanın bire bir karşılığı değildir, iyi bir derginin ya da kötü bir derginin şair ve yazarı olmak. Şairsen şiirini kurmuş, şiir dilini yaratmış olacaksın. Şiire ilişkin donanımlı, birikimli olmalısın. Hiçbir dergi kötü bir yazarı iyiye, iyi bir yazarı da kötü üye

dönüştüremez, belki gelişmeyi olumluluğu geciktirebilir. Sonuç da her şair şiiri kadar, bilgisi kadardır. Ancak yazdıkların, ürettiklerini belirli dergilerle öne çıkartmak gibi bir dönem söz konusudur. Her şeyin ve herkesin olduğu gibi her derginin de bir duruşu, edebiyata ilişkin bakışı vardır. Bu duruş-bakış yazarın-şairin duruşu-bakışıyla örtüşüyorsa o dergilerde daha sık yazar ve yayınlatırsın.

Benim açımdan da durum çok farklı değil. Çeşitli dergilerde şiir ve yazılarla yer alıyorum. Ama açıkçası dünya görüşümle çelişmeyen bir üretim ve yayınlatma söz konusu.

**Damar'ı bir atılım içinde görüyorum. Ağaç gibi kabuk yeniliyor. Atılım sürecektir mi, neler planlıyorsunuz?*

Damar 100. sayıya ulaştı, dokuzuncu yılını tamamladı. Bu, uzun soluklu bir koşunun önde gelenlerinden olduğunu gösteriyor. Tüm dergilerin böyle bir amacı hedeflemeleri kaçınılmazdır. Bunca uzun solukluluk sürekli yenilenmeyi de gündemde tutuyor. Dergi hem içerik hem de biçim olarak günceli tutmaya çalışıyor. Güncelden de yarına nasıl geçebiliriz, hangi değerleri geliştirmeliyiz derdini taşıyoruz. Bu nedenle okurların ve yazarlarımızın eleştirilerini önemsiyoruz. Onlardan yararlanıyoruz. Damar hiçbir zaman bir bireyin ya da bir grubun dergisi olmamıştır, bu Damar'ı kurumsallaştırmıştır. Değişimi, bu kurumsallaşmanın iyice genişlemesi, kitlelerle daha geniş alanlarda buluşmasıyla orantılı olarak sürecektir.

**Başkaca ne söylemek istersin?*

Bunca kapsamlı ve derinlikli soruların ardından söyleyecek çok şeyin olduğunu sanmıyorum. Sana ve Papirüs'e emekleriniz için çok teşekkür ediyorum. Bu dayanışmanın ve dostluğun hep sürebilmesi dileğiyle...

Papirüs dergisi, Temmuz 1999/29.s

Parmak uçlarımdaki sızıyı yazıyorum

Ferhat İşlek'le Söyleşi

Yurtsever ve aydınlanmacı bir eğitim sistemi oluşturulmaz ise, siyaset, kişilik, edebiyat, sanat, dolayısıyla da şiir bilincinin oluşturulması olanaksız olur. Üretimden uzak yetiştirilen kuşakların, düşünebilmesi, okuması, sanat ve edebiyata karşı ilgili olması beklenemez. Bu ülkede bir zamanlar köy enstitüleri vardı. Ve bu okullarda piyano çalan köy çocuklarını düşünecek olursak, bugün eğitimde hangi noktada olduğumuz kolayca anlaşılacaktır.

Bugünün şiiri bu anlayışla yazılmalıdır bence.

Şiiri ulaşılması gereken boyutuna ulaştırdığımızda ancak, asıl işlevini yüklenebileceğini görürüz.

Bu yolda yaygın olan tüm temaları katabiliriz şiire.

Ferhat İşlek, Adana doğumlu.

Eğitim, sanat ve şiir üzerine çeşitli dergilerde yazı ve söyleşileri yayımlandı.. "Patikanın Başlangıcı" adını taşıyan ilk şiir kitabının ardından, "Sardunya Düşlü Memleketim" 1998 yılında Güldiken Yayıncılık'tan çıktı. Hâlen Eğitim-Sen üyesi. Öğretmen Dünyası Dergisi İzmir temsilcisi...

**Şiirin işlevi ne olmalıdır sizce?*

Şiir ile hayat arasındaki bağlantıyı anlatır mısınız?

Şiiri hep öncelikli olarak kavrayış biçimim, onun genele ne denli yöneldiği ve içeriğidir. Ayrıntılar önemlidir elbet. Çıkış için gereklidir ama şiir oralarda durmamalıdır.

Bugünün şiiri bu anlayışla yazılmalıdır bence. Şiiri ulaşılması gereken boyutuna ulaştırdığımızda ancak, asıl işlevini yüklenebileceğini görürüz. Bu yolda yaygın olan tüm temaları katabiliriz şiire.

Bu yolda şairin yaşantısı da önem taşıyor. Şairin yaşantısı, dünya görüşü, dolayısıyla hayatın neresinde durduğu çok önemli... Dünya'ya seyirci mi? Yoksa hayatın odak noktasında mı? Şiirde belirleyici en önemli ölçü budur diye düşünüyorum.

Şiir hayatın gerçeklerine imge katmak ve onu bir estetiğe ulaştırmaksa eğer, gerçeğin ne olduğu konusunu tartışmamız gerekiyor. Gerçi bu hep tartışılıyor. En geniş düzeyde siyasette tartışılıyor.

Nâzım Hikmet, Orhan Kemal'e yazdığı bir mektupta şöyle diyor: “Ne kadar çok hayata girersen, ne adar çok ve çeşitli insan tanır ve onların işlerine faal olarak karışırsan bu yirminci asırda o kadar iyi ve kuvvetli bir romancı olmak imkânı artar.”

Şair için de bu böyledir.

Pencereden bakan bir şair emekçi sınıfın halkın şairi olabilir mi? Bakan, seyreden değil, hayata bizzat müdahale eden, halkıyla kan bağı kurabilen, halkıyla sorunlarını çözmeye çalışan, eşitlikçi bir yaşamın ve üretimin, mücadelenin içinde olan, E. Gökçe'nin dediği gibi “halkının emrinde, kolunda, safında” olanlar ancak bu ülkenin gerçeğine inebilir ve bu ülkenin gerçeğini yazabilir.

DÜŞ VE ACI

**O hâlde şiir değişimi savunur değil mi?*

Elbette. Daha insanca bir yaşamı ve düzeni oluşturmada şiir, payına düşen yükümlülüğünü yerine getirmek zorundadır. Yaşadığımız coğrafyada, hem düşlerimiz, hem de mücadelemiz çok farklı ve çarpıcı oluyor. Düşlediğimiz hayat tarzını ve daha insanca bir yaşamı sağlayacak çabalar her dönemde var olmuştur. Bu çabalarda acılar da vardır elbet. Bunlar türkülerimize, şiirlerimize yansımıştır. Acıların şiirlerimize, çoğu kez fon oluşturması bu yüzdendir. Ama bir türlü ele gelmez nedense düşlerimiz. Bunun böyle olması gerekir zaten. Bu düşler her dönemde farklı biçimlerdedir. Ama değişmeyen yönü, sürekli daha insanca bir düzeni istemesidir. Bu istemler bazı dönemde hürriyet, bazı dönemde bağımsızlık, bazı dönemde insan hakları şeklinde öne çıkmıştır.

**“Aynı boylamdan iner/İki kez yükselir bulutlara/Kendini çeker düz ovalardan/Sıcak bir dudak olur Çukurova/Toroslar giyer gelinliğini/Bulup çıkarır, sunar ülkeme/Sardunyalı düşlerini... “*

“Sardunya Düşlü Memleketim” adlı şiirindeki bu dizelerden anlaşıldığına göre, sanırım en anlamlı düşlerin yaşadığımız coğrafyada saklı. Bir şiirinde de, -bağrında işlendi yıllarca tohum/toprağım, avuntum/el dokuması bir kilim gibi/acı acı/çiçek çiçek... diyorsunuz.

Sizi bu topraklara bağlayan etkenler nelerdir?

Birçok etken var. Bir kere, ülkemle ve üzerinde yaşayan insanlarla güçlü bir bağı içimde hep duyarım. Bu duygunun ötesinde, dünyanın hiç bir ülkesi Anadolu kadar zengin bir tarihe sahip değildir. Dünya'da hiçbir

toprak, Anadolu toprağı kadar cömert değildir. 20. yüz yılbaşlarında emperyalizme karşı en anlamlı mücadele yine bu topraklarda verilmiştir. Çalışkan, üretken, özverili insanımızı da düşünecek olursak, bu ülkeyi sevecek çok neden bulabiliriz...

KÖY ENSTİTÜLERİNDEN SONRA...

**Aynı zamanda bir eğitimci olarak, eğitim ve sanat konusundaki düşüncelerini açıklar mısınız?*

Bir toplumda sanatçının yetişmesi de sanatçıya verilen değer de, o toplumdaki eğitimin felsefesi, niteliğı ve demokratik işleyişi ile yakından ilgilidir. Yurtsever ve aydınlanmacı bir eğitim sistemi oluşturulmaz ise, siyaset, kişilik, edebiyat, sanat, dolayısıyla da şiir bilincinin oluşturulması olanaksız olur. Üretimden uzak yetiştirilen kuşakların, düşünebilmesi, okuması, sanat ve edebiyata karşı ilgili olması beklenemez. Bu ülkede bir zamanlar Köy Enstitüleri vardı. Ve bu okullarda piyana çalan köy çocuklarını düşünecek olursak, bugün eğitimde hangi noktada olduğumuz kolayca anlaşılacaktır.

**Bugün şiirdeki sapmalar hangi boyuttadır?*

Şair şiirleriyle hayata müdahale etmiyorsa, yazdığı şiirler ne işe yarayacak. Şiirin amacı toplumun yalnızca bunalımlarını yansıtmak olmamalı. Eylemi de olmalı şiirin. Bunalımlardan çıkış için oturan insanı ayağa kaldırmalıdır şiir. İntihara hazırlık yapan birini yeniden hayatın içine katmalıdır. Ülkemizde özellikle 1940'tan sonra toplum düzenini reddeden, ona muhalif olan, aykırı olan bir şiir anlayışı gelişti. Şiirin doğası gereğı aykırı olması gerekirdi zaten. Ama bu böyledir diye, toplumun tüm değerlerine, o arada insanlığın yüzyıllardır çabası ile oluşan en insani değerlere aykırılık da ne oluyor? Şairin aykırılığı kime ve neye karşı olmalıdır? İşte burası şiirimizdeki yol ayrımıdır bence.

Bu aykırılık, kaçma, küsme, alaya alma biçiminde geliyorsa, bunun da pek sağlıklı olduğunu söyleyemeyiz. Şiirin her şeyden evvel sömürüye, namussuza, istismarcıya ve yanlış inanışlara karşı sağlam bir duruşu olmalıdır. İnsanı kirleten, insanlığa aykırı tüm gelişmelerin karşısında yer almalıdır şiir.

YAŞAYAN ŞİİRLER

**Peki şiir geleneğimizde bu yok mudur?*

Var tabii.

Ama şiir halkın yaratıcı kaynaklarından uzaklaşmamalı. Aksi halde o ülkeye yabancılaşıyor. Bugün şiirimizde en büyük tehlike budur bence.

Halk diye kaygıları olmayan, Anadolu insanını tanımayan bir şairin ürünü de elbette bu ülkeye yabancıdır. Şiir geleneğimizden, özellikle halk kültüründen uzak bir şiir anlayışı da öyle.

Toplumcu şiirimizin en tutarlı örneklerini E. Gökçe'ler, A. Arif'ler, H. Hüseyin'ler, N. Hikmet'ler vermediler mi? Bunlar yazdıkları şiirlerinde halk geleneklerinden, deyişlerinden yararlanmadılar mı? En güzel memleket şiirlerini bunlar yazmadılar mı? Peki bugün yaşayan şiirler bunların şiirleri değil mi?

N. Hikmet “Benim bütün günahım memleketimi ve milletimi pek çok sevmemdir” diyor. Çünkü N. Hikmet halk ile bağıını çok iyi kurmuştu. Halkının çelişkilerinden, acılarından da payını almıştı. Bu anlayışın ayırımına varan her şair bu çizgiye yaklaşmakta ve kalıcı şiirler üretmektedir. Örneğin, Kemal Özer, toplumcu şiirler yazmada geciktiğini belirtir. “Üzgünüm, ama övünüyorum” der. Gülten Akın 1965'ten sonra bireycilikten ve İkinci Yeni'den uzaklaşır, toplumsallığa yaklaşır. Çünkü o, Anadolu insanını tanıdıktan sonra bu anlayışa gelmiştir. Ve “ben halkım, günüm başladı” demiştir.

Gerçek ile şiiri birbirinden ayırmak, etle kemiği birbirinden ayırmaya benzer.

ÇAM KOZALAĞI, SEVGİLİNİN GÖZLERİ

**Nedir sizin gerçeğiniz?*

Haklısın. Bugün her yazılan şiirin alıcısı oluyor. Çünkü her yazılan şiir politiktir. Yazılan şiirin düzeyini, yazarın ve alıcısının politik düzeyinden ayrı tutamayız. Kimilerinin gerçeği çam kozalağı, yosun taşı ya da sevgilinin renkli gözleri olabilir. Ama unutmayalım ki, yağma edilen bir coğrafyada, ne çam kozalağı kalır, ne de sevgilinin gözleri bir anlam ifade eder. Yaşadığımız şu süreçte benim gerçeğim, gelir dağılımının adaletsizliğidir. Tarımın ve ulusal sanayinin çökertilmesidir. Ekonomiyi dış dinamiklerin belirlemesi ve tüm bunların tahrip ettiği değerlerdir. Buna karşı işçilerin kamu çalışanlarının, bütün üreticisinin verdiği onurlu yaşam mücadelesidir. Şiir de, şair de toplumsal gerçekçilikten uzaklaştıkça bunalımdadır demektir. Şiirimizin en büyük açmazı bu... Ama ben inanıyorum ki, geçmişte olduğu gibi, şiirimizdeki bunalım, toplumcu gerçekçi şairlerle aşılacaktır. Çünkü bunlar, sınırları zorlayanlardır. Gerçeğe ulaşan ve zamana takılı kalmayanlardır. Bugüne gelen şiirler sınırları aşan şiirler değil midir?

**Yüreğimi kattım, grevli öfkeli günlere/el vurdum/ayak vurdum/ sorulara saldım bilincimi/alnıma sızılar topladım gövdeme ilk ateş düştüğünde/bir devrin yüküyle/fabrikanın dumanlı yollarına verdim gençliğimi...*

"İlk Ateş" adlı şiirinizdeki bu dizelerin yanında, çamurlu sokaklarında/umutlar öyküleşir/indirir gökyüzü yükünü/camları kamçılanır/vardiya nöbetindeki, işçi kahvesinin..." dizelerinde de açıkça görüldüğü gibi, şiirlerinde, çocukluk ve gençlik dönemlerinin büyük etkileri var. Son olarak bu etkilerden söz edebilir misiniz?

Babam fabrika işçisiydi.

Biz ise, annem ve kardeşlerimle birlikte Çukurova'da pamuk tarlalarında çalışırdık. Pamuk toplamak Ağustos sıcağında, zor ve çileli bir işti. Akşam eve geldiğimizde parmak uçlarımızın sızladığını duyardık. O yıllarda bir de yaz sıcağında su havuzları ilgimi çekerti. Ama oralara gidemezdim. Evdeki tulumbanın suyu ile idare ederdim.

Ben şimdi elbette, havuz başının keyfini değil, parmak uçlarındaki sızıyı yazacağım. Yaşadığımı yazmam kadar doğal ne olabilir ki? 18 yaşına geldiğimde kendimi bir dokuma fabrikasının içinde buldum. İşçi, emek, sermaye gibi kavramları yaşayarak öğrendim. Umut, sevdâ, halk, çiçek, toprak, dost, özgürlük, güneş, direnç, barış gibi kavramlar daha o yıllarda kazındı belleğime. Şimdi bu kavramlar şiirlerimin yapı taşları.

Papirüs dergisi, Kasım 1999, 33. S

Zeki Büyüktanır'la Söyleşi

Değerli okur; arkadaşım, araştırmacı, yazar, Zeki Büyüktanır ile ilgili bir sohbeti paylaşmak istedim. Büyüktanır 1930 Gürün doğumlu. Uzun yıllar gazetecilik ve 25 yıllık eğitimcilikten sonra emekli olmuştur. 1955 yılından beri yirmiden çok yazınsal dergide, Cumhuriyet, Yeni Asır, Siyah Beyaz gibi gazetelerde yazıları yayımlanmaktadır. 12 yapıtı yayımlanmıştır. Çok yoğun bir çalışma ile yeni yapıtlarının yayımlanma çabaları içinde iken yakaladık kendisini.

**Sayın Hocam, sizinle Edebiyatçılar Derneği Toplantısında Ankara'da tanıştık, yıl 1992. Yeni yayımlanmış ikinci yapıtınız YUNUS EMRE Oyununu imzalayıp verdiniz. Yunus Emre Yılı dolayısıyla yazdığınız bu oyun, Almanya'da (Frankfurt'ta) oynanmış. Şimdi 1999 yılındayız. Yedi yılda; inceleme, destan, şiir, deneme, oyun konularında on iki yapıtınız yayımlandı. Bu, çok hızlı tempoyu açıklayabilir misiniz?*

Z. B: 1993 Sivas olayı öncesinde Ankara'dan Ali Balkız telefonla aradı. 'Sivas'a bir kültür çıkarması yapacağız. Derneğimiz adına sizi de bekliyoruz.' dedi. Sivas'ta hepimiz buluştuk. Ancak; bir oyuna geldik ve sonu acı bir yıkımla, ölümlerle bitti. Bir tansık olmuş oradaki en yaşlı üç insan da -Ben, Cahit Külebi, Sami Karaören- ölümden kurtulmuştuk. Buna kurtuluş denirse! Bir süre ruhsal dinlenme dönemi yaşadım. Düşündük ki insan bir anda ölebilirmiş. Bu duygu beni zorladı. Böylece birikimlerimi arka arkaya su yüzüne çıkarmaya çalıştım. Bu yapıtlar böyle doğdu. Şimdi geride kalan on beş yapıtın yayımlanmasına çalışıyorum. Biliyor musun, bizim kuşak artık Kelaynaklar gibi tek tek sayılıyor. Gidenler tarih oluyor, kalanlar da antika.

**Cumhuriyet'in 75. yıldönümü dolayısıyla küçük bir ekip olarak İzmir'de hatta Ege Bölgesi'nde bir dizi konferanslar düzenlediniz. Ahmed Arif'ten Amasya Bildirgesi'ne, Terör Kurbanları'ndan, şiir etkinliklerine kadar. Kültürel yozlaşmanın dorukta olduğu, ilgisizliğin ve duyarsızlığın yaşandığı; okumaya, kültüre, kitaba olan soğukluğun geçerli olduğu bu dönemde bu cesareti nasıl gösterdiniz?*

Konuları neye göre seçtiniz ve ilgi nasıldı?

Z. B: Şair dostum değerli insan Veysel GÜLTAŞ bir gün sohbet ederken: "Toplum olarak vefasızlık sayrılığını yaşıyoruz. Dünyadan göçüp gitmiş

şair, yazar, çizer ve bilgelerimize olan bağlılık borcumuzu yerine getirmiyoruz. Bunlara borçlu kalıyoruz. Bir şeyler yapılmalı.” dedi. Doğruyu, gerçeği söylüyordu. Ben de destekledim. Kollan sıvadık. Mart ayındaaydık. 21 Nisan'da AHMED ARİF için bir doğum günü düzenledik. Çalışmalarımıza Saygıdeğer Edebiyat Öğretmeni ve yazar Birsen PEKÇOLAK'ı da aldık. Bir üçlü oluşturmuştuk. İlk izlencemiz çok ilgi gördü. Bu da bize cesaret verdi. Hatta konuşmaları kitaplaştırmayı kararlaştırdık. Şimdi üçlü bir imza ile yeni ve değişik bir Ahmed Arif kitabı hazırlıyoruz. Daha sonra Haziran ayı içinde bu kez Karşıyaka Belediye Başkanlığı'nın destekleriyle çalışmalarımızı sürdürdük. İlk izlençe AMASYA BİLDİRİŞİ ile ilgiliydi. Temmuz ayında Cumhuriyet'in 75. yıldönümü dolayısıyla, şiirlerle yazılarla Cumhuriyet izlencesi yapıldı. Çevreden ilgi büyük oldu. Ege Bölgesi'nin ve ilçe Belediyelerinde çevre liselerinde bu etkinliği sürdürdük. Son izlencemiz TERÖR VE KURBANLARI ile ilgili idi. Bu konu da büyük ilgi topladı. Şimdi Mayıs ayı içinde uygulamak üzere; UYGARLIKLAR BEŞİĞİ ANADOLU VE MEZOPOTAMYA adlı izlençeye hazırlanıyoruz. Sanıyorum bu çalışmalarımız böyle sürecek.

**Yazı türlerinden daha çok inceleme yönüne ağıtlık veriyorsunuz. Örneğin İNSAN - SEVGİ - ANADOLU, KUTSAL KİTABIMIZ İLYADA, TÜRKÇE TAPINMA gibi...*

Z. B: Sanıyorum bu bir birikimin sonucudur. Dostum ve çocukluk arkadaşım Sevgili Hasan Hüseyin'in AĞLASUN AYŞAFAĞI adlı destan şiiri yayımlanmıştı. 20-30 yıl önceydi. Oradaki destansı hava beni çok etkiledi. Özellikle de Sivas Kara yıkımında yitirdiğimiz Sevgili Asım Bezirci'nin; Yayımlanan bu yapıtından sonra Hasan Hüseyin'e yönelttiği: “Neden Ağlasun Ayşafağı gibi destanlar yazmazsın?” sorusu beni düşündürdü. Onu da erken yitirmiştik. Dostuma yapılan bu öneriyi kendime yapılmış sayarak birikimlerimi bu yöne kanalizetmeye çalıştım. İşte bu inceleme yapıtları ve destanlar bu çabayla gerçekleşti. Bu, biraz da Anadolu sevdasına olan yoğunluktan kaynaklanıyordu.

**Şiirde destan ağırlıklı didaktik türü' çok işliyorsunuz. Özellikle destan türünün dışındaki şiirlerinizi genelde DİDAKTİK şiirler oluşturuyor. Bu tür, sizin, geçmişe, tarihe, mitolojiye olan ilginizden mi kaynaklanıyor; yoksa bu türü sevmenizden mi?*

Z. B: Bu konuya Sayın Dost Abdülkadir PAKSOY Damar Dergisi'nde değinmişti. (Damar. Aralık: 1997 Sayı: 81) İzin verirseniz, bir ozan

duyarlığı ile ele aldığı konuda sözü ona bırakmak istiyorum: *DİDAKTİK ŞİİR, GÜNÜMÜZ VE ZEKİ BÜYÜKTANIR*

Bilindiği gibi, didaktik şiirin öncüsü Hesiodos sayılır. Hesiodos; M.Ö. VIII. yüzyılda Yunanistan'da yaşamış ve çiftçiliği, hayvan bakımını anlatan öğretici şiirler yazmıştır. Peki, öğreticilik didaktik şiirle sınırlı mıdır? Öteki şiirler bir şey öğretmez mi insana? Öğretir; öğretir ama didaktik şiirin özelliği, özellikle bu amacı gütmesi, şiirin içeriğinin de biçiminin de bu amaca yönelik olmasıdır. Yoksa, bir şey öğretmeyen şiir yoktur, her şiir bir şey öğretir. Yalnız, didaktik şiirin dışındaki bu şiirlerin öğreticiliğinde, öğreticilik amacı gizlidir. Herkes kendince bir şeyler duyumsar ve bu duyumsama sonucunda da bir şeyler öğrenir. Öğrenmeyebilir de; okur; tat alır ve geçer...

Didaktik şiir günümüzde gözden düşmüştür. Şairler özellikle kaçınmalıdırlar bu tür şiir yazmaktan. Bunda, günümüz şiir anlayışının büyük payı vardır. Gerçi, zaman zaman "Şiir diliyle" Nasrettin Hoca ya da Bektaşî Fıkraları vb. gibi ürünler yayımlanıyor; ama, bu ürünleri yayımlayanlar daha önce şair kimliklerini lirik ya da başka bir biçimde kanıtlamış şairler olmaktadır. (O. Tansel, Metin Demirtaş...)

Bu da yukarıdaki savımızı doğruluyor; didaktik şiirin günümüzde ikinci sınıf bir şiir sayıldığını imliyor. Bence hiçbir şiir türü ikinci sınıf bir şiir olarak tanımlanamaz, görülemez. Elimizde bu savı doğrulayacak hiçbir kanıt yoktur. Her çağın şiir anlayışı başka başkadır. Bugün kimse Homeros gibi yazmıyor. Yarın da bugün bizim yazdığımız gibi şiir yazılmayacağını söylemek bir bilicilik sayılmaz... .

Zeki Büyüktanır, günümüzün bu değer yargılarına aldırmaksızın, art arda didaktik yanı ağır basan şiir kitapları yayımladı: *insan Sevgi Anadolu (düzyazı+şiir)*, *Sevgim Söze Sözüm Size*, *Şeyh Bedrettin Destanı...* Tarihsel gerçekleri, Atatürk'ü ve Aydınlanma felsefesini şiir diliyle anlatmaya çalışıyor. Yapıtları arasında en çok dikkati çeken Şeyh Bedrettin Destanı'dır. Kimileri yadırgayabilir: Nâzım Hikmet'ten sonra Şeyh Bedrettin Destanı nasıl yazılır? Hilmi Yavuz da yazdı. Zeki Büyüktanır da bu kervana katıldı. "Her yiğidin bir yoğurt yiyişi" olduğu gibi, her şairin de bir şiir yazışı var. Bunu doğal karşılamalı, Nazım Hikmet'in Şeyh 'Bedrettin Destanı başka, Hilmi Yavuz'unki başka, Zeki Büyüktanır'ınki başkadır. Herkes kendince söylüyor türküsünü.. Bence doğrusu da odur. İlle de bir konuda yazmak için daha önce yazılmış olanı ya da yazanı "aşmak" mı gerekir? Hem bu "aşmak" da ne oluyor ki?! Hangisinin daha şiir olduğu tartışmasından bir şey çıkmaz. Beğenirsiniz ya da beğenmezsiniz. (Zaten bu "beğeni" de, yukarıda belirttiğim gibi, güncelin damgasını taşırl..) Ama bu ürünlerden birini göklere çıkarıp, öbürlerini kaldırıp atamazsınız. Bu; bir koroya, orkestraya katılmak, birlikte akmaktır, yan yana akan derelerle ırmaklar gibi... Ne mutlu bu coşkuyu duyanlara ve bize de duyurmaya çalışanlara... Herkes bir şiir kitabını okurken kendince bir şeyler arar. Ben de erdemi anlatan dizeler

ararım öncelikle. İşte, Zeki Büyüktanır'ın Şeyh Bedrettin Destanı'ndan bana aradığımı bulmama yardım eden dizelerden bir bölümü:

*Siz,/Rastlantıyla,/Doğsaydınız o çağda,
Umarsız, güçsüz,/kavganın tam ortasında.
Gücümüz neye yeter,/nasıl dindirirdiniz,
insanların ağrısını acısını?
Güçlüler her dönemde,/ezer güçsüzleri.
Usa aykırı olsa,/sevgiye, yaşama da!
Bencillik sarsıyor toplumu,/incitiyor onuru... (s. 28)*

Bencillik yalnızca toplumsal yaşamda değil, şairler arasında da dorukta. Herkes kendine benzeyen ya da kendisi gibi yazanları övüyor; kendisi gibi yazmayanları yermekten geri kalmıyor. Bencillik sarsıyor şiiri, incitiyor şairin onurunu...

**TİLGARİMO üç bin yıl öncesinin bir Hitit kasabası. Bugünkü adıyla doğduğunuz kasaba olan GÜRÜN. Tilgarimo destanındaki biçeminiz için Şair Abdulkadir Paksoy: "Türkiye'de pek örneği yok. Kıbrıs'lı bir şair Fikret DEMİRAĞ Kıbrıs için yazmıştı böyle bir yapıtı," diyor. Sizi bu türde yazmaya iten nedir?*

Z. B: Anadolu, uzun bir geçmişin, yoğun bir birikimin, tarihsel bir oluşumun görkemini yaşıyor. Bunu her köşe bucağında, her yöresinde duyumsuyor, görüyor, yaşıyoruz. Kasabamda Hititlerden kalan yazılı kaya; Tohma Çayı'nın geçtiği koyak boyunca, kasabanın altından karşıdan karşıya açılan yeraltı gizli geçidi hep dikkatimi çekmişti. Bizler çocukluğumuzda, çevre köylerdeki ormanların uğultusunu, ormanlardaki geyiklerin böğürtüsünü duyarak büyüdük. Günümüzde ise; değil orman ve ağaç, çölleşen iklim nedeniyle ilkbaharın sel kara yıkımından başka bir şey görülüyor. Çay kenarındaki evleri su basıyor ve kimileri kurtuluş için dua ediyor, kimileri kahrolup küfrediyor. Bütün bu oluşumlar; Evliya Çelebi'nin, İbn-i Batuta'nın anlattıkları, hatta Timur'un Ankara Savaşı sırasında fillerini ormanlarda sakladığı öyküleri beni o günlerin doğal varlığına, hayranlığına itti. Yaşar Kemal ustamızın Anadolu Röportajları'nda o güzelim orman kalıntılarını anlatışındaki tadı da duyum sayınca oturup böylesi bir senaryoyu düşündüm. Birçok eleştiri aldım. Olumlu nice yazılarla mutlu oldum. İyi ki yazmışım.

**İlk yazılarınız ne zaman nerede yazıldı? Bundan sonrası için planınız nedir?*

Z. B: İlk yazılarım 1955'lerde Kemalizm-Dinde Reform-Forum dergilerinde yayımlandı. Şimdi de aynı hızı sürdürüp elimdeki basıma hazır yapıtları bir an önce yayımlatmak istiyorum. Siz sağlığınızda kendi elinizle ortaya ne çıkarırsanız o kalıyor.

Özellikle büyük devrimcimiz için 10 yıllık bir çalışma sonucu. Tamamlamaya çalıştığım bir yapıtım var.

“TELGRAFLARLA DEVRİM YARATAN ÖNDER MUSTAFA KEMAL”

Mustafa Kemal Atatürk için Türkiye'de ve dünyada yazılmış yapıt sayısı beş bini geçiyor. Ancak; benim bu yapıtım da türünde ilk örnek oluyor. Devrim tarihini, dünya devrimler tarihini incelediğimizde devrim yapanların hepsinin silahla başarıya ulaştıklarını görüyoruz. Oysa bütün bu devrimciler arasında yalnız ve bir tek kişi; Mustafa Kemal Atatürk Anadolu Devrimi sırasında silah yerine telgrafı kullanmıştır ve başarılı da olmuştur. Bir tek örnek vermek gerekirse; Bursa'daki 17. Kolorduda büyük bir sorun var. Kolordudan tanımadığı yüzbaşı ya kolorduyu teslim aldrıp, padişah taraftarı kolordu komutanını derdest Ankara'ya yollanma sınırın başarısı, o Büyük insanın başarı grafiğindeki ivmede saklıdır.

İşte, 1500 sayfalık bu öykü de yayımlanmayı bekliyor.

**Sizi yordum teşekkür ederim.*

Bu fırsatı verdiğiniz için ben teşekkür ederim.

Çalı Kültür Sanat Dergisi, Kasım 1999 / 34. s

Ahmet Yeşil'le Söyleşi

Giriş

Ahmet ile söyleşi yapmak için oturdukları daracık ve yüksek merdivenli dört katlı binanın loş basamaklarını çıkıyordum. Yüreğim acılanıyor, ölüyordum âdeta... Mersin'in binlerce yapısında hiç düşünülmeyen ortopedik engellilerin günlük ihtiyaçları için çıkış-iniş eziyetlerine, sıkıntılarına kahroluyorum. Yanına her çıkışında özel sergisinden sonraki bedenini taşıyışımı anımsıyorum. "size yük olmamı sağlayan bu koşullara kızıyorum/isyan etmeden/yük olmaktan' mahcubum..." sözleri kulağımda yine... İkinci kata çıkıyorum, giriş kapısı geniş. Ahmet düşünölmüş burada. Zili çalışıyorum, karşıma, içten karşılamasıyla ablası çıkıyor. Ahmet'e geldiğimi söylüyor, iki dakika sonra onunla karşılaşıyorum. Gülüyor; hep güler, içtendir, sevgilidir... Duvar'da ödöl alan resimleri var. Salona geçiyoruz. Onardığı akvaryumu gösteriyor ve yeni çalışmalarını... Niyetimi açıklıyorum, önceden haberli olmasına karşın ilk duymuş gibi gülümsüyor, "olur" diyor.

Sorularına bakıyor, ben salondan atölye olarak kullandığı bölüme geçiyorum, etrafta aynı anda çalıştığı birkaç tablosu var, sağda solda boş tuvaler ve boya kutuları... Dolabındaki dergilerin, kitapların arasındaki ödöllerine bakıyorum. Anlıyor, *gerekmez, bilenler biliyor zaten diyor. Yeni bir atölye düşünüyorum, bazı çocukları yetiştirmek... Ama zaman ve olanak la olası bu... Sonra rahat edebileceğim ve dış yaşamla ilişkimi kolaylaştıracak bir yapıda olmak istiyorum, araştırıyoruz* diyor. Gönöl ilişkisi var, çok mutlu ve sağlıklı yaşamı tümüyle içselleştiren biri Ahmet. Oturuyoruz karşılıklı, söyleşiye hazırlanıyoruz ve kendisine yardımcı olan ailesi/annesi-kız kardeşi/ile konuşuyoruz. Kendilerinden biri gibiyim, sevinıyorum. Gideni-geleni çok, bu yüzden dostlarına, arkadaşlarına ve yeni tanışmak isteyenlere ayırdığı günler-saatler var, bunda da özenli biri.

**Sevgili Ahmet, dünya ne renk, acı ne renk, sevinç ne renk, aşk ne renk, hüzün ne renk, özellikle de özgürlük ne renk...?* diyerek başladık sohbele. Görelim şimdi sohbetimizi...

Bu sorduğunuz kavramların hepsini bir disk içinde gökkuşağı renklerinde düşünelim. Gökkuşağının yedi rengi diskimizi hızla

çevirdiğimiz zaman boşluktaki gözümüze yansıyan renk sadece beyazdır. İşte yukarıdaki sözcüklerin gökkuşağındaki renklerle anlatımı yaşanan soylu bir yaşam ve beyaz, ak-beyaz tadında özgürlüktür. Tüm kavramlar ayrı ayrı renklerde olsalar dahi onu yaşayanların yansımaları beyaz değilse demek ki renk olarak da hiçbir anlamı yok. Özgürce yaşanmayan bir aşk coşku, acı ne renk olursa olsun beyazın aldığında yansımaz.

Özgür olmayan bir dünyanın rengi var mıdır? Demek ki sorunuzun yanıtı sevinçlerin, hüznlerin, acıların, mutlulukların, aşkların, özgürlüklerin ve de dünyanın özgürce yaşamları bu kavramların renkleri olan beyazda yatmaktadır. Çünkü özgürlüğün kendisi beyazdır. Düşünün, bir gök mavinin, bir pembenin renk tadına varabilmek için her zaman beyaza gereksinimimiz vardır. Yalnız şunu da eklemek isterim ki yaşanılmamış özgürlükte, özgürlük olamaz. Aksi söz konusu olduğu zaman sadece bir kavram olarak karşımıza çıkar... Gökkuşağını tanımayan, içinde onu yaşatamayan yaşamlar da beyazı tanımaz, bilmezler.

**Ahmet “hiç bir güneş evinin sarnıcındaki güneş kadar da ısıtmadı” mı? “Bilirim de yolları varamam Kordoba’ya” diyor iki şair; ya sen ne diyorsun bu konuda?*

Sorunuz biraz ilginç geldi bana. Biraz da esrarlı... Ve bu birazları da içine alacak denli düşündürücü... Bence, insanlar kendi içlerindeki güneşin güneşle tüm dünyayı ısıtmaya, aydınlatmaya çalışanlar desek, hangisi daha onurlu? Hangisi daha insanca? Hangisi daha özge ve özgür bir yaşamdır? Hava bulutlu, yağmurlu da olsa içimizdeki güneş hep ışıltılı ve sıcak olmalıdır. Başka güneşlerin de sizin güneşinizle beraber ışıması herhalde bambaşka bir dünyanın" tabii ki insan onurunu ve gurunu tüm güzellikler ve özgürlükleri ile beraber oluşmasını sağlar. Yaşadığınız topluma, insanlara ne verebiliyorsunuz ki, beklentileriniz olabilsin, diye düşündüğünüzde başka güneşlerin altında banyo yapmanıza gerek kalmaz. Çünkü insan olmanın, onurunu ve gurunu ve bilincini keşfetmiş ve özümsemişsinizdir. İşte soylu yaşam budur, insanca yaşam da...

Varamadığınız ne Kordoba olur ne de bir başka yer.

Bildiğiniz yollardan da istediğiniz yere, hedefe de gidebilirsiniz. Her sonuç bir insan, her güneş bir yaşamdır.

Kordoba sadece gidilmesi gereken yerdir, desek nasıl olur?

**Bir sanatçı olarak kendi bireysel yaşamından yola çıkıp sanatçının özel yaşamını nasıl anlatırsın, başka bir deyimle sanatçının" özel hayatı nedir, nasıl olmalıdır? Belli bir çerçevesi var mı?*

Sanatçının özel yaşamı çerçevelenemez. Her insanın kendine özgü bir yaşama biçimi vardır, bu bağlamda sanatçı ürettikleri ile tavırları ile içinde yaşadığı topluma bakış açısı ile uç noktaya yakın esprili bir hayatı vardır... Bu uç noktayı açarsam, dünyası içinde yaratıcı olarak olaylara karşı duyarlı, ince düşünen, ayrıntılara önem veren, çevre insan ilişkilerinde duygusallığı, mantıksal yaklaşımı, coşkusu, duyarlılığı ve yaşam felsefesi ile biraz da aydın olmanın gereği ayrıcalıklıdır sanatçı.

Sanatçı duygularıyla, düşün gücüyle, birikimiyle, algılama biçimiyle olayları, öğeleri yapıtına yansıtır. Bu yansıtmaya yaşanmışlığı, duyuş-düşünüş gibi kişilik özellikleri ile beraber... Acı ya da sevinç hüzün ya da coşku üretilen sanat yapıtının esin kaynağını oluşturur. Sanatçının aykırılığı doğaldır. Onun var olana ve olması gerekene bakışı, yaratıcılığı içinde bulunduğu toplumun sosyal konumuna göre bir çelişkidir. Çünkü toplumsal olayların acısını, coşkusunu ve diğer sosyal faktörlerini daha yoğun ve derin algılamaktadır. Bu özelliklerini yapıtlarıyla ortaya koyar. Sanatçıyı her zaman her dönemde toplum dinamiğinin itici gücü olarak görmek gerekir. Zaten bu gerçek her zaman böyledir. Sanata ve sanatçısına hoşgörülle bakan, saygılı olan toplumlar gelişen ve yükselen çağdaş toplumlardır.

**Başlangıcını ülkemizde Ferit Edgü'nün yaptığı ve İzzet Kılıçlı başta olmak üzere başkalarının da aynı paralelde esinlendiği "modern öykü" tekniğini sen fırçanla tuval üzerinde somutlaştırıyorsun, yanılıyor muyum? Öyle ise ne yapmak istiyorsun-aykırılığın, özgünlüğün ve bildiğin yolda dış koşullara inat yürüyüşün neden?*

Nasıl desem...

Soru ilginç geldi bana, bunların yanıtlarını anlık süre içerisinde verebilmek gibi bir dış zorunluluktan dolayı yanıtlarımın meyveler kadar olgun olmasını istiyorum sevgili Tacim, seçici olmak zorundayım sözcükleri; bağışla... Çok değerli iki yazın erinin ürünleri ile resimlerimi yorumlamanız güzel bir jest. Gerçekten de ben sanatı bir bütün olarak görüyorum. Başka bir deyişle sanat bir bütündür, her dönemde her sanat dalı birbirini etkilemiştir.

Ressam olarak özgün kişiliğimi sanat yaşamımın ta başında yakalamıştım. Ama sanatımı ve kendimi kabul ettirebilmek için uzun

yıllar mücadele ettim. Bu uğraşımda bana ve sanatıma inanan çok değerli sevip saydığım sanatçı hocalar, sanatseverler ve dostlarla tanıştım. Ürettim, ürettim, ürettim! Gün oldu on sekiz saat resim yaptım, yirmi dört saat sadece resim düşündüğüm oldu. Halen yirmi dört saat resim düşünüyorum diyebilirim, düşünce ıskalamda dostluklar, sevgiler, arkadaşlıklardan ayrı düşmeden sanatımla beraber bir bütünlük her zaman var. Hiç bir zaman kopukluk olmadı, olduğu anda bu benden kaynaklanmadı. Sevdığım zaman tam severim, sonsuza kadar, o sevgi benimledir. Resimde olduğu gibi çok saydığım, sevdığım bana her zaman destek olan hocalarım oldu. Onların güveni kendime olan güvenimle bütünleşince çizdiğim yolda, özgünlüğümde her zaman sağlam adımlar attım.

Eleştiriye açık bir kişiliğim var. Eleştireni saygıyla dinlerim, beslenirim de. Zaten, üretilen bir sanatın temelinde eleştiri olmaz ise doğruyu bulma şansınız da olmaz. Yalnız yapılan eleştirileri algılayabilecek yapıda ve bilgi birikiminde olmanız gerekir. Yoksa olumsuz bir eleştiride sonbahar yaprakları gibi rüzgârın önünde yuvarlanırsınız, olumlu bir eleştirinin etkisinde de fazla hafiflersiniz bu seferde ayaklarınız yerden kesilir. Eleştiri sanat ürününün ve sanatçının tavidir. .

Benim sanatım açısından teknik, plastik olarak yetkinliğim sağlamsa özgünlüğümü, kişiliğimi bu değerler içinde yorumlayabiliyorsam eleştiri olumlu veya olumsuz olsun siz zaten eksikliğinizi neler olduğunu bilebilecek kapasitede iseniz sorunlar bir bir çözülür. Bugün sanatımla bulunduğum yere gelebildiysem [ve buradan ileriye yürüyebilmemin] nedeni yukarıda da açıkladığım saptamaları kendime ilke etmemdir.

Sanatımda insan gerçeğini ağırlıkla işliyorsam yaşamışlıkla yaşanan bugün arasında değişmeyen yazgı, insanın dramı, 'duygusallığı, çekişmeleri tarihinin her dönemindeki yozluğu, kadının ve çocuğun kimlik mücadelesindeki dramı, kendi sanatsal programı içinde kullandığım imgelerle, bugünden dünden olsun, anlatımsal bir kurguyu genelde sürrealist bir dille tuvalime aktarmaya çalışıyorum. Ulusallığımı kaybetmeden ama evrensel boyutları da yakalamaya çalışarak...

**Geçenlerde sanata düşün güzel bir dostla fotoğrafçılığı konuyorduk... Demişti ki: "Bir akşam, albümümü karıştırırken öğrencilik yıllarımda çektiğimiz bir fotoğrafın altına düştüğüm şu notu okudum: "Hangimiz bu gülüşlerde ne kadar samimiyiz." Bu bağlamda sevgili*

Ahmet foto gerçekçilik resimlerinde ayrıtılar senin için ne denli samimidir?

Yapıtlarımdaki hüznün arkasında gerçekte yaşama sevinci ve coşkusu yatmaktadır. Ürünlerimdeki yüzler ne kadar acılı olsa da bir dinginlik tuvalin genelinde hissedilir. Gözyaşı, kavga bitsin artık dercesine mutluluğu, huzuru, barışı, insanca yaşamayı arayan bakışların arkasındaki yaşam isteği anla, altını çizerek belirtiyorum ki onurlu bir yaşam isteği yer yer resimsel anlatım dilinde, tekniğinde foto gerçekçiliği kullanarak ifade etmeye çalışıyorum. Bu tarz sanatıma, imzama ayrı bir hava versin istedim, gerçeklerle beraber bakan gözlerin yapıtımda bazı odak noktalarında bütünleşmesini, kendini sorgulamasını istedim. Tablolarımdaki çıplak bir vücuda bakarken ki para ile sahiplenme duygusu maddesel çirkinliği ortaya koyarken acaba duygusallığın mantıksal yaklaşımı içinde insan ilişkileri daha onurlu olamaz mı mesajı yatar o foto gerçekçiliğinde...

**Nasıl resim yapıyorsun? Kurguladığını parça parça somutlaştırarak ve sonra da tuval üzerinde birleştiriyor musun, yoksa usunda yarattığını aniden mi çizmeye başlıyorsun? Ön birikimini tamamladığın temayı tuvale dökerken ne düşünürsün? Bir tabloyu bitirip de diğerine yoksa bir arada birkaçına birden mi çalışırsın?*

Sevgili Tacim belki yanıtlım sormacanın çerçevesini biraz taşacak ama biraz açarak asıl konumuza yani nasıl resim yaptığıma geleceğim... Biliyorsun dışımızda yadsıyamayacağımız bir sosyal gerçek var. Temel kaygımız bunu kavramak ve yaşamı daha yaşanır hâle getirmek için herkesin kendince bir şeyler yapmasıdır. İçinde yaşadıklarımızı algılamak ve kendi birikimimiz ile geri vermek sanatçı için bir yaşamdır, onu temel ihtiyaçlarımızdan ayırmak olası değildir. Nasıl yemek yiyorsun gibi bir soru... Yemek yeme, su içmek ne denli doğalsa resim yapmak benim için bu denli doğaldır, diyebilirim. Yanlış anlaşılma istemiyorum bu yaşam biçimini kazanmak kolay olmadı, onda biri yetenek kalanı da çalışmak diye nitelendireceğim ama ayrıntısına gitmeyeceğim çok şeylerin etkisi bu...

Bunların ışığında gerçek yanıtlım sanat bir doğal yetenek deniyor, yeteneğiniz olabilir yaratıcı gücünüz, yaşama bakışınız bir felsefeniz yoksa sadece resim yaparsınız, sanat üretemezsiniz. Resim plastik öğeler içinde bir yaratı, sanattır. Ben birikimlerimi sonuna kadar kullanmaya çalışan bir sanatçıyım, yakaladığım konuyu kendi usumda yorumlarım.

Veya eski bir çalışmamda farkında olmadığım bir ipucunu yakalar yeni yaklaşımlarla o uç noktayı yeniden renklerle ete kemiğe büründürürüm. Her zaman bir felsefem vardır.

Kendi objektifimle olayları geniş açılı görüntülerle önüme koyarım ardından da işin işçiliği başlar, otuz kadar tuval (her zaman hazırdır) hazırlarım. Eskizlerimi birden tuvallerin ak yüzlerine dökmeye başlarım. Kafamda şekillenen renk ıskalan yavaş yavaş birbirlerine girerek kilometre levhaları gibi netleşir ve beynimdeki konunun simetriği olarak somutlaşır. Bunun önünde ben bile duramam yoğun bir çalışma temposu başlar. Gün olur beş saat ancak uyurum. Üretme sürecimde çoğu zaman sağlığım bozulur, şu an olduğu gibi. Atölyemde de iki-üç şövalye ile çalışırım. Tuvallerin biri iner biri çıkar, bir süre sonra araya sıkıştırdığım çalışmalar hariç otuza yakın çalışma bitmiş olur. Ondan sonra sıkı bir hazırlık başlar. Tuval ve yeni konulardaki Çıkış noktaları için ben ona kuluçka dönemim diyorum. Bazen usumda yarattığım yeni bir konuyu hemen tuvale aktarmam o yeni çalışmaların anasıdır artık, bir çıkış noktasıdır benim için.

"Bugüne dek seninle yapılan söyleşilerden sonra" bunu demek istememiştin" gibi bir kaygı içine düştün mü?

Tabi öyle olduğu anları çok yaşadım. Bu söyleşiden sonra bile kendi içimdeki çelişkilerin, eksikliklerin belki de yeni farkına varacağım...

"Ülkemizin içerisinde bulunduğu koşulları, demokrasi çıkmazlarını ve göreceli, güdümlü at gözlüklü, sınırlı sorumlu özgürlükleri biliyoruz, bunlara girmeden Ahmet Yeşil'in bilinen sergilerinin gerisindeki Aysberg içinde nasıl olumsuzluklar var? Sergilerinizin bilinçaltını açar mısınız?"

Sergilerim her zaman geniş halk kitleleri tarafından ilgiyle izlendi." Acılı buldu. Yaşamamı sağlıyor. Şu an yıllarca olduğu gibi yalnız resimle geçimimi sağlıyorum. Kamu oyunun, sanat çevresinin bilmediği belki de yeni yeni öğrendiği yapıtlarımın 1- 1.5 yıllık bir süre içinde 8 kitaba kapak oluşu benim sanatım için yeni bir boyut... Bu bağlamda talep çok... Maddi olarak hiç bir şeyin beklentisi içinde değilim. Önceleri genç arkadaşlara destek olmak için önerilerini evetledim artık bu talep karşısında ben de ortaya bir tavır koymayı zorunlu gördüm. Yapıtlarımın kartpostal olarak ya da kitap kapağı olarak kullanımından doğacak telif ücretinin bir fon içinde toplanmasını istiyorum.

Sanatçının görevi çağına tanıklık etmek, çağını kalıcılaştırmak ve insanlarına sanatıyla bilgi sunmak bence yeterli değildir, maddi katkı

olmadan bunların başarıya ulaşması olası değil. Toplumda saygın işlevleri olan ve bin bir güçlkle ayakta kalmaya çalışan derneklere vermek istiyorum, düşündüğüm fonda toplanacak paraların...

Bunların gerçekleşmesi söylediğim fonun somutlaşmasını sağlayacak desteklerin var olmasıyla mümkündür. Mutlu olmam düşüncelerimi gerçekleştirmemle özdeşdir. Yaşamı güzelleştirmek için elimden geleni, elimizden geleni yapmalıyız ki tertemiz bir dünyayı, ülkeyi yarınlara verelim.

**Sevgili Ahmet ülkemizde ortopedik engelli bir insanın onuru, kişiliği zedelenenecekmiş gibi kaygılarla çok özel bazı sözcükler üzerinde pek konuşulmaz, bu bir eksiklik mi? Aşk, seveda ve cinsellik desem örneğin; ne dersiniz?*

Söylediklerin yerinde, ne yazık ki insanı, insan olarak yorumlamak ve algılamak bizde büyük eksikliktir, kanımca insanın kendi komplekslerinden kaynaklanan bir savunma ya da kendini bu bağlamda yüceltme diyebilirim. İnsanın fiziki görünümünün sağlıklı düşünmesine engel olmadığını bilmemiz gerekiyor, sorduklarına gelirsem:

Aşk... Çölde ihtiyacını hissettiğiniz bir yudum su gibidir o an bir tek onu düşünürsünüz veya okyanusta bir dalga gibidir gelir geçer. Seveda... Öyle midir? İçtikçe, içiniz yanar. Susuzluğunuzu gideremezsiniz sevgiler böyle yüceleşir. Ama sanmayın kendimi sevdanın yollarında paralarım. Sadece sevdim mi tam severim. Sevmek güvenmektir.

Yaşama açılan pembe pencerenizdir...

Cinsellik... İlgili resimlerimde de insanca olanına hep bakışım sıcaktır, gerçektir, yaşamın devamıdır, ilerlemedir, onun tersyüz edilmesine, kullanılmasına, aşağılanmasına ve yozlaştırılmasına karşıyım. Ne bir yudum su gibi kolay, ne de hindistancevizinin içini elde etmek kadar zor olmalı insanlık için...

**Sevgili Ahmet, aramızda konuşuruz, gerçi bir önceki soru ile bağlantılı olacak belki ama yaşama bakış açın hep merak ediliyor ne söylemek istersin?*

Evet, anlıyorum... Bir kere yaşamı kavga olarak görmüyorum. Görmemem kendi payıma... Benim için yaşam ince bir espridir. Başka bir açıdan bakarsanız zaten zor olan yaşam tamamen çekilmez olur. Dikkat ederseniz, yaşam bir mücadeledir denilir günlük konuşma dilinde, kavga sözcüğü uç bir kelime ve insanın doğasına yakışmayan bir esprisi var. Soğuk ve itici, ürkütücü... Ama mücadele sözcüğünde daha ılımlı ve

insanı öğeler ağırlıklı gibi değil mi? Belki kara-siyah kadar arasında fark var diyebilirsiniz (kavga/mücadele için) ama benim literatürümde fark bu denli değil. İnce esprinin de altını çizmeliyim ki çevremizdeki en sıradan günlük olaylar çelişkiler bile bunlarla ifade edilebilir.

**Resimleriniz gerçekten özgün ve yetkin, alışılmışın dışında bir çizginiz var, renklerdeki armoni, anatomik dengeler, figür ve motiflerin dizaynı gerçekten başarılı, sonra ürünleriniz yurtdışına taşmış, müzelere girmiş durum buyken Avrupa'da bir sergi düşünmüyor musunuz?*

Amacım yurtdışında çok iyi bir sergi açmak. Bir iki defa İstanbul'da sergim sırasında teklif gelmişti. Ama ne derece ciddi sanat yaşamı etkileyecek bir sergi olacağı konusunda kuşkularım vardı; iyi bir sergi için beklentilerim var umarım bunu gerçekleştiririm.

Dostlarınızdan duydum çok yoğun çalışıyormuşsunuz. 1992 yılı için "İpli seri", bunu açar mısınız? Bu serginin öyküsü nedir? Bunca yoğun çalışma içinde özel şeylere zaman ayırabiliyor musunuz?

Evet. 1992-1993 Üç sergi... Üç büyük kentte açmak istiyorum. Şu sıralar galerilerle görüşüyorum. 1992 benim yirminci sanat yılım, fırçaıyla, boya ile tanıştığımdan bu yana tam yirmi yıl geçmiş olacak... İpli çalışmalar yine bana özgü, kendi sanatsal çizimde çalışmalar... Genelde yapıtın yüzeyine ipler hâkim olay yaşadığımız dünyada çevremizde o kadar engeller, yasaklar ipler hâkim olay yaşadığımız dünyada çevremizde o kadar engeller, yasaklar, tehditler var ki çevresel, toplumsal, kişisel, tüm bunlara rağmen yaşam devam ediyor... İpin plastik olarak, imge olarak temsil ettiğı kavramlar yumağı olarak ele alınışı yer yer fantastik. romantik öğelerle beraber yorumlanışı var. Bu çalışmalarımın son bir yıl içinde bir mansiyon aldım. İki çalışmam da dereceye girdi. Sanatçı olarak etrafımızda bulunan boşlukta gezinen her öge, her nesne benim için sanatsal malzeme olabilir. Mesajımı vermek, tüm bunları sanatsal bir forma sokup öykücü imgeleri somut bir kurgu ile birleştirdiğimde güçlü yaşamsal bir çelişkiyi yakalarım, bu da yapıtlarıma güçlü bir kişilik kazandırır. İpsel kavramlara bakacak olursak asarım, bağlarla sevgi ile bağlamak gibi nasıl güçlü bir çelişki çıkıyorsa ortaya bende yapıtlarımda bunu yakalamaya çalışıyorum.

**Sanatta eleştiri... Sanatınızda eleştirinin rolü desek ne dersiniz?*

Daha önce sanatta eleştiri için sanatın "tav"ı dedim... Ben ve sanatım işte böyle tavlansak bugüne geldik. Saygı duyduğum ve eleştiri

eleştirmeyenlere her zaman kulak verdim. Saygı onların ortaya koydukları (sanat adına) tavır ile adları ile bütünleşmiş bir kavramdır.

Benim için "bir toplumda saygın olmak, sayılmak insanların ortaya koydukları yapıtları ile oluşur. Maddesel saygınlıklar gelip geçicidir. Sadece cüzdandaki ile ölçülüp biçilir. Diğeri ise büyük uğraşlardan, değerlerden oluşan sonsuza kadar süren bir olaydır." Bu değerlerin kendinizde var olup olmadığını bilerseniz, kendinize olan saygınızı artırır. Başka gözlerin görüşü onların saygınlığını veya tam tersi değerlendirmeleri toplumda sizi insan olarak uğraşınızla, kişiliğinizle saygın bir duruma getirir. Sanatçıda başka ressamların, eleştiri ustalarının, sanat tarihçilerinin gözüne ihtiyaç duyar. Bunlar ister istemez olumlu birikimlerin oluşmasını sağlar. Eleştirinin içeriği nedir? Ne gözden eleştiri... Aldınız bunun farkındaysanız yanılmazsınız, genelde konularımın hüznü acılı insan portreleri eleştirilir. İşte bu sanatsal plastik teknik bir eleştiri değildir. Yorumla yönelik bir eleştiri ticari kaygılar taşımaktadır. Bu sanatınızı, etkilemez, sanatsal yaşamınızı da... İlla gülen, şenlikli tablo yapacağım diye kendinizi zorlarsanız gülünç duruma düşersiniz. Herkes kendi hayatını yaşar ve içindekini ortaya koyar. Varılması gereken yeni (yaşamın tüm bireyleri mutlu kılacağı ortam...) piknik yeri olacağını varsayalım. Tüm sanatçılar buraya kendi usundakilerle, ağızındakilerle gelir ve bunlar çok çeşitlidir varılacak yerde harmanlaştırılması oradakiler için dışlanacak şeyler değildir öyle sanıyorum. Gördüklerin kimisi acı, ekşi, kimisi de iç açıcı, düşündürücü ve göz yaşartıcı olabilir değil mi? Sonra sanatçının yaşanmışlığı yaşam felsefesi idealleri birikimi. Tabii ki tuvallerine yansıyacak yoksa Picasso'nun Guernica'sı doğar mıydı? O ifadeyi güler yüzlü portrelerle süslü boğalarla, atlarla süslemiş olsaydı o büyük Guernica doğar mıydı?

Çünkü sanatçı o anı yaşamış...

**Sevgili Ahmet kendini anlat bize, kimsin, yapmak istediğin güzellikleri de aktararak uzun uzun üstelik de?*

En zor yanıt insanın kendini anlatmasıdır. Şimdiye kadar söylediklerimle ortaya koyduğum kendi gerçeğimdir. Tekrar özel sözcüklerle kendimi anlatmaya gerek yok zannedersen ama ilginç bir soru da ben size sorayım:

Siz Ahmet Yeşil'i nasıl buldunuz? Sizdeki imajı nedir? Kimdir Ahmet Yeşil? [Ahmet Yeşil içten, samimi ve üretken. Sonra çabasına yürekten bağlı bir kişi olarak biliyorum. Bendeki imajı güler yüzlülüğü, sesinin ve

sözlerinin berraklığı... Dünya aydınlatmaya ve anlamaya çalışan, bunu fırçasıyla kalıcılaştırmak isteyen biri... Kim olduğuna gelince, beyinsel felç içinde oldukları halde bunu çeşitli düzenbazlıkla örtmeye çalışanlar karşısında kendisi olarak ayakta durabilen birisidir. Sanatıyla kişiliği bütünleşmiş bir güzel insandır. Ben sizi böyle görüyorum ve de yorumluyorum]

**Sağlığınıza gelelim, bedenini işgal eden ve sizinle bütünleşen sanatçı Ahmet Yeşil'e soruyorum: Seni olduğun gibi kabulleniyor mu? Durumuna isyan ediyor mu? Artık sürekli oturma, ayaklar bunun koşullarını yarat diye başkaldırıyor mu? İçine iğne batırıyor mu?*

Ben sürekli kendini sorgulayan bir iç dünyaya sahibim, kendi zorluklarını, eksiklerini bilen bir insanım. Tüm bunları, düzen disiplin netlik yanlısı aklımla "gözü sululuğa varan bir duygusallıktan uzak" duygusallığımla düşünsel mantığımın didişmesini izlerim. Bunların sürtüşmeleri beni sürekli gergin tutar. Çalışmalarım bunlardan birisi baskın çıkar ama hepsinde de altyapı verilmek istenen mesaja yardımcı olacak biçimde dikkatle düzenlenerek tuvallere aktarılmıştır.

Benim sanatta inandığım bir şey var: Son söz ürettiğiniz ortaya koyduğunuz yapıtıdır. Bence tüm sanat dallarında yapılması gereken tek bir şey var; sanatçı bütün geçmiş sanat -birikimlerini gözden geçirmeli sonra kendi düşünce yumağını yaşanmışlığın, coşkunluğunu yaşam felsefesini, duygularını, kaygılarını açıklamak için kendi diliyle yeni arayışlar, yaratılar içine girmelidir. O vakit kendi gözüyle, özgün diliyle, konuşmaya başlar. Bunun içinde sanatçının kendini yeniden keşfetmesi düşüncelerinin net olarak bilincine varması içten olması taklitçi olmaması gerekir. Ancak o zaman farklı bir sesle istediğiniz güzelliklere ulaşabilirsiniz. Çizdiğim alanı kontrol ederken savunmasını da yapabilmeliyim ki sanatımın ayakları sağlam yere basabilsin, ipinden kurtulmuş tespih taneleri gibi özgür olmak özgürce çalışmak yaşam felsefemdir.

Sağlığımın, kişiliğimin temel özelliği olmasını hiç istemedim. Çizenle o görüntüden kurtulmaya, o imajı sanatımla örtmeye çalıştım, onun için sanatımdan söz ederken bedensel rahatsızlığımdan söz etmekten her zaman rahatsız olmuşumdur, benim sanatçı olarak verdiğim mücadelem bu alanda da çok çetin oldu, kişiliğimin ve sanatımın hep ön planda olması için uğraştım... 20 yıldır sanat hayatımın ilk yıllarındaki imaj felçli

ressam, kendimi, sanatımı kabul ettirdikçe bu yaklaşımın sadece sanatçı A. Yeşil olarak netleşti ve bugünkü hâle geldi.

Mutluyum...

Rahatsızlığımı bir kere daha kişiliğim ve sanatımla yenmiş oldum, ilk yaklaşıma ilk zamanlar tepkiler gösteriyordum ama sağlıklı düşünerek tepki hiç bir şeyi değiştirmez ortaya koyduğunuz etkinlik, eylem kişiliğiniz sanatınız yaşama biçiminiz önemli diyerek kendi kendimi telkin ederek yola koyuldum. Bugünkü sanatçı Ahmet Yeşil'e ulaştım. Hiç kimse hiçbir şeyi vermeden almaz. Kendimi hiç bir zaman bir yere çakılı olarak yaşamaya çalışmadım, bütün varlığımla her yerde olmaya çalıştım. Gidemediğimi ulaşamadığım dünyaları içime taşımasını bildim. Açmazlara, umutsuzluklara düşmeden her olumsuzluğun umutsuzluğun yanı başında umuda açılan yeni kapılar açmaya çalıştım. Yürüyemiyorsam uçabilirim diye düşündüm. Zorluklardan bahanelerle kaçmak benim işim değil, üzerine üzerine giderim. Yaşamıma anları kazandırmak için hiç bir engel hiç bir zorluk yolumda ilerlememi engelleyemedi. Bugün yapıtlarımda (özellikle son çalışmalarım) iplerin arasında aydınlığa açılan bir yol, ipler arasında uçan ak güvercin varsa her şeye rağmen yaşadığım insanca var olmamın kanıtıdır, kendimi olduğum gibi kabulleniyorum. Kendimle barışığım.

İçimde isyan eden yok, iğneleyende... Böyle olmasaydı bu güzellikleri yaratabilir ve buralara gelebilir miydim sevgili Tacim?

**Evet, söylediklerinizde haklısınız, kendinizle barışık bir insan olduğunuzu yakından biliyorum. Şimdi isterseniz buraya kadar ele aldığımız genel konulardan özete geçelim... Sevgili Ahmet resim ne zaman biter?*

Bana gereksinmesi olmadığı noktada biter, bu noktayı iyi bilmek, kavramak, hissetmek gerekir.

**Peki, ya konu...*

Ve sanatçıların kişilik bölünmeleriyle ilgili neler söylersiniz?

Bu sanatçının kişiliği ile ilgili bir durumdur, Herkesin kendi hakkında açık fikri vardır nereye ait olduğunu estetik zevki nasıl vereceğini bilir. Yapıtlarımda hem lirik hem de dramatik eğilimler vardır, bu zaten benim mizacıma da uygun, hiçbir günüm diğerine benzemez, çok duygusal olduğum melankolik anlar yaşadığım oluyor. Dramatikliği sadece insan yaşamışlığındaki çelişkilerde bencilliklerde, kadın ve çocuk yazgısında aradım. Belki de bilinç altımdaki görüntülerde.'

**Ve sanatsal yaratıcılık... Ya yaratma cesareti dersem?*

Kavrayışlı ve yaratıcı akıl hiçbir sınır tanımaz, Us daima yeni alanları denetimi altına almıştır. Görsel deneyim sadece duygu ve algılama temeline bağlanamaz. Yaratıcılığın özü ile yüceltilmemiş duygu ve algılar duygusallık içinde eriyip gider.

Her sanatsal yaralı gerçeklik karşısındaki bilinçli duygunun ürünüdür. Bu hem doğanın hem de yaratıcı dışavurum aracının içe dönük yaşamındaki gerçekliğini kapsar. Çocukların ortaya koyduğu ürünlerle büyük sanat yapıtları arasındaki ayrım şudur: İlkinde bilinç allı ve coşkuyla yaklaşım söz konusu. İkincisinde ise deneyime ilişkin bilinç yaratıcılık yapıt yol alırken... Dışavurum aracının gelişimiyle de coşkusal yönden de genişletilir. Görsel açıdan denemeye girişip bu deneyimi plastik terimlere dönüştürme yaratıcılık yeteneği gerektirmektedir. Felsefe açısından içe dönük büyüklüğü olan hemen her sanat yapıtı birbirini tamamlar biçimde dekoratif ve senfonik noktalarda odaklanmıştır. Genelde yapıtlarımdaki felsefe de bu noktalarda odaklaşmıştır diyebilirim.

**Sevgili Ahmet, yaratıcılık, cesaret dediniz bunu biraz açar mısınız?*

Peki, cesaret, sevgi, sadakat gibi diğer kişi değerleri arasında yer alan bir erdem ya da değer değildir. Cesaret diğer tüm erdemlerin ve kişi değerlerinin allında yatan ve onlara gerçeklik kazandıran temeldir. Bu olmaksızın sevgimiz salt bağımlılık olarak gelişir ve solar. Cesaret olmaksızın sadakatimiz uyumculuk halini alır, sonuç cesaret yaratıcılığın anasıdır. Bu ana temelden yoksunluk ise insanın ve yaşamın anlamsızlaşmasıdır bence. Sanatta da bu böyledir. Cesaret soylu, özgün sanatların anasıdır. Cesaret ve yaratıcılık yeniliklerin çağdaş sanat ürünlerinin, sanatçının doğurganlığını sağlayan iki ayrılmaz temeldir.

**Resimlerinizde "NÜ" sıklıkla rastlanan bir olgu, niçin?*

Yanıt 20: Resimlerimde "Nü" resmin çıkış noktası değildir. Resmin ulaştığı somut gerçekçiliğin bir görme biçimidir.

"Kadının adı var" serisindeki tablolarınızda ve diğerlerinde sıklıkla kadın ve çocukları tene batırırcasına somutlaştırıyorsunuz, önemli bir nedeni var mı?

Bence kadın ve çocukların her biri insanlık durumunu bize aynı önemle anlatıyor. Onların koşullarının düzeltilmesinde hepimize düşeni sanatçı daha da öncelikle yapmalı diye düşündüğümünden ayrı bir önem

veriyorum, nedeni bu. Her bir zifiri karanlık sadece aynı belirlilikle öne çıkıyor benim resimlerimde.

**Tablolarınızda anlatıcı bir tavır haklın, peki bunun dili nedir, nasıldır?*

Saptamanızda haklısınız. Resimlerimde plastik öğeler dikkate alınarak anlatıcı bir tavra ulaşmak istediğim söylenebilir. Bunun dili de sürrealizmdir.

Peki, bakış açınız?

Karşıdaki tepeyi gördüğümüzü kabul edersek, o tepeden görecekerimizi de kabul etmemiz gerekir. Yaşama dar açıdan baktığımız zamanlar geniş açılı objektifimle onları algıladığımın farkında mıdır?

**Yapıtlarınızdaki temel düşünceniz nedir?*

Somut gerçeklikten yola çıkarak ve tekrar somut gerçekliğe dönmektir. Bu gerçek de resimlerimde insan gerçeğidir.

**Son zamanlardaki soyut figüratif tartışması için sizin de söyleyecekleriniz var mı?*

Ben sanatın yüksek değerlerde üretilmesine bakarım. Üretilen ve bizlere sunulan ne? Soyut olmuş, somut olmuş, figüratif olmuş ortaya sanat adına ne koyulmuş ne koyulmamış işte önemli olan budur. Bunun aksi ırk ayrımcılığı gibidir. Yüksek değerlerde, kişiliklerdeki insan sadece insansa, sanat içinde bu böyle olmalıdır. Ayrımcılıktan yana olmamak çağdaşlık içerikteki sanatsal kavramlarla değil sanatsal değerlerle ölçülmelidir.

**Son çalışmalarınızda romantik fantezilerin izlerini görüyoruz, neden?*

Yaşanmış anların, anların sanatçının yapıtlarına yansması çok doğal. Unutulmaması gereken bir şey var, sanatçının yapıtları her zaman onunla bütünlük içindedir. Sanatçının ta kendisidir. Duygularıdır, anılarıdır, yaşanmışlığıdır, bilinçaltıdır. Onlar da işte böyle yaşanmış bir anın esintileridir.

**Deniliyor ki Ahmet Yeşil genelde yalnız bir insandır, gerçekten öyle mi?*

Benim yalnızlığım konusuna açıklık getirebilmek her şeyden önce yalnızlığın acı veren ürkütücü toplumsal etkisine eğilmekte yatar, öyle değil mi. İnsanlar bu duygu ile karşılaşmamak için her türlü çabayı gösterirler. Benim ne böyle bir yalnızlığım ne de topluma ve çevre grubuna yabancılaşma gibi sorunu m var. Çok geniş bir çevrem var. Tüm sevdiğim, saydığım insanlarla her zaman beraberim. Duygu dünyam da

yalnız değil. Benim de sevilerim var. Duygularımı paylaştığım birisi var. Benim yalnızlığım sürekli kendi iç dünyamla...

Yaşadığım dünya toplum ile baş başa kalışımın verdiği yanıltıcı bir yalnızlık imajı olabilir. Bazen bir insanın kendi seçimi ile ve "geçici" olarak yalnızlığı yeğlemesi, yalnızlığa çekilmesi çok kez yapıcı ve yaratıcı sonuçlar doğurur. Yaratıcı insanlar yapıtlarını ya da buluşlarını ancak böyle yapıcı bir yalnızlık sürecinde ortaya çıkarabilirler. Bir başka deyişle, yaratıcı kişi gereğince yalnız kalabilmekten korkmayan insandır. Çünkü yalnız kalabildiği zaman içsel dünyasının derinliklerine, zenginliklerine inebilir ve bunları çeşitli sanatsal ürünlerle sizlere ulaştırabilir. Bundan ötürü gerçek anlamda yaratıcı bir insan yaratıcılık sürecini yaşarken kendisini yalnız hissetmez yaratmakta olduğu ürünün diğer insanlar tarafından anlaşılabilmesi ve evet leneceği umudunu taşıdığından yalnız değildir. İşte benim yaşadığım yalnızlık da budur. Gerçekte bir evin duvarında, sergi salonunun panosunda sizlere ulaşabildiğim her yerde sizlerleyim, düşünün yalnız olabilir miyim?

**Evet, sevgili Ahmet son olarak ne söylersin?*

Sanatçının son sözünü söyleyecek olan kendi değil ortaya koyduğu ve sizlere sunduğu yapıtlarıdır desem felsefe mi yapmış olurum, bence bir sanatçının son sözü olamaz her zaman söyleyecek, söylenecek bir şeylerin var olması demektir. Sonra da sanatıyla, bıraktıklarıyla yaşayanların arasında yaşayacağından hep kalıcı bir sözü vardır ve bu bağlamda son sözü sanatçının ölümlü biçim değiştirmesinden başka bir şey olamaz...

**Çok teşekkür ederim.*

Asıl ben teşekkür ederim, önemseyip bir dergide bana yer verdiğiniz için.

AHMET YEŞİL

1954'de Mersin'de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini aynı ilde yaptı. 1972 yılında geçirdiği bir rahatsızlık sonucu yürüme yeteneğini yitirdi. Ressam Nuri Abaç ve İ. Çevik'in teşvikleriyle resme yöneldi, gerekli resim eğitimini aynı hocalardan aldı. Kısa sürede sanatsal çizgisini saptayan sanatçı, resmi bir yaşama biçimi olarak seçti ve bütün zamanını ona adadı. Mersin'deki özel atölyesinde çalışmalarını aralıksız sürdüren sanatçı çeşitli illerdeki karma, kişisel ve yarışmalı sergilere katıldı. Bu arada, yaşadığı kente duyduğu özel ilgi ve sevgi dolayısıyla 1988'de Mersin'in eski evleri konulu bir dizi çalışma yaptı.

Maliye Bakanlığı'nda, Ankara Resim Heykel Müzesi'nde, İstanbul Ramko Sanat Merkezinde, Adana-Mersin-Ordu illeri özel koleksiyonlarında. Birçok resmi ve özel kurum koleksiyonlarında. Amerika, İngiltere, Kanada gibi dış ülkelerde sanatçının yapıtları bulunmaktadır. İstanbul Ressamlar Derneği, Ankara Birleşmiş Ressamlar-Heykeltraşlar Derneği ile İçel Sanat Kulübü üyesidir.

ÖDÜLLERİ

1982 Turgut Pura yarışmasında İzmir Resim Heykel Müzesi Plaketi.

1983 Turgut Pura yarışmasında İzmir Kültür Bakanlığı Plaketi

1985 Mersin Uluslararası Resim Heykel Seramik yarışmasında resim dalında Mansiyon, Ordu ili resim yarışmasında Mansiyon, T.P.A.O. Resim yarışmasında Mansiyon, Mannara ve Körfez Belediyeleri Resim Yarışmasında Mansiyon 1989, 1990, 1991

YARIŞMALI KARMA SERGİLER

1982 Turgut Pura resim yarışması sergisi, 1983 Turgut Pura resim yarışması sergisi 1984, Turgut Pura resim yarışması sergisi, 1985 Turgut Pura resim yarışması sergisi

1987 Esbank Yunus Emre resim yarışması (Kataloğu) 1987 Mersin Liseliler Derneği İstanbul. Mersin'den yetişen sanatçılar kataloğunda tam sayfa

49. Devlet Resim Heykel Sergisi (Kataloğu)

4. Tekel Resim yarışması sergisi (Kataloğu)

Kültür Bakanlığı Yunus Emre Sevgi konulu resim yarışması sergisi

1991 Birleşmiş Ressamlar Heykeltraşlar Derneği 20.

Kuruluş yılı sergisi Vakıfbank Ankara Kataloğu 1988, 1990, 1991

KİŞİSEL SERGİLER

1979 Devlet Güzel Sanatlar Galerisi - Mersin

1981 Devlet Güzel Sanatlar Galerisi - Mersin

1982 Devlet Güzel Sanatlar Galerisi - Malatya

1982 Hacı Ömer Kültür Sergisi Sergi Salonu - Adana

1985 Devlet Güzel Sanatlar Galerisi - Mersin

1985 Hacı Ömer Kültür Sitesi - Adana

1987 Devlet Güzel Sanatlar Galerisi - Ankara

1988 Tanak Sanat Galerisi - İstanbul

1989 Devlet Güzel Sanatlar Galerisi - Mersin

1989 Pozcu Lions Kulüp Aliza Mağazası - Mersin 1990 Destek Reasürens Sanat Galerisi - İstanbul

1990 Şekerbank Sanat-Galerisi - Ankara

1991 Mersin Eski Kent Doku Mini Sergisi – Metropol Sanat Galerisi – Mersin

Yazıt edebiyat dergisi, Aralık 1991/8. s

“Kent yaşamında satılık olmayan hiçbir şey yoktur.”

Tansu Bele ile Söyleşi

Tansu Bele, daha önce yayımlanan, "Ah Benim Bir 'Başıma İstanbul Kadınlığım" (öykü), "Ay Geceye Yalnız Doğar" (öykü), Bircan'ın Günlüğü" (Çocuk Romanı), "Bir Yaz Boyu Akçay'da" (öykü) ve yeni' yayınlanan "Erkek Yazınında Kadın" (inceleme), "Mişko" (çocuk romanı) isimli yapıtlarıyla okur karşısına çıkmış, ödüllü, özverili ve sabırlı bir yazar. Ama arkasız ve hırsız olduğu için, üstelik de edebiyatın başkentinde yaşadığı hatta kendi çabasıyla yatağını derinleştirmeye, tabuları yıkmaya, yazınsal sömürücülere karşı var olmaya çalışan yetkin ve kendinden emin bir güzel insan... Bu "umursanamayacak bir çıkış diye düşünüyorum. Bu söyleşide Tansu Bele'nin yazın serüveni yanında yazının olmaması gereken olumsuzluklarına karşı görüşlerini de öğreneceğiz.

**Sayın Tansu Bele, isterseniz söyleşimize, egemen edebiyat ortamının başkenti olan İstanbul'da doğmuş ve yaşayan birisi olarak İstanbul Dükaliğının size olumlu, olumsuz etkilerini anlatmanızı isteyerek söyleşimize başlayalım, derim. Bu arada ilk dört yapıtınızdan beni en çok etkileyen "Ah Benim Bir Başıma İstanbul Kadınlığım" isimli yapıtınızın öyküsünü de açmanızı isteyeceğim...*

Tansu Bele: Tacim Çiçek; söyleşimize giriş satırlarınızdaki, beni "tanıtım" amaçlı güzel değerlendirmelerinize layık mıyım, bilemiyorum. Ama benim "arkasız ve hırsız" bir kişi olduğum gerçekten çok doğru. Dahası bu kişisel özelliklere neredeyse doğuştan sahip olduğumu söyleyebilirim. Çünkü faydacılıktan çıkarılıktan akılcılıktan öylesine nasibini almamış bir doğal yapım var ki, nasıl desem; ta çocukluğumdan başlayarak bugüne dek ayağıma gelen bütün alış veriş/veriş alış/bağlılık, bağımlılık olanaklarını anında tepiklemek huyumun elli yıldır hiçbir değişime ve gelişime(!) uğramamasını ve düzene uyum sağlayamamasını başka nasıl açıklayayım? Fırsatları ve kısmetleri görmemek, trenleri kaçırmak sanki benim kişiliğimin ana eksenini oluşturmuş. Sanki de değil, düpedüz böyle bu. Daha da garibi, ben

öykülerimi yazarken "edebiyatın başkentinde yaşadığım" falan umurunda bile değildi. Değil! Ayrıca ta buraları yıkmak, yazınsal sömürücülere karşı var olmak gibi sıkıntıları da yok! Hiçbir zaman da olmadı. Gerçekte savsız biriyim galiba bu gibi "ünlenme" olanaklarına karşı... Yazdıysam ve yazıyorsam bunu yalnızca yaşadığım yaşamın can sıkıcılığını, saçma sapanlığını, renksizliğini, soluksuzluğunu aşmak, için yaptım, yapıyorum. Yazmakla bu "havasızlıktan" kurtulmaktan başka hiçbir şey düşünmedim. Yaşamı gerçekten çok sıkıcı bir şeydir benim için, yazmadığım zamanlarda, insanlar da öyle. Gerçekten de özveriliyimdir ne de sabırlı. Yapıtlarımın geç basımı bile salt boş vermemden ötürüdür. Kendimi doğdum doğalı hiçbir yere, hiçbir kişiye, hiçbir düşünceye ve yaşantıya "ait" hissetmedim. Eğer şu anda İstanbul'da yaşıyorsam ve yapıtlarım burada basılıyorsa bu, başka bir yere gitme olanağım olmadığındandır. Edebiyat ortamının göbeğinde olup da dışında kalışım yalnızca, bu "kopukluğum" yüzünden. Salt edebiyat ortamları falan da değil, kim ve ne olursa olsun "bağlayamaz" beni, "kendine çekemez", "tutamaz". Yazdıklarımın basımı, yayımı amaçlı da olsa, yaşamsal konularda da olsa tutumum değişmez. Elimden bir şey gelmez. Bir tutam sevgiden başka her şeye, ama her şeye anında sırtımı dönmeyen bir yapım var. Dukalıklardan, dukalardan, beylerden, paşalardan, lortlardan falan hiç anlamam. Ünlü kişiler beni hiç mi hiç ilgilendirmez. Yanlarında canım sıkılır. Onların dünyasına giremem, her zaman dışarıdayımdır çünkü... Kimsenin yanında değilimdir, bu yüzden de kimse benim yanımda değildir. Sonsuza dek yalnız kalacağımın bilincinde olsam da, üç beş değil, elli tane kitabımı basacaklarını bilsem de, ne İstanbullu olmak etkiler beni de lortlar, leydiler asla... Bu yüzden yapayalnızım belki; maddi manevi bunun İstanbul dükalığına ulaşamama gibi çaba ve kaygılarla hiçbir ilgisi yok. Bu türden çabalarla yalnızca benim "kentli kişilik" yapımla çok ilgisi var sanıyorum. Ben gerçek bir metropol çocuğuyum, hepsi bu. Paraya pula önem vermeyen, tutku dışı, ayrıca değer yargılarına sığınma, korunmak kaygıları olmayan "dost" desteği ve elinden tutanı olmamaktan da yalnızlıktan da korkmayan, böylece daha huzurlu yaşadığına bile inanan... Bu bir marijinallikse, evet. Düşünsel anlamda, rahatlıkla bir marijinal olduğunu söyleyebilirim.

Sayın T. Çiçek, gördüğünüz gibi ilk sorunuza yapıtım uzunca oldu. Dilerseniz ilk yapıtım "Ah Benim Bir Başıma İstanbul Kadınlığım"dan söz

etmeyi sonraki, sorulara bırakalım. Gerçi İstanbul'da yaşamakla sıkı sıkıya ilgili, o yapıtımda yer alan öyküler...

**Bu anlattıklarınızdan şöyle bir sonuca ulaşabilir miyim: Egemen edebiyat ortamı, ister taşrada yaşasın kişi, isterse metropollerde, kendisine yakın olmayan bir çabayı yok saymaya mı çalışıyor? Öyleyse niçin yok sayıyor ya da yok saymadığı sanatçıları niçin öne çıkarıyor?*

T.B: Sorularınızı daha çok İstanbul'daki egemen edebiyat çevreleri konusunda odaklaştırmak istemenizin nedenini çok iyi anlıyorum. "Egemen güç" konusu her yönüyle, edebiyat alanı dışındaki yönleriyle de en yaşamsal, güncel konu. Kent olgusunun yeryüzünde sanırım tek bir anlamı var: Alım-satım. Kent yaşamında "satılık" olmayan hiçbir şey yoktur. Ya da bir tek şey vardır: "Kiralık"... Kent, yaşamın insanı sattığı ya da kiraladığı, kısaca pazarladığı yerdir. Bunu, kişinin ister kendisi yapsın isterse çevresi, durum ve sonuç değişmez. Malını en iyi pazarlayan yaşam biçimi, en çok alıcıyı bulur. Bu mal pazarlamaya, elbette sanat da dâhildir ya, dünyanın her terinde böyledir bu: Sanat, kapitalist düzenin kalesi kentte, en değerli mallardan biridir. Belki en değerli maldır. Başka deyişle, feodal, kırsal kesim insanı için din neyse, kent insanı için sanat odur. Kent insanı sanatsız olmaz! Bu yüzden onun "kullanımı" da, elbette bütün mallara, metalara fark atar. Yozmuş değilmiş, şuymuş buymuş o ayrı konu. Anlayacağınız, bu konuda salt edebiyat üstüne değil dile getirmek istediklerim; pop müzik konserlerinde -dünyanın her yerinde- toplanan yığınları aklımıza getirmek bile yeterli, dediklerimi açımlayabilmek için. Edebiyat da bu işin bir başka parçası, öyle ya, sinemanın bile neredeyse kaynağı edebiyat, bakın, son yıllarda bilmem hiç dikkatinizi çekiyor mu, kitap ve yazar medyatikleştikçe nasıl alıcı/okuyucu buluyor?

Değil mi?

İşte bu nedenle, ben egemen edebiyat ortamlarına hep pazarlamayı en iyi kavrayan ve kıvıran kişiler/güçler olarak baktım. O egemenlerce "satılan"lara da malını en iyi göze sokabilenler olarak! Kapitalist düzene -yani alım satım pazarına, ucuzuyla elitiyle- uymayanlar ise, işin başından "dışarıda" kalmaya sürgün. İstanbullu (ki İstanbul, Türkiye kapitalist düzeninin kalesidir) ya da taşralı olmak hiçbir biçimde durumu değiştirmez. Taşralı olursunuz da, o anda sürümü pazara denk düşen malı üretip (bu, bir "karşı" görüşü de temsil edebilir, hiç fark etmez, yeter ki o anda alıcısı olsun! Moda olsun! Örneğin sosyalizm, örneğin

Atatürkçülük, örneğin seks, örneğin şu son günlerde sıkça rastladığımız Che Guevara posterleri vb evet, o "aranan" malı üretebilip devreye sokabilmişsinizdir. Sokabiliyor musunuz? İşte bütün iş burada! Zaten taşra da bu pazarın dışında değil içinde. Mesele merkeze yakınlık, uzaklık meselesi... Kaldı ki, benim alım-satım/pazarlama düzenini toptan-ama her yönüyle -yadsıyan kişilik yapımın değil İstanbul'da, bu dünyada işi ne? Bir önceki yanıttımda kendimi işte bu yüzden çizgilemeye, belirtmeye çalıştım ya; ben öylesine "kopuk" bir metropol çocuğuyum ki, bütün bu pazarlar her zaman beş parasız kalsam bile beni gerçekten de ilgilendirmiyor. Biliyorum, yadsıyorum ve dışına çıkıyorum/dışında kalıyorum. Ama bu, düzeni "görme" ve hiç sevedemediğim, hoşuma gitmediği için canımın sıkılmasına da engel değil tabii. Düzen canımı sıkıyor. Her neyse. Bu konuda bir de küçük örnek vereyim: Bilir misiniz, mankenlik mesleği her zaman beni nasıl şaşırtıp yadırgamıştır? Aşağı gördüğümünden değil ama insanın, "kendi malı" bile olmayan bir giysisi, "pazara kiraladığı bedeninde" sergilemesi... Ne demekse! Kapitalist düzenin yaşam felsefesini vurgulayan ne çarpıcı bir örnek diye düşündüm, çoğu zaman...

**Anlaşılan İstanbul'da yaşayan birisi olarak çok dertlisiniz. Bu konuyu şimdilik ertelemek koşuluyla daha özel bir alana geçmek istiyorum. Kitap tanıtım yazıları, öyküler, eleştiriler, çocuk romanları derken bir de araştırma, incelemeye yöneldiniz. Bunun son örneği de "Erkek Yazınında Kadın" (Kaynak Yayınları) isimli özgün çalışmanız, değil mi? Sormak istediğim şu, her şey olmak isterken hiçbir şey olmamak diye bir şey var. Siz bundan korkmadınız mı? Niçin bir koltukta birkaç karpuz taşımaya gereksinim duydunuz?*

T.B: İstanbul'da değil yalnızca, böylesi bir dünyada yaşayan birisi olarak çok dertliyim. İstanbul da öbür kentlerden başka türlü değil ki. Biraz daha gelişmiş(!) işte hepsi o kadar.

Yapıtlarımla ilgili sorunuzun yanıtına gelince; ben yazmaya öyküyle başladım. Başka deyişle yazma uğraşımın ana eksenini öykü. Öykülerimin çıkış/odak/temel noktası ise kentli kişinin çevresel, bireysel, toplumsal, yaşamsal irdelenişidir. Olaylar ve kişiler farklı olsa da, her öykümün temel taşıdır insanın kentle uyumu ya da uyumsuzluğu.

"Ah Benim Bir Başıma İstanbul Kadınlığım" adlı yapıtım bu nedenle özellikle de İstanbul'da kadın olmayı irdelediği için ayrı bir özgünlük taşır. "Bir Yaz Boyu Akçay'da" ki öykülerim ise, İstanbul dışında kentli

olmayı sorgulayan öykülerdir. Çocuk romanlarımda da aynı kaygısal yapılanma var. Kentleşme betonlaşma/sağırlaşmaya karşı, yaşamla/doğallığın çırpınışılarıdır onlar...

Giderek, araştırma/inceleme yapıtlarımda da temel sorgulama değişmiyor: Örneğin, "Erkek Yazınında Kadın" isimli, çalışmamda, 20. Yüzyıl Türk kadının feodallikten kentliliğe geçerken uğradığı değişimleri ve toplumsal etkilerini, edebiyattaki yansımaları açısından ele aldım. Dahası, kitap tanıtım, eleştiri yazılarını da dikkat edilirse konu edindiklerim, kent yaşamını tartışan şiir ve öykü yapıtlarını içerirler. Bu bağlamda, çalışmalarım birbirinden farklı yazın türlerinde kalem oynatmaya soyunmak gibi çetin, karmaşık bir yola dökülmüş gibi gözükse de, içsel olarak bir birini içeren ve bütünleyen, birbirine sıkıca bağlı bir konumda. Bu yüzden bana hiç de güç gelmiyor. Tersine, rahatlıkla üstesinden gelebilecek güce sahibim; kanıtladığım ölçüde...

**Bir önceki sorumda adını verdiğim yapıtınıza gelmek istiyorum tekrar. Cumhuriyet dönemi erkek yazarlarından Peyami Safa, Mehmet Seyda ve Tarık Dursun K'nın yapıtlarından yola çıkarak erkek egemen bakışın olumsuzluklarını biraz da olsa yumuşatarak vermişsiniz. Bir, siyasi yelpazeyi niçin bu kadar geniş tuttunuz? İki, kadın bakış açınızın perspektifi kesin değil, nesnelliği yeğlemiştiniz. Sizin kadın bakışınız nedir? Feminizmin, emeğin bilimsel bakışı mı, yoksa erkeği yadsıyan radikal kadın bakışlarından biri mi? Üç, Tarık Dursun K'yı niçin daha erkek egemen anlayıştan uzak tutmuşsunuz, söyler misiniz?*

T.B: Bir yazınsal araştırma/inceleme yapıtının en önemli özelliği nesnelliğidir. Aynı bağlamda ben Cumhuriyet dönemi erkek yazarlarına siyasi yelpaze açısından değil, 20. Yüzyılı kapsayan tarihi süreç kapsamında yaklaşmayı denedim. Bu aynı zamanda Türk toplumunun her yönüyle ve bu arada kadın-erkek ilişkilerinde de büyük değişimler geçirdiği dönemdir. Özellikle kadının, yüzyıllardır olmadık biçimde hızlı toplumsal değişimini edebiyatımıza yansıyan yönleriyle saptamak istedim. Burada önemli olan da, benim kadın bakışım değil, erkek yazarların yapıtlarındaki bakış açılarıdır. Onların kadına bakışları, kadındaki değişimi konu ediniş biçimleridir. Örneğin Peyami Safa'nın kadın tiplerleri, onun Türk toplumuna bakışının da altını çizer. Benim de yakalamaya çalıştığım zaten yazarın kadındaki değişimden yola çıkarak gerçekte toplumdaki değişimi nasıl yansıttığı, olumlu mu olumsuz mu baktığıdır.

Tarık Dursun K'yı erkek egemen anlayıştan uzak tutmanın nedeni ise, bütünüyle yazardan kaynaklanan bir olgu: Tarık Dursun K, kadındaki değişimin ya da değişmemenin sorumluluğunu kadına değil. "törelerin boyunduruğundaki topluma" yüklet. Toplumsal çarpıklığın ürü nü olarak sergiler...

**Sizi anlıyorum, ama bu yapıtınız sanki eksik, nasıl söylesem... Büyük bir özet niteliğinde, yanılıyor muyum? Özellikle Peyami Safa ve Tarık Dursun K'ya dair incelemeniz törpülenmiş gibi, bu olumsuzluk yayınevinden mi yoksa sizden mi kaynaklandı?*

T.B: Üniversite bünyesinde ve bir yüksek lisans (mastır) tezi çerçevesinde gerçekleştirmiş olduğum çalışmanın kapsamının dar oluşu çok doğal. Bu çalışma bir doktora tezi olsaydı elbette konu sınırı çok daha geniş tutulabilirdi. Danışmanım olan ve bana büyük destek veren Prof. Dr. Dilek Deltaş'la neredeyse ortaklaşa gerçekleştirdiğimiz çalışmanın sınav kuruluna sunuluş çerçevesini aşmam da ayrıca olanak dışıydı. Buna karşılık yapıtı basan yayınevi çalışmanın içeriğine hiçbir biçimde karışmamış ve bir tek satırına dokunmamıştır. Çalışma olduğu gibi yayınlanmıştır. Bu arada sizin "törpülenmeden kaynaklanan olumsuzluk" olarak nitelediğiniz daraltmanın bu tezin konu kapsamına birebir uygun olduğunu da düşünmekteyim.

**Aslında bu konularda benim soracaklarım sizin de yanıtlarınız tükenecek gibi değil. Biraz da çocuk yazınına gelelim isterseniz, sizce gerçekten bir çocuk yazını var mı, bu konuda neler düşünüyorsunuz?*

T.B: Gerçekten de söyleşimiz tükeneyeceğe benzemiyor. Bu biraz da benim artık olup taşma aşamalarına gelmeme karşılık bugüne dek bu çok yönlü çalışmalarım konusunda kimselerin böyle sizin gibi bana derinlemesine söyleşi soruları yöneltmeyi düşünmemelerinden mi kaynaklanmakta, nedir? Oysa ben nasıl dolu dolu duyumsamaktayım kendimi! Neyse... Okuyucuları da daha fazla sıkmalıyım.

Çocuk yazınına gelince...

Artık bunu çok kısaca yanıtlayayım, ben gerçek bir çocuk yazınımız olduğuna inanmamaktayım, çünkü yayınlanmakta olan çocuk yapıtlarının da "pazarı yemleme"den öte hiçbir anlamları yok. Oysa çocuk yazını, yazın türleri içinde belki de en önemlisi. Ulusal kültür ve eğitim politikamızla sıkı sıkıya bağlantılı çünkü. Bizim ulusal kültür ve eğitim politikamıza baktığımızda ise, ne görüyoruz? Tek sözcükle; koskoca bir Hiç!

**Özgün bir fabl anlayışı/tarzı var. Gerçekten "Bircan'ın Günlüğü" de, "Mişko" da hem yetişkinlere hem de çocuklara seslenen yapıtlar. Böyle bir farklılığı özgünlüğü yani -isteyerek mi kurguladınız?*

T.B: Kesinlikle evet. Çocuk yazınının, evrensel konuları ulusallık ve yerellik boyutunda işlerken ayrıntılara girmeden ve yetişkinlerin de zevkle okuyabilecekleri yapıtlardan oluşması gerektiğine inanıyorum. Özellikle bizimki gibi, okuma yazma ve bilgi düzeyi yetişkinlerce düşük ülkelerde, çocuğun büyükleriyle birlikte okuyacağı ya da anne babanın çocuklarıyla baş başa okuyabilecekleri yapıtların işlevinin farklı ve çok yararlı olabileceğini düşünüyorum. Tıpkı geçmiş günlerde hep birlikte dinlenen masallar gibi. Ya da bugün yine hep birlikte izlenen televizyon programları gibi...

**Kurgusal da olsa çıkışınız sonuçta düşsel bir finalle bitiyor. Niçin böyle bir finali yeğliyorsunuz?*

T.B: En karamsar ve olumsuz durumların bile bir çıkış noktası olabileceğine dikkat çekmek bir sanatçının neredeyse görevidir diye düşünüyorum çoğu zaman. Bu, okuyucunun yaşamsal gücünü kamçılar, ona direnç kazandırır. Hele okuyucu çocuksa, hele o çocuk bugünün böylesi karamsar, olumsuz ve kötü gerçeklerinin içinden bakıyorsa yarının dünyasına...

**Sayın Bele, "Mişko"nun ne kadar gerçek hayattan insanlar, söyler misiniz? Bütününü kurgu olmayacak kadar özgün bir yapıt Mişko?*

T.B: Gerçekten ilginç bir soru bu benim için, teşekkür ederim Tacim Çiçek. Mişko'daki kişilerin hepsi gerçek. Yapıp ettikleri kurmaca yalnızca... Başka deyişle onlar gerçek yaşamlarında kurguladıkları düşlerini ancak benim yapıtımda gerçekleştirme olanağına kavuştular. Başkişi Yeliz benim çocukluğum. Kurbağa Mişko ise gerçekten tanıdığım bir hayvan. Ama gerçek Mişko yaşamını sürdüremedi. Öldü. Cem ise, denizlerin dibinde neler olup bittiğini çok merak eden bir çocuktu. O da, küçük denizaltısıyla denizlere daima olanağına ne yazık ki yalnızca benim kitabımda kavuşabildi. Ahmet öğretmene gelince, o Köy Enstitülü öğretmenin öyküsü yapıttaki tek gerçek öykü...

Sarıyer kasabası ise İstanbul'da Boğaziçi'de bugün de bütün gerçekliğiyle duran o şirin yer. Tabii benim çocukluğumda böylesi betonlaşmamıştı, yem yeşildi. Orta yerinden akıp giden akarsuyuyla... Mişko'nun kurgu olmayacak kadar özgün bir yapıt oluşunun nedeni,

sanırım benim çocukluğumu geçirdiğim bu şirin İstanbul kasabasının bugün hâlâ belleğimde olduğu gibi yaşıyor olması...

**Kendinizi benim yerim e koyun ve kendinize soru sorup yanıtlayın desem?*

T.B: Bu güzel söyleşimizin yeterince uzun olduğunu düşünerek ve okuru daha fazla sıkmamak açısından, kendime soru yöneltmeyi gereksiz bulurum derim. Zaten siz gereken bütün soruları sordunuz.

**Öyleyse çok teşekkürler. Ben teşekkür ederim.*

İnsancıl dergisi, Ekim 1998 / 96. s

Şair Ş. Avni Ölez'le Söyleşi

Şiirde önce dil, sonra da işçilik çok önemli

Ş. Avni Ölez, 1932 İstanbul doğumlu. 1950-56 yılları arasında bir mimarlık bürosunda desinatörlük, 56-58 yılları arası bir yılı Kore'de olmak üzere askerlik, 65'e dek İstanbul'da bir sanayi firmasında yöneticilik yaptıktan, 65-99 yılları arasında ise Avrupa ülkelerinde bulunduktan sonra Türkiye'ye döndü. Kendisiyle şiiri ve yaşam serüveni üzerine bir söyleşi yaptık.

**Sayın Ölez, 35 yıl Türkiye'nin yazın ortamından zorunlu uzak kalmış biri olarak, ülkeden ayrılmadan önceki şiir serüveninize, ayrıca ülkeden çıkış nedenlerinize de kısaca değinir misiniz?*

Ş. A. ÖLEZ: 1960'lı yılların ilk yarısı, saygıyla anılacak dostlukların kuşattığı şiir ve yazın ortamında, hem ilginç bulduğum hem de başarılı olduğum bir süreçti benim için. Üç yakın dostla birlikte, *Si-Sa, Beşgen, Denge* dergileriyle iki şiir antolojisi yayımladık. Sonra topluca ve sıkça bir araya geldiğimiz şair yazar dostlarla unutulmaz günlerimiz oldu. Çoğumuz mimlenmiş dosyalanmış kişilerdik. Benim dosyamsa daha 1955'te açılmıştı ve 58'de Kore'den 67'de Almanya'ya dek izimi sürmekten bıkip usanmadılar. Sevgili Asım Bezirci bir gün, şiirimin sınırını ve benim ne kadar özveride bulunabileceğimi sordu. İşimi, evimi bırakabilir, içerde şiiri gönülsüz tutuklu biri olmak yerine dışarıda gönüllü sürgün, ama şiiri özgür biri olmayı denerdim. "İnanırım, sen yaparsın..." dedi. 1965 başlarında bir değişimin artık zorunlu olduğunu anladım ve ikinci demokrasi daha sandıktan çıkmadan ben yurtdışına çıktım.

**Peki, elbette ki değişim bir yerde kaçınılmaz ama bıraktığınız o güzel ortamı dönüşünüzde yerinde bulabildiniz mi? Beklentileriniz var mıydı? Dışarıda geçirdiğiniz süre ile önceki yaşantınız arasında, beklentileriniz yönünden ne gibi farklılıklar saptadınız?*

Ş. A. ÖLEZ: Hayır, bulamadım. O saygıdeğer ortamın yerinde yeller esiyordu. Ülke tümünden bir değişim geçirmiş ve geçirmekteydi. Artık konuşan bir toplum olmuştuk, çağ atlamıştık filan... Dışarıya geçilen

mesaj özellikle buydu. Oysa gözümüzü kulağımızı hep açık tuttuğumuz için çok doğal ki, bunların gerçek olduklarına inanmıyorduk. Ama benim yine de beklentilerim vardı. Kurunun yanında yaşın da yanması gibi, her kötüye gidişinle yanında da bir iyiye gidiş kesinlikle olmalıydı. Örneğin; Doğu'nun duy-düşün doğal inceliği ile Batı'nın yap-gör gerçekçi disiplini kendinde yoğurmaya hazır bir kuşak yetişmiş olmalıydı. Oysa yoktu. Kısırdöngü yineliyordu kendini. Herkesin konuştuğu ama kimsenin dinlemediği, herkesin yazdığı ama kimsenin okumadığı bir toplumda kısırdöngü sınırını kim, nasıl aşabilirdi ki?

**Bazen çok sevdiğiniz dile ve ülkeye "keşke dönmeseyseniz" dediğiniz oluyor mu?*

Ş. A. ÖLEZ: Ne dün ne de bugün böylesi bir düşünceye kapıldığım oldu. Gurbeti evrensel yaşamın parçası bildim. Çalışma koşullarının ağırlığını severek omuzladım. Emekçi dünyasını gerçek yüzüyle tanıyabilmek için, boyunbağını çıkarıp iş tulumu giydim. Bununla övünürüm. Almanya'da bir yerlere gelebilmeniz için sizden gerçek kimliğinizi unutmanız istenir. Firmamın Alman yurttaşlığı önerisini geri çevirdim. Yeşiller Partisi, pankartlarını yazdığım 1 Mayıs toplantısında, kürsüden "faşist Türkiye" konuşması yapmamı bekledi. "Beni ülkeme sövdüremezsiniz" diyerek partiden çekildim. Evet, dilediğimce bir edebiyat ortamı bulamadım/dı. Ama ne gam, içimde çağlayan bir dil pınarı, elimde fırtına estiren kurşunkalemim oldukça, hiç bir savaş beni yenik düşüremezdi...

**Şiire 1954'te başladınız. Oysa ilk kitaplarınızı yurda döndükten sonra 2000 ve 2001 yıllarında yayımlattınız "Bütün Şiirler" adı altında. Gecikmenizin nedeni ve bir de kitaplarındaki sıralama üzerine neler söyleyeceksiniz? Çünkü şiirleriniz tarih ve yer adı taşıyor ve sanıyorum yazılma sırasına göre düzenlenmemişler.*

Ş. A. ÖLEZ: En verimli olduğum 1961, 62 ve 63 yıllarında 131 şiir yazmışım. Kitap için ileriye dönük düşüncem ve hazırlığım vardı, ama uygun zamanı beklemek daha doğru olacaktı. Derken yurtdışı sorunu çıktı. 1965-74 arasında Türkiye'ye hiç gelmedim ve dostlarla mektup ilişkim bile olmadı. Sıkı denetim yürürlükteydi, kimsenin başı ağrımazdı. Kitap işi de böylelikle gecikmiş oldu. Şiir sıralamasına gelince, tarih ve yer adları koymadım çünkü "Seyahatname" görünümü hoş olmayacaktı. Sıralamayı konularına göre yaptım. Tarihler de tutmayacaktı, daha temize çekilmeyi bekleyen bir dosya dolusu şiirim var. Yenilerini yazmaktan eskileri ayıklamaya zaman kalmıyordu.

**Ben sizi daha çok istiridyeye benzetiyorum. Çünkü o bir kum tanesinden öylesine albenili ve özgün inci yaratır ki, bu işe sevdalananları oldukça kışkandırır. Bu bağlamda dili ve işçiliği önemseydiğiniz açıkça ortada. Yolun başındaki şiir sevdalılarına neler söylemek istersiniz?*

Ş. A. ÖLEZ: Önce dil sonra da işçilik gerçekten çok önemli bence. Arıdil tutkunuyum ve bu da yazılma sürecini oldukça etkiliyor. Dilimizdeki Arapça, Farsça sözcüklerin tam karşılıklarını bulmak ve onları şiirimin anlam ve okunuşuna, akıcılığına uyarlamak zaman alıyor. Her şiirin söyleyeceği bir şeyi, konusu, iletisi olmalı. Ayrıca felsefeden matematiğe varoluşun tüm yaratıcılığını giyinmeli. Yalınlık çıplaklığa dönüştüğü an şiir de o ısıtıcı işlevini artık yitirir. Bunun önce korkusunu, sonra da pişmanlığını sıkça duydum ve yaşadım. "Keşke yazmasaydım" dediğim çok olmuştur. Yayınlanma aşamasına gelinceye dek bir şiirimin önce kurşun kalemle sıkı bir savaşımla oluyor. Birkaç kez yer değiştiriyor sözcükler. Şiir birkaç kez yazılmış oluyor ama daha bitmiş değil, çünkü kâğıt yazı makinesine takıldığında son inceleme süreci başlıyor. Bu söylediklerim gerçek, kesinlikle abartıyor değilim.

**Dikkatimi çeken, "Emekçi Yazını" düz şiir bölümünü ikinci kitabınız Yaprakdökümü'nün sonuna, sanki göze batmasın gibisinden almış olmanız. Kitaplarınız hakkında çok sayıda dergide yazı yayımlandı, ama "Emekçi Yazını"ndan söz eden bir yazıya hiç rastlamadım. Neden? Bu sonucu öngörerek mi o şiirleri sona aldınız?*

Ş. A. ÖLEZ: "Emekçi Yazını", 80'li yılların Türkiye'si'ni yurtdışı objektifinden yansıtan bir görüntüler dizisidir. Emekçinin, içerdeyken nedenlerini ve sonuçlarını genellikle algılayamadığı kimliksizleşme sürecini bir kez de dışarıdan ve kendi bakış açısıyla nasıl değerlendirebileceği varsayımına dayanılarak yazıldı. Oysa toplumculuk treni önce yönünden saptırılmış, sonra da onun tümüyle raydan çıkmasını sağlayabilmek için "yeni soyluluk" kültürünün desteğine sığınma sürecine girilmişti ki, günümüz şiirinin de bu olgudan kendisine düşen payı almaması el bette düşünülemezdi. Kısaca, moda uymayı ve "toplum için toplumcu" şiir yerini "kendi toplumculuğunu kur" şiirine bırakmalıydı. Bu düşünceden yola çıkarak ikinci kitabın sonuna, o da ancak bir bölümünü alabildim o dizinin. Nasılsa ilgi çekmeyecekti, öyle de oldu.

**Şiirleriniz gerçekten birbirinden özgün ve emek ile sevgi işi ama hiçbirinde bir kez bile "aşk" sözcüğü geçmiyor. Oysa her şiiriniz, bana göre, buram buram, aşk içeriyor. Bu gizem ya da bu yasak neden?*

Ş. A. ÖLEZ: Toplumsal değerleri yaratan insanların birey olarak en yüce ve paha biçilmez duygularına nesnellik kazandırmış olan o sözcük, günümüzde ancak yakın geçmişin bir film şeridiyle anımsanabiliyor: Love Story. Tavandan tabana çürümekte ve kokuşmakta yarışan toplumumuzda bu görkemli sözcük, en gerçek anlamıyla ve en iğrenç biçimde, kirlenmiş. Düzeysiz sokak yaratıklarının bayağı ilişkilerine o adın verilmesi, insan onurunun ve erdem anlayışının ayaklar altına alınması demek. Bana göre bu böyle. Şiirin soylu bir uğraş olduğuna inandığım için de onun böylesi çirkinliği kaldıracabileceğini hiç sanmıyorum ve şiirlerimde o sözcüğü kullanmıyorum.

Günlük Evrensel Gazetesi, 18 Ağustos 2002

“şuara camiası”nın dışında bir şair ve fotoğraf sanatçısı:

Muhammet Güzel

Çiçeği prizmasında kırılan renk

-Sevgili Muhammet, gerçekten de "iyi ki tanımışım" dediğim birkaç insandan birisin. Ben seni tanıyorum, ama Papirüs okurları için kendini tanıtır mısın?

-Dağdan inmeyim. Beni eğiten, büyüten yamaçları, kuyakları, vadileri küstürmedim inerken. Dönüş yolum açık olsun istedim. 42 yaşındayım, âşığım. Aşkım gölgelemez, tutkularımı düşlerimi, umutlarımı. Tutkularım, düşlerim, umutlarım da aşkıma gölgelemez. İlkın, inancım ısıttı yolu, bilinci gördüm. Bilinçaltı örsüne inancımı yoğurdu. Rengim çıktı ortaya.

Mülksüzleştirmişim kendimi, sosyalizm gelende, kapıyı açmakta gecikip kıvırmamak için. Varsılığım özümde, değerlerimde. Tarihim, yurdum benim, yurdum dilim. Uçsuz bucaksız ve benim. Yürüğüm, ne ıslah oldum, ne de iskân. Yüküm, yurdum sırtımda, bir göç tutmuşum yolum sosyalizme gider. Ekmeğimi, emeğimle kazanıyorum. Şiir yazıyorum. İki kitabım var. Birincisi bir destan özeti... Büyük Oğuz ayaklanmasından Tanzimat'a, şu düzenin dişlerinden süzülen kanın hangi damardan geldiğini arıyorum. Adı, "Özgürlüğe Yürüktük". İkincisi, "Sisyazi". Benim gündemimden birkaç şiirle bir destan daha, bir iz sürme. Celali isyanlarına adım veren Şeyh Celal'den, süresiz açlık grevleri ve ölüm oruçlarına uzanan bir iz sürme. "Sisyazi" ile Altın Koza Ödülü aldım.

Dedim ya yürüğüm, şimdilik burada konakladım. İnsanlar bir yerden bir başka yere göçende, acılar, burukluklar, özlemler götürürler. Ben göçerken, heybemde yurdumu götürürüm. Dilimi, tarihimi götürürüm. Umutlarımı, sevdalarımı, düşlerimi götürürüm. Böylesi yürüklüğün soydan, soptan geldiği yoktur. Bu bir kültür birikimine sahiplenmedir. Çetin Yetkin'in bir saptamasına göre "Türkler özgürlükleri için en çok savaşımış, en çok isyan etmiş, dolayısıyla özgürlükleri uğruna en çok

kıyıma uğramış millettir." Bu özgürlük tutkusu ve isyan damarının körelmemesi için çabalıyorum. Işık olsam, elbette "cürmüm kadar" yer ısıtırım. Ama ısıtırım. Herkesin ışık vermeye başlayacağı günü özlüyorum...

ÇİÇEK, RENK VE AKDENİZ

-Fotoğrafla da uğraştığını biliyorum. Neden fotoğraf? Nasıl fotoğraf?

-Dedim ya benim bir rengim var. Diyelim bir zakkum çiçeğinin beyazı da pembesi, bana beyaz ve pembe dışında bir renk gönderiyor. Ben Akdeniz'i görüyorum. Yaylalarımızdaki dere boylarını görüyorum. Pembeli beyazlı bahar cümbüşünü bir başka renk olarak algılıyorum. Kendi rengimi o çiçeğe gönderiyorum. Çiçeğin prizmasında renk kırılıp, kâh güçlü, kâh noksan, bir kâğıdın üstünde izleyene varıyor. İzleyen de bu yeni rengi kendi prizmasında döndürüp, kendi renginin kantarında tartı ya vuruyor. Eh artık ne çekerse...

Portrelere gelince; yukarıdaki kaygıların yanı sıra, bir de büyü var portrede. Birçoğunda, yazdığım bazı şiirleri tamamlıyorum. Tarih öncesinden bu güne, adını bugün hiç kimsenin anımsamasına olanak bulunmayan ilk özgürlük direnişçilerinden, dün sistemin sokakta, alanda, okulda, evde, gözaltında, göz üstünde, yargılı, yargısız katlettiği son özgürlük savaşçı sına kadar hepsinin, yaşamından, onlar için anlatılanlardan, yazılanlardan öğreniyorum. Çevremde dostlarım arkadaşlarım var, onlardan öğreniyorum. Şiir yazarken, öğrendiklerimi yazıyorum. Onların yarattığı etkilerin, duygularımla buluştuğu yerde yazıyorum. İşte o çok şey aldığım insanların yüzlerinden bir an yakalayıp alıyorum. Büyü tamamlanmış oluyor. Şiir de tamamlanıyor. Bu benim fotoğrafım. Genelde bir şeyler isterseniz, "Papirüs"ün geçen sayılarından biri fotoğrafa ayrılmıştı. Ben çok ciddiye aldım. Kendime yakın bulduğum bir sürü önerme yakaladım. Öğrendim. Uygulayabilir miyim? Bunu henüz bilemiyorum. Bana ula şanları şöyle bir düşününce 20 kadar kitap kapağı yapmışım. Türk edebiyatından da bir hayli yüz çekmişim. Fotoğrafını çekmek istediğim çok az kişi kaldı diyebilirim.

ŞİİR VE İDEOLOJİ

-Şiirlerin senin gibi yumuşak başlı değil, hırçın ve kavgacı. "Şiir ideolojisiz olmalıdır" diyenler varken sen sosyalizm diye tutturuyorsun. Bu sosyalizm SSCB'de senin de üstüne yıkılmadı mı?

-Sosyalizm düşmanlarının bile artık ezberlediği ve inandığı, emek-sermaye çelişkisi, ezenle ezilenin çelişkisi devam ettikçe sosyalizm bir ihtiyaç olarak kendini özlettirecektir. Bu gerçekliği bildiği içindir ki; sermaye, emperyalizmin, kapitalizmin bütün donanımı ve bin bir suratlılığı ile emekçileri kuşatıyor. Köleleştirmenin kanallarını ha bire kanla dolduruyor.

Daha önce de söylemiştim. "Şiir ideolojisiz olmalıdır" diyerek şiiri insandan soyundurmaya çalışanların bir ideolojisi var. Bunlar, insanın yetkin birey olma gerekliliğini, benmerkezcilik batağına sürüklediler. İnsan, insani donanıma sahip, bireysel yetkinliğini kazanmış olsaydı ve toplumu bu yetkin bireyler oluşturabilseydi, toplumculuk öcü olmazdı. İdeolojisizlik tartışma konusu bile olmazdı. Çünkü yetkin birey insani donanımla yüklü, toplumunun vazgeçilmez üyesi olurdu. Kapitalizm tüm şirin silahları ile öyle bir daldı ki insanın dünyasına ve doğasına her şeyi alt üst etti. İnsan, egoizm (benmerkezci dediğim buydu) damarından tutulup birer ikişer, toplum dışına, giderek insani değerlerin dışına, giderek emeğini savunmanın dışına, giderek yarının dışına çekilerek yeniden işlenmeye başlandı. Ve kapitalist sistemin ve emperyalizmin, makyajlı hâli olan yenedünya düzeninin istediği insan yaratılıyor. Düşünmeyen insan. Özgür gereksinimleri olmayan ancak dayatılanla yetinen, emeği köleleştirilmiş, çalışabilen ama bir et yığınının farkı olmayan, sormayan, sorgulamayan, karşı koymayan bir pelte yaratılıyor. Gen mühendisliği, pahalya kotarabilir bu işi diye, sistemin kemik yalayıcıları bu işi kalem mühendisliği ile hallediyorlar.

Diyorlar ki: *Şiir ideolojisiz olmalı*. İnsan ideolojisiz olacaktır bu yol genişletilince. Oysa insan, doğasını terk edemiyor Modaya uyup bu türedilerin peşine takıldığı dönemler olacaktır. İnsanın doğasında özgürlük tutkusu var. Tarihte insan özgürlüğüne yapılan, dinsel ve ideolojik saldırıların sürekliliğine ve çeşitliliğine bir bakın. Göreceksiniz ki, özgürlük tutkusu insan cinsinin genlerinin temelinde var. SSCB'ye gelince; sizce orada yıkılan sosyalizm miydi?

YOLDAŞ PERİ'NİN FISILDADIKLARI...

-Hayır, reel sosyalizmdi... Ama o düzeni geri getirebilmek için, o düzende yaşamış in sanların ve yıkıldığı sanılan sosyalizmin ayak seslerinin emperyalizmi korkuttuğu da bir gerçek.

Başka bir soruya geçerseniz... Adnan Yücel'in senin şiirin için yaptığı bir saptamayı okumuştum. Mealen şöyle diyordu: Yürüklüğü şiirinde bir

insan. Bu şiirleri yazabilmek için yürük mü yoksa birikimli mi olmak gerekiyor? Ve nasıl yazıyorsun?

-Elbette birikimli olmak gerekiyor. Yürüklük yaşamım ve geride kalmış göçerlik günlerimden kalan duygular, tutkular, doğayı insanları algılama, o yaşam içindeki kolektivizm, dayanışma, yardımlaşma, ölümlere yazılı dostluklar, sevdalar, duyguya, yani inanca işlemiştir. Bilinci aydınlık ve açık tutma çabası sürdükçe, duyguda şekillenen güzellikler de daha bir parıldıyor. Nasıl yazıyorum sorusuna gelince; benim ilham perim yok. İlk başta dediğim gibi yoldaş perim var. Onun da kulağıma fısıldadıkları bazen bir şiirin içinde bir imgeye renk veriyor, bazen varlığının uyandırdığı duygu şiirleşiyor. Perili bölüm bu kadar... Okuyorum. Gücüm, yeteneğim, zamanımla sınırlı da olsa çabalıyorum okumaya. Okuduklarımın, dinlediklerimin içine gözlemlediklerimle yaşadıklarımın dalıyorum. Şiir yazmak için yapmıyorum bunu. Böyle yaşıyorum. Yaşadıklarımı bu süzgeçten geçirip yazıyorum. Yaşadığım kadar yazıyorum. Az yaşayabildiğimden dolayı az yazabiliyorum.

-Az yazıyorum diyorsun ya. Ben seni şairlerin, yazarların "şair ve yazarız" diye kasım kasım kasıldıkları ortamlarda, elinde fotoğraf makinesiyle dolaşan ve gülerek fotoğraf çekmek için çabalayan biri olarak görüyorum. O uzun uzun şiirleri, okuduklarından soğurmak için ne zaman çalışıyorsun, ne yapıyorsun, onları nasıl yazıyorsun?

-İnanın kim kasılır, kim kısılır çok zaman farkına varamam. O insanları seviyorum. Belki de bu sevgi yüzünden onların kasılmayacağını düşünüyordumdur. Birde, fotoğraf makinesini kendine çevirdiğimi fark edenler, kasıntılarını düzeltiyor olabilir.

O insanların arasında dolaşırken de biriktiriyorum. O anlarda şiir de biriktiriyorum. Ama seslerden değil, yüzlerden. Konu akışlarından. Tavırlardan. Uzun yazmaya gelince; baksanıza iki sözcüklük sorulara iki saatlik yanıtlar verecek kadar, lafı toparlamayı becereme yen bir çenem var. Bir başlayabilirsem, bir kaptırıyorum, şiirin iskeleti bitmiş. Sıra geliyor sesine soluğuna, ben onlarla uğraşırken taşıdığım sese takılan, çiçekler, kuşlar, börtü-böcek de eti budu oluşturuyor. Sanırım böyle yazıyorum. Kısası, bir ses, bir tuğla taşıyorum, yarının duvarlarına. Duvar yükseliyor, umudu m artıyor. Seviniyorum. Duvarın üstünde bizimkiler Sosyalizmi örüyor. En güzel tuğlayı alıp oraya götürmeyi görevlenişimin sorumluluğuyla yazıyorum.

ATEŞ VE DESTAN

-Yayımlanmış kitaplarından başka üzerinde çalıştıkların nelerdir? Aç heybenin gözünü de anlat bakalım.

-Dergilerde birkaç şiir yayımlandı. Bir de Celali isyanlarından ne çıkarabilirim diye, ha bire okuyorum. Kendimi arkeolojik bir nesne gibi duyumsamaya başladım. Hatta ilk başta seni arkeolog filan sandım. Hani "Şuara" camiasının dışında bir mağaraya gizlenmiş, arayansız, soransız antik değerimi demlendirmekteyken başka biri beni arayıp sormaz diye düşünürdüm. Ol sebepten sağ ol. Sesimizi bir kâğıda döküp, okuruna sunacak olan "Papirüs"de sağ olsun. Sağ olsun, yoksa benim gibi kıyıda köşede kayıplara yazılmak üzere olanların yüzüne kim bakar bu camiada...

Soruya dönelim.

Baskısı tükendiği söylenen iki kitabı yeniden basacak bir baba yiğit arıyorum. Çünkü kime bulaştımsa battı. Batmaktan korkmayan biri olmalı. Kısa şiirler bir kitap olacak kadar var. Celali dedelerimin yanına, tarihin derinliklerine zaman zaman dalıp orada kendime bir çıkış noktası arıyorum, şiirin ya da destanın orta direğini dikip otağında ateş yakabilmek için. O şiiri de bitirip yayımlayabilirsem...

O yakacağım ateş, bir sokak lambası kadar ışık yayabilirse, ver elini bir başka destan. Belki de o zamana kadar özüm kovulur, gazım tükenir, yazamayabilirim. Ozan Telli'nin dediği "isyan damarına" kan vermeye gücüm yettikçe yazacağım.

Papirüs Dergisi, Mayıs 1999, s. 27

Benimle Söyleşiler

Yeni Adana Gazetesi

Tartışma / Sormaca Yanıtları

Sevgili okurlar,

Çukurova’da sanat ortamının gelişmesi için bir tartışma başlattık. Bu tartışmaya tüm sanatseverlerin katılmasını istiyoruz. Bize gelen yazılardan dokuzuncusu Tacim Çiçek’in yazısı. Bu sayıda yayımlıyoruz.

Sormaca (anket): Sanata gönül vermiş herkese sorulmuştur. Devlet yetkilileri de bu her kesten ayrı değildir. Diyoruz ki, Çukurova’da bir sanat gücü vardır, ama dağınıktır. Bir araya getirilmesi gerekir. Amacımız Adana’nın bir sanat kenti olmasıdır.

Öyleyse, Adana bir sanat ortamı oluşturalım. Bunu oluşturmak için de ne yapalım?

İşte sorularımız.

Sanatçılar nasıl bir araya gelmelidir? Sanatçılar bunun için kendi öz güçlerini mi kullanmalıdır? Sanat birlikleri, kooperatifleri, dernekleri mi oluşturmalı? Devlet özel kurum ve kuruluşlardan öncülük, yardım mı istenmeli? Tüm bunlar için önerileriniz, görüş ve düşünceleriniz nelerdir?

Yeni Adana/Gençleri/Sanat Edebiyat

Asıl olan gerçekleştirmektir...

*Sanatçılar nasıl bir araya gelmeli? Öyle mi? İster Türkiye genelinde olsun isterse Adana genelinde...

Birincisi yazınsal anlamadaki yelpazenin içindekileri bir araya getirecek koşulları (asgari düzeyde) tespit etmek gerekir.

İkincisi, sanat ortamını oluşturmak için birinci koşulun somut göstergesi olacak bir yayın organı gündeme konulmalı. Bunun gerçekleştirilmesi anonim bir dergi etrafında da olabilir. Çünkü dördüncü büyük kent olan Adana da bu potansiyel olduğu halde yapılagelenler kısa ömürlü olmuştur, süregelen olamamıştır.

Üçüncüsü ise önyargılardan uzak kalınmalı, girişimci, birleştirici ve küçük hesapların sevdasına ikiyüzlülük yapılmamalı...

*Sanatçılar bunun için kendi öz güçlerini mi kullanmalı?

Evet. Anımsarsanız geçmiş buluşmalarımızda Adana'da sanatsal etkinlikleri kotaracak bir birliğin ve bunun da anonim bir dergi çıkarması gerektiğini sık sık dile getirdim. Çünkü bugün Anadolu'da bu alandaki dergilerin çoğu ilk etapta yola çıkarken yaşamı güzelleştirmeyi ve amatörleri kucaklamayı, böylelikle onlara ufuk açmayı, olanak sağlamayı amaç edindikleri halde, kısa süre sonra dar bir çevrenin sesi, zemini oldular. Bu küçücük göller de günümüzde kokan ve ilgi görmeyen bataklıklara dönüştüler, kaçınılmaz...

Sömürülerek bir kenara atılan bu küskünlerin arasında çok değerli şair, öykücü, romancı çıkabilir. Bunlara el vermemiz ve birlikte kendimizi de olgunlaştırmamız için bu güzellikler bir an önce yaşama geçirilmelidir. Sonra, kimi kitap çıkarmak bahanesiyle sevdalı yazar adaylarını aldatmıştır. Sanatçılar pazar ve dağıtımı düşünen dergi ve gazetelerden kendilerini kurtarmak için öz güçlerini birleştirmelidir. Zaten başka türlü de pek görünmüyor gibi. AYKO, YAZKO gibi deneyimlerden de ders çıkarabiliriz, daha iyisini ve kalıcısını yapabilmek için...

*Sanatçılar, sanat birlikleri, kooperatifleri, dernekleri kurmalı mı? Şimdi emeklemeden, ayakta duramadan adım atabilmek ve yürümek olası mı, desem... Bana kalırsa ilkin yapılması gereken bu güzel insanların bir araya toplanması, bir birliktelik için koşulların saptanması, sonra neleri, nasıl ve neden yapmamız gerektiğini konuşur, tartışırız ve bir sonuca da ulaşırız. Bir toplantı ve burada herkesin dilinin altındaki

baklayı çıkarması, eteğindeki taşları dökmesinden yanayım. Bunların arasından doğru ve kalıcı şeyler çıkacak inancındayım. Düşünün bir AYKO, YAZKO var. Bunlar, bir araya gelmişler. Sırayla kitaplarını yayımlıyorlar, sonra hariçten ama hak edenleri de çıkarıyorlar. Geri dönüşü sağlama bağlıyorlar. Okur/yazar olanları da kitap tüketicisi görüyorlar. Biz bu iki oluşumun olumlu ve olgun yanlarını örnek almalıyız, anlatabiliyor muyum?

*Devletin özel kurum ve kuruluşlarından öncülük mü, yardım mı istemeliyiz? e gelince... Bence hayır, kendi göbeğimizi kendimiz kesmeliyiz, derim. Tamam baskı, gider, yayın vs... oldukça sorunlu ve dikenli bir alan, katılıyorum ama bugünkü iktidar ne yazık ki devletin somut görünümü, onlardan bunları almamalıyız, hatta düşünmemeliyiz bile. Böyle bir yardım ve de öncülük istemek, bana göre; güdümlü bir sanat/edebiyat ortamı yaratmaya katılmak olur. Oluşacak güdümlü bir sanat/edebiyat ortamında biz hiç mi hiç özgür olamayız. Ve bir de erkin okumaya ve bilinçlenmeye bir biçimde engel olduklarını da akıldan çıkarmamalıyız. Diğerlerine gelince, bu alandaki düşüncelerinden çok pratiklerine bakılmalı. Yardım ederler mi, nasıl ederler, neden ederler?...

Sanat ortamı için kendi konumları nedir?

Bu gibi soruların karşılığı net ve açık olmalı kendi içimizde bile...

*Tüm bunlar için önerileriniz, görüş ve düşünceleriniz nelerdir? Aslında söyleyegeldiğim şeyler içinde bunların karşılığı var. Yine de özetlemem gerekirse...

Siz, Turan (Altuntaş) Hoca, Çetin Boğa gibi arkadaşlar, dostlar bu görevi omuzlanın. Sanatsal dilberlere sevdalı arkadaşları toplayın. Toplantı/lar yapın. Gücümüz nedir, neler yapabiliriz? Önce bunu saptayın, nabız yoklayın... Sonra ortaya çıkacak olan ortak amaç doğrultusunda bize düşeni hep birlikte yaparız. Zaten böyle etkin, yetkin ve süregelen bir birliğin sözünü sürekli ediyorum, hakkında yazılar da yazıyorum... Bana düşen her neyse yapacağıma inancınız tam olsun...

Sizi kutluyorum şimdiden böyle bir çağrıyı başlattığınız için. Son olarak diyeyim ki, aslolan düşünmek evet, ama gerçekleştirmek de gerekir. Bunun için de düşünülenin karşılık bulup benimsenmesi gerekir. Bu da çoğunluğun sorunu, yani hepimizin, değil mi?

Yeni Adana Gazetesi, 1989

Toplumcu Gerçekçiliğin Sorulu Denenceleri Üzerine*

**“Toplumcu gerçekçi bir sanatçının bağlılığı, yaşamın yönlendirilmesinden yana olması, sanatın bildirimsel-işlevsel yansıması, onun yaratma olanaklarını kısıtlayabilir mi?”*

-Hayır. Nasıl ki feodalizmin bağrından doğan bir sınıf olan burjuvazi, kendisinin önüne set çeken ve kendisini durdurmaya çalışan feodal yapıyı yıkmak için onun sanatını, kültürünü reddetmek ve ona karşı kendi sanatsal kurumlarını, ürünlerini çıkarmak zorunda kaldıysa; yani kendi aydınını, yazarını, çizerini yaratarak feodalizmin kaderci anlayışını yıkmak için çabaladıysa, günümüzde de sınıflı toplumlarda bu ilerici sınıf ve unsurların en doğal hakkıdır...

Burjuvazinin ilerici rol üstlendiği dönemde bu gerçekçilik onun çıkarınaydı. İlerlemesini, yaygınlaşmasını ve kurumlaşmasını sağlıyordu. İşte bu gerçekçilik, toplumsal gelişmelere paralel olarak değişik biçim ve içerikler kazanmaya başladı. Egemen olan burjuvazi zamanla aleyhine dönen ve iktidarı için giderek bir tehlike arz eden bu anlayışa karşı çıkmaya, durmaya çalıştı. “Kendi düzenine zarar verdiği için” reddetmek zorunda kaldı. Bu süreçte burjuva düzenine karşı cephe alan gerçekçilik *eleştirel gerçekçilik*’e dönüştü.

Genelde bu akım burjuva düzenini eleştirir ama onun yerini alacak olan sınıfı görmez, daha doğrusu *küçük burjuva* karakterinden dolayı görmek istemez. Bu yüzden de *proleter devrimler çağı*nda bu akım, yerini *toplumcu gerçekçiliğe* bırakmak zorunda kalmıştır. Çünkü kapitalizmi ve onun çürümüş kültürünü yansıtmak değildir sadece, aynı zamanda yeni bir toplumu ve yeni bir kültürü yaratabilecek sınıfın doğuşunu yansıtmak olduğundan bilimsel işlevi bu onun bağımlılığını, yaşa mı yönlendirmesini ve yaratma olanaklarını kısıtlamama gibi bir sonucu ortaya koyar. Sınıf kavgası çağında sınıf edebiyatı olmayan, yan tutmayan tarafsızlık iddiasını sürdüren bir edebi yat olmaz ve de olamaz.

**Halkçı, uluşçu, coşkucu eğilimler onun sanatının olanakları açısından nasıl anlaşılmalıdır?*

-Sınıflı toplumların yapısı gereği, bu sözcüklerin mutlak bir tanımlanması söz konusu değildir. Bu yüzden toplumcu sanatçı için önemli olan ülkesindeki sosyal gerçekliği toplumbilim bağlamında yorumlaması ve aktarmasıdır. Çünkü var olan her şeyin nereye gideceğini de hesaplamak zorundadır. Başka bir deyişle bilinçli seçilen bir bağımlılık paralelinde olaylara nesnel bakmaktan, yaklaşmaktan başka da bir yolu yoktur. Bu onun sanatına zenginlikler katacaktır.

**Toplumcu sanatçının karmaşık yapıda eserler vermeye hakkı olmalı mıdır? Karmaşık yapıdaki yapıtların bildirimsel yönü ne olabilir?*

-Bir toplumcunun karmaşık yapıda yapıtlar vermeye hakkı yok bence. Sanatın bir amacı da eğitmek olduğuna göre, öznel koşullarda bunu hep hesaba katmalıdır diyorum. Emperyalist dönemde tüm ilerici durumunu tüketmiş olan burjuvazi yaşamın her alanında olduğu gibi, genelde de sanatsal bakımdan da iyice gerilemiş ve de yozlaşmıştır. Bu bağlamda tekel öncesi bireyin yaratıcılığı, demokratlığı ve özgürlükçülüğü yerini tekel sonrasında günümüzde yani, korkaklığa, çekingenliğe, pasifistliğe bırakmıştır, bıraktırılmıştır da. Bu ise günümüzdeki kimi bunalım ve gereksiz akımları oluşturmuştur. Gerçeküstücülük ve varoluşçuluk gibi... Karmaşık yapıtların bildirimsel özü şudur bence: Emekçilerin sesi soluğu olmak yerine, subjektif düşüncelerini gerçek sanatmış gibi göstermek ve toplumu umutsuzluğa, yılgınlığa düşürmektir. Unutulmamalıdır ki sınıflı toplumlarda devrimci öz taşıyan bir sanatçı veya sanat nesnel bir olgudur.

**Yalınlık her zaman basitlik olarak anılabilir mi? Sanatçı her zaman militan bir insan olabilir mi?*

-Yalınlık elbette ki her zaman basitlik olamaz. Basitlikten anlaşılması gereken şey kanımca sanat yapıtının estetik olmaması ve sanatın kimi olmazsa olmazlarının önemsenmemesinden doğan bir sonuçtur. Ele alınan sosyal gerçekliğin yazar tarafından işçilik olayına ve sanatın iç yasalarına yeterince eğilmeden olduğu gibi ve de üstelik bayağı biçimde aktarılmasıdır. Bu elbette hiç hoş değil... Duyguların, düşüncelerin, yaşanmışlıkların ya da kurgulanmışlıkların aniden kâğıda dökülmesi olayı değildir yazmak, yaratmak ve sanat yapmak...

Sanatçı her zaman bir militan olabilir mi? Bunun yanıtı zamana ve mekâna göre değişir kanımca. Yani değişik yanıtlar vermek olanaklı. Söz konusu olan soruya ülkemizin iç sızlatan gerçekleriyle düşündüğümde ki bunsuz yanıtlamam da olanaksız, "evet" diyorum.

Bize has koşullar düşünüldüğünde gelişmekte olan yaşamı güzelleştirme çabasının bir sonucu olarak var olana karşı olması, gerekeni anlatmaya, yaymaya çalışması yönüyle militan olabilir. Egemen kültürün, sanatın kendisine ve düzenine karşı tavır almak zorunda kaldığından reddedilmeye karşı tutunmak zorundadır. Ama Sovyetlerdeki ikinci dönem sanatının anlayışı olarak “yeni insan” yaratmak bağlamında gelişen ve bu toplumsal gerçekçiliğe indirgenmeyecek bir gerçekçilik taşıdığı için de her zaman militan ruh taşıması gerekmiyor.

Çünkü nesnel konumu gereği, zaten militan bir öze sahiptir.

* *Ayrı/m Şiir Kültür Dergisi*’nin
Ocak-Şubat 1990/4-5. S

Tacim Çiçek’le Söyleşi

Aysel Yenidoğanay

**Sayın Tacim Çiçek, şu an elimde Beyaz Kısa Pantolon (Öykü) kitabınız bulunuyor. Basım yılı, Aralık 1991. Aynı yılın Mart'ında da Yaşamın Özge Yorumu adlı öykü kitabınız yayımlandı. Neden bir yıla iki kitap sığdırma gereği duydunuz? Çok kitaplı bir yazar olma kaygısından mı doğdu bu yoksa her şey kendiliğinden mi oluştu?*

-Şimdi, Aysel Hanım, tespitiniz güzel. Yani Mart 1991'de *Yaşamın Özge Yorumu*'nun akabinde '91'in Aralık ayında da *Beyaz Kısa Pantolon* çıkmış. Ama yazarın elinde olmayan nedenler de var: Örneğin, *Yaşamın Özge Yorumu*'nu '90'lı yıllarda yayınevine vermiş olmama rağmen, bunun ekonomik ederini ülkemizde yazarın kendisi karşıladığı için (çok az kişinin ederi yayınevi tarafından karşılanıyor.) kitabın parasının ödenmesinden sonra basılması, bir nedeni bu...

İkinci nedense, *Yaşamın Özge Yorumu*'nun sonucunda çeşitli çevrelerden gelen seslerden dolayı klasik öykü denilen, yani olay öyküsüne dayanan, ilk dönem 1984'te başladığım öykülerin nasıl ve neler olduğunu okuyucuya sunma isteğim yüzünden, *Beyaz Kısa Pantolon* ikinci kitap olarak gündeme geldi.

**İlk kitap, yani önceliği olan kitap Beyaz Kısa Pantolon öyle mi?*

-Evet. Yazılış tarihi itibarıyla öyle...

Ama çıkış tarihiyle, yani yayınlanma tarihiyle sadece ikinci kitap görünümünde. Örneğin, *Beyaz Kısa Pantolon* çok daha önce çıkması gerekiyordu. Ama yayıneviyle yaptığım anlaşma gereği, ancak çıktı. Bana geç ulaştığı için böyle oldu. Bu 92'ye de sarkabilirdi. Ülkemizin, olmaması gereken, ama ne yazık ki acı bir gerçeği bu maalesef.

İkinci nedeni de şu: *Beyaz Kısa Pantolon*'daki ilk beş öykü senaryo/film hikâyesi olarak düşünülmüştü. Senaryo çerçevesi içinde yazılmış, öyle bir olanağa ışık yakıldığı için; bunu değerlendirme sürecini ortaya çıkaran insanlar benden bu imkânı çekince, bir öykü kitabı olarak -klasik bir öykü- okuyucuya ulaştırma kaygısı kaçınılmaz oldu...

Çünkü benim için artık öykü çıkışı, Yaşamın Özge Yorumu'ndaki 'modern öykü' dediğimiz tipte öykülerdir. Hep bu tip öyküler üreteceğim, o çizgiyi takip edeceğim. Özgün kişiliğimi bunda bulduğuma inanıyorum. Aldığım karşılıklar da bu yönde zaten. Bir aşama yapmış olduğumu söylemeler bile benim için klasik öykülerin, bu öykülerin başlangıcına çıkış olduğunu düşündüğüm için onları yadsıyamazdım.

Bir babayı düşünün, çok zeki olan çocuklarının yanında, zeki olmayanları dışlaması, onları hiçe sayması mümkün mü?

**İlgimi çeken kitabınızın adı oldu. Beyaz Kısa Pantolon. Neden "Pantolon"?*

-Türkçe'de kalın ses uyumundan dolayı pantolon, pantolon olarak geçtiği için, kanıksanan bir sözcük olduğunu söylüyordu yayınevi sahibi arkadaş. Kitabın kapağını düzenleyen arkadaş da, pantolonun çok kanıksanmış bir sözcük olduğunu, bellekte hiçbir iz bırakmayacağını ama Fransızca şekliyle (pantolon) olduğu zaman, bazı insanlarda değişik duygular çağrıştıracaklarını, böylece onları araştırmaya yönelteceğini düşündüğü için bu adı koymayı uygun görmüşlerdi.

**Beyaz Kısa Pantolon'daki öykülerin tamamını okudum. Kitaba adını veren öykü diğer öykülere göre -konu açısından- oldukça ilginç. Tamamen psikolojik ağırlıklı ve oldukça cesaretli yaklaşımlar var.*

Bu güne kadar belli çevrelerce "Taşralı Yazar" olarak sıfatlandırıldıktan sonra, böyle bir şeye eğilimin cesaretini nereden aldığınız?

-Aslında sorunuz doğru ve yerinde. Yalnız şöyle bir şey var: Bu gerçek bir olay, ama bir tek kişinin başından geçmiyordu. Yaşadığım ilçeden, yaşadığım sokaktan, yaşadığım bölgeden iyi tanıdığım insanların başından geçen olaylardı. Bunları öykünün girişinde de belirttim. Yani olaya sanatsal bir kaygıyla eğilmedim. Ya da bir intiharın tahlilini yapmaya çalışmadım. Sadece o insanların anısına sadık kalmak için, böyle bir olayın da öyküleştirebileceğini düşünerek yazmak istedim.

Birkaç kişiyi bir olayda kahraman olarak gündeme getirdim ve sonuçta olayı asıl yaşayan intihar etmedi, öldürüldü. Ama öyküde bunu değiştirmek isteyişimin nedeni, sonuçta bu tip insanların genelde intiharı kurtuluş yolu olarak seçmesinden dolayı, aşırı derecede kişilik bölünmelerinin bir sonucu olarak yaşamalarına son verdikleri de başka bir gerçek ne yazık ki.

Ben bir psikolog değilim, ya da bu konuda psikolojik bir takım şeyler de araştırmadım. Tanığı olduğum insanları ele aldığım için, böylesi değişik bir öykü çıktı. Elbette ki taşralılara belli çevrelerin bakışı, dediğiniz gibi kesin çerçevelerle çizilmiş bir kalıp içinde. Ama bu demek değildir ki insanın taşralı veya metropollü olması, yazacağı konuların çerçevesini belirleyecek. Böyle bir kural da kurul da yok.

İnsan burnunun direğini sızlatan her şeyi yazmalıdır.

**Evet, Zehra örneğinde de bu var değil mi? Zehra öyküsü de yaşanmış bir olaydan yola çıkarak kurulmuş. Orada da Zehra yönlendirme sonucu kişiliğini buluyor. Bunun sonucunda da başkaldırıyor. Önce kendine, sonra çevresine ve daha sonra da topluma başkalaşıyor. Ve yaşamını sürdürüyor. Sizinle sohbet ederken Zehra'nın aslında intihar ettiğini, öyküdeki gibi yaşamını sürdürmediğini söylemişsiniz.*

Zehra'ya yeni bir kişilik vermekle ulaşmak istediğiniz sonuç neydi? Günümüz insanının başkaldırısını, özellikle de kadınların bazı olaylar karşısında pasif olmayıp, başkaldırmaları gerektiğine inanıyor musunuz? Gerekiyorsa buna nereden başlamalı? Unutmadan ekleyeyim: Beyaz Kısa Pantolon öyküsüne yeniden döneceğim.

-Şimdi bakın, şuna inanıyorum: İnsanlar yaşadıkları ülkenin, ya da yaşadıkları evin koşullarının sonucu olarak kendilerini biçimlendirir. Yani, insanlar nasıl yaşarsa öyle düşünürler.

Bizim içerisinde bulunduğumuz yaşama biçimi, insanları öylesine kişilsiz bir hâle getiriyor ki, kişileri vurdumduymaz ve birbirine düşman yapıyor. Amaç yaşanan şeylerin olduğu gibi yansıtılması değil, siz gerçek hayatta var olan bir şeyi kitabınıza olduğu gibi yansıttığınız zaman doğaya bir ayna tutmuş olursunuz. Bu aynanın içerisinde her şeyi bütün çıplaklığıyla görürsünüz, ama aynadaki görüntü bile aksettirilen ya da yansıtılan şeyin tıpkısı değildir.

Şimdi Zehra örneğinde; evet, sohbetimizde dedim, yaşamış biridir, ama intihar etmiştir. Bence intihar etmek bir insan için, ya da daha doğrusu toplumumuz da çok yanlış algılanan bir durum. Çözümümüz gibi algılanıyor ve neredeyse buna itiliyor o kişi/ler. Yok sayıp onun yerine yenilerini koyma süreci, insanların kendi çabaları ile olmayacak bir şeyse, bunun dışarıdan gelip, ya da tepeden inme değişikliklere kendimizi biçimlendirmekse, bu yanlıştır.

Öyküde şunu ön plana çıkarmak istedim:

Zehraların yanında bulunan Selimlerin toplumun bir bütünü olduğu; ikisinin birlikte dayanışma içinde, bir insan olarak, var oldukları sürece, yaşamı daha da güzelleştireceklerine inandım.

Bernard Show'un çok sevdiğim bir sözü var, der ki: *Bir erkek çocuğunu alır eğitirseniz bir adam yetiştirmiş olursunuz, ama bir kız çocuğunu alır eğitirseniz, bir aileyi yetiştirmiş olursunuz.* Buna eklemek istiyorum: Kadınları eğitilmiş, kadınları kendi ayakları üzerinde durabilmeyi başarmış bir toplumun kültürel yapısının daha da çok değişeceğine ve kendisinin güzel yaşamını sürdürebileceğini düşünüyorum, inanıyorum da...

Benim için kadın ve erkek öncelikle insandır.

İnsan olarak var olurlar. Ben olayın tıpkısını olduğu gibi verebilirdim. Ama benim perspektifimde Zehraların kendi özel konumları ne olursa olsun, dışında yaratılan ortamın ürünleri oldukları için, değişerek, kabuk değiştirerek yaşama uyum sağlayacakları inancındayım. Ve sağlamalıdır da. Kadının kendisi olması ve her zorluktan kendi çabasıyla kurtulmasını Zehra'da görürüz ve olabilir yapmaya çalıştım diyeyim.

**Keseen Kurdu ve Avans öykülerinizde de kadın ön planda. Orada da sessiz bir başka kadın var. Keseen Kurdu'ndaki Kibar ile Avans'taki kadın birbirine çelişkili ama sonuçta bir direnç var. Onlar ve Ben öykünüzde de bu görülüyor. Burada kadını ön plana çıkarırken neyi amaçlıyordunuz ve neden hep 'ezilmiş kadın' tiplemesi var?*

-Şimdi şu var; gerçek yaşamda her şey olduğu gibidir. Sanatçının anlamı da toplumsal gerçekçiliği, yani dışında var olan gerçekçiliği, aynı doğadaki gibi, ya da yaşamdaki gibi, yani her neyse olduğu gibi öyküsüne koymak değildir. Yani şu anlamda değildir: Dışımızda var olan, dış konu ile öyküye giren konu, artık onun estetiğiyle, biçimiyle, kurgulamasıyla, diliyle başka bir boyut kazanacaktır. Yani, bir şeyden yeni bir şeyin meydana gelmesi, meydana gelen bu yeni şeyin de kendisini oluşturan indirgenememesi gibi.

Keseen Kurdu'nda ve Avans'ta önde tutulması gereken şudur: Gerçekte olmuş olaylar bunlar. Çukurova'da ırgatların arasında bizzat çapacılık yaptığımda ve tanık olduğum, o insanların anlattığı olaylardır.

Kibar kurtuluşu kendisi seçmiyor.

Kibar'a o yolu, o yöntemi öğreten yine bir kadın. Yani, öykülerimde, özellikle Beyaz Kısa Pantolon'daki dokuz öykünün içerisindeki kadınlar, genellikle başkaldırcı, ayaklarının üzerinde durabilen, ister kırsal kesimde olsun, ister kentte, kendi tırnağıyla başını kaşıyabilen, kendi göbeğini kesebilen insanlardır.

Keseen Kurdu'ndaki Kibar ise, bir oluşma sürecinde, başkasının deneyiminden yararlanarak kendine yol çizmeye çalışan biri. Avans'taki kadın ise kolaycılığa kaçmıyor. Toplumun namus kavramına bakışının bir sonucu olarak direngenliğini, yiğitliğini, teslimiyetçi olmaması gerektiğini biliyor. Çünkü o koşullarda yaşamını sürdürmesi, kendisine sahip çıkmasıyla mümkündür. Bu öykülerimdeki kadınların hepsi, kendine sahip çıkabilen, erkeğin bir bütünü olarak, ya da bir ters-yüzü olarak değil de, bir elmanın yarısı biri, diğeri de öteki yarısı olarak bütünü, ikisinin bir elmayı meydana getirmesini düşünebiliriz. Şuna inanıyorum; erkekleri yılgın olan bir toplumun kadınları da yılgındır. Kadınları direngen olan bir toplumun erkeklerinin de direngen olacağına inanıyorum.

**Sayın Tacim Çiçek, burada bir şey eklemek istiyorum: Gördüğüm kadarıyla öykülerinizde kadın-erkek eşitliği yok. Öyle ki Onlar ve Ben adlı öykünüzün bir bölümünde feminist kadınların savı yerle bir ediliyor. Deniliyor ki; zorbanın karısı zorba, işçinin karısı işçi, savaş çının karısı da savaştı. Bu durumda kadının yeri daima kocasının yanı gibi gösterilmiş. Şimdi siz gerçek anlamda feminist olgusuna inanıyor musunuz? Günümüz kadını gerçekte erkeklerle eşit koşullarda mıdır, eşitse, bu hangi boyutlardadır?*

-Aslında feminizm konuşmamızın çerçevesinde ve başka boyutlarda ele alınması gereken bir konu. Türkiye'nin gerçeğinde feminizm olayı erkek egemen bir toplumun özelliğini taşıyan, bunu bir torbaya benzetirsek, kadın haklarının bir ters yüzü edilmiş gibi görünümü söz konusu.

Ama ben buna şöyle yaklaşmak istiyorum:

Kadın ve erkek öncelikle insandır. Cinsiyetlerinden kaynaklanan bir takım edilgenliklerin ve olumsuzluklarının olması demek, onların hiçbir zaman egemen erkek toplumunun var olduğu damgasını taşıdığı ülkemizde ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmesi gerekmez, bu yanlış.

Zaten bizim amacımız ne?

Yani amacımız bu yanlış yıkmak ve ona gerçek insan özelliğini kazandırmaktır. Şimdi öyküde sözü edilen “mutluluğun yanındaki kadın aslında kocasının yanındadır. Zorbanın eşi zorba, işçinin eşi işçi, savaşçının ki de savaşçıdır.” Anlatmak istediğim iki kahramanın diyaloglarının bir sonucu olarak, gerçekten bizim toplumumuzda ya da bizim gibi az gelişmiş toplumlarda kadınların erkeklerinin yanında yaşamı güzelleştirmek için, onlarla diz dize, göz göze yaşamı sonuna kadar savunduklarını görüyoruz. Bu yadsınmayacak bir gerçek. Ama feminizm az önce söylediğim gibi erkek egemen bir toplumun haklarının tersyüz edilişi. Yani bilimsel açıdan ya da determinist bir yaklaşımla feminizmin gerçek kadın haklarının savunucusu olduğuna inanmadığımdan. Benim olaylarımdaki kadınlar, öncelikle cinsiyetleriyle değil, doğadaki bütünlük, yaşam içerisinde, doğanın yaşamı içerisinde insan olarak vardır. Kişilikleriyle vardır. Onun için de toplumumuzda görüyoruz, bir zorbanın karısı gerçekten zorba burjuva hayatındaki insanların, uç noktadaki insanların o yaşamı güzel göstermek için elinden gelen tüm çabaları yapmaları bunun bir kanıtıdır. Yani ben feminizme karşı değilim. Feminizmin koşulları olmazsa olmaz gerçeğinde bir olgudur ve böyle değerlendirilmesi gerekir.

**Evet, şimdi başa dönebiliriz. Kitabı adını veren Beyaz Kısa Pantolon öykünüzü okudum. Öylesine akıcı bir öyküde ilgimi çeken şu oldu: "Ama" bağlacı tam 42 kez kullanılmış. Bunlar benim sayabildiğim. Buradaki 'ama' bilinçli olarak mı kullanılmış, yoksa farkında olmadan, öykünün akışı içinde mi kullanılmış?*

-Öncelikle sizi kutlamak istiyorum Sayın Yenidoğanay. Yani Beyaz Kısa Pantolon için çok şey söylendi yalnız sizin dediğiniz gibi öyküde geçen "ama" sözcükleri üzerinde durulmadı. Şimdi birincisi, öykü kahramanını çok yakından tanıdığım için; yaşamı süresince 'ama' sözcüğünü çok kullanıyor olmasıydı bu durum. Bir saplantı biçiminde... Örneğin *kavga, ama etmedim... Su, ama içmedim... Babamı, ama dövmedim gibi...* İşte, onun anlatımını yakalayabilmek için, onun içinde bulunduğu o dar dünyasının bir dışı vurumu olan anlatımını, ifadesini, sözcük kurma düzeninde o ama'yı niçin kullandığını psikologlara sormak gerek. Şizofrenik ya da parapsikolojik eğilimi olan bir insanın, ya da uç noktalarda gezinen birinin bir takım sözcüklere takılıp kalmasının nedeninin ne olduğunun karşılığı psikolog ve psikiyatristlerde... Ben

burada o kişinin diline sadık kalmak için o sözcükleri kullandım. Herhangi bir amaç yoktu.

Doğru, dilbilgisi açısından, belki cümle bütünlüğü açısından amalar çok uç, çok aykırı duruyor, ne yapayım ki onun ve kurgunun gerçeği de bu. Zaten dikkat edilirse, *bu öyküde bir intiharın tahlili yapılmamakta, özel olana da genelleme yapmaya çalışmaktayım eklediğim demek doğru değil belki ama bundan aldığım -bir şey daha oldu: Yer yer gerçek isim ve yerlerin adlarını değiştirmek zorunda kaldım*, diyorum. Bu kişinin öyküsünü oluştururken, o kişiyi değişik perspektiflerden tanıyan, değişik yönlerini bilen insanlardan da tanıdım. Hatta çok değişik insanlar onu çok farklı yönlerini anlattıkları için bu ara başlıklara gereksinim duydum.

**Peki, Tacim Çiçek kimdir? Tacim Çiçek'in ülkemizdeki starcılık olayına bakışı nedir? Ya da Anadolu'daki yazın erlerinin birlikteliğini sağlayabilecek düşüncesi olan insanların yaklaşımı konusunda ne düşünüyor? Ayrıca Yeni Adana'nın Sanat sayfasında yayımlanan Aykırı Sanat Bildirgesi'nin amacı nedir? Böyle bir oluşum var mı?*

-Öncelikle Tacim Çiçek, yaşadığını kanıtlamak isteyen, içinde bulunduğu ortamın insanların daha güzel bir yaşama ancak ve ancak kültürel bir birikimin, kültürel bir bilgilenmenin sonucunda, yaşamı değiştirmeye aday birer insan olacaklarına inandığı için, kültürel mozağin oluşturulmasında bir damla, bir nokta olmak istiyor. Yani çabası bu... Yaşamı, çocukluğunun geçtiği Ceyhan ve Ceyhan'ın, dolayısıyla Çukurova sıcaklığının, insanların, insanların iletkenliğini, direngenliğini ve mücadelesini, perspektifini yakalamaya çalışıyor. Star sistemine bakış açısı; bugün İstanbul dükaliğinin sanata kapitalist değer yargılarının sonucu olarak, pazara yönelik ürünlerin var olduğu bir takım insanlar tarafından, bir takım isimlerin finanse edildiği, afişleştirildiği bir gerçek. Elbette ki Anadolu yazın erlerinin de onlara karşıt olmasa da, onları da içine alabilecek şekilde örgütlenmesi çok boyutlu bir yaklaşım ve yerinde bir çağrıdır.

Tamer Abuşoğlu'nun Yeni Adana'da çıkan yazısını okudum...

Gerçekten, öncelikle her bölge insanının, sanata sevdalı, bu işi sanat yelpazesine, hangi boyutunda olursa olsun, içinde yer alanların örgütlü olması gerekir. Bir arada olması gerekir ki, bu bölgesel örgütlerin, sanatsal örgütlerin toplamının sonucu olarak, Türkiye Yazarlar Sendikası

gibi bir oluşumun çerçevesinde bir araya gelebilmeleri daha sağlıklı olacak.

Bu konuda arkadaşlardan farklı düşündüğüm bir şey yok.

Gerçekten Babiâli zihniyetinin sonucu olan ve üç beş kişinin dil serüveni ya da dil oyunları ya da sırf entel bir kaç kişiyi tatmin edecek, sanatsal yaklaşımların pazarlandığı, alıcı bulduğu, ama bunun dışındaki çok ünlü imzaların bile kendi ürünlerini kendi paralarıyla bastırıp, bunu satamayıp, eşine, dostuna dağıttığı, kendi egolarını tatmin etmek gibi görünen güzel bir sevdanın, iyi ürünler olarak, hem pazar hem alıcı bulabilen, hem de okur bulabilen, ve bunun yanında gerçekten kültüre ve insana hizmet edebilen bir birliğin olabilmesi için öncelikle bu insanların asgari müşterekler çerçevesinde bir araya gelmesi gerekir...

Aykırı Sanat'ta da yapmak istediğimiz bu.

Aykırı Sanat'a katılarla ve bu formun içinde yer almak isteyen arkadaşların bir eksik tarafı vardı. Bu oluşuma sadece kerhen, sözel olarak destekleri söz konusuydu. Bu gidişle de Aykırı Sanat'ın yaşama geçemeyeceği düşüncesindeyim. Yine biz bu oluşumu mayıs ayına kadar sürdüreceğiz. Gerçekleşmediği takdirde Aykırı Sanat'ı sadece üç-beş arkadaş kendi cebimizden katkılarla sürdürüp, bunu beş yıllık bir süre içinde genelleşen bir dergi durumuna getirmeyi düşünüyoruz.

**Peki, merkezi olarak düşündüğünüz bir yer var mı?*

-Merkez olarak belirli bir yer. yok ama Çukurova'yı düşünüyoruz. Bu Adana olabilir Mersin de. Sanatsal anlamda ve edebiyat alanında ve kültürel diğer tüm etkinliklerde Adana'yla Mersin'in birbirinden ayrılmadığı, giderek büyük bir kent durumuna geldiğini, ortak bir sanat kenti olduklarını görüyoruz.

Bu durumda önemli olan bunu Tacim'in veya Tamer'in veya bir başkasının çıkarmış olması değil, önemli olan bu güzel düşüncenin başkaları tarafından hayata geçirilmiş olmasıdır.

Küçük oluşumlarda büyük ayrıntı olmaksansa, büyük bir oluşumda küçük bir ayrıntı olmak daha yararlı olduğunu düşünüyorum...

**Bu gün Türkiye genelinde bir 'Cağaloğlu imajı' var. Taşralı yazara göre ürününün oradan geçer not alması, starların arasına adım atması demektir. Oysa madalyonu ters çevirince olayın bu kadar basit olmadığını görüyoruz. Çukurova'da düşündüğünüz gibi bir oluşum*

gerçekleştirilirse; taşralı yazar kendi yayınevini kurup, Cağaloğlu kâbusundan kurtulabilir mi?

-Şimdi bakın, şöyle bir şey var; Babiâli, namı diğer Cağaloğlu Yokuşunda, ya da genel anlamda İstanbul, kültürel etkinliklerin sanat merkezidir. Bu İstanbul dükaliğinde da insanlar sadece üç beş kişinin tekelinde. Bazı insanları afişeleştirmek, bazı insanları pazara yönelik ürünlerinin satışını gündeme getirmek için elinden gelen kafa-kol ilişkileriyle, sermaye dergileriyle, klan dergileriyle, kendi varlıklarını şu veya bu şekilde sürdürüyor... Hatta bunların kimileri gettolar oluşturmuş. Bu gettoların içerisinde özelliklerini taşıyabilen insanların ürünlerini de yayımlayabiliyor, satabiliyor, hatta onlara belli bir telif de ödüyorlar.

Burada Aykırı Sanat'tan söz ediyorsak, bizim amacımız onun bir benzerini Anadolu'da yaratmak değil. Yani bir kere kültürden insanı soyutlayan, ya da bir işçinin, bir köylünün, bir esnafın, bir tuhafiyeci veya bir manifaturacı ürün yazamayacağı düşüncesinde olan insanlara karşı olmak...

Bir ikincisi, bu oluşum, dergi çerçevesi etrafında toplandığı zaman, kendi ürünlerini yayımlayabilecek, oturup fikirlerini tartışabilecek, sanat etkinliklerini başkalarıyla paylaşabilecek, bir yerlerinin de olmasını istiyoruz. Elbette ki o zaman yan kuruluşlar olarak etkinlikler, yayınevi ya da ürünlerin daha iyi pazar bulması, okuyucuya daha iyi nitelikte ulaşabilmesi de gündeme gelecek.

Yani İstanbul'da yapılanların tıpkısının aynısı değil, onların yeniden gözden geçirilmiş, onların bütün yanlışlarının ters-yüz edilmiş, iyisiyle, doğrusuyla, güzeliyle sadece yeni tip insanın değil, yeni insani kültürün oluşturulmasıdır. Alternatif olabilecek bütün oluşumlara açık olduğudur. Yani insanlar bu çerçevede bir araya gelebilmeliler. Sömürülmemeli, yani okur tüketici gözüyle görülmecek aynı zamanda. Yazın eri olduklarını da onlara kanıtlayabilmelerinin tek çıkış noktası örgütlenmeleridir. Bu kişilerin tekelinde değil, örgütsel birlikteliği sağlayabilecek, sanata gerçekten sevdalı insanların birikimi sonucu olacaktır. Yalnız, bu benzer düşüncede olan arkadaşların katkılarıyla olabilecek bir şey, Biz arkadaşların her türlü ilgisini ve desteğini bekliyoruz.

Aykırı Sanat'ın Manifestosu birkaç dergi ve yerel gazetede yayımlandı. Bazı arkadaşlara da, teksirlerle çoğaltılarak gönderildi. Bizim amacımız

şuydu: Kesinleşen, mutlaklaşan bir çerçeve değil, esnek bir çerçeve. Yani o konuda katılmadıkları, eksik gördükleri ya da eklemek istedikleri konuları da yazmalarını istiyoruz. Bu direkt bana da olabilir, direk yazının çıktığı dergi ve gazetelere de iletebilirler. Yani bu 'Aykırı Sanat'ın oluşturulmasında, tartışılması gereken bir çerçeve. İnsanların iyi yönüyle, kötü yönüyle katılıp-katılmadıklarını belirttikleri ve bu oluşuma ne şekilde yardımcı ve destek olabileceklerini gösterecekleri bir çerçeve...

Herkes her konuda yazabilir.

O oluşumun zenginleştirilmesi için, birlikte yürüyelim gibi çağrımızın özünde yatan gerçek bu, el birliğiyle tartışılması. Destekten kasıt salt manevi, düşünsel anlamda değildir. Maddi destekte söz konusudur. Maddi destekten kasıt para değildir; insanların bizzat o oluşumun içinde yer almasıdır. Ve oluşumun sorumluluklarının şu veya bu şekil de paylaşılmasıdır.

**Ben, bu düşüncenizin yaşama aktarılması umuduyla başarılar diliyorum. Bu güzel söyleşi için teşekkürler...*

-Asıl ben teşekkür ederim Sayın Yenidoğanay.

Ve hemen eklemek istiyorum, sizi de bu oluşumun içinde düşünüyoruz...

Damar Dergisi Mart, 1992/12. s

'BURADAYIM SEVGİLİ OKUR, SEN NERDESİN' *

Konuşan: Halim Şafak

**Sevgili dostlar, isterseniz ilk sorunun çıkış noktası Aykırı Sanat'ın kapağı olsun. "Buradayım Sevgili Okur, Sen Neredesin?" sözü sanırım Oğuz Atay'a ait. Kapakta yer alan bu söz Aykırı Sanat için yalnızca okura yapılmış bir çağrı mı, yoksa içinde bir tepkiyi de mi barındırıyor?*

AYKIRISANAT: Evet, her ikisi de var. Oğuz Atay'ın, okurla bütünleşmek için yaptığı çağrısını biz dergideki biçime indirgedik. Çünkü yaşadığı sürece kendini ölümünden sonraki -ama göremediği, bilemediği belki de aklına getiremeyeceği biçimde- ilgi ortamında bulamayan Atay'ın serzenişi de her iki şeyi içeriyordu. Bundandır ki okursuz yazar, dergi şair düşünülemez. Bunlar birbirini oluşturan, doğuran ve yaşatan şeylerdir. Biri diğeri olmadan olmaz. Tersi olası değil. Sonra okuruyla, yazarıyla kısacası, edebiyata, sanata, kültüre gönül verenlerin yaşamını sorgulama, burnunun direğini sızlatanı açığa çıkarma, haksızlığa, yanlışlara tavır alma çabasının bir yansıması da taraf olmasıdır. Birbirinin yüzünü görmeyenlerin şahsen tanışmasalar da bu yolda birlikte olmalarının aracı, şahsen tanışıklıklarının görüntüsü, belgisi bütünleşmeleridir.

Egemen edebiyat ortamı ve bundan yararlananların tümünün ortak noktası, Anadolu'yu yok saymaktan, küçümsemekten aşamalı olarak Babiâli zihniyetiyle kendilerine dönüştürme sürecine girmişlerdir. Varlığını borçlu olduğu, yaşamını ona bağlı olarak sürdürdüğünü hiçe sayanlara karşı tepkisidir bu logo. 'Yok aslında birbirinden farkımız, ama biz dergisiyiz' biçiminde bir anlayışın dışı vurumu değil aynı zamanda bu. Kendini tüketici olarak görmediğimizi "sunu" da belirttiğimiz 'okur'la bütünleşmek isteğimizin söylemiydi.

Ama 8. sayımızda bu kaldırıldı.

İşlevini bitirdi mi? Hayır.

Yalnız amacına yönelik küçücük bir başlangıç oldu o kadar. Şunu da eklemek gerekiyor. Süreç içerisinde koşullardan kaynaklanan kimi

talepler olur, hayatın her alanında; bunu çarpıcı biçimde belirten sloganlar olur, koşulları yok olduğun da, ya da talep gerçekleştiğinde işlevini bitiren söylem de kendiliğinden ortadan kalkar. Ama bir de bunun tersi olan, gerçekleşmeyen koşulları başka şeylerle bağlantılı talepler vardır. Bunun söylemi (sloganlar) sürekli yinelenir. Talebi çarpıcı biçimde anlatıp özetledikleri için. Bizim logomuzun hangi kategoriye girdiğini size ve okura bırakıyoruz.

**Aykırı Sanat'ın amaç ve ilkeleri ilk sayısında sunu'da açıklanmaya çalışılıyor. 8. sayıya geldiğinizde ilk sayıda ortaya koyduklarınıza bakarak hangi noktada olduğunuzu açıklayabilir misiniz? "Aykırı sanat'ın yatağını derinleştirme mücadelesinde beklentilerinizin ve gerçekleştirmek istediklerinizin ne kadarını başarabildiniz?*

AYKIRISANAT: Sorunuza kısaca hayır demenin yeterli olmayacağı kanısındayız. Sonra en azından bizim için bir gündem oluşturacak denli yoğun bu sorduğunuz.

Şunları söylemek olası:

İlk sayıdan, 8. sayıya kadar ortaya koyduklarım, 'sunu'muzla birebir örtüşmüyor. Yapmak istediğimizin ilk sıralarında olduğumuzu düşünüyoruz. Kendimiz olmaya çalıştığımız bir süreçte, bunun somut örneği olan dergimizde de aynısını yapabildik mi? Hayır insanın iğneyi değil, çuvaldızını bile kendisine batırması gerekiyor. Okurumuzla birlikte oluşturacağımız, egemen edebiyat ortamına küçücük bir taş atarak dalgalandırma yaratmaya çalışma azmimiz, inancını yitirmede ama istediğini de yapamadı. Sunu'muz bir tartışmaydı. Karşılığını yeterince bulamadı. Bulmadı. Taşra olarak görülen Anadolu'nun, en azından kendi bölgemizde sanatçısını yeterince bilgilendirmediğidir. Bunun olanakları yok çünkü. Yeterli eleştiri alamadık, övgülerin de işimize yaramadığını söylemek durumundayız. Bu bağlamda 'yatağını derinleştirmede söz konusu olmuyor, değil mi? "Sunu"da yazdıklarımız eğer İstanbul'da bir dergide çıksaydı, *Bir Sanat Hareketi*, *Broy Manifestosu* gibi ilgi görecekti, üzerinde yeterli eleştiriler olabilecekti...

Şu oldu, Pluralist eğilimi açısından her geçen gün derinliğini ilerletiyor, demek sanırız abartı sayılmayacaktır. "Dergi çıkmazsa sorumlusu sizsiniz" diye yazan okurlarımız var. Dergideki ürünleri, şiirleri Acemceye çevirmek isteyen sanatsever İranlı yazın erleri var. Buna benzer şeylere

bakıldığında iyi bir başlangıcı yakaladığımızı ama bunu bir nehre dönüştüremediğimizi ki süreç gerekli bunu biliyoruz, açıklamak gerek.

Aykırısanat için abartısız şu söylenebilir:

"Batıya giden bir gemide sürekli doğuya koşuyoruz ama iyi koşuyoruz"
Böyle işte...

**Şimdi de dergi olarak yaşadığınız sorunlara gelmek istiyorum. Adana ve Mersin'de yaşayan şair ve yazarların kotarmaya çalıştığı bir derginin bundan doğan sorunları var mı?*

Aykırı sanat'la birlikte Tını. Kuzeysu, Kırkmerdiven gibi dergilerde yerelliğin yoğunca duyumsandığını düşünüyorum. Dahası çoğu üründe de yerel içeriklerin hafifliği söz konusu. Sunu'da belirttiklerinize bakarak bunları tartışalım mı?

AYKIRISANAT: Olmaz olur mu?

Sorunlarımız var. Zorlukları olmaz mı iki şehirdeki sanatçıları sentezleştirmek, bunun sonucunda bir dergi çıkarmak... Birbirinden farklı düşünen dört insanın 'sunu'daki Pluralistlikten dolayı birliktelikleri ne yazık ki senteze ulaşabilmiş değil. Bir zamanlar televizyonun bir kanalından yayımlanan bir 'çizgi dizi' vardı: "WOLTRAN" Geleceğin robot dünyasında kötülere karşı mücadele eden üç beş kişi Woltran'ı oluşturuyorlar...

Elbette ki her benzetme hatalıdır, buna inanıyoruz.

İşte bu dört kişi benzer biçimde 'baş, gövde, kol ve bacaklarını oluşturuyor dergimizin, fakat o çizgi robotta olduğu gibi özdeşleşerek sentezleşme olayı yok bu gerçek. Çünkü insanız, farklılıklarımızı koruyoruz, yaşıyoruz, kalemimizi kullanırken de herkes gibi yeterince özgür olamıyoruz. Birçok etkenden dolayı, farklı yerlerde bulunmamızın da etkisiyle, Aykırısanat için bir Woltran olamıyoruz. Birlikte yola çıkan insanların paylaşımcılığı, görev alımı, iş bölümü yapımı da gerçekleşmiyor. Bundandır ki iş, derginin basıldığı, postalandığı, dağıtıldığı yer olan Adana'daki arkadaşlarımıza kalıyor. Özveri içinde yürütüyorlar. Ama yanlışlıklar karşısında da bir yerde iğneyi değil çuvaldızını birbirimize batırıyoruz, kimse şirinliğinden ne kadar soyunuyor görünse de özündeki yumuşaklığı, eleştiriye katlanmayı, katılmayı şirinliğini yitirmiyor. Sanırım bu kadarı yeter.

Anadolu insanı gibi, yazın eri de, çoğu konularda olduğu gibi, dergicilik konusunda da kendi göbeğini kendisi kesmek zorunda kalıyor. Bu her zaman sağlıklı olmuyor tabii. Mikrop kapan göbek zamanla bünyeyi (dergiyi) rahatsız eden sorunlardan oluyor. Kolay yutulur lokmalar olmamak, kısa soluklu kalmamak için yaptığımızı önemsememiz gerekiyor. "Yerel içerik" ve "yerelliğin yoğunca duyumsanması" saptamana geçelim birazda. Adını verdiğimiz dergiler için söz söyleme yetkisine sahip değiliz. Şuna inanıyoruz, "yerellik"ten kasıt, güncel olanı işlemek, amatörlükten kurtulamamak söyleniyorsa, yerellik evrensel değerlere ulaşabilmenin aracıysa, buraya girişin 'kapısıysa kendi içinde bir çelişki taşımaz. Bizce, üründe içerik, sanatçılardan bağımsız bunların dışında sosyal yaşamda var olanların tümüdür. Ürüne içerik yapılan sosyal yaşamdaki "şey"in yeniden yaratılmasıdır. Yani Sivas Olayları'ndan hangi sanatçı kendinden bağımsız olan bu konuyu ürünleştirse bu "konu"ya indirgenmeyecek farklı bir "içeriği oluşturur. Aslanan bu. Şimdi, geriliğin oluşumunda emperyalizmin birinci dereceden işlevi olduğunu kabullenirsek, bütün geri bıraktırmış toplumlar için genel geçerliğe sahip bir takım temaların ortaya çıktığını görürüz. Bu temalar evrenseldir. Ama onları işlemekle bir sanatçı EVRENSELLİĞE ulaşamaz. Kendi geçekleriyle onları yoğurup yansıttığı zaman bu şansı elde edebilir. Ama bu da yeterli değildir. Gel geç dönemlerde ortaya çıkan durumlarla sanatçı evrenini sınırlarsa, yine evrensel olana ulaşamaz. Çünkü o gelgeç dönem ortadan kalktığı takdirde, o dönemle koşullanmış ürünleri herhangi bir şey ifade edemez.

Bu nedenledir ki (yerellik) "güncellik" sorunu bir hayata bakış sorunu oluyor. Günceli (yereli) verirken evrenseli yakalamak diyalektik öğretiyi eylem metodu olarak kabullenmek demektir.' Dünyayı ve olayları bu metodun ışığında kavrayıp yorumlayanlar ürünlerinde yerel içerikler kullansalar da evrenseli yakalarlar?. Aykırısanat'taki 'Evrenseli Yakalamak Kaosu Üzerine' (8. sayımızda) başlıklı yazı bu düşüncemizi perçinleyici niteliktedir.

Çünkü insan nasıl yaşarsa öyle düşünür.

Onun bilincini sosyal yaşamı, pratiği, belirler. Doğru, gerçekçi bir şey ürete bilmenin yolu pratik ile bilinci birleştirebilmektir. Sunu'da verdiğimiz, asıl mesele bilinç ile duyarlık birleştirilmediğinde sanat ve ürünler gerçek yaşamda değerini bulmaz. Demek ki sorun dergilerin kendisi değil, onu besleyenlerdedir...

**Peki, genel anlamda yaşadığınız sorunlar neler? Bu bağlamda aynı kanalda yürüyen dergilere nasıl bakıyorsunuz? Kimi dergilerin İstanbul'da oluşturduğu dergiler platformuna da bakarak her anlamda dayanışma ve örgütlenme konusunda neler yapılabilir?*

AYKIRISANAT: Her derginin olduğu gibi bizim de sorunlarımız var. Ekonomik sorun en başta geleni. Dağıtım sorunu sonra... Ulaşabildiğimiz kitapçılardan, dağıtımcılardan derginin para olarak geriye dönmemesi bizim en büyük kayıplarımızdandır. Yine de dergiyi yaşatmak için çabalıyoruz. Okura çıkacak diye söz vermişiz. *Bu dergi çıkacak* demişiz. Bu nedenle yalancı durumuna düşmek elimizde değil. Herkesten bir fidana bir damla su verir gibi destek beklememiz kaçınılmaz oluyor. Bu desteği bekliyoruz. Kısacası, içinde bulunduğumuz ortamın sosyo-ekonomik koşullarının dayattığı sorunları yaşıyoruz.

Taşradaki dergilerin kanıksanan ve kronikleşen çıkmazları, dertleri, çileleri üzerimizde Demokles'in Kılıcı gibi. Bundan kendi çabamızla kurtulmamız olanaklı değil. Okuruyla ayakta olabilecek bütün dergiler için 'logo'muzun gerekliliğini düşünebiliyor musunuz? Okurun her türlü katkısı medya karşısında beğendiğine sahip çıkması gerekli... Zorunlu da. Her şeyin metalaştırdığı dünyamızda olanaklarıyla ayakta durmaya çalışan bizim gibi dergilerin tek çıkışı gibi görünen abonelerin sorumluluğu, katkıları, özverili olmalarıdır. Buna sahip olmak, bunu yaşatmak aynı zamanda sorumluluk değil, karşı olduğu ile bir çeşit mücadelesidir demek yanlış olmasa gerek. 'Aynı kanalda yürüyen dergilere nasıl bakıyorsunuz?' sorunuz biraz muğlak, amaçladığını tam vermediği kanısındayım. Bundan şunu anlamanız gerekiyorsa; 'yaşadığınız sorunlar neler?' 'Aynı kaderi paylaşan dergilere nasıl bakıyorsunuz?' gibi. Geçmişten günümüze bir kültür kenti olan İstanbul -ki bu misyonu' süreç içinde yükleyenler insanlardır, sanatçılardır. Kendi kendine bu misyonu yüklediği söylenemez kuşkusuz- dergilerinin oluşturduğu platformuna bakışımız, mum dibine ışık vermez de ifadesini bulmaktadır. Gerçekten, ortak amaç ve kaygı boyutunda, sizin 'aynı kanalda yürüyen dergiler' saptamanız bazında birliktelikleri olanların bulundukları yer konumuyla kendilerine dönük çalışma içinde oldukları görülür. Şimdi, insan çevresinin ürünüdür sözünü, dergiler, anlayışlar çevresinin ürünüdür, görüntüsüdür diye değiştirmek olasıdır. Dergimizin ilk sayılarından sonra en azından kendimize yakın bulduğumuzdan olmasa da sizin saptamanıza denk düşecek bir yaklaşımla Evrensel

Kültür'e, dergimizi dağıtmaları yayınlarımızı da aynı biçimde, konusunda yazdık. Bu bağlamda en küçük bir rüzgâr estirilmedi.

Peki, gücendik mi?

Hayır.

Neden?

Çünkü biliyoruz ki, "körle yatan şaşkı kalkar" çünkü; "gemisini yürüten kaptan", "hadi git sen işine de herkes kendi işine." Geçerli akçe budur bugün. Sorun, günümüzde ortak düşünmek değil, "aynı kanalda yürümek" hiç değil kendini kurtarmak biçiminde algılanıyor. İşte o "kimi dergilerin oluşturduğu platform" bu yargı içinde ele alındığı zaman samimi olmadığı anlaşılır.

"Her anlamda dayanışma ve örgütlenme" tek istediğimiz, yapamadığımız, pratiğe indirgeyemediğimiz bir çeşit Anka Kuşu, diyoruz. Her kesimden insanın, derginin, oluşumun çok ama çok istediği fakat gerçekleştiremedikleri bir ütopya sanki... Kimine göre ütopyasız olunmuyor, öyleyse temcit pilavı gibi sık sık ısıtılıp gündem yapılmalı mıdır? Hayır.

İnsancıl, ilk çıkışında bunu yapmak istedi.

Örgütlenerek yüz bin okura ulaşmayı hedefledi, başarabildi mi? Ama belirlediğini halen sürdürüyor. Amaçladığının ne kadarı gerçekleşebildi. Başka dergiler de benzer çağrılar, oturumlar, söyleşiler, girişimler yaptı. Yapılıyor da. Demek ki koşulları olmazsa olmaz anlayışı sonucu olarak bu güzel istemin dışında nesnel koşulları yeterince gelişmemiş diye düşünmeden edemiyoruz.

Bu dergilerden çoğu (dayanışmayı-örgütlenmeyi savunan) okura ulaşmanın yolunu medyanın araçlarında, dağıtım ağında buldu. Kimi de sırtını Kültür Bakanlığına dayadı. Şimdi, dayanışma olayının sözcük olmaktan çıkıp gerçekleşmesinin dayattığı günler yaşıyoruz. Medya çok güçlü... *Bu güç karşısında sorunlarımız hep aynı* diyen Öner Yağcı dostumuza katılmamak olası mı? Sizce yapılması gereken, dergi enflasyonunu önleyici önlemler almak. Sanata sevdalı insanların sanatsal beklentilerini karşılayaabilecek nitelikte yayın organları oluşturmak. (iki-üç dergi, aylık, haftalık örneğin) bugünkü koşullarda bunlar olanaksız gibi görünüyor. Birlikteliği, örgütlenmeyle birlikte zamana bırakarak dayanışmayı en azından ileriye dönük bir çıkışı somutlayan Eşik ve Aykırısanat gibi birbirini ulaşabildikleri yerlere

dağıtmak. Yine de gönlümüz kısa soluklu çıkışlardan olmamak için bir çağrımızı yineleyerek bu bölümü bitirmek istiyoruz:

Küçük bir oluşumda büyük bir imza olmaktansa, büyük bir oluşumda küçük bir ayrıntı olmak çok daha iyidir. Bu sağlanabildiği zaman diğer sorunlar kendiliğinden bitecektir.

**Önceki sorunun bir parçası olarak şunu da sormak istiyorum: 'çizgi dergisi' deyince neyi anlıyorsunuz? Aykırısanat çizgi dergisi mi? Biz de çizgi dergisi var mı? Alaattin Topçu'nun da görüşlerine bakarak bu konudaki görüşlerinizi anlatır mısınız?*

AYKIRISANAT: Soru, aslında sanat tarihçilerini ilgilendiren niteliktedir. Onların ilgi alanı... Hatta kimi dergilerde (Eylül, İmece vs) günümüzde de 'Karşı Edebiyat'ta geçmişte çıkan dergiler üzerine çeşitli yazılar çıktı. Başkalarında da benzer yazılar çıkıyor. Yalnız, şu tarihler de çıktı. Şu kişiler ürün yayımlattı... gibisinden değerlendirmeleri içeriyor sözünü ettiğimiz yazıların içerikleri. Şimdi, 'çizgi dergisi'nden anladığımıza gelince, bir ekol, yol olmaktadır. Doğru bildiği yolda durmadan ilerlemektir. Yankı yapmak, kalıcılaştırmak, istenmek, beğenilmek, sanatsal, kültürel mozaığe katkıda bulunmak, bu uğurda başlangıç olmak, okuruyla bütünleşmektir. Durmadan ilerleyen tek yönlü bir vektördür. Yönü: yedi rengin imecesi olan güneşin görünen rengidir. Daima ileriye dir. İyiye, güzele, gerçeğe yöneliktir. Dergimiz bu açıdan daha yenidir, ona bir misyon yüklemek doğru değildir. Zamanı da değil üstelik. Tek sözcükle çizgi dergi olmadığımız biliniyor. 'Varlık' gibi olmasa da -çünkü uzun yıllardır çıkıyor bu dergi- damarı damara bağlayan ve aynı kanı bir başkasına akıtarak yaşamı sağlayan ve değerlerini yenide, yeniden biçimlendiren anlamında ve bu açıdan da sonsuz noktalar kümesinin oluşturduğu doğrudaki olan çizgi dergileri olduğu kanısındayız. Farklılıklarına rağmen, *yedi meşale, yürüyüş, yaprak, sanat olayı, sanat emeği, yansıma, militan* gibi dergiler değişik anlayışlarda kendilerini yenilerde sürdüren birer çizgidir. Günümüzde 'damar' bir çizgidir. Alaattin Topçu arkadaşın bu konudaki görüşlerini bilmiyoruz. Sınıflı toplumlarda hep iki olasılık var.

**Eklemek istedikleriniz?*

AYKIRISANAT: Üçüncü sorunuza verdiğimiz yanıtın üçüncü paragrafı şair Enver Gökçe'ye aittir, bilinmesini istiyoruz, buna katılıyoruz aynı

zamanda. Madalyonun arka yüzünden bakıp ön yüzünü görmek gerekiyor.

**Teşekkür ederim.*

-AYKIRISANAT: Eşik'e ve güzel insanlarına asıl biz teşekkür ederiz.

*Konuşma Aykırısanat adına Tacim Çiçek'le yapılmıştır.

Eşik Dergisi, Mart-Nisan 1994/12.s

Çukurovalı Yazarla Söyleşi

Abdülkadir Kaçar

Çukurovalı yazar Tacim Çiçek'in 4. kitabı olan "Beyaz Kısa Pantolon" isimli yapıtı yayımlandı. Daha önce iki şiir ve bir de öykü kitabı yayınlanan Çiçek yeni kitabı için, "Burnumun direğini sızlatan olayları öyküleştirerek bir kitapta topladım.." dedi..

Ceyhan'da doğup büyüyen Tacim Çiçek'e yönelttiğimiz sorular ve yanıtları şöyle:

**Beyaz Kısa Pantolon kaçınıcı kitabınız?*

4. Kitabım.

**Öncekiler nelerdi?*

Ellerimiz Tırpandır Acıya, Sürmez Daima Hükmü Acı'nın şiir kitaplarıyla, Yaşamın Özge Yorumu isimli öykü kitabım yayınlanmıştı...

**Öykülerinizde neleri işliyorsunuz?*

Kısaca açıklamak gerekirse, yazarın dışında var olagelen bir sosyal yaşam vardır... Herkesin çabası, bunu algılamaktır.. Ama yazar için, aslolan, bunu algılayanın yanında nasıl

ifade edeceğidir... Bu çerçevede, benim için yaşadığım insanların uç noktalarındaki, yaşantılarının olması gerekene götürecek estetik yanı ağır ürünler oluşturmaktır. Burada, işçilik, özlem, teknik ve kurgulama esastır...

**Ağırlıklı işlediğiniz sosyal konular hangileridir?*

Çevrenizde gözlemlediğiniz burnunuzun direğini sızlatan, başkalarının duyup hissettiği, ama anlatamadıklarını, anlatabilmeye girecek her şey...

**Yaşamın Özge Yorumu gibi modern öykü diye modern öykülerin yanında, 'Beyaz Kısa Pantolon'daki klasik öyküler neden?*

Bu soru, veya, benzerleri sıkça soruldu..

Sanata ya da öyküye, 1984 de başlayan biri olarak başlangıçta, yazdıklarım, öykünme demeyelim de benzerleri yazılanların, benzerlerini yazmak, özgünlüğümü kazanmadığımın bir sonucu idi.. Bunun için klasik öykülerimin okuyucular tarafından da görülmek istenmesi karşısında, bunlara kayıtsız kalamazdım... Çünkü, klasik

öykülerimde, senaryo olarak düşündüklerimi, değerlendiremeyince, onları kitap olarak okuyucuya sunmak, onların değer yargılarını örmek daha güzeldi.. Çünkü, sonuçta, okuyucunun beğenisine hitap edeceğini-
etmeyeceğini kestirmek yalnızca ukalalık olur.. Kararı okuyucu versin.

**Beyaz Kısa Pantolon adlı öykü, diğer sekiz öyküden farklı..
Parapsikolojik ağırlıkta... Niçin?*

Sayın Kaçar, yerinde bir tespit, gerçekte adı geçen öykü, diğerlerinden farklı... Dediğini gibi, bireyin sorunsalları karşısında, çıkışı, toplumun değer yargılarına ters düşen, kişiliğin ortadan kaldırmak için, girdiği bunalımların sonucu olarak intihar eden bir kişiyi anlatmaktadır. Öyküdeki kişi, benzer kişilikteki birkaç kişinin yaşamıyla somutlaştırılmış, öykü kişisidir. Ceyhan'da aynı sokakta büyüdüğümüz adını vermek istemediğim ama sonuçta öldürülen bir kişinin yaşamıdır... Bunun için, belki farkı bir öykü, belki türleri içinde, intihar nedenlerinin bir boyutunu işleyen bir yaklaşım olduğu için aykırıdır, farklıdır.

**Kısa yaşam öyküsüyle birlikte, sanatınızın geçmişini özetleyebilir misiniz?*

Ürünlerimin tümünde, yaşantımın geçtiği Ceyhan'ın dolayısıyla Çukurova sıcaklığının etkisini, direngenliğini görmek olası... 1958'de doğmuşum. İlk, orta, lise öğrenimini Ceyhan'da, yükseköğrenimimi Ankara'da tamamladım...

**Genç öykücülere tavsiyeniz nelerdir?*

Bu konuda, ukalalık etmek istemiyorum.

**Estagfurullah...*

Gerçekten, kendilerini belli sanat ürünlerinin yetkili mercileri görenlerin düştüğü Hataya düşmek istemiyorum. Ama okuyucunun beğenisine ve düzeyine hitap etmek istiyorlarsa, birincisi, onda bir yetenek... Onda dokuzu çalışmak, saptamasını ikincisi, çok okumak, araştırmak, gözlemci olmak gerçeğini, unutmamalarını tavsiye ederim... Bunları içine alan çerçeveyi de şöyle çizeyim: Burnunuzun direğini sızlatan, şeyleri, yazdığınız zaman gerçekten bir şeylere varabilmenin sürecini yakalamışsınız demektir.. Bunu yapmaya çalışın...

**Teşekkürler Sayın Çiçek...*

Adana Ekspres Gazetesi, 22 Şubat 1992

“Üçüncü Binyılda Edebiyatın Geleceği” Üstüne Düşünceler/im

“Edebiyat ve sanat, yaşamın aynasıdır.”

PLEHANOV

1

“Eşik Dergisi”nin, “üçüncü binyılda edebiyatın geleceği” başlıklı ‘tartışma’ konusu, içinde bulunduğumuz yeniden dünya düzensizliğinin sonucu olarak ve üzerinde yaşadığımız dünya parçasının (ülkemizin) yaşadıklarıyla, sürekliliğinin yanında gündelik-göreceli sorunlarıyla, yanlışlarıyla, hiç olmaması gereken; doğası gereği de durmadan artan acılar zinciriyle doğrudan bağlantılı olmasa da dolaylı biçimde bağlantılı diye düşünüyorum.

“Edebiyat dünyası” tanımlama açısından salt ülkemizin edebiyatıyla mı sınırlıdır, yoksa genel bir tanımlama mıdır bilemiyorum. Her iki durumda da ‘edebiyat dünyası’nın kapalı terimlerden olmadığını düşünerek ne düşündüğümü açıklamak istiyorum. Açık-dokulu bu terimin içerisine girenleri, dünden-bugüne bugün de yarına genişletmek ve yorumlamak gerekirken, üzerinde yaşadığımız ülkenin sosyal gerçekliğinden soyutlamamızın hiç de gerçekçi bir sonuca (bizi) ulaştırmayacağını söylemek istiyorum en başında. Gerek dünyamızda, gerekse ülkemizde, ideal demokrasiye doğru yola düştüğümüzden bu yana, inişli-çıkışlı, engelli-kanlı, bukağılı-prangalı yaşananların sonucu olarak “son yıllar, adeta birbirini yineleyen, nitelik bakımından biri ötekini aşamayan yıllar dizisine dönüştü”ğünü saptamakla birlikte, açılımı yeterince yapılmadığı için bir haksızlığı da beraberinde getirmektedir. Evet, “kuşkusuz bu olumsuzluğun çok yönlü nedenleri var.” demek, saptamayı bu konuda yumuşatabilir ve varılmak istenen amacı doğrulayabilir. Hatta, “edebiyat dünyasında genel bir durgunluk döneminin yaşanmakta olduğunu düşün...” mek de yadsınmayabilir. Bunun açılımının düşünce-çözüm bazında yeni yaklaşımlar doğuracağı da savunulabilir. Kısacası,

çok uzağı amaçlayan bir görüngü sergilese de bu ‘tartışma’ bilinenlerin bir tekrarı olmadığından dolayı olumlu bir işlev yüklenmektedir.

Şimdi, içinde bulunduğumuz sosyoekonomik, siyasi durum düşünüldüğünde, *kimsenin vakti yok, oturup ince şeylerden söz etmesine* diye serzenişte bulunanlar da olabilir. Böyle bir yargıyı düşünen, üreten ve dillendiren de halkasıdır. Yine bilinmesi gereken bir gerçek var: Hazırcılık, kolaycılık hiç hoş değildir. Verileriyle, katkılarıyla genişletilebilecek olanı karşı olmak adına sırf, ele alıp irdelemek ve bu alanda ürünler, yazılar oluşturmak da hiç hoş değildir. Nedenlerini irdelemek, geleceğe yönelik fantastik de olsa, yeni yeni düşünceler geliştirmek, oluşturmak, yaratmak da bir o kadar hoş ve güzeldir. Yaşamı yeniden oluşturma ve güz elleştirme yönündeki çok boyutlu devinimlere, olgulara bir biçimde katılmanın, destek olmanın yolları hiç de sınırlı, dar ve kısır değildir üstelik. Yalan mı?

“Edebiyat ve sanat yaşamın aynasıdır,” diyen Plehanov’un, sözünü ettiği “ayna”nın değişmesiye onu oluşturan ortamın değişmesine bağlı olduğunu unutmamamızdır.

2

Söylediğiniz, karşınızdakinin sizi anladığı kadardır. (Mevlana)

İnsanlar ve ülkeler, yaşadıkları zaman dilimiyle, hatta çağla sınırlı değil. Bugün için dünya, iki yüze ulaşan göreceli bağımsız ulusal ya da ulusal olmayan devletlere bölünmüş de olsa; devinimi, ilerlemesi daha da ileriye doğru görünse de özünde ülkeleri ve aynı ülkelerdeki insanları birbirinden ayıran, sınıflandıran tarihsel çağ tanımlamaları yok. Yani (ilk, orta ve yakın çağ gibi) adlandırmaları matematiksel ve mantıksal tanımlamalar gibi kapalı düşünemeyiz; bu olası değil çünkü. Eğer böyle bir sınıflandırmayı yapıp mutlaklaştırsak yaşadıklarımızı açıklayabilmemiz, engelleyebilmemiz mümkün olmaz.

Evet, insanlık yaşadığı zaman dilimiyle sınırlı değildir. Yeryüzünde var olduğundan bu yana ilk atasından günümüzde ki gelişimine kadar evrimleşerek değişse de insan; atalarının kültürünü, geleceğini ve yaşamlarını terk edemiyor. Bunların tümü içindeki şeyleri genetiksel aktarımlar gibi birbirine aktarıyor. Genelde de olsa bu insanlığın içinde bulunduğu 21. yüzyılın eşliğinde halen yaşadığı zaman dilimiyle sınırlı

olmadığını görüyoruz. Yaşadığı zaman diliminden öncesini ta mağara dönemi ne kadar götürecek olursak, çağımıza yakışmayan davranışları, düşünceleri, yaptırımları göre biliriz. Tabii ki haksızlık da yapmamak gerekiyor, yaşadığı zaman diliminden çok ötelere de açılım yapanların olduğunu söylemek gerekir. Bu her dönemde olagelmıştır. Ne yazık ki bunlar, sanatçılar, bilim insanları, aydınlar, düşünce üretenler ve yaşamı daha da güzelleştirmeye inananlardır. Yaşadığı çağı ve dönemi tümüyle kavrayabilen ve bunu daha da ileriye götürme k isteyenlerin tamamıdır sözünü ettiklerim. Sırası geldiğinde döneceğim bunlara. Ama genelde de olsa ki çoğunluğu bu sınıflandırma içinde bulundurabileceğimiz insanlık bütün hayatıyla, düşüncesiyle, eylemleriyle, yaptıklarıyla, söyledikleriyle... Evet, genelde insanlık milyonlarca yaşamışlığı göz önünde bulundurulduğunda bile hâlen yaşadığı zaman dilimiyle sınır değil

Eğer böyle olsaydı: Yağmur duasına çıkmazdı. Dualarının yanında birçok yerde toprağa nasıl su taşıyabilirim diye sulama teknikleri geliştirmeye çalışmazdı. Tıbbın ve doktorların ulaştığı

Bilgi düzeyi ortadayken günümüzde üfürükçülere, muskacılara, falcılara, kocakarı ilâçlarına ihtiyaç duyulmazdı. Hatta diplomasız sözde doktorları da bir kenara bırakıp dedesinden, nine sinden öğrendiği, bildiği otları kaynatıp içmezdi. Vücutlarında çıkan yaraların iyileşmesi için sütleğenin sütünü (sıvısı) yaralarına sürmedi. Mantarların zehrini alsın diye tencereye çivi atmazdı. Kendisi gibi düşünmeyen insanı cayır cayır yakmazdı. İnancı uğruna şaşalayıp öz evladını kurban etmezdi. Tırnaklarını sobadaki ateşe bile atmaktan çekinmezdi. Mide ağrısını dindirmek için barut içmezdi. Ay'a yapılan yolculuğun kandırmaca olduğunu düşünmezdi. İzlediği televizyonun sihirli bir kutu olduğuna inanmazdı.

Çocuklarının annesiyle sesli konuşmadan zamanını ölene kadar geçirmezlerdi. Bunları daha da çoğaltmak olası. Evet, insanlar ve de insanlık yaşadığı zamanla sınırlı değil; yaşadığı zamandan çok sonrasına dönük olanlar da var. Tüm ülkelerde varlar az da olsalar. İnsanlığın, dünyanın gelişimine çok yönden katkı sunuyorlar. Bunlar aydınlardır, bilim insanlarıdır, sanatçılardır, düşünürlerdir, felsefecilerdir; kısacası ütopyaları olan insanlardır. Yani hiçbir şeyle yetinmeyip daha... daha... diyenlerdir.

Rönesans'ı oluşturanlardır. Aydınlanmacılardır. Aydınlanmayı kendi ülkelerinde küçücük bir mum ışığı olmaktan çıkarıp bir Olimpiyat Meşalesine dönüştürenlerdir. Bu yolda zamansız öldürülenlerdir. Yaşadıkları sürenin uzunluğuna, kısalığına aldirmeden, bakmadan; yaşadıkları sürece güzel, yeni ve yararlı şeyler yapmaya çalışanlardır bunlar. Çığır açan, iz bırakan ve ölümsüz olanlardır. Evet yaşadığı zamandan çok sonrasına dönük olanlar da var dedim.

Birkaç isimle açmak istiyorum bu dediğimi: Fizik bilgini A. Einstein, T. Alva Edison, Güliwer, Shakespeare, Marks, Engels, Lenin, Edgar Allein Poe, Jules Verne, Pir Sultan Abdal, Ş. Bedrettin, Yunus, Fuzuli, Turan Dursun, İlhan Arsel... Listeyi uzatmak olası... Burada adını anmadığım ve döneminden çok sonrasına dönük çabalar içinde olan güzel insanların da içinde olduğu dünyanın insanlığını içine alan geniş bir yelpaze olarak düşünüyorum tüm bu insanları. Evren içinde hızla dönüyor dünya. İnsan denilen varlık, yeryüzünde belirdiğinden bu yana sürekli bir arayış içinde oldu. Geliş tikçe, evrimin doğası gereği, aklını daha çok kullandıkça iyi ve güzel şeylere yöneldi. Yaşamak için başlayan arayış sonunda içinde bulunduğumuz genel güzel durumun, buluşların eşliğine getirdi. Şimdi uçaklar, füzeler geride kaldı. Ay'a çıkış da geride kaldı. Merih'e ve daha da ötelere çalışmalar gün geçtikçe artıyor ve başarıyla sonuçlanıyor. Atomu parçalayan insan, atom reaktörleri, atom denizaltıları servislerini devreye soktu. Uzay da insanların yaşayabileceği şehir kolonileri üstünde çalışılıyor. Sualtı tarımı sıradan bir iş oldu neredeyse. Suni kan üretildi. Suni hücreler, genler, klonlamalar... Sanayi alabildiğine ilerledi. Her gün biraz daha ilerlemekte insanlık... İleriyi görebilen ve aklını çok iyi kullanabil en insanların çabasıyla tabii ki. Sütlegenden ham petrol denemeleri hızla ilerliyor ve yazılanlar doğruysa entegre biçimde teknolojisi de hazır ve dünyanın petrol üretim araçları posası çıkmadan ve petrol tükenmeden teknoloji çöplüğüne atılmayacağından bekletiliyor/muş. Elektronik araç-gereç, makine, otomobil vs etrafımızı kuşatmış durumda. Bilgisayar geleceğin vazgeçilmezi olmak yolunda hızla gelişim gösteriyor. Her iş için kullanılan bilgisayarlar üretilmektedir artık. Tüm bunlar beraberinde insanlığın bir yanını geride bırakmaktadır. Saydıklarımızın tümü ve korkunç boyuttaki silahlanma, silah üretme yarışı, ülkelerin, insanların birbirini barbarca yok etmesini ne yazık ki engellemiyor. Düşmanlıkların, çelişkilerin, anlaşmazlıkların daha da derinleşmesi için özel ve karmaşık politikalar, ütopyalar da geliştiriliyor,

silah üretme ve satma hakkını kendinde görenler ve dünya devletinin iktidarını elinde tutanlar tarafından. İlk atasından günümüze kadar evrimleşerek mükemmele ulaşan insanın çoğu fiziki görünümü içindeki aklının ne yazık ki hâlen yüzde birini kullanabiliyor. Bunun içindir ki denge sağlaya mayan bu gelişme beraberinde birçok olumsuzluğu da getiriyor. İşte bunlar, aynı zamanda in sanın yaşadığı zamanın çok ötesinde olduğunun da kanıtlarıdır. Dünyanın bir parçasında 22. yy. ve çok ötesi yaşanırken, aynı parçanın bile farklı yerlerinde ya da bir başka bağımsız parçasında 10. yy. bütün hışmıyla varlığını sürdürüyor. Bunlar, dünyamızın gerçekliği, yadsıyamıyoruz.

Evet, insanlık aynı zamanda yaşadığı zamanın çok ötesinde de sınırsız. Hatta sonrasıyla da sınırsız denebilir. Bugün için kullandığımız daktilo, borsalarda kullanılan elektrikli aygıtların tümü A. Edison'un buluşudur. 1931'de ölen Edison, yüzlerce buluşunun bulgularıyla yaşadığı dönemin, zamanın insanı denebilir mi? Atomu ve sonraki ilgili gelişmelerin babası değil mi A. Einstein? Ezop ve Shakespeare ve daha nice sanat-edebiyat alanında çağıyla sınırlı, zam anıyla sınırlı düşünülebilir mi hiç?

Çağımız bilim-kurgu ve polisiye yapıtlarının babası olan E. A. Poe, 1849'da öldüğü anımsanırsa, zamanıyla sınırlandırılabilir mi? 89 yıl önce ölen Jules Verne (Dünyadan Ay'a Seyahat, Deniz Altında 20.000 Fersah vs.) uzay çalışmalarının bugününe zemin oluştururken yaşadığı zamanla sınırlı değildi; değil mi? Çabalarıyla, eylemleriyle P. S. Abdal ve Ş. Bedrettin, sonra diğerleri bugüne uzanabilmeleri yaşadıkları dönemle sınırlı olmadıklarının kanıtı değil mi?

İnsan denilen varlık, yeryüzünde belirlediğinden bu yana evrimleşerek gelişti, değişti dedim. Bu çok yavaş olsa da gözlerimizle bunu saksıdaki tohumun gelişimi gibi gözlemlemesek de gerçek bu. Yalnız insanlık doğadaki türlerin içerisinde en gelişmiş olması karşın beynini tümüyle kullanamıyor. İşte bunun da insanlığın genel davranışıyla, dışavurumuyla, üretmesiyle, düşünmesiyle, söylemleriyle ilişkili olduğu bir gerçek. Fizyolojik olarak beyni inceleyen uzmanların verileri gösteriyor ki 70-100 milyar civarında sinir hücresine sahiptir insan beyni. Bu sinir hücreleri de akson denilen sinir lifleriyle birbirine bağlı. Ayrıca her hücrenin dendrit denilen kısa dış uzantıları varmış. Beynin orta kısmına rastlayan bölümünde de 10-15 milyar düşünce hücresi yer alıyormuş. Bunlar, diğer hücrelerden kesin sınırlarla ayrılmıyormuş. Birinin görevini diğeri yapabiliyor. Beynin küçük bir bölgesi çıkarılsa,

diğerleri bu bölümü n görevini üstleniyormuş. Akıl, zekâ ve bilinç çalışmalarıyla ilgili olan düşünce hücreleri, doğuma üç ay kala oluşmaya başlıyor, doğumdan altı ay sonra 10-15 milyara ulaşıyormuş. Dört yaşına kadar bu hücrelerin % 50'si, sekiz yaşında ise % 80'i, on üç yaşında da % 92'si, on yedi yaşındaysa % 100'ü çalışıyormuş. Altı aylıktan 35 yaşına kadar ne azalan ne de çoğalan bu düşünce hücrelerinin, 35 yaşından itibaren her gün 100.000 kadarı ölüyormuş. 17 yaşından sonra ise “insan için önemli sorun, uyanmış beyin hücrelerinin, görev verip çalıştırarak uyanık tutmaktır. Yoksa bir daha uyanmamacasına uykuya yatmaları işten bile değil”miş. Erkek beyninden 150 g. kadar noksan olmasına karşın kadın beyni için de geçerliymiş yukarıda anlattıklarım. Şimdi buraya kadar aktardıklarımı dayanarak şunu diyebilirim: Kendi çabasıyla bilgisini artıran ile ilkokuldan üniversiteye kadar giderek çeşitli okulları bitiren; eğitim gören kişilerin gerçek anlamda algılamaları, dinlemeleri, anlamaları, kıyaslamaları ve anladıklarını aktarmaları hiç kuşkusuz ki aynı olmayacaktır. Hatta resmi eğitimin sınırını aşarak kendisini bilgi-kültür sahibi yapanların, bu bağlamda yazarların, bir biçimde sanatla ilgilenip üretenlerin söylediklerimizi algılamaları da farklı olacaktır. Başa dönersek iyi bir politikacı olmayan, sırtını dayadığı ve varlığını borçlu olduğu egemenlerin çıkarını sonuna kadar savunan Mevlana'nın (rind bir şair olarak değerlendirebiliriz) sözüne hak verebiliriz. Gerçekten de eğitilmiş ve kültürlü olmayı en son düşünen ve en son değerlendiren ülkelerin insanları genelde çok sınırlı sayıda sözcükle konuştuklarından, bildiklerinin üstündeki her artı sözcüğü anlayamıyorlar. Bu yüzden olaylara, söylenenlere kuşkuyla, kaygıyla, öfkeyle, hatta korkuyla ve de düşmanca yaklaşıyorlar. Tepkileri çok sert olur.

İşte sözü edilen süreçte (üçüncü bin yılda) bunların çoğu aşılmış olacak ve Nâzım'ın “büyük insanlık”ı dünyanın her yerinde kendileri için olan çabaları ve güzellikleri sahiplenecek...

3

Bir şiir gününde, Mayakovski şiirini okuduktan sonra, dinleyicilerden biri: “Şiirleriniz geçici. Yakında unutulacaklar.” diye bağırır. “Bin yıl sonra gel bana, o zaman görüşürüz.” diye yanıtlar Mayakovski de.

Değişim ve yenilik aniden sıçramalarla olmuyor nedense. Ve bir öncekinden bağıni koparamıyor tamamen. Eğer, düşünce maddi yaşamın bilinçteki yansıysa bunun tersi düşünülemez. Çünkü insan nasıl yaşıyorsa, öyle düşünüyor ve yaşadığı sosyal hayata göre biçimleniyor, bilinçleniyor ve bilinçlendiriyor. Yaratacakları da üstünde yaşadığı toprağın özelliklerinin ürünü oluyor. Edebiyat ve sanat dallarında görüngüleşen aslında doğadır, insandır, yaşamdır, yargılardır, düşüncelerdir, tutkular ve istemlerdir...

Birinci ve ikinci bölümde söylediklerim anımsanırsa, bu bölüm daha iyi anlaşılacaktır. Evet sanat ve edebiyat çağcıl olmalıdır, ama böyle olurken çağıyla ilişkisini koparmalıdır. Üretildiği dönemle göbek bağıni kesmelidir. Ancak bunu gerçekleştirirse gelişimin sürdürür. Çağının yansıtıcısı olan sanatçı-edebiyatçı ise salt olanı vermekle yetinmemelidir. Böyle oldukları zaman ileriye dönük olmaları söz konusu olmaz. Bunu ötelemediklerinde toprağa tutunamayan tohum gibi kururlar. Bağıni bu bağlam da çok iyi kurduğu zaman ileriye dönüklüğü söz konusu olabilir. Çünkü sanatçı-edebiyatçı dur ağan, dogmatik değil, eylemci olmak zorundadır. Çünkü doğada her şey devingenlik içindedir Bunun dışında kalmak olası değil. Sanatçı-edebiyatçının devingenliği, diriliği, yaşadığı zaman dilimiyle sınırlı olmaması gerektiği gibi; örneklerini verdiklerimden daha ileriye dönük olmalılar. Canlı ve diri olmak budur. Öncekileri yinelememek ve onların benzeri, paraleli olmamak bununla olasıdır. İnsan beyninin daha da çok incelendiği ve bulgulardan yararlanılarak yeni yeni bilgisayarların, teknik makinelerin üretildiği, yaşama egemen kılındığı şu süreçte gelecek el bette ki makineleşen insanlığın yeni bir çağıdır. Buna ulaşmanın, yarına kalmanın yolu, durmadan gelişmeye yardımcı olmaktır, katkı koymaktır. Kullandığımız beynin uyumasına engel olmalıyız. Yaşadığı süreçten sonrasına dönük çabalayanların ürünleri edebiyat-sanat alanında 'klasik' olarak adlandırılmasalar bile varlıklarını sürdürdüklerini görüyoruz.

İnsanoğlu, ilkel çağlardaki mağara resimlerinden tutun da çeşitli zamanlarda yaptığı eşyada, aletlerde, çizimlerde v daha birçok yaratı da büyük bir sanat anlayışı, biçim kaygısı pek duymamıştır. Yaptıklarının neredeyse tümünü bir işte kullanmak düşüncesiyle üretmiştir. Matematik ve mantık gibi değil kültür, sanat ve edebiyat tanımlamalarının yapısı, özü ve doğası gereği... Matematikte tanımlar kapalıdır ve söylenilen ölçölüp biçilmiştir. Yeniden tanımlamaya,

açıklamaya gereksinim duyulmaz. Ama yeryüzünde beliren ilk insandan günümüze kadar ‘kültür, sanat ve de edebiyat’ sürekli açık tanımlı olmuştur. Gereksinim için olan ilk sanatsal yaratı ve söylemler sanatçı ve sanat ürününün niteliğini değiştirirken, süreç içinde edebiyat, sanat ve kültür ilgili her şey açık-dokulu aktarımlar olarak varlığını sürdüregelen özellikte olmuşlardır. İnsanların yazıyı kullanmaya başladıkları ilk zamana gelinceye kadar söylenceleri, masalları, anlatıları, destanları (şimdikilere aynen benzemeseler de) sözel olarak atalarından gelecekleri olan gençlerine aktararak yaşatmışlardır. Bunlar, anlatıldıkları dönemle sınırlı kalmadıklarından günümüze ulaşmışlardır. Kutsal kitaptakiler, Ezop masalları, onlarca efsane-destan, söylence, kıssa, mesel, epopeler... Listeyi daha da uzatmak olası, bunlar yeterlidir sanıyorum. Halen sözlü olarak sözlü olarak kuşaktan kuşağa yaşlılarca aktarılan ve ne yazık ki daha yazıya geçirilmemiş nice anlatı, masal, söylence var. Edebiyat dünyası yerelde ve genelde işte böylesine karmaşık, iç içe biçimde gelişimin sürdürmektedir. Her ülkenin edebiyat dünyasının arasına sınırlar koymak ya da bunları birebir yinelemekle isimlendirmek, birbirini aşmayanlar olarak yorumlamak hafiften bir söylemle, yetersiz bir ele alma olur diye düşünüyorum. “Zorba, Oblomov, Ana, Seni Halk Adına Ölüme Mahkûm Ediyorum”, Komiser Memo, Kızıl Kayalar, Şafakta Verilmiş Sözüm Vardı, Onca Yoksulluk Varken, Çanlar Kimin İçin Çalıyor,” “Don Kıyısında Hasat, Nasıl Yapmalı, Paris Düşerken, Dipten Gele n Dalga”, “Murtaza, İnce Memed” gibi daha pek çok roman özü ve yazarı itibarıyla yaşadığı dönemle sınırlandıramayız... Birebir olmamakla beraber genel yapılarıyla hâlen yaşanmıyor mu dünyanın çeşitli ülkelerinde?

Tersi iddia edilebilir mi? Orhan Kemal’in “Tersine Dünyası” yazıldığı ve yayımlandığı yıl göz önüne alındığında bugün bu romanın özüne uygun olarak Hollanda’da, Danimarka’da ve birçok Avrupa ülkesinde erkek genelevleri var ve her yaştan, meslekten insan; kadın müşterilerinin hizmetindeler. 1970’te ölen Orhan Kemal’in bu eseri yazdığı zamanı düşünürsek, onun yaşadığı dönemle sınırlı kaldığını söyleyebilir miyiz? Yaşar Kemal’in “İnce Memed”i ilk iki cildinin kurgusu ve kahramanının yaşamı ile barındığı çevrenin insanların yaşamaları genç bir kadının başından geçen olaylar olarak 1985 yılından sonra Hindistan’ın bir eyaletinde -şimdilerde milletvekilliğine hazırlanan ete kemiğe bürünmüştür. Bu “sosyal yığıtlık” olgusu varlığını bir başka ülkede de

sürdürmektedir yani. Yaşar Kemal, benzer bir sosyal yiğitlikten yola çıkarak yaratmış olsa bile, yaşadığı, yazıldığı dönemle sınırlandırabilir miyiz hiç?

Fransa’da Kafka ve benzerleri olmasına ve de karşılık bulmalarına karşın, yine de edebiyatın geliştiği bu ülkede ne yazık ki adını verdiklerimle paralel ve kendinin çok ileriye dönük romanını yazan bir Alain Robbe Grillet’in yazdıklarının, yarattıklarının roman olmadığı çok tartışılmıştır. Benzeri bizde de oluyor, olmaktadır da. Ferid Edgü, özgünlüğünü bir biçimde sürdürüyor, “dekovil öyküler” de de yeni isimler bunu içselleştiriyor; ama çoğu insan bunu dışlıyor kendince. E. A. Poe, anımsandığımızda böyle farklılıkları olanları dışlamanın iyi ve yararlı olmadığını daha iyi anlarız diyorum.

Bizde bile, bugünümüzde geçerliliği olmayan bir edebiyat eseri başka birimlerde çok geçerli olabiliyor. Bunun tersi de söz konusu...

Bundan birkaç yıl önce başrolünü Ahmet Mekin’in oynadığı TV dizisi, sanırım yazarı Yalçın Peşken ya da Halit Çapın; doğrusu için elimde kaynak yok ne yazı ki. A. Mekin, varsıldır. Kaza geçirir, beyni zedelenir. Doktoru, yine bir kaza sonucu bedenini tümüyle yitiren bir köylünün beynini A. Mekin’e nakleder. Olaylar da bundan sonra başlar zaten. Sonuçta komedi-dram türündeki beyin nakli olayı, aslında yeni değildir. Benzeri çok olan bu konuda, bir televizyon filmi de gösterildi geçenlerde tv de. Amerikan yapımı olan bu filmin birebir benzeri olan bizdeki dizi bizim ülke/insan gerçekliğimize uyarlanmıştı.

Bir başka örnek, Bekir Yıldız’ın “Evlilik Şirketi,” Öykü konusu itibarıyla lise birde seyrettiğim bir Alman filminin konusuyla özdeştir. Aynı yani. Orada uzun süre kaldığına göre böyle bir aşırma söz konusu olabilir mi diye sormadan edemiyorum kendime. Örnekler çoğaltılabilir kuşkusuz.

Hatta ikinci bir dili anadilinden çok iyi bilen kimi yazarlarımızın üretkensizliklerini, yeteneksizliklerini kılıflandırmak için dilini bildikleri ülkelerin kıyıda-köşede kalmış yazarların eserlerini kendi dilinde yeniden yazmış gibi yayımlatabiliyorlar.

“Güneş altında söylenmedik söz yoktur,” bağlamında düşünssek bile bu aymazlıktır. Bir bakıma, ama tikanıklık genelde “atalar ve gelenek kültü”nden kaynaklanıyor.

Yaratıcılığını ve üretkenliğini yitiren burjuvazi -her yerde- istemeseler de Batı’ya giden bir gemiye benzeyen yaşamlarında durmadan eskiyle övünüyorlar ve hep Doğu’ya koşuyorlar. Bunun aşılması gerekiyor.

4

Brecht'in erken ölümünün yol açtığı kayıp büyüktür. Neyse ki avunabileceğimiz tek nokta da buradadır: Ağaç gibi büyürken kırılmış olsa, bir eseri vardır ve insanlığın aydın geleceği uğruna yaptığımız kavgada o, bizim en güçlü dostumuzdur. (György Lukacs)

Yaşadığı zamanla sınırlı olmayan insanlığın büyük çoğunluğu ve bundan iyi yararlanan egemen güçler, bunların ideologları, yazarları, sanatçıları, bilim insanları ve sözde aydınları bilinen nedenlerden dolayı devinimlerin ileriye gidişlerinin önünde ve karşısındadırlar. “Atalar ve gelenek kültü”nün etkisiyle yaşamını sürdürdüğü zamanın ve bunları içine alan çağın bile çok çok gerisinde davranışlar, biçimlenişler ve yaşayışlar içine girmektedir. Oysa yeryüzünde ilk beliren atasından günümüze geliştiği gerçeğini kabullenmek istemiyor. Kendisi nasıl idiye milyonlarca yıl önceki atasının, yaşamın, dünyanın da bugünkü haliyle özdeş olduğunu savunuyor, düşünüyor ve buna da çok içten inanıyor. Yani sürekli olarak kesintisiz evrimsel değişimi yadsıyor. Dünden bugüne olan gelişimi bilmek istemiyor. Yaşadığı sürece çevresin de bir zaman olmayan çok şeyin yeni yeni yaşamına girmesini kavrayamıyor ve inancıyla açıklamaya, kavramaya, anlamaya çalışıyor. Bu yüzden de gelişen yapısının içindeki kişisel etkiyle yaptığı gelişmeler, değişimler “bir adım ileriye beş adım geriye” biçiminde görülüyor Çok azınlıkta da olsalar bunun tersi durumda olanlar var. Bunlar büyük çoğunluğun içinde bilinçli ya da bilinçsiz zaman tüneline başka bir yaşam boyutuna geçmişler gibi “çirkin ördek yavrusu” muamelesi görmektedirler. Yalnız başlarına da olsa doğru bildikleri yolda kendilerini karşısına alan büyük çoğunluğun mutluluğu, güzel günleri için çalışıyorlar ve de ilerliyorlar. Oysa çağına tanıklık edebilen tüketildiği dönemde işlevini yerine getiren ve gerekçeleri ortadan kalsa dahi böylesi güzellikler yaşamın ortak malı olan her sanatsal ve insansal yaratıların tümü geliştirilerek kuşaktan kuşağa aktarılır. Bunun örnekleri çok... Bunlar, bu özelliklerinden dolayı bunu yaptırırlar. Birilerinin bu konuda yönlendirmesi gerekmiyor.

Aslında edebiyat alanında ya da kültür kavramına giren her güzellik sonuçta toprağa serpilmiş tohumlar gibidir. Tohum yeterli özelliklere sahipse, toprak da tohuma uygunsa eğer karşılık bulmaları

kaçınılmazdır. Tohumu çimlendirecek, büyütecek, ürüne dönüştürecek tüm şartlardan biri olmazsa tohum yaşayamaz. Edebiyat ürünlerini de böyle düşünebiliriz aslında. Edebiyat ürünleri ya şamdan esinlendiği, çevresiyle sağlam bağ kurduğu ve yaratıldığı dönemde kabul gördüğü sürece, gerçekten güzelden ve doğrudan yana ama yaşama şansı kazanır. Birbirini yineleyen ya pıtlar toplamı olmaktan kurtulurlar üstelik. Amacını ve yolunu belirlememiş, insanların sorunlarına, ülkesine ve içinde bulunduğu gerçeklere sırtını dönmüş olan tüm sanatçılar ve yarattıkları ne kadar göz alıcı olursa olsun, reklamlarla, tanıtıcı yazılarla, programlarla genelleştirilirse genelleştirilsin sonuçta toprağa serpildiği halde kök salamayan tohumlar gibi olur. İşte bundandır ki “damarı damara bağlamayan bir oluşumun” ve bunların edebiyatının yaşama kalıcı olma şansı yoktur, olamaz da.

Yaşadıkları zaman dilimiyle sınırlı olmayanların güzel çabalarından olan edebiyat, insanı insanlaştırmak isteyen bir öze sahiptir. İnsanları, aydınlanmadan, ışıklardan uzaklaştırmaya çalışan, horlayan, sömüren ve bulunduğu yerden daha da gerilere götürmeye sevdalanan “atalar ve gelenek kültürü”nden kurtarmaya çalışmaktadır. Oluşturulan ortan gereği, bir fabrikanın ürünleri gibi tek tipleştirmeye soyunanların karşısındadır. Yani sürekli farklılaşması ve hoşgörülü olması gereken insanlık ve bu insanlığın yarattıkları, bilinenlerin ve bundan dolayı da kanıksananların tekrarıdır o kadar. Bu kısır döngü, yılgınlık, sevgisizlik ve üretkensizlik giderek yaşama egemen olmaya çalışmaktadır.

Oysa yaşamın doğal akışı, bir ölçüde farklılaşmaya, özgünleşmeye kapılar açmasının ve ödün vermesinin sonucudur. Çünkü farklılaşmanın, özgünleşmenin olmadığı, bunların gerçekleşmediği her alanda yaşam ve üretkenlik durur. Tekrarlanan yaşam ve maddi yaşamın bilince dönüşümünün dışavurumu olan tüm anlatılar, eserler yeniden sergilenmekten öteye gidemez. Bu ise bireye-topuma bıkkınlık verir.

5

Değişmeyen değişimin değişimi...

“Gelecek de bir gelecek.” diyor. Evet gelecek, hâlen; bir altı yıl daha sonrası, insanlık için çok büyük ve uzak bir zaman dilimi değil çünkü. Hatta 21. yüzyılın eşiğindeki dünyanın birçok ülkesindeki tekniksel-

bilimsel ve bilişimsel-iletişimsel yaratımların oluşturduğu ağ düşünüldüğünde üç binli yılların tohumları günümüzde filizleniyor bile demek hiç de yanlış değil inanın. Ay'da ve Merih'te kurulacak, suni oksijenli mini kentler ve de insanların yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli şeyler artık hayal olmaktan çıktı, çıkıyor. Aklının yüzde onunu kullanan insanlığın bugün ulaştığı nokta, yeryüzünde ilk beliren atasından kendisine kadar ki milyonluk zaman göz önüne alındığında beynin kullanım oranı daha birçok bin yıl sonra anca k yüzde onların üstüne çıkabilecek. Ama kullandığı ile çağları aşabilenlerin sayısı sınırlı ve oldukça da az; sınıflı toplumların egemen güçlerine hizmet dolaylı da olsa bütün insanlığa da hizmet demek oluyor. Genetik bilimi hiç de düşünölmeyecek bir noktaya gelmiş durumda. Üçüncü bin yılın perspektifi şimdiden önümüzde. Her ülke, hatta aynı ülkenin farklı yerleri bu nu farklı anlamakta, yorumlamakta ve yaşamaktadır. Telefona altmış yaşında ulaştığı için kur ban kesen ve sevinen insanların bulunduğu yer ile konuştuğu kişinin yüzünü görüp ona el sallayan insanların çağını nasıl sınıflandırabiliriz? Ve kapalı tanımlar arasına koyabiliriz, eğitim kurumlarındaki çağ levhalarını; olmaz bu. Bugün birçok ülkede video-roman, öykü, masal ve anlatı kasetleri var; teypler için de üretilmiş durumda.

PTT, ülkemizde çocuklar, gençlere şiir, masal, şarkı vs hizmeti sunuyor telefon aracılığıyla. Gelişmiş Batı ülkelerinde kütüphanelerde bilgisayarlar var. Bu bilgisayarlarla diğer yerlerdeki başka dillerde yazılan bir romanı- gezi, gözlem sonucunu-raporu-tarihi bilgileri, bilgisayar ekranında kendi dilinde çocuklarına aktarıyorlar. Bunun üçüncü bin yılda gelişmiş ülkelerde ve belki de bizim ülkemizde de evlere kadar yaygınlaşacağını düşünüyorum. Görsel ve işitsel buluşların gelişeceği o süreçte, edebiyat dünyası daha da gelişecek ve bunların yardımıyla çeviri denen olguyu gündemden kaldıracak. Edebi türlerin hepsi kanıksadığımız gereçler dışında gereçlerle okur dediğimiz kişilere ulaşacak. Her sanat merkezinde olmak isterken ya da tiyatro salonlarında, hiçbirinde olamayan çoğu sanatsever değişen yaşam koşullarından dolayı, bu hizmetleri beyinden esinlenerek yapılacak ve de geliştirilecek olan bilgisayar-televizyonlarla üstelik de kendi dilinde evinde seyredecek, okuyacak, izleyecek. Kütüphaneler evdeki kitaplıklar da dâhil olmak üzere ortadan kalkacak. Disketlerden dolayı daha az alanı işgal eden bilgi merkezleri onların yerini alacak. İnsanlık düşündüğü ve

sözcüklerle anlatamadığı düşlerini, rüyalarını ve de hayallerini karşısındaki bir ekranda anlaşılır biçimde görebilecek. Dünya paramparça olmuş bir ayna olmaktan kurtulacak. İnsanlık bu ayna içinde büyük ve renkli bir aile olacak. Bundan dolayı da iletişimlerini, anlaşmalarını sağlayan diller giderek azalacak. Tüm bunlarla birlikte sınıf savaşları bitmediği zaman yaşam her ülkede şimdiki gibi sürecek. Buluşlar belki de insanlığın sonunu getirecek. Ama tüm kötücül şeyler kalktığında yeryüzü öte dünyanın cennetinden daha da güzel olacak... Eğitim kurumları olmayacak. Çocuklar eğitimini ailesinden alacak. Teknolojinin yardımıyla öğretmenler evlerde bulunacak ama bugünün yazılı tüm sanatsal-kültürel verileri daha çok önemsenecek. Teknoloji kullanılarak, ailelerin yardım istediğinde görüntüler aracılığı ile çocuklar evlerinde o konuda uzaman öğretmenden ek destek alabilecek. Gerçek anlamda basımın üç yüz yıla yaklaşan gelişimi düşünüldüğünde bu büyük bir hızla çağına uygun hale gelecek. Her şeyi tekeline alacak olan teknolojik buluşların önüne geçecek sanat, edebiyat ve insanlık. Neden mi? her antik kentte kurulan kocaman tiyatro yapıları, “o insanlar için sanatın yaşamsal bir gereksinim olduğunu göstermiyor mu? Yani, “düşünsel bir beslenme ya da estetize edilmiş bir yaşam”dı da ondan; yalan mı? Antik kentlerin kocaman tiyatroları, o insanların sanatsız yaşam olmaz anlayışının ve yaşadıklarıyla sınırlı kalmayıp bugünün çoğu ülkesine parmak ısırtacak kadar sanatsever olduklarının kanıtı değil mi? Edebiyatsız, sanatsız olmaz insanlık. Ne bugün ne de yarın ne de daha daha sonra... Sanat-edebiyat daha çok önemsenecek. Bugünü anımsamak istemeyecek insanlık. Hadi be sende (mi) diyorsunuz. Ben buna karşılık versin diye sözü Mayakovski’ye bırakayım:

“BİN YIL SONRA GEL BANA, O ZAMAN GÖRÜŞÜRÜZ.”

Bu söylediklerim yalan mı diye... Tamam mı?

Eşik Dergisi Mayıs-Haziran1994/13. s

Güzel Yapıtlar Tutkularından Değil Kaygılardan Doğar

**Öyküye adım atmanız nasıl oldu, açıklar mısınız?*

Yıl 1983'tü, kısa dönem askerlik için İzmir'deydim. Koğuş ve takım arkadaşım şair Şaban Akbaba da arkadaşlarımdan biriydi. Aynı kutupların birbirini çektiği gibi; kaynaştık, yakınlaştık, dost olduk onunla. Ne vakit fırsat bulsak konumuz edebiyat, sanat olurdu. Bir ara bana (öykü/şiir) yazıp yazmadığımı sordu. Ona, kitap okuma alışkanlığını amcamdan ve ilkokul üçüncü sınıfta ilk kez kapısından içine girdiğim Ceyhan Halk Kütüphanesi'nin müdavimlerinden olmamdan edindiğimi; ortaokulla birlikte de başlayan günlük gazete satmaya başlamamla da, kardeşlerimle beraber, Kemal Tahir'in olduklarını çok sonradan öğreneceğim Mayk Hammer dizisinden etkilenerek "Trende Bir Cinayet" isimli öyküyle de yazmaya başladığımı söyledim.

O zaman lise birinci sınıftaydım ve Türkçe öğretmenime götürdüğümü, onun da yergisiyle beni adeta rezil ettiğini, buna karşın yılmadığımı ve iki yıl süresince 'sanat yönetmenliği'ni yaptığım 'Yenises' (Ceyhan'da hâlen yayımlanan bir yerel gazete) yayımladığımı, bununla kalmayıp o gazetede, öykü, yazı ve şiirlerimi yayımlattığımı söyledim. Her şey in bir sonu olduğu gibi, öğretmenliğe başlamamla birlikte de yazmayı hepten bıraktığımı da ekledim sözlerime.

Akbaba, eğer istersem güzel öyküler yazabileceğimi söyledi. Bunda directti de. Bir kül yığınının dönüşen 'yazmak sevdası'nın içinde bir tek kıvılcımın bile bulunmadığını, bende var olduğunu sandığı bu kıvılcımı bir ateşe dönüştürmekten vazgeçmesini ve buna rüzgâr olmaya çalışmamasını istedim ondan. Ne yalan söyleyeyim, birinin çalışacak bir arabaya omuz verip çalışmasına katkı koyması çok güzel bir davranış, jest. Onun içimdeki 'yazman sevdası'nı alevlendiren bir rüzgâr olması gönendiriyordu beni.

Bir hafta sonra birlikte çıktık nizamiyeden. Menemen'i dolaştık. Yirmi ya da otuz yapraklı bir defter de aldık. Vaktimizi tamamlayınca da 212. Piyade Alayı'na döndük. Aynı gece ranzamda, o sarı ışık altında, parmaklarım kan toplayınca dek bir öykü yazdım. 'Bir Tokatla' Daha

sonra da ‘Üç ağaç Sevdası! Adında bir öykü yazdım. Bu iki öyküyü Akbaba, okudu ve düzeltti de.

Kısa süreli askerlik tez bitti.

O, Bursa, Orhangazi’ye döndü, ben de Konya, Cihanbeyli’ye döndüm.

Yazışmalarımızla dostluğumuz da, yazmak yolundaki tutkum da derinlere kök saldı adeta. Yazdıklarımı gönderdim ona, o da düzeltip öneri ekleyip gönderdi her seferinde...

Tamam, gönderebilirsin dergilere dediğinde; önerdiği birkaç dergiye postaladım öykülerimi.

Bir daktilom vardı ve geceden neredeyse gün ışıyınca kadar yazıyordum...

‘Bir Tokatla’ adlı öyküm, ‘Yarın dergisi, ‘yayımlayacağız’ diye kısa bir mektup gönderdikleri hâlde yayımlanmadı nedense. (Semih o zaman Gümüş soyadını kullanmıyordu) ‘Atlari da Alırlar’ adlı öykümü de ‘Öğretmen Dünyası’ yayımlayacaklarını bildirdikleri hâlde yayımlamadı... ‘Bir Tokatla’yı Yarın dergisi kapanınca ‘Oluşum’a gönderdim. 1986 Mayıs’ında yayımlandı... Derken arkası gelmeye başladı.

Özetle yazın dünyasına adım atmam böyle doldu. İçimdeki ‘yazmak sevdası’nın külünden-çevresini ısıtacak denli bir ateş olacaksa bir gün bu ‘ateş’ ona rüzgâr olabilen Akbaba’nın sayesinde harlanmıştır. Şimdi çok uzaklarda olan sevgili dostum, kardeşimi sevgiyle anıyorum.

**Öykücülüğümüze etki eden toplumsal ve kişisel olaylar var mı; toplumun bir parçası olan sanatçının öyküsünü kurarkenki ruhsal durumunu nasıl betimleyebilirsiniz?*

En azından benim öykücülüğüme etki eden toplumsal ya da kişisel olaylar o kadar çok ki... Söylenecek sözü olanların, söylemek istediklerini, yaşamışlıklardan ya da yaşayan kişilerden derlediklerini düşünüyorum. Başkalarına söylenmesi gereken toplumsal ya da kişisel olaylar olmasaydı, sanatçılar yaşamı güzelleştirmek uğruna acı çekerler miydi? İçine doğduğumuz yaşamın, ortamın dikenlerinden, tuzaklarından ve ateşlerinden etkilenmemek olası mı? Toplumun bir parçası olan sanatçının, toplumu etkileyen sorunlardan uzak durması olacak şey mi? Şimdi, en küçük parmağımıza batan bir diken, bütün bir elimizi çektirmiyor mu bize ya da kolumuzu?

İşte sanatçı doğasına uygun olan bu ruhsal duru göz önünde bulundurur yapıtını oluştururken. Günümüzde, sanatı olumsuz yaşamın koşullarını olağan gösterip insanlara kabule ettirmek için araç yapmaya

çalışanlara karşı dingin, direngen ve devrimci ruh hâlini hep diri tutmak zorundadır, her sanatçı. Bu bağlamda sanatçının tavrı, bir parçası olduğu toplumun önünü açmak, güzelliklerle buluşmasının kavgasını sürdürmek olmalıdır. İçine doğduğu kültürün/toplumun bir parçası olan sanatçının kişiliği ruh hâli Gea'nın oğlu Anteus'un ayağını toprağa sımsıkı bastığı gibi olmalıdır. Gücünü kendisini doğuran, emziren anasından, toprağa bağlılığından alırdı çünkü. Anteus, ayağını yerden kestiği için Herkül'e yenilmiştir. Topluma sırt çevirmek ve bir gram bal için bir çeki odun yedirmek olursa, karşılığını asla bulamaz. Toplum bu durum/lar/da bir Herkül gibi onların ayaklarını yerden keser.

Sanatçı öyküsünü, şiirini, öyküsünü, yontusunu, tablosunu... kurarken yalnızdır elbet, ama bir parçası olduğu toplumun da içindedir düşüncesiyle. Bu konuda bakın ne diyor N. Hikmet:

*Beynimiz bal yoğuran bir kovan
Ona bal dolduran arıdır hayat*

Eğri de otursak doğru konuşmamız gerekiyor. Yanlış mı demiş büyük usta?

Sanatçı istese kendisini içinde yaşadığı toplumdan, ortamdan soyutlayamaz. Bu yüzden nasıl yaşarsa öyle de düşünür ve üretir. Toplumun önündeki üstü örtülmüş kapsan ve tuzakları, çukurları göstermek zorundadır. Tutkularla donanmış, tepkisiz, ruhsuz ve donanımsız bir sanatçı karşılık bulamaz. Karşılık bulacak ürünler oluşturamaz. Güzel yapıtlar tutkulardan değil kaygılardan doğar çünkü. Bu yüzden sanatçı muhalif bir ruha sahip olmalıdır. Muhalif ruh ise kaygılardan, neden, niçin, nasıl, kim için gibi sorulara yanıt aramaktan yana olmamızı ister

Ben, böyle bir ruh taşıdığımı ve öykülerimi oluştururken topluma, onu acıtan olaylara sırtımı dönmüyorum. Bu durum hayvanlaşmak gibi geliyor bana fazlasıyla, 'Hayvan olmak istiyorsan olabilirsin elbette. Bunun için insanlığın acılarına sırt çevirmen ve yalnız kendi postuna özen göstermen yeterlidir.' diyen Marks'a hep hak veririm bir şey yazmaya başlayacaksam.

**Sizi sarsan, uyaran, yazmanızı ateşleyen romancılar, öykücüler, şairler var mı? Kendinize yakın bulduğunuz adların ürünlerini değerlendirirken nasıl yararlanırsınız?*

Beni sarsan, uyaran, yazmamı ateşleyen romancılar, öykücüler, şairler elbette var. Bizden ve de başka başka ülkelerden. O kadar çok ki birinin

adını unutursam, sonra anımsayıp ya şunu niye demedim ki dememe için isim vermeyeyim.

Belli bir dünya görüşüyle yazınsal anlayışlarını birleştiren, şiir, öykü ve roman sınırlarını genişleten ve sanatı araç görüp insanlığın yaşamını güzelleştirmeyi amaç edinenler, beni ateşleyenlerin başında geliyorlar. Ülkemin ve dünyanın denizlere, okyanuslara akan nehirleri gibidir her biri ve yapıtları da bir o kadar 'keşke ben yazsaydım' dedirtecek türdendir onların. Beni ateşleyen şairlerin, öykücülerin ve de romancıların nehirlerinde yüzmek büyük bir keyif.

Çünkü bu nehirlerde her zaman akıp giden başka sulardır.

Kendime yakın bulduğum adların ürünlerini değerlendirirken, 'ince eleyip sık dokumak'a bağlıyım. 'Beynimi bal yoğuran bir kovan'a benzettiğimden, beynime 'bal dolduran arı'ları sevgiyle alıyorum içime. Kısacası kendime yakın bulduğum adların ürünlerini, konularına iletilerine, anlatım zenginliklerine ve biçimlerine, yapıtlarına, içsel uyumlarına ve dil kullanımlarına bakarak değerlendiriyorum. Yazınsal tutumu ile dünya görüşünü yapıtında-içselleştirme başarısı, estetik değeri düşürmemişse-verebilmiş, yeni biçimler yaratmış olduklarını gördüğümde hayrete düşüyorum. Yenilikleri denemeye, kendimce biçim, söylem ve dil oluşturmaya çalışıyorum.

Onların ve yapıtlarının karşısında kendimi 'ispinoz kuşu'na benzetiyorum. Bu kuşun özelliğidir kıskan olması bilirsiniz.

Günümüz öykücülerinin toplumun yaşadıklarını, sorunlarını ve isteklerini kavramış görüyor musunuz? Bunları ürünlerine sindirip sindirmedikleri konusunda düşünceleriniz nelerdir? Bir sanatçı, toplumu içinde kendini nereye koymalıdır? Toplum için yazmak gibi bir kaygı taşımak zorunda mıdır?

Günümüz öykücülerinin toplumun yaşadıklarını, sorunlarını ve isteklerini yeterince kavramadıklarını söylesem ukalalık mı yapmış olurum. İçine doğduğu toplumun/ortamın egemen edebiyat-sanat ortamıyla bütünleşmeye çalıştıklarını görmezden mi geleyim. Egemen kültürün konformist rüzgârına kapılanlar az mı günümüzde? Medyatik ve piyasatik kaygı taşıyanların toplumun yaşadıklarını, sorunlarını ve beklentilerini, isteklerini ürünlerine sindirmelerinden söz edemeyiz hiç. Böyleleri sanatsal değerlere bağlı olmadıklarından kendi içlerine tutsak olmaktan öteye gidemezler. Toplumun bireysel, kitlesel ve siyasal beklentilerine sırtlarını dönerler. Elbette ki duvarlara yansıyan

gölgelerine bakıp büyüklükleriyle övünecekler. Yadsıyacaklar başkalarını...

Büyüklük kompleksini oluşturan egemen ışığa dönük eserler üretecekler. Böbürlenecekler ve kendilerini toplumun üstünde görecekler. Sanatı-toptan- belirli bir sınıfın lüksüymüş gibi algılayacaklar. Toplum için yazmak gibi bir kaygı taşıyanlar, toplumun yaşadıklarını, sorunlarını ve isteklerini en azından kavramaya çalışan sanatçılardır diye düşünüyorum. Bunlar, ürünlerine sindirdikleri için de sık sık sünnet edilmesi gereken çocuk yerine konu lan 'demokrasi'yi sünnet eden' zor'balık tarafından bu sanatçılar, 'Demokles'in Kılıcı'yla korkutulmaya ve durdurulmaya çalışılıyor. Bir sanatçı toplumu içinde kendini, o toplumun bireyi olarak görmelidir, çünkü öyledir de gerçekte.

Şimdi, toplumu oluşturan şeyleri bir ağacın parçalarına benzetecek olursak; ağacın parçalarından birinin olmaması onun bütünlüğünü nasıl bozuyorsa, sanatçıların da toplumlarından ayrı olmaları toplum bütünlüğünü aynı oranda bozar. Sanatçılar, konumları ve de birikimleri gereği toplumlarını ileriye götürecek, ufuklarını açacak, tuzaklardan ve baskılardan korunmalarının bilinci, örgütleyeni olacak kişilerdir.

Onlar, her olumlu atılımın ileri yönlü vektörüdürler. Sanatçılar kendilerini toplumdan ayrı yerde ve farklı görürlerse olmaz. Sınıflar içinde ve dışında ortaya çıkan bireyler arası (sanatçılar-toplumun diğer kesimleri vs.) sürtüşme, toplum içindeki sınıflar arası mücadeleyi zaafa uğrattır. Çünkü bireyler arası sürtüşme, 'sınıf birliği'ni zedeler. (Marks ve Engels'ten bir anımsatmayla açayım bunu isterseniz: "Tek tek bireyler ancak başka bir sınıfa karşı ortak bir mücadele yürütmek zorunda oldukça, bir sınıf meydana getirirler; bunun dışında, (...) birbirlerinin düşmanıdırılar.") Bu yüzden toplum için yazmak gibi bir kaygı taşıyorum.

**Günümüz öykücülüğünde estetik kaygının edebiyatımıza sağladığı katkılar nelerdir ve öykümüz bugün dünya öykücülüğüyle kıyaslanırsa ne durumdadır?*

Günümüz öykücülüğünde estetik kaygının edebiyatımıza sağladığı katkılar; okurun bilinçlenmesiyle orantılı biçimde geliyor diye düşünüyorum. Okurun bilinçlenmesi, en iyimser bakışla, okuma eylemini üç öğün beslenme gibi bir beyinsel beslenme olarak görmesi ve kavraması. Bu, 'boş zamanı değerlendirmek için okuma' değerlendirmesi 'yazma'yı da geriletecektir; hatta kurutacaktır bana göre. Okurun bilinçlenmesi sanatçının estetik kaygıyı da hesaba

katmasını gerektirecektir. Bunu göz önünde bulunduran ve buna göre gelişen bir okur-sanatçı damarı vardır. Bu yüzden günümüz öykücülerini estetik kaygıyı artık eserdeki güzellik olarak algılamıyor. Ve bu ‘güzellik’ten kaynaklanan nitelik de yetinmiyor. Edebiyatın ‘öksüz çirkin’i(!) ona değer veren öykücülerin (Aziz Nesin’in “Öp Beni Okşa Beni” adlı derleme masalındaki /bizden değil sanıyorum bir İsviçre masalıdır bu/ yılanın öpücüklerle çok alımlı ve güzel bir kıza dönüşmesi gibi.) içtenliğiyle edebiyatımızın ‘yazın güzeli’ne dönüşüyor. Öykümüz bugün nicel ve nitel olarak bir yerde ama dünya öykücülüğüyle kıyaslandığında -en azından benim için diyeyim- yenice yürümeye başlayan bir ‘çocuk’ düzeyinde. Kurumların ve bireylerin çabalarıyla ‘dünya okuru’ karşısına çıkarılan öykücülerimize yaslanarak övünmek de yerinmek de doğru olmaz. Yani şiirde, romanda ‘boynuz kulağı geçmedi’ ki öykücülüğümüz de dünya öykücülüğünü geçebilsin, değil mi? (Bunu söylerken hiç karamsar değilim ve gelecek belki de öykücülerimizin olacak.)

**Öykü kurgulama tekniğinizin ipuçlarını bize de verebilir misiniz?*

Öykü kurgulama tekniğime dair ipucu ha!...

Aslında insanın kendini ve yaptığını anlatması çok zor. Güzel bir söz var: Her yiğidin bir yoğurt yiyişi var, diye. Acaba anlatacaklarım buna uygun mu, bilemiyorum. Öykü kurgulamam başkalarının kurgulamalarına benzeyebilir benzemeyebilir de... Değil mi ki, ‘güneş altında söylenmedik söz yoktur.’

Neyse, bir yerden başlamam gerekiyor sanırım.

Bana kendini yazdırtan “dış-konu” yalnızca okuduğum, izlediğim ya da duyduğum “olay” veya etkilendiğim kitap, şiir, öykü ve hatta yaşamımdan çıkan ‘an’lık bir ‘yonga’ değildir. B. Necatigil, “Esin (yani ilham perisi) bir birikimdir. Bilinçte, bilinçaltında algılar birikimi. Çok öncelerdedir, başlangıç; vakit gelir, uç verir.” der. “Dış-konu”yu öyküleştirmemde bu sözün payı çoktur. Ben öyküyü tüm ayrıntılarıyla (önce) kafamda, kanımda, içimde oluşturunurum. Burada tamamlanması uzun sürer. Tamam diye bir uyarı aldığımda, kafamda biten öyküyü kâğıda aktarıyorum. Kurguladığım öykü kaç sayfa olursa olsun, kaç saat sürerse sürsün trans hâlinde bir defada yazarı yani. Parça parça doğum olmadığı gibi, parça bölük yazmaktan yana değilim. Sorarım size, doğum parça parça olur mu? Doğurmak bir seferde olur bana göre Ben yoğurdu böyle yemeyi seviyorum. Sonra bir annenin-ailenin- bebeklerini insan

yapmaya verdikleri emek gibi kâğıda döktüğümü işlerim zamanla... En sonunda, bir dergiye/gazeteye göndermeden önce de dil açısından sok kez bakarım. İhtiyaçlarının tümünü görebilen bir çocuk/genç gibi olduğuna karar verdiğim öykümü salarım sokağa görsünler diye... İşin onda dokuzu çalışmak, onda biri de yetenek olan güzelliklerin ve yaratıların imecesi. Bu da sabır ve de iğneyle-bıkıp usanmadan- kuyu kazmak gibi. Yine de kusurları oluyor sokağa saldıgım çocuklarımın (öyküler) ve iyi bir ana-baba olmaya ne azmim ne de isteğim eksik inanın. Disiplinli çalışmanın bir ayrıcalık olduğunu her fırsatta yineleyen dostum/kardeşim Özgen Seçkin'in, "Yaşar Kemal'in bile bir paragrafı 20/30 defa yazdığı yerde, biz kim oluyoruz ki bir kere yazmakla yetiniyoruz," sözüyle noktalayalım söyleşimizi.

Damar Dergisi, Ekim 1995, 55. s

Tacim Çiçek'le Söyleşi

Arslan Bayır

**Edebiyata sevdalı Tacim Çiçek kimdir ve amacı nedir?*

Aslında, doğrudan okuru ilgilendiren bir soru bu. Çünkü insanın kendini anlatması gerçekten de hem zor, hem de nesnellik açısından içinden çıkılmayacak bir handikap. Yine de ikinci sorunuzdan yola çıkarak yanıt vermeye çalışayım.

Yaşadığımı kanıtlamak ve yaşamın güzelleşmesine yazdıklarımla katkıda bulunmak için yazıyorum. Bu bağlamda yazdıklarımın tümü 'Tacim Çiçek edebiyatta kimdir?'e yanıttır diye düşünüyorum. Bunu açayım biraz. İki yüz yıl ya da üç yüz yıl sonra birisi tesadüfen yazdığım bir yazıyı veya kitabı bulur da, 'ne yazıyormuş acaba?' diyerek ilgilenirse hem belli bir dönemde yaşayan birisi olduğumu hem de kendisinin içine doğduğu yaşama benim neler kattığımı ya da katamadığımı anlar. İşte böyle bir düş ya da avuntu içindeyim.

Sorunuzun birinci bölümüne gelince...

Ukalalık sayılmazsa; egemen edebiyata, buna baka baka renk değiştirenlere, kendisi olamayanlara ve bir takımın oyuncularını gibi kendi aralarında pası aşanlara, sanat Zübüklerine karşı var olmaya çalışan, bu olumsuzlukların çemberini kırmaya sevdalı, ayaklarını Anadolu'nun topraklarından kesmeyen nice yazın erlerinden birisiyim, sizler gibi yani. Bireylerin kişisel çabaları bu olumsuzlukları kırmaya yetmiyor. Her alanda olduğu gibi, bu alanda da örgütlülük esas... Kendi payıma Don Kişot olmadığımı, karşımdaki olumsuzlukların misyonerleriyle kavgada yeterli olmasa da mevziiler kazandığımı söylemeliyim. Bu mevziiler neler mi? Metropol dergilerinin yazılarıma yer vermesi, yazdıklarımla bazılarını önemsemesi...

Şiirlerimin Grup Munzur ve Ekrem Ataer tarafından bestelenmesi. Yine müziğe oturtulan 'bir kuş' ve 'bir ananın türküsü' isimli şiirlerim, üyeleri dağılma saydı Grup Munzur'un üçüncü kasetlerinde yer alacaktı, Mart 1997'de.

Çınar Yayınları arasında ikinci baskısı yapılacak olan Şeftali Dede'nin yayımlanması ve yine bu yayınevi tarafından 1997 programına alınan (Altın İkiizler-Elma Ağacı - Eşek Çalanlar Çetesiyle Savaş-Güver cinler-Al Gözüm Ver Dürüm-Sihirli Tozun Sahipleri-Kitap Hırsızı) yedi adet çocuk romanımın basılması, Doruk Yayınevi tarafından (Yaşamını Özge Yorumu, Aykırı Sevdalar Söylencesi, Şeftali Dede isimli kitaplarımın ve Güvercinler isimli dosyamın) seçilmiş olması...

Bunlar hep benim dışımda gelişen olaylar.

Yeterli mi peki, hayır!

Bunlar amaçlarım açısından tünelin ucundaki çok çooook zayıf ışıklar.

**Tacim Çiçek; öykü, şiir, roman derken şimdi de çocuk yazınına girdi.*

Nereden nereye koşuyorsun?

İyi şiirin ne olduğunu biliyorum, ama kafamdaki şiiri yazamıyorum. Geriye dönüp baktığımda da keşke bu şiir kitaplarım olmasaydı diyorum. Neden mi? Sanatın bu özen isteyen dilberi öyle hafiflikler kaldırmıyor. Ama yazdıklarına şiirsel etki var, içimdeki şair susmuyor. Elimde 48 sayfalık tek şiirim olmasına karşın tanıdığım şiiri yazamadığımı anladığımdan piyasaya çıkarmıyorum. Bu yüzden duygularımı en güzel Mina Urgan anlatıyor: "Bir tek şiir yazmak, benim gözümde bütün bu kitaplardan (yirminin üstünde cilt cilt kitap sözü edilen kitaplar. T.Ç.) daha değerli. "Ve eleştiriye yöneldim, diye de tamamlıyor sözünü. Şiiri çok sevdiğim ve şiirin bilgisini edindiğim içindir ki bazen acımasız oluyorum. Aslında bu konuda söyleyeceklerim çok ama Romana gelince... Roman öykünün bir başka boyutu diye düşünüyorum. Hele hele iki üç öyküyü kolaj tekniği ile birleştiren birkaç kişinin bize romancı diye lanse edilmesi bu düşüncemi daha da perçinleştirdi. Bu boyut öyküye indirgenemeyecek bir olgu. Bu yüzden romanda yazıyorum. Ama bunları değerlendiremiyorum. Romanlarım da klasik roman tanımlamasına girmiyor. (Bozkırda Patlayan Tüfek isimli romanım farklı bir klasik roman kurgusu, konusu ve olaysal perspektifi açısından) Adını şimdilik "Tantaloslar" koyduğum bir roman da yazılmayı bekliyor kafamda. Hangisini önce tamamlarsam bir yarışma ya göndereceğim. Çok yönlü olmak bir lüks değil. Onda bir yetenek onda dokuz çalışmak yeterli. Bu da bu işe sevdalı olanlarda var diye düşünüyorum. Önemli olan en yetkin biçimde etik ve estetik kaygı gözeterek yazmak, üretmek... Mesleğim; çoğu yazıncı gibi, öğretmenlik.

Çocukların düş gücünü, gözlem yeteneğini, anlatım zenginliğini de beslemeyi öngörür. Bu bağlamda onlara bir şeyler vermek yetmiyor, en iyisini, gereklisini vermek birinci koşul olmalı diye düşünüyorum. Çocuk yazınına ülkemizde ne yazık ki parasal kaygılar egemen. Böyle olunca çalıntı, birbirini yineleyen, yalan yanlış masallar, yapıtlar çıkarılıyor peş peşe. Bunlarla ilgili çalışmalarım da var, dergilerde yayımlandılar. Hatta yayınevlerine mektuplar da yazdım, bu yanlışlardan vazgeçin dedim, dikkate alınmadım.

Yeni güzellikleri yaratan çocuk yazıncıları gibi farklı şeyler yazmak istedim. Sanıyorum karşılığını bulacak yazdıklarım. Bunlar yayımlandıkça var olanlardan farklı oldukları görülecek. Çocukları çok seviyorum. Onlara benim de anlatacaklarım olduğundan bu alana da geçtim. Bakalım gelecek ne gösterecek. İlk soruya verdiğim yanıtta adlarını verdiğim çocuk romanlarına ek olarak "Kurtkıran" isimli bir masal yazıyorum.

**Bir eğitimci olarak dil, eğitim ve yazarlık hakkında ne diyeceksiniz? Yazarın okurdan, okurun yazardan beklediği nedir?*

Kendimi okurun yerine koyamam. Farklı farklı okurun ne düşündüğünü, ne beklediğini bilemem. Ama yazar ile okur arasında şöyle bir bağlantı kurabiliriz sanıyorum. Yazar (doktor), ürün (reçete), hasta (okur). Böyle bir benzetmeyle şu sonuca ulaşabiliriz: Hasta, iyileşmek istiyorsa kendisine çare olacak doktora gitmeli ve onun reçetesine uymalıdır. Böyle bir ilişki kültürel hastalığımızı iyileştirecektir.

Bilinçli okur olsun isterim, okurdan beklediğim bu.

Okurun da (bilime aç bir hasta ise) kendisine yarayacak olan yapıtları (reçeteleri) iyi seçmeli.

Bu bağlamda eğitim çok önemlidir. "Maddi üretim araçlarına hükmedenler aynı zamanda da manevi üretim araçlarına da hükmederler." Bu saptamadan yola çıktığımızda şu gerçeğe yüz yüze geliriz. Her ülke manevi üretim araçlarından olan eğitim kurumlarını kendisi için gerekli "yeni insan", yetiştirmeye programlar. İran İslam Cumhuriyeti kendisi için gerekli insanı yetiştirir, ABD kendisi için. Bu bağlamda, Osmanlı'dan sosyal, siyasal ve toplumsal yönden bağıni koparmaya çalışan yeni cumhuriyet ilk başlarda. Köy Enstitüleri ile yapısına uygun insanlar yetiştirmenin olanağını yakalamıştı. Ama bu çok partili yaşam ve dünyaya açılma ile yok edildi. Bu çelişki işte bugün içinde kıvrandığımız olumsuzlukları doğurdu.

Köy Enstitülerinin köküne dinamit koyanlar o günden bugünü yaratmayı amaçladılar. Aslolan eğitim çünkü. Bugün dünle beslendi, yarına kilitlendi yani. Bu çelişkiyi ortadan kaldırmak eğitim-öğretimle olanaklı. Çünkü egemenleşen dil hem kısır hem de anlaşma aracı olmak tan uzak. Niçin mi? İngiliz düşünür Bernard Sahw "Bir erkek çocuğunu eğitirseniz bir adam yetiştirmiş olursunuz, ama bir kız çocuğunu eğitirseniz bir aileyi kurtarmış olursunuz." diyor. Kadınları da eğitim gören toplumlar hep ileriye hedeflerler. Siyasal düşüncesine katılmadığım Mevlana da "Söylediğin, karşıdakinin seni anladığı kadardır." diyor. Dilin anlaşma ve kaynaşma aracı olması bu bağlamda eğitimcilerin ve yazarların amaçları arasında olmalı, aslolan da bu zaten.

**Ödül almış biri olarak ödüllere bakışınız nedir?*

Ödülü birileri hak ediyor mu, yoksa ödül birilerine hak etmediği halde (baska kaygılardan dolayı) veriliyor mu?

Şaibeli ödülleri ile ilgili medyaya yansıyanlar herkes gibi beni de sarsıyor. Ama nerden, kimlerden ve niçin çıktığına iyi bakmak gerekiyor. Ödüllendirilen yazarı, şairi, ressamı motive eden bir ödülle, onları başka amaçları için reklam aracı olarak kullanan ödülü ayırt etmemiz gerekiyor. Bu bağlamda ödülü hak eden de ve var, hak etmeyen de... Benim ödülüne gelince, benim dışımda gelişen ve sonuçlanan bir olay. Hak ettiğimi düşünüyorum. Kaldı ki aynı yarışmada bir de çocuk şiirleri ikincilik ödülüm de vardı, verilmedi..

Teşekkürler. Son olarak ne söyleyeceksiniz?

Yayınlanan kitaplar ve dergiler için söylenecek o kadar söz var ki... (O kadar çok şeyim var ki anlatacak/Dinlemek sana/Konuşmak bana yasak/Gözlerimden oku (Ş. Akbaba) dediği gibi şairin. Bir başka zamana kalsın bu, ama Aykırısanat ise aykırılığını hep sürdürsün derim, o kadar.

Aykırısanat Dergisi, Mart / Nisan 1997/ 28. s

Söyleşi Tacim Çiçek'le

Ferhat İşlek

**Geçenlerde, seninle yapılan bir söyleşide' "çocuk romanları da yazıyorum. Çınar Yayınları birkaçını yayımlayacak." diyorsun. Niçin çocuk romanı yazıyorsun? O söyleşiden bu yana bu bağlamda değişen bir şey oldu mu peki?*

Aslında bir yazarın yazdıklarından söz etmesi biraz zor, bana göre. Çünkü kendinizden taraf oluyorsunuz. Nesnel olmak adına kendinizi övüyorsunuz. Bu da yanlış oluyor. Bu yüzden, daha iyi anlaşılacak için Yılmaz Güney ile ilgili bir anlatıyla soruna yanıt vermek isti yorum. Bu anlatı Atıf Yılmaz'ın ağzında aktarılıyor. Şöyle: (Atıf Yılmaz diyor ki:) "Yılmaz Güney, İstanbul'a yeni gelmiş. Tutunmaya çalışıyor. İlk filmini çevirmiş. Medya şimdiki gibi etkin de değil ama her nereye, hangi toplantıya gitsek,' o; "beyler mütevazı olmaya gerek yok ben Yılmaz Güney'im" diyerek bizi karşılayanlara kendisini takdim ediyor. Kendi adıma bu patavatsızlığına kızıyorum içten içe. Bazen söylüyorum da yaptığının doğru olmadığını, fakat o yine de bildiğini okuyordu. Ben, yıllar sonra ne 'yazık ki şimdi Yılmaz Güney'e övünmesinden dolayı hak veriyorum. Sinema da ve edebiyatta şimdiki yerinde olacağına inancı varmış." Bundan yola çıkarak ben de "öykücüyüm, yazarım" diyebiliyorum. En azından sen biliyorsun ki bir yere geldiğim doğruysa bu kendi çabamla oldu. Yani ektiğimi biçiyorum.

Şimdi, o söyleşiden bu yana değişen çok şey oldu. Bir kere, Çankaya Belediyesi ve Damar Edebiyat Dergisi 1995 ilkbahar Çocuk Roman Ödülü yarışmasında birincilikle ödüllendirilen ŞEFTALİ DEDE isimli yapıtımın ikinci baskısı haziran ayında Çınar Yayınları arasında çıktı. Ve birkaç kitabım daha aynı yayınevi tarafından yayımlanacak. Sonra Kırıkkale Eğitim-Sen Şubesinin açtığı öykü yarışmasında da üçüncülük ödülü aldım, ELMA AĞACI isimli dosyam da yakında kitaplaşacak. Doruk Yayınevi'nin masal dizisinde de bir ya da iki dosyam kitaplaşacak.

Niçin, yazdığımı gelince, böyle sorulara net bir yanıt veremiyorum, başkaları gibi. Fakat şunu söyleyebilirim: Okullara kadar girmiş olan kimi yayınevinin tutarsızlığı, ilgisizliği, temcit pilavı gibi yıllar yıllar öncenin çocuk kitaplarını yeniden yeniden basması. Bu alanı sömürü alanı olarak görmesi. Ve kimi yazarımızın La Fonten'in, Beyda'nın ve Ezop'un eserlerini birazcık değiştirip kendisine mal etmesi, halk masallarının ve hikâyelerinin çalınması, düşünce hırsızlığı yapılmış olması, çoğu çocuk kitabındaki konu dağınıklığı ve sözcük seçimsizliği beni farklı şeyler, yazmaya ve yapmaya itti. Çoğu yayınevine mektuplar yazdım. Önemsenmedim. Yazarlarımızın olumsuzluklarını, Damar Dergisi'ndeki "Günüşiği'na Mektuplar" başlıklı yazılarımda dillendirdim. Kimin umurunda ki... Bu yüzden alternatif çocuk romanları oluşturmak için çalıştım. Başarılı olduğuma da inanıyorum. Her ne kadar çocuklarımızı sömürmeyi bir güzellik bilen kimi yayınevi varsa da farklı çalışmaları okurla buluşturmak isteyen yayın evleri de var. Bunlarla bir şeyler olacak elbet, ama asıl iş çocuklarımızın velilerine ve çocuklarımıza düşüyor, anlatabiliyor muyum?

**Çocuk Edebiyatı konusunda epeyi dolusunuz anlaşılan. Daldan dala atlamak gibi olmasın ama, eğitim ve sanat ilişkisi konusunda ne söylemek istersiniz. Ve yasallaşan "kesintisiz sekiz yıllık zorunlu eğitim" gerçekten de büyük bir atılım mıdır?*

Evet gerçekten de doluyum. Yazma eylemini üç beş kişinin tekelinde sanan her türden düşüncenin oluşturduğu ortamda var olabilmek ve oluşturdukları atmosferde solumak gerçekten dayanılır gibi değil. Bu bağlamda eğitim ve sanat iç içedir. Okumayı bilmeyen birinin şiirden, romandan, hikâyeden görme ve işitme duyularından başka biçimde tat alabilmesi olası mıdır? Geçmişten günümüze insanlık tarihi incelendiğinde ortaya çıkan sonuç, eğitimin nefes verdiği toplulukların üst kültürler yarattığı ve etkisini sürdürdüğü yönündedir. Çünkü, siyasi düşüncesine katılmasak da Mevlana'nın "Söylediğin, karşıdakinin seni anladığı kadardır." saptanmasına; aslolan insanın sözcük sayısını artırmak olduğu gerçeği yüzünden katılmak zorundayız. Şimdi eğitimden ayrılmaz olan "öğretim" de bu bağlamda yadsınacak gibi değil. Üretime dönük, içerikli, çağcıl ve yetenek geliştirici bir eğitim-öğretim olmadığı

zaman da toplumun şiir, öykü, roman, sinema vs. gibi ürünleri tüketmesi eğitim ve öğretime paralel olarak düşüyor. Bu kaçınılmaz bir olgu.

Sekiz yıllık kesintisiz eğitimin "gerçekten büyük bir atılım" olup olmadığını zaman gösterecek. Cumhuriyetçi toplumsal güçler "geçici" bir üstünlük sağlamış görünüyor. Bu önemli bir aşama ama. Aslında "Maddi üretim araçlarını elinde tutanlar; zorunlu olarak manevi üretim araçlarına da hükmederler." saptanmasından yola çıkarsak, geçmişimize şöyle bir göz atarsak, Cumhuriyet Yönetimi'nin gereksinim duyduğu (ve doğasına en uygun eğitim biçimi olan Köy Enstitüleri ile) "yeni insan" yaratma şansı, süreç içinde ortadan kaldırıldı. Bu kaybı düzeltmek olanaksız görünüyor, ama zor değil bu. Sekiz yıllık eğitimin geniş bir taraf bulması ve tarafların değişik sınıflara mensup insanlar olması iyi şeylere sahip çıkılacağına kanıtı. Ekonomimizin büyük borçlarla bağlı olduğu Dünya Bankası'nın kesenin ağzını açmış olması birçok soruyu akla getiriyor. Farklı kesimlerin farklı beklentileri gün geçtikçe daha çok çıkıyor. Emperyalist pazarın işine yarayacak işgücünün daha çok eğitilmiş olması bu uygulamanın bir çıkması. Oysa öz biçimi belirlemeli. Sürenin yanında içerik yeniden oluşturulmalı. Eğitim, halk için ve üretime dönük olmalıdır. Bence daha çok içerik üzerinde durulmalıdır. Eğitime katkı payı vergisine gereksinim olmadığı, sekiz anlaşıyor.

Daha çok şey söylenebilir, ama benim bizim ülkemizin gerçeğine (kız çocuklarının sekiz yıl eğitilmiş olacakları yönünden) uygunluğu yüzünden vereceğim örnek sanıyorum tepkilerin nedenini de açıklayacak. Bernad ŞOHV diyor ki: "Bir erkek çocuğu alıp eğitirseniz bir adam yetiştirmiş olursunuz, ama bir kız çocuğunu alıp eğitirseniz bir aileyi kurtarmış olursunuz, çünkü kadınları eğitim görmüş bir toplum kalkınmış bir toplumdur." Sekiz yıllık eğitimi tüm olumsuzluklarına karşın sürekli olursa, çünkü Türkiye'nin her zemini gibi, eğitim zemini de kaygan, başka bir hükümet bunu değiştirebilir-bu yanı için destekliyorum, ama içeriğini de tartışalım diyorum.

**Söylediklerine katılmamak elde değil, gerçekten de sekiz yıllık eğitimi içerik açısından da tartışmalıyız ve eğitimin üretime yönelik olması için çabalamalıyız. Bu hepimizin işi aslında, ama en çok da konuya yakın duran eğitimcilerin işi. Peki, bir eğitimci olarak dil işçiliği ve "dil" desem...*

Sevgili Ferhat insanları yeni baştan düzeltmek için işe "dil"den başlardım diyen filozof boşuna söylememiş bunu içine doğduğumuz dili bir dilci gibi sevmek, bilmek ve geliştirmek zorundayız. Çünkü günlük yaşamda bile karşılık bulmak ve anlaşılabilmek böyle çabalarla daha bir başka olur düşüncesindeyim. Sonra aynı konuları işlemek de önemli olmayabilir bazen, önemli olan konuyu nasıl anlattığın. Dilsel zenginlik, dil bilinciyle paralel gelişen bir olgu. Konuşmamın bir yerinde geçen Mevlana'nın sözcüklerle ilgili saptamasını anımsayalım şimdi. Bu şunu gösteriyor. Okula gitmenin yaşı var, ama okumanın yaşı yok. Her yaşta insan okur ve sözcük dağarcığını, kültürünü geliştirir. Yaşamda karşılık bulan yazarlara bakın; belirgin özellikleri, dilinin olanaklarını zorlayarak özgün bir anlatım dili oluşturduklarıdır. Yanılıyor muyum? Dil işçiliği, iğneyle kuyu kazmak ince eleyip sık dokumak denlidir. Hele bir yazar için daha önemlidir dil işçiliği ve dil bilinci. Yaşar Kemal bile bir paragrafı yirmi otuz kere yazarken bizim dil açısından kendimizle yetinmememiz gerekiyor görüşündeyim. Ve ben dil bilincinin ve işçiliğinin yaşam içinde öğrenileceğine inananlardanım. Bu yüzden iyi bir öğrenci, bildiğiyle, öğrendiğiyle yetinmez...

Ve bu alandaki önerilere, eleştirilere re de kulak verir.

**Şimdilerde öykü, eleştiri, deneme ve çocuk roman, masal yazıyorsun. Yazma şiirle girmiş birisin, şair olarak biliniyorsun ama birkaç konuşmana tanık oldum şair olarak bilinmeseydim, üç şiir kitabımı yayımlatmamış olsaydım dedin, niçin? Bildiğim kadarıyla Grup Munzur'un "Onların Kavgası"/Babanın Türküsü" isimli birinci kasetinin adı senin ilk şiir kitabın olan 'Ellerimiz Tırpandır Acıya'dan alınmış ve bestelenmiş. Ekrem Ataer'in Marenostrium isimli kasetinde de bir şiirin var. He Canım adıyla bestelenmiş. (SÜREMEZ DAİMA HÜKMÜ ACININ isimli kitabının Haramiler Mevsimi şiiri) Yine Grup Munzur (GÜL YAŞAM isimli şiir kitabından BİR KUŞ isimli şiirini) Benim Gibi'yi bestelemiş. Bunca şeye karşın niçin şiir yazmıyorsun? Niçin şiiri bıraktın? Ve şiirin işlevi nedir?*

Evet, Grup Munzur; Onların Kavgası ile Bir Kuş isimli şiirlerimi, Ekrem Ataer de He Canım'ı besteledi. Dahası var, Eğitim Fakültesi Almanca Bölümü öğrencisi birkaç genç, birkaç şiirimi Almanca'ya da çevirdi. Hatta bu çevirileri bana da gönderdi. Almanya'ya gönderdiklerini de

söylediler. Bütün bunlar benim 'gerçek şair' olduğumu göstermiyor. Bir öykücü olarak belki de en çok, ben şiir için yazdım. (Damar'da yayımlanan yazılarımin çoğu şiire dairdir.) Başka örnekler vardır benim gibi ama, bilemiyorum.

Niçin böyle yapıyorum peki?

Şiiri önemsedğimden. Hatta şiire dair sayfalar dolusu mektuplar yazdığım onlarca insan var. Şairlere, şair geçinenlere de yazdım; ama üçüncü kişiyi ilgilendirmeyen bu mektuplar, ne yazık ki üçüncü kişilere de mektup yazdığım sözde dostlar tarafından hem de ulaştırıldı.

Şimdi tekrar şiire dönersek, şiir için tanım üretmek kolay. Ama şiir tanım istemiyor. Nitelikli şiir karşılık buluyor. Kalıcılaşıyor.

Şair, kendi dışındaki insanlarla birlikte içinde yaşadığı gerçekliği nasıl isterse öyle dile getirir. Tekil gördüğünü herkese gösterir. Bu toplumsal bir ilişkidir. Bu yüzden şiir, insan oğlunun dünyayı değiştirme ve doğayı egemenliği altına almadaki bilincinin aracıdır. İnsanca bir yaşamı savunmanın suç sayıldığı bir dünyada şairlerin yanıtlaması gereken önemli soru 'şiirin işlevi' nedir sorusudur. Yaşamla ilgili sınıfsal bakış ve yorum da bu sorunun yanıtıdır. Bu yüzden de yaşam bir turnusol kâğıdıdır. Buraya iyi bakıldığında şairlerin rengini şiirlerinde görürüz böylece.

Bana gelince; şimdilik bana "şair" denilmesini istemiyorum. Çünkü yazdıklarımın içinde şiire yakın duranlar var, ama onlar şiir değiller. Şiir apayrı bir şey iyi şiirin ne olduğunu çok iyi biliyorum, fakat yazamıyorum. Bu yüzden şairliğim diğer yazılarıma sinmiş o kadar. Bunca kitaba karşılık bir tek kalıcı şiir yazmayı ya da yazmış olmayı çok isterdim ama. Bu fikre nasıl mı geldim? Dostoyevski'nin bir roman kahramanı var, (adı yanlışım varsa bilenler beni bağışlasınlar) Neteçka Nezvanova. Kendisine hediye edilen ve dolaba koyduğu keman üzerine konuşur durur. Müthiş bir keman yeteneği olduğunu, ama bunu göstermek için uygun bir ortam olmadığını söyler çevresine. Bir gün yaşadığı kasabaya bir gezici kumpanya gelir. Arkadaşlarının ısrarıyla buraya gider ve kumpanya ile gelen gerçek virtiözü dinler. İçi içine sığmaz olur. Eve gelir. Dolaptan kemani çıkarır. Çubuğu tellere sürter. Çıkan sesler korkunçtur... Ve bir yetenek olmadığını anlar. İşte ben dünyanın şiir coğrafyasında ülkemizin sürekli akan nehirleri gibi akan şairlerimizi daha iyi tanıdıkça ve okudukça onların kumpanyanın virtiözü, kendimin de o kasabanın yeteneksiz genci olduğunu anladım.

Gelecek ne gösterir bilmiyorum. Şair geçinenleri kıyasıyla eleştiriyorum ve birkaç yıl önce yazdığım şiirsileri kendime saklıyorum. Bu yüzden hiç şiir kitabı yayımlatmasaydım, diyorum.

**Peki, başta olması gereken soruyla söyleşiimize son verelim, sevgili Tacim okuyuculara (en azından seni tanımayanlar olabilir diye) kendini tanıtır mısın?*

1958 yılında doğmuşum. İlk, orta ve liseyi Ceyhan'da (Adana) okudum. Yüksek Okulu Ankara'da bitirdim. Sınıf öğretmeniyim. Sözüünü ettiğim üç şiir kitabımdan başka; Yaşamın Özge Yorumu (öykü), Beyaz Kısa Pantolon (öykü), Aykırı Sevdalar Söylencesi (deneme/roman) Şeftali Dede (çocuk romanı) isimli kitapları yayımlattım. Çeşitli dergilerde yazılar, öyküler yayımlatmaktayım. Yazmak kadar okumayı seviyorum. Yazmayı yaşam biçimine dönüştürmüş birisiyim. Yazdıklarımla yetinmiyorum. Çeşitli kuruluşların üyesiyim.

Şimdilerde çocuklar için yeni bir kitap hazırlıyorum ve yarışmalara hazırlanıyorum...

*Abece Eğitim Ekin ve Sanat Dergisi
Kasım 1997/135. S*

Bir Yazar:

Tacim Çiçek ile Tele-röportaj

Aytül Akal

-Alo Tacim Çiçek?

-Buyrun benim.

-Önceleri Afyon'dan görüşüyorduk, şimdi İzmir'den. Dolaşıp duruyorsunuz galiba...

-Eskiden beri yerleşmek istediğim kent İzmir'di. İzmir'e emekli olduktan sonra yerleşmeyi ve yazımla ilgili projelerimi burada gerçekleştirmeyi planlıyordum ama oğlumun sağlığı nedeniyle düşündüğümünden önce gelmek zorunda kaldım. Aslında daha çok telefonlar ve mektuplarla dolaşırım ben.

-Sizin birkaç kitabınızı okudum. "Şeftali Dede", "Eşek Çalanlar Çetesi", şimdi de "Kurtkıran"... Konular hep köy hayatını ele alıyor...

- Afyon'un Alacami Köyü'nde 14 yıl kaldım. Düşünün, hiç köyde yaşamamışken, aynı köyde 14 yıl geçirdim. Çok da iyi oldu aslında. Boş zamanlarımı değerlendirerek yazma alışkanlığını edindim. Bir yazar, yaşadığı çevreyi dillendirir çoklukla. Ben de, kırsal kesimdeki çocuğu, çocuğa anlattım. İyi şeyler yazmaya çalıştım. Çok da başarılı olduğumu düşünüyorum.

-"Kurtkıran" adlı kitabınızın kahramanı, Kangal cinsi bir köpek. Kurtlarla anlaşıp yavruları karşılığında onlara koyun vermesi, inanılmaz bir olay gibi görünüyor. Bu olay gerçek mi, masal mı?

-Yaşadığım köyde küçükbaş hayvancılıkla uğraşılırdı. Herkesin bir Kangal köpeği vardı... Çok akıllı köpeklerdir bunlar; çobanın unuttuğu kepenegi getirir, koyunun doğurduğu yavruyu bekler, sürüye çobanlık yapar... Köylüler köpeklerini anlatır; haliyle bu anlatılarda abartı olur. Ama Kurtkıran, benim de bildiğim, gerçek bir dişi köpekti. Köylülerin Kangal köpekleriyle ilgili anlattıklarına ben de düşlerimi kattım. Masalsı bir öykü bu...

-Kitapta rekor sayıda redaksiyon hatası görülüyor. Paragraf atlamaları ve satır tekrarları bile var. Bir yazar olarak neler hissettiniz bunlarla karşılaşınca?

-Ben de çok rahatsız oluyorum. Çocuk kitapları, çocukların okuma alışkanlığını elde edebilmeleri için, berrak, akıcı ve yanlışsız olmalı. Ancak yayınevleri sorumluluklarını savruk bir biçimde geçirtilerek yayımlıyor kitapları. Kurtkıran, yalnızca redaksiyon hatalarına değil, sayfa kısıtlamasına da kurban oldu. 64 sayfaya sığsın diye bana sormadan birkaç bölüm kesilmiş. Kitabın sonu farklı bitiyordu. Bu kitabın, aslına uygun olarak yeniden yayımlanması için çaba harcayacağım.

- *Mesleğiniz nedir?*

-19 yıldır, ilköğretimin birinci kademesinde sınıf öğretmenliği yapıyorum. Bu yıl 1. sınıfları okutuyorum. Çocuklarla yakından ilgilenmek, onları daha iyi anlamayı sağlıyor. Onlara okuma alışkanlığı kazandırmak için iyi şeyler yazmak önemli. Ben aynı zamanda iyi bir okurum. Bu yüzden çocuk yazını dert ediniyorum. Bu konuda duyarlı ve sorumlu hissediyorum kendimi. Çocukların sırtından rant sağlanmasına kesinlikle karşıyım.

-*Kaç kitabınız yayımlandı?*

-10 kitap. İki yetişkinler için öykü, üçü şiir, biri deneme-anlatı. Kalan dört kitabım da çocuklar için.

-*Kurtkıran ödül almış bir kitabınız. Ödül alan başka kitaplarınız var mı?*

-"Şeftali Dede", 1995 'te Çankaya Belediyesi Damar Dergisi Çocuk romanı 1.'lik ödülünü, "Elma Ağacı", 1997'de Eğitim-Sen Çocuk Öyküleri 3. 'lük ödülünü, "Kurtkıran", 1997'de Mevlut Kaplan Çocuk Romanı yarışmasında mansiyon aldı. İki yılda bir verilen "Damar Dergisi Emek Ödülü"nü de bu yıl öykü dalında bana vermişler.

-*Size yazmak isteyen küçük okurlarınız için adresinizi verebilir misiniz?*

-252 sokak No. 68 K. 4 D. D, Bornova-İzmir veya Fatma Hikmet Kaşerci ilköğretim Okulu, Karşıyaka-İzmir.

- *İlk kitabınız?*

-"Ellerimiz Tırpandır Acıya"... Şiirle yola çıkmıştım. Ama bence şiir yanlış bir adımdı. Şiir ayrı bir tür... Kafamdaki şiiri bir türlü kâğıda dökemedim. Öykü ve romana ağırlık veriyorum artık. Bir de, okuduğum kitaplara ilişkin yazılar yazıyorum çeşitli dergilerde. Yazın hayatına, 1986'da "Oluşum" adlı dergide bir yazımın yayımlanmasıyla başladım.

-*En son okuduğunuz çocuk kitabı?*

-Sizin masal kitaplarınız, "Dilek Ağacı" ve "Rengini Arayan Top". Sınıfta çocuklarla birlikte severek okuyoruz. Son zamanlarda okuduğum bir de "Tipi" var. Turgut Erbek'in.

-Yeni kitaplar var mı?

-Kültür Bakanlığı'ndan "Altın İkizler" adlı bir kitabım çıkacak. Ona yakın kitabım da yayımlanmayı bekliyor. Son yazdığım kitap, masalsı bir bilimkurgu. Adı "Sihirli Ağaç". Bu kitabı bana, sizin "Dilek Ağacı" adlı masalınız yazdırdı. Çocuklar, 2150 yılından geriye dönerek, çevre ve ağaç sevgisini inceliyorlar.

-Teşekkürler...

-Burada yazar olarak bir kenarda kalmış, terkedilmiş gibi hissediyoruz kendimizi. Siz, bizlere ulaşıyor, bizlere önem verildiğini hissettiriyorsunuz. Telefonunuz beni yeni bir ödül almışım gibi sevindirdi. Asıl ben teşekkür ederim.

Cumhuriyet Kitap, 11 Mart 1998

Tacim Çiçek'le Söyleşi

Şaban Akyurt

**Söyleşimize, adıma imzaladığın Şeftali Dede'deki 'bana yazma virüsünü aşıl原因 güzel dostuma...' deyişinden girelim istersen. Sahiden böyle mi oldu yoksa bu senin bana bir jestin mi?*

• Bu bir jest değil, gerçeğin ta kendisi. Kısa dönem askerlik için Menemen'deydik ikimiz de. Aynı koğuşı paylaşıyorduk ve ayın takımın erleriydik. Senin boynunda bir fotoğraf makinesi vardı. Geçindirmekle yükümlü olduğun bir ailen vardı. Para kazanmak zorunda olduğunu söylemiştin. Konuşmalarım hoşuna gitmişti. Ayrı kutupların birbirini çekmesi gibi kaynaşmış, dost olmuştuk. Yazıp yazmadığımı sormuştun. Başımdan geçen yazma deneyimimin Türkçe öğretmenimiz tarafından engellendiğini (Damar'ın 55. sayısında uzun uzun anlatmıştım biliyorsun bunu, yinelemeyim.) söylemiştim.

Olanı biteni unutmamı ve yazmamı ikna etmiştin.

Birlikte dışarı çıkmıştık 212. Piyade Alayından. Yirmi sayfalık bir defter almıştık. Çocuk gibi sevinçliydim. İçim içime sığmamıştı. Ranzada loş ışık altında iki öykü yazdım. "Üç Ağaç Sevdası" ve "Bir Tokatla." İlkinin isteğini üzerine Edebiyat 81'e, diğerini de Yarın dergi sine göndermiştim. Edebiyat 81 kapanmıştı. Yarın ise 'yayımlanacak' diye kısa bir mektup göndermişti. Öyle sevinmişim ki... Daha sonra sen Orhangazi'ye, ben de Cihanbeyli' ye dönmüştüm, yazışşıyorduk. Öykülerimi düzeltiyor, bana gönderiyor ve bir dergiye göndermemi istiyordun. "Atları da Alırlar" isimli öyküm de Öğretmen Dünyası tarafından yayımlanacaktı, ama yayımlanmadı. Ve ilk öyküm Oluşum'da yayımlandı. Verdiğin adreslere öyküler, şiirler gönderiyordum. Özellikle *Yeni Adana* gazetesinin sanat sayfası ve yöneticisi Mehmet Demirel Babacanoğlu ile ufkum açıldı. Kısacası seninle tanışmamış olsaydım, şimdi bu virüs ile yaşamıyor olacaktım belki de. İyi mi ettin kötü mü ettin bilemiyorum.

**Bence iyi olmuş, demek ki ikna etmem işe yaramış, bugün bir yerdesin ve yaptıkların duydukça, okudukça seninle iftihar ediyorum. Peki, birbirimizden uzak kaldık, yaptıklarını bütünüyle izleyemedim dersem beni bağışla, beni en iyi tanıyanlardan birisin. Bazen içime kapaniyorum*

ve bu güzellikler dünyasına sırtımı çeviriyorum. Daha sonra neler oldu, özetler misin?

• Neler olmadı ki... Dergileri, gazeteleri 'öykü, şiir, deneme bombardımanına tuttum desem yeridir. Çok okuyor, çok yazıyor ve çoğunu da içselleştirmiyordum. Gerçekten, ama gönderdiğim her dergi ürünüme yer veriyordu. Bir dergide ürünüme görmek, öyle mutlandırıyordu ki beni sorma. Oysa bugün onlara dönüp baktığımda bir kere değil, birkaç kere daha yazmam gerektiğini görebiliyorum. Çünkü asla insan yazdığı ya da düşündüğü yerde durmuyor, duramıyor; bu olanaksız zaten, üstelik de hoş değil. Söylediklerini hak ediyor muyum bilmiyorum; ama şunu çok iyi biliyorum ki artık mütevazı olmam için bir neden yok ve yazmak benim için bir yaşam biçimi, onsuz yapamıyorum. Sürekli yazıyor olmam da bunun kanıtı. Hangisinin adım vereceğimi bilemiyorum; ama benim için senden, Babacanoğlu'ndan sonra önemli dayanaklardan biri de Damar dergisi ve Özgen Seçkin. Gerçekten de bu böyle. Ben 1992 Martından beri Damar'da yazıyorum. Damar yazmam konusunda bir okul oldu. Özgen, bilgisini, birikimini benimle paylaştı. Sözünü ettiğin "yer" biraz da bu ortamın sonucu, inan. Özgen yazılarımdaki yanlışları düzeltti. Olması gerekeni söyledi. Çocuk romanlarımın çoğunun da isim babası oldu ve konularım toparlamama yardım etti. Yani ben biraz da Damar'la var oldum diyebilirim.

Derken kitaplı olmak istedim. Sivas'ta Dört Eylül'e *Güvercin Sevda* için isimli bir şiir dosyası gönderdim. Dosya yayımlanacak diye sürekli ilan edildi. Ama daha sonra dosya kayboldu. 12 Eylül'ü irdeleyen ve eleştiren vulgar söylemi ağır şiirlerdi o dosyadakiler. Yerel gazetelerde yayımlananları toparlayıp Güngör Gençay'a gönderdim ve *Ellerimiz Tırpandır Acıya* isimli şiir kitabım oluştu. Daha Sonra *Süremez Daima Hükmü Acının*, birkaç yıl sonra da *Gülyaşam* isimli şiir kitabım yayımlandı. (Bu kitapları yayımlamamış olmayı çok isterdim, ama bir bedel ödemek gerekiyor ne yazık ki...)

Yaşamın Özge Yorumu ve *Beyaz Kısa Pantolon* isimli öykü kitaplarım yayımlandı. 1988 yılında İmece dergisinde yayımlanan "Kızılırmak Taştı" isimli öykümden dolayı iki yıl boyunca TCK 311 ve 312. maddelerinin birinci ve sonuncu fıkralarından yargılandım. Beraat ettim. Arkadaşlarla "Aykırısanat" diye bir dergi çıkardım. Sunusunu ve adını benim ortaya koyduğum dergiden özel nedenlerden dolayı ayrıldım. Dergiyle birlikte

kitap da yayımladım. Bunlar an *Aykırı Sevdalar Söylencesi* (deneme roman) benim yapıtım.

Kitaplarım hakkında iyi ve kötü yazılar yazıldı. Şiirlerimden birkaçı Almanca' ya çevrildi. Grup Munzur iki, Ekrem Ataer de bir şiirimi besteledi.

**Sevgili Tacim, burada sözünü kesmek zorundayım. Şimdi şiir kitapların için "bu kitapları yayımlamamış olmayı çok isterdim, ama bir bedel ödemek gerekiyordu." dedin. Grup Munzur'un ilk kasetine isim olan "Onların Kavgası", Ekrem Ataer'in Mare Nostrum'daki "He Canım ", yine Grup Munzur' un "Tutuşturun Geceleri" isimli yeni kasetindeki "Benim Gibi" çok tutuluyor bildiğim kadarıyla. Bu bir mütevazılık mı, yoksa nesnellik mi?*

•Tespitine katılmamak olası değil. Bu gerçekten de nesnellik. Mütevazılık değil, asla. Sonra tutulan parçalar olduğunu besteleyenler de söylüyor. Ama bütün bunlar benim "gerçek şair" olduğumu göstermiyor. Yazına şiirle girmiş birisi olarak, yani öykücü olarak şiir için çok söz söyleyenlerden birisiyim. Şiire dair özellikle Damar'da ve başka dergilerde, söyleşilerde en çok yazanlardan ve konuşanlardan biriyim dersem ukalalık yaptığımı düşünme sakın. Sonra şiir için sayfalar dolusu yazdığım onca insan var, Kimi önemsemi söylediğimi, ama çoğu da kırıldı yazdıklarına. Oysa şiiri önemsemiğimdendi bütün bunlar. Şimdi tekrar başa dönecek olursam, şiir için tanım üretmek kolay. Fakat şiir tanım istemiyor. Nitelikli şiir karşılık buluyor. Şair, kendi dışındaki insanlarla birlikte içinde yaşadığı gerçekliği nasıl ister se öyle dile getirir. Tekil gördüğünü herkese gösterir. Bu toplumsal bir ilişkidir. Bu yüzden şiir, insanoğlunun dünyayı değiştirme ve doğayı egemenliği altına almadaki bilincinin aracıdır. İnsanca bir yaşamı savunmanın suç sayıldığı bir dünyada şairlerin yanıtlaması gereken önemli sorulardan biri de "şiirin: işlevi nedir" sorusudur. Yaşamla ilgili sınıfsal bakış ve yorum da bu sorunun yanıtıdır, diye düşünüyorum ve savunuyorum da bunu. Bu yüzden de yaşam bir turnusol kâğıdıdır. Buna iyice bakıldığında şairlerin rengini ve şiirinin niteliğini görürüz. Bana gelince, şimdilik bana 'şair' denilmesini istemiyorum. Çünkü yazdıklarımın içinde şiire yakın duranlar var; ama bunlar şiir değil. Şiir apayrı bir şey; iyi şiirin ne olduğunu çok iyi biliyorum; fakat bilmek ayrı şey, yazmak ayrı şey. Yazamıyorum. Şairliğim diğer yazılarıma siniyor mu, bu okurun sorunu

bence. Bunca kitaba karşılık bir tek şiir yazmış olmayı çok isterdim diyen Mina Urgan ile aynı düşünüyorum bu noktada.

Buraya nasıl mı geldim?

Dostoyevski'nin bir roman kahramanı var. (Yanlışım varsa bilen bağışlasın) Neteçka Nezvanova. Kendisine hediye edilen ve dolaba koyduğu keman üzerine konuşur durur. Müthiş bir kemancı olduğunu, kasabanın uygun bir ortam olmadığını yayar çevresine. Kasabaya gezici bir kumpanya gelir. Kumpanyaya arkadaşları, gerçek virtiözü dinlemek için onu da götürür. Virtiözü dinler. İçi içine sığmaz olur. Eve gelir. Kemanı dolaptan çıkarır. Çubuğu tellere sür ter, ama çıkan sesler korkunçtur. Söylediği gibi bir yetenek olmadığını anlar böylece... İşte ben, dünyanın şiir coğrafyasına ülkemizin sürekli akan nehirleri gibi yataktan oluşturarak akan şairlerimizi daha iyi tanıdıkça kasabalı kemana olduğumu, virtiöz olmadığını anladım. Gelecek ne gösterir, getirir bilmiyorum. Ama şimdilik gerçeğim bu. Şiiri ve şairleri tanıdıkça bir bedel ödemek zorunda olduğumu anladığımdan öyle demiştim, sevgili Şaban.

**Müthiş bir benzetme ve nesnellik. Bence yine de kendine haksızlık ediyorsun gibi geliyor bana; çünkü şiir adına yayımlanan o kadar çok kitap var ki, çoğu da bayat yemek gibi insanı kusturuyor...*

•Kendime haksızlık etmiyorum sevgili Şaban. Biz nesnel ve kendimiz olmak zorundayız. Gerçekten beni de kusturan şiir kitapları var, yok değil. Ama ne yazık ki çoğu yayınevi para ile şiir kitabı basıyor. Özen göstermiyor. Öyle çirkin ilişkiler var ki hangisini söylesem... Ama ben şiir konusunda sözümü esirgemiyorum, söylenmesi gerekeni söylüyorum. Peki bir işe yarıyor mu dersen, yaramıyor; çünkü şiir kitapları satılmıyor denildiği halde mantar gibi üüyor...

**Yayınevlerinden şikâyetçisin anladığım kadarı ile. Ne oldu? Bazı söyleşilerden öğrendiğime göre kitaplarının ikinci basımı gerçekleşecekti, bir gelişme yok mu bu konuda?*

•Benim durumumda olan insanlar için hiç de açılmaması gereken bir kutu. Çünkü, hani derler ya "açtırma kutuyu, söyletme bunun gibi bir şey. Çünkü sonuçta kapitalist ilişkiler ortamında var olabilme biraz da yayınevi açısından pazara sürülen bir 'meta' olmak ile eş değerdedir. Kapitalist pazara uygun 'medyatik meta' değilseniz, yayınevlerinin bir sürü engellerinden geçmiş olsanız bile sonuç sıfır. Bu ayıp da değil;

çünkü insan nasıl yaşarsa öyle düşünür, yayıncılar için böyle düşünüyorum.

**Bu çok kapalı bir açıklama oldu sevgili Tacim.*

•Ne demek istediğini anlıyorum; ama anlayan anlar ne söylediğimi. Derler ya arife tarif gerekmez.

**Peki öyle olsun. Şimdi durmadan yazıyorsun biliyorum. Ne kadar üretken olduğunu da... Deneme, eleştiri, oyun, öykü, roman derken bir de çocuk kitaplarına el attın. Çocuk edebiyatına girmek nereden aklına geldi söyler misin? Her şey olmak demek hiçbir şey olmamak değil mi senin için?*

•Elbette ki böyle zor bir soru karşısında ne diyeceğimi bilemiyorum; ama bir şey de söylemek zorundayım değil mi? Her şey olmak her şeyin içindeki bir şeyi eksik yapmak demek anlamına geliyor, bilincindeyim bunun; ama günümüzde öyle bir çirkinlik ve çirkeflik var ki sorma, böyle yapmak durumunda kalıyor insan. En azından ben böyle davranmak zorunda kalıyorum...

1. Okullara kadar girmiş olan ve çocukları sömüren; ama bunu yaparken de yanlışlarım doğru gibi gösteren çocuk kitapları yayımlayan yayınevlerine tavır olsun diye... çünkü hatalarla doluydular ve mektuplar yazdığım halde hiç mi hiç dikkate alınmadım.

2. La Fonten' in, Ezop'un, Beydaba'nın fabllarını 'tek sözcüğünü değiştirdiğim için onlar bana ait' deyip fablları çalanlara karşı tavır olsun diye... Çünkü bunları çaldıklarını açığa' çıkardığım halde bu halen yapıyor.

3. Eflatun, Cem Güney'in, P.N. Boratav gibi araştırmacıların masallarını, mesellerini, halk hikâyelerini aşırıp "ilk defa ben yazılı edebiyata kazandırdım." iddiasında olanlara karşı tavır olsun diye, çocuk edebiyatına "alternatif öyküler, masallar, romanlar" kazandırmak amacı ile el attım çocuk edebiyatına. Bunların olumsuzluklarını yazdım; ama yine dediğim gibi dikkate alınmadım. İşte bunlardan dolayı çocuklar için yazdım. Şeftali Dede, birincilik ödülü aldı. İkinci basımını Çınar Yayınevi yaptı. Elma Ağacı, üçüncülük ödülü aldı. Eğitim-Sen yayımladı. Kurtkıran, mansiyon aldı. Özgür Eğitim Yayınevi yayımladı. Çınar yayınları zamanla yayımlayacak: Eşek Çalanlar Çetesiyle Savaş, Güvercinler, Altın İkiizler, Kitap Hırsızı, Sihirli Tozun Sahipleri, Al Dürümü Ver Gözünü, isimli çalışmalarımı.

**Çocuk edebiyatı konusunda epey dolusun anlaşılan. Peki başka neler yapıyorsun şimdi?*

• Çocuklar için iki kitap hazırlıyorum: Sığırcıklar ve Seçkin'in Masalcı Ninesi. Yeni öyküler yazıyorum. Yayınevlerine dosyalar gönderiyorum. Okuyorum. İsim vermek istemiyorum; çünkü yeterince yalancı durumuna düştüm, artık yoğurdu da; suyu da üfleyerek içmek zorundayım, anlıyor musun beni. Yeni bir roman üzerinde çalışıyorum. Ama bazen yayımlanmayacaklarına göre de dediğim oluyor; ama yine de yazıyorum.

**Sevgili Tacim, son olarak bu Günişığı'na Mektuplar'ı sormak istiyorum. Gerçekten böyle birisi var mı?*

•Günişığı yok; ama Günişıkları var. Her yaştan ve cinsten, anlıyor musun? Telefon konuşmalarından, mektuplardan yola çıkarak böyle birisine mektup yazıyorum. Özellikle de nehirleşen ve bu alanda sözü olan genç şairlere yer veriyorum. Karşılık da buluyor. Yirmi dört mektupta bitirmek istiyorum. Kitaplaşır mı bilemiyorum. Orada şairleri ve şiiri öne çıkarıyorum. Bazen de ülkemizin içinde bulunduğu sosyal çalkantıları ele alıyorum.

**Devam edecek mi bu mektuplar? Bir de geçmiş bölümlerle ilgili söylemek istediğin bir sözün var mı?*

•Gelecek ne getirir bilmiyorum, aslında hiçbir şey yazmamak isteğim çoğu zaman ağır basıyor; fakat imama kızıp abdest bozamıyorum, anlıyor musun? Bu bağlamda mektuplar değişik bir boyutta ileride tekrar ortaya çıkabilir. Şiirinle son sözümü söyleyeyim, olur mu? Söyleyeceklerimi özetleyecek diye düşünüyorum.

*o kadar çok şeyim var ki anlatacak
ama çocuğum konuşmak bana
dinlemek sana yasak*

Sanırım böyleydi değil mi?

**Tam böyle değildi olsun. Başkasından şiirimi dinlemek güzel, gerçekten... Teşekkür ederim sana.*

Damar Dergisi, Nisan 1998/85. s

Edebiyat Çiçek Açtı Sonsuza Doğmak İsteği

Bekir Yurdakul

**Son zamanlarda daha çok çocuklara yazmaya başladın, neden?*

-Öğretmen olmam, çocukların okuması gereken yapıtları incelemem ve onlar için yeni ve farklı kitaplar yazmamı sağladı. Çocuk kitaplarındaki olumsuzluklar bu alanın sömürülmesi yolundaki kimi çirkinlikler ve düşünce hırsızlıkları beni rahatsız ediyordu. Yayınevlerine gönderdiğim mektupların, düşünce hırsızlarını irdeleyen yazılarımin dikkate alınmaması yeni ürünler oluşturmamda etkili oldu.

**Çocuk kitaplarındaki olumsuzluklar neler?*

-Yaş grupları belirtilmiyor. Özensiz baskı, kötü kapak ve sayfa düzeni... Resimlerin uygun olmayışı... Çocukların algılayamayacağı sözcüklerin kullanılması... Kanıksadığımız masalların, hikâyelerin, yeniden yeniden basılması... Kimisinin didaktik olması... İlk elden geliyor aklıma.

**Çocuklar için yapıtlarda neler olmalı?*

-Dil yalın ve hedef öğrencilere uygun, konu akıcı olmalı. Paylaşımçı, çağdaş, hoşgörülü, birlikte çalışmayı ve öğrenmeyi, doğaya ve çevreye sahip çıkmayı öne çıkaran, ama bütünüyle öğretici olmayan özellikler de taşınmalı. Okuma alışkanlığından çok bilinçli okumanın kapısını açacak öze sahip olmalıdır.

**Yapıtlarınız nasıl karşılandı?*

-İlgi gördüm. Belirttiğim yanlışlara karşı tavrımın doğru olduğunu, çocuk kitaplarımin

ödül kazanmasından da anlıyorum; ama yeterli bulmuyorum. Benimki bir adım sadece.

**Kitap ve ödülleri analiz mi burada?*

-"Şeftali Dede", 1995 Çankaya Belediyesi, Damar Dergisi Çocuk Romanı 1. lik ödülünü aldı. "Elma Ağacı" ile 1997'de, Eğitimden Çocuk Öyküleri 3. lük ödülünü kazandım. "Kurtkıran"a, 1997 Mevlüt Kaplan Çocuk Romanı Yarışması'nda mansiyon verildi. "Aykırı Sevdalar Söylencesi" adlı bir anlatı bir öykü ("Beyaz Kısa Pantolon"), iki de şiir

("Süremez Hükmü Daima Acının" ve "Gülyaşam") kitabım var. Son kitabım, "Eşek Çalanlar Çetesiyle Savaş", Çınar Yayınları arasından, yenile yayımlandı.

**Çocuklarımız daha çok okuyor. Neden?*

-Sevgili Muzaffer İzgü'nün, 'çocuk okuru olmayanın, kitaplarını okutacak yetişkin bulamayacağını' belirtşi var. Buna katılmamak olası değil. Bizden önceki kuşaklar, çocuk yazını anlamında iyi ürünler verdikleri için bizler önce iyi birer "okur"uz. Sonra da farklı ve iyi şeyleri çocuklarımıza sunmak için çabalıyoruz. Bizler gibi duyarlı insanların, ailelerin, öğretmen ve yazarların çabalarıyla artık en uzak yerlerde bile çocuklarımıza kitap ulaşıyor. Okuma alışkanlığı ediniyor çocuklarımız. Öyle olmasa 78 yayınevinden 60'ı çocuk kitabı basar mı?

**Kitabın kalitesini, iyiliğini ödül belirler mi?*

-Hayır. Daha önce saydığım Olumlu özellikler de aranmalıdır. Çocuklardan aldığım izlenimler var. Sonra, kimi kitaplarımı çocuklarımla (öğrencilerimle) kurguladım. Tartıştım onlarla. Düşündüklerini değiştirdim hatta.

Nerelerde görev yaptınız?

-Uzun yıllar, Afyon Sandıklı'da sınıf öğretmenliği yaptım. Bu yıl İzmir'e geldim.

**Ben seni ilkin şiirle tanıdım. Şiir nerde şimdi?*

-Benim şiirim içimde. Öykü ve yazılarımda, içimdeki şair çocuğun, kimi zaman benim yerime, duygularımı aktardığını görüyorum. Bunun dışında, salt şiir yazmıyorum. Nedenini, *Abece*, *Damar* ve son olarak da *Öğretmen Dünyası*'nın ekim sayısında uzun uzun anlattım.

**Şiirlerin bestelendiği halde bıraktın?*

-Doğru. Grup Munzur'un ilk kaseti, "Onların Kavgası"; Ekrem Ataer'in, "Marenostum" adlı çalışmasındaki "He Canım" ve yine Grup Munzur'un, "Tutuşturun Geceleri" kasetindeki "Benim Gibi" adlı parçalar, bestelenen şiirlerim. Yine de bunlar kafamdaki şiiri yazdığımın kanıtı değil. Şiir çok özgün ve ustalık gerektiren bir tür...

**Sırada ne var?*

-Çocuklar için yazmaya devam.

"Sığırcıklar"ı tamamladım. Sırada "Keklikler" var. 12'ye ulaşacak bu kitapları, Çınar, düzenli olarak yayımlayacak. Öteki öykülerim de yakında çıkacak.

**İşte son sorum: Niçin yazıyorsun?*

-Benden sonraki kuşaklara ki kalırsa yapıtlarım, yaşadığımı kanıtlamak istiyorum. Yazar, sanatıyla, yapıtlarıyla ölümünden sonra, sonsuza doğuyor ve yaşıyor. İşte ölmemek, ölümsüzlük bu.

Gazete Ege, 18 Aralık 1998

Öğretmenlik, Yapıt Üretmede Etkili

Aydın Karataş

Adana-Ceyhan'da ortaokul ve lisede aynı okuldaydık Tacim Çiçek'le. O zamanlar resimle uğraştığını ve çok güzel resimler yaptığını anımsıyorum Tacim'in. Ve yaşam bizi çeşitli yerlere savurdu. Ama aynı meslekte buluştuğumuzu, ayrıca yazına da sevdalandığını, yıllar sonra dergimizin bir genel toplantısı için geldiğim Ankara'da öğrendim. Birçok dalda ürün veren arkadaşımı daha yakından tanımanız için dergimiz adına onunla bu söyleşiyi yaptım.

Aydın Karataş: *Tacim, gerçekten de güzel resimler çiziyordun o zamanlar; sonradan niçin yazmaya yöneldin?*

Tacim Çiçek: O zaman da yazıyordum. Gizli gizli Yenises isimli yerel gazeteyi anımsarsın... O gazetede bir köşem vardı ve şiir, öyküler yayımlatıyordum. İlk ciddi şiirlerimi de 1 Mayıs 1977 Taksim Katliamını slaytlarla anlatan Nihat Behram'a vermiştim. Güneş Sineması'ndan; öldürülen Tufan Liceli için yazdığım şiiri okutmuştu bana Nihat Behram...

Nazire olmaktan öteye gitmeyen yazma eylemimi yani...

Derken 1983 yılında kısa dönem askerlik için gittiğim Menemen'de şair Şaban Akbaba ile tanıştım. Beni yeniden yazma konusunda ikna etti. *Yarın'a* ve *Edebiyat 81'e* öykü gönderdim... Daha sonra *Öğretmen Dünyası'na*... *Atlari da Alırlar* isimli öykümün yayımlanacağı konusunda O. N. P.'den mektup aldım. Ne bu öyküm, ne de Yarın'a gönderdiğim öykü yayımlandı... Bu uzun bir süreç aslında ve 1986 yılından itibaren de dergilerde yer almaya başladım...

**Yazın serüvenini Damar'ın 85. sayısında uzun uzun anlatıyorsun zaten... Gerçekten de ilginç. Bana ilginç gelen bir soru da yazarların yazmadaki amaçları? Sen niçin yazıyorsun? "Kül Devleri" yenmek için mi?*

Gerçekten ne diyeceğimi bilmiyorum. Yanıtlanması zor sorulardan biri diye düşünüyorum. Gelecekteki insanlara yaşadığımı kanıtlamak, içine doğduğumuz yaşamı ve kültürü yazmakla değiştirmeye ve dönüştürmeye katıldığımı belgelemek amacıyla yazıyorum. Elbette ki

"Kül Devler"ın önünü kesmek, onları yenmek yönünde de bir işlevi olduğunu biliyorum yazmanın, bu amacı da ta baştan itibaren önemsiyorum. Yalnızca tanıklık ve dillendirmek yetmez diye düşünüyorum.

**Her yazarın yanıtı başka başka oluyordur belki, ama bu söylediklerin senin gibilerinin ortak düşünceleri diyebilir miyiz?*

Tabii, neden olmasın ki?..

**Klasik demeyeyim, ama kanıksadığın bir soru olacak belki, yine de sorayım: Özgeçmişiyse kim Tacim Çiçek?*

1958 yılında doğmuştum. Türlübaşı'nın sokak aralarında debelenmişim iyice, toza toprağa, pamuğa ve sarı sığağa... İlkokulu, Ortaokulu, Liseyi ilçemde (Ceyhan'da) okudum. Yüksekokulu Ankara'da... Sınıf öğretmeniym halen. Yazıyorum. Çeşitli dergilerde... Yurtiçinde ve yurtdışında... Şimdiye kadar dokuz kitabım yayımlandı... Ödül de aldım, ceza da...

**Sevgili Tacim, burada dur. Şu ana kadar aldığın ödülleri ve cezaları, yapıtlarının adlarıyla açıkla... Sanatçının yaşamında ödülün rolü nedir sençe?*

Aslında günümüzde ödüller artık tartışmalı. Çünkü her şeyde var olan enflasyon, ödüllerde de kendini gösteriyor. Ve ödül jürileri, düzenleyenleri hakkında, daha sonra çıkan söylentilerin aslı da çıkıyor, astarı da. Tabii senin sorduğun ciddi, şaibesiz ve nesnel ödüller... Bunlar da sanatçı açısından olumlu. Bir kere okurun ilgisini çekiyor. Çalışmanızı somutlaştırıyor. Yazmanız için sizi ikna ediyor diyebilirim... Ben çocuk yazını dalında üç ödül aldım: *Şeftali Dede*, 1995 yılında Çankaya Belediyesi-Damar Dergisi Edebiyat Ödülü yarışmasında Çocuk Romanı birincilik ödülünü, *Elma Ağacı*, Eğitim-Sen Kırıkkale Şubesi Öykü yarışmasında üçüncülük ödülü, *Kurtkıran*, Mevlüt Kaplan Edebiyat Ödülü yarışmasında roman dalında mansiyon ödülü aldı. Son iki yapıtım 1997 yılında ödül aldı ve hepsi de yayımlandı. Ödülün bir yararı diye düşünüyorum: Şeftali Dede şu an üçüncü baskısını yaptı. Çocuk kitaplarımı periyodik olarak Çınar Yayınevi yayımlayacak.

**Yaşamın Özge Yorumu* isimli öykü kitabımda yer alan "Kızılırmak Taştı" isimli öyküm daha önce İmece isimli bir dergide yayımlanmıştı. Bu öyküden dolayı iki yıl boyunca TCK 311. ve 312. maddelerinin birinci ve sonuncu fıkralarından yargılandım. Ama beraat ettim.

**Öğretmenlik mesleğinin yapıt üretmede bir etkisi var mı?*

Bu söylediğin genel değil, özel. Benim için öğretmenlik yapıt üretmede etkili. Bir kere dil açısından. Sonra "Alternatif Çocuk Kitapları" logosuyla oluşturduğum on iki çocuk yapıtını öğretmenliğimin etkisiyle hazırladım. Özgün olsunlar istedim. Çocuk kitapları çıkaran yayınevlerine olumsuzluklarını anlatan mektuplar gönderdim. Düşünce hırsızlarını dergilerde -çocuk yazını konusunda eleştirdim. Ama dikkate alınmadım. Bu yüzden farklı şeyler yapmaya çalıştım. Ödüller doğru yolda olduğumu gösteriyor ve tek başına da kalsam yolumda ilerleyeceğim. Dosta düşmana inat...

**Sana, bu kararlılığından dolayı kolaylıklar olsun diyorum. ABECE dergisinin bir sayısında seninle yapılan bir söyleşiyi okumuştum. Ekrem Ataer (Marenostrum'da) Grup Munzur (Onların Kavgası ve Tutuşturan Geceleri'nde) şiirlerini bestelemişler. Yine de şiiri bıraktığını söylemişsin, niçin bu kararın?*

Bu öznel bir karar. Şiirin poetikasını daha iyi bilseydim o zaman, etik ve estetik, işçilik gibi olmazsa olmazları kavrasaydım, o zamanlar o şiirleri yazmazdım ve yayımlatmazdım. Zaten Damar'daki söyleşide bunu ayrıntılı olarak açıkladım.

**Peki son çalışmalarından söz eder misin?*

Bir kere çocuklar için yazmaya devam ediyorum. Kaynak Çocuk'a iki dosya gönderdim. *Keklikler* isimli bir çocuk romanı ile *Kuşku* isimli bir fantastik roman üzerinde çalışıyorum. Daha çok kurgusal olanı sevdiğim için bu doğrultuda öyküler yazıyorum. Dostların gönderdikleri kitapları okuyorum ve bunlarla ilgili yazılar hazırlıyorum.

Ve yakında yayımlanmış olacak yapıtlarımı bekliyorum.

**Sevgili Tacim, sana teşekkür ederim.*

Asıl ben teşekkür ederim sana, Öğretmen Dünyası'nın okurlarına ve sevgili temsilcilerine...

*Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi,
Ekim 1998 / 226. s*

İzmir'in Dergileri

Yeni Bir Ses Veriş

Bekir Yurdakul

İzmir'de yeni bir edebiyat dergisi için yola çıkan ve Agora'yı var eden buluşmada, dergi ve yayın deneyimi olan edebiyatçılar da var. Onların duruşundaki temel fark "alın teriyle yaşamı var edenin, emekçinin sanatın gündeme almak" diye özetlenebilir. Agora'nın yayın kurulundan Hasan Özkılıç, Tacim Çiçek ve Hayri Yetik ile, Agora semtinin yeni mekânı Moda Kafe' de konuştuk.

- Agorayı yaşama geçiren süreçten söz açar mısınız?

Hasan Özkılıç: Geçen yılın ortalarıydı. İlk düşündüğümüz iki aylık bir öykü dergisiydi. Edebiyat dergisinin daha geniş bir katılım göreceğini düşündük. Yola böylece çıktık. Yayın kurulunda yer alacak arkadaşlarımızın ağırlıklı olarak yazacağı bir yayının görüşü öne çıktı ilk elden; ancak İzmir'i de aşarak, başka edebiyatçıların da yer alacağı bir yapı olsun, kendimiz için bir dergi olmayalım istedik.

Hayri Yetik: Her dergi bir iktidar oluyor. Biz böyle bir yapıya varmayalım; hem usta kalemlerin ürünleri, hem de gençlerin yapıtları yer alsın istedik. İktidara karşı ve iktidar talep etmeyen bir yapı yani...

Hasan Özkılıç: Edebiyat, sanat çevrelerine, okura, belirli merkezlere bir çağrı yaptık ve 2000'i karşılarken İzmir'in yeni bir ses veriş olsun istedik.

- Neden "Agora"?

Hasan Özkılıç: Bu bir İzmir dergisi. Sonra, agora, bir buluşma ve tartışma alanı.

Tacim Çiçek: Dünyada birkaç "agora" var. Onlardan biri de İzmir'de. O dönemde muhalif insanların buluştuğu, tartıştığı yerdi de aslında. Kökü

burada, ancak buradan dünyaya açılar bir yapı sergiliyor. Bir çınar gibi; dalları, yaprakları tüm dünyaya uzanıyor.

Hayri Yetik: Altay Ömer önerdi büronun Agora'da olması da etkili oldu.

- *Neden yeni bir dergi?*

Hayri Yetik: İzmir'de başka dergiler de var; ama yeni bir dergiye yine de ihtiyaç vardı. Bir edebiyat dergisi eksikliği vardı. Türkiye'de kimi dergilerin yarattığı bir yazın iktidarı var.

Hasan Özkılıç: Özellikle 12 Eylül sonrasında, insanı dert edinen dergiler yitip gitti. Bizim derdimi toplumdur. Sanat aracılığıyla toplumun dertlerini, sıkıntılarını tartışmaktır. Agora, toplumsal duruşuyla, bu sorunlar için bir gereksinimdi.

Tacim Çiçek: Egemen edebiyat ortamının sonucu olan dergiler, elbette emekçiden yana olmayacak. Sizin yazdığınızı da kendi ölçülerine taşıyabildiği (ehlileştirdiği) oranda değerlendiriyor. Değilse görmüyor sizi. Agora, bu dünyada bir hançerdir. Halkın sözünün, evrilmeden söylenmesi için yaratılmış bir ortamdır. Sanatsal olumsuzluklar karşısında edebi bir bıçaktır.

- *Agora'nın duruşu nedir?*

Tacim Çiçek: Duruşumuz ve rengimizi çıkan sayılarda net olarak ortaya koyduk. Agora'dan marjinal siyasal dergilerin tavrı beklenmemeli. Elmanın içindeki vitamin gibi ortaya koymaktadır Agora bu alandaki tavrını.

Hayri Yetik: Her şeyin ticari olduğu bir dönem yaşıyoruz. Her şey satılıyor. Sanat eserleri de öyle. Bu durum da alabildiğine istismar edilir oldu. Hemen her yayınevi bir dergi yapıyor ve yanında da kitap eki veriyor. Herkes kendi yayınının tanıtımını yapıp okuru öznel biçimde yönlendiriyor. Bu da yazınsal değeri olmayan ürünleri öne çıkarıyor. Ülkemizin ve dünyanın geleceği adına bir olumsuzluk bu... Agora, burada okura mum olmak, egemen edebiyat dünyasının yarattığı ortamda bir ışık olmak amacıyla... Bunu da elinden geldiğince yapıyor, yapacak...

- İzmir'in edebiyat dergileri geleneğinde Agora nerede duruyor?

Hayri Yetik: Dönemeç, İzmir dergiciliğinde bir dönemeçtir. Demokrat İzmir'in sanat sayfası çok önemli... Dönemeç bu oluşumu izler. Temmuz, Homeros, Ayrım, Mavi Derinlik, Küçücük, Yaratı, Dilizi... İzmir'de iz bırakan dergiler.

Hasan Özkılıç: Dergi bir okuldur. Agora, misyon olarak, düşünsel ve yazınsal boyut olarak, söylem olarak başka bir kulvardan geliyor. İzmir'den çıkmasına karşın Türkiye'yi kucaklayan bir dergi.

Tacim Çiçek: Aslında her dergi farklı bir söylemdir.

- Kimler yazdı / yazıyor?

Hasan Özkılıç: Çalışmalarını titizlikle değerlendiren, var eden yazarların ürünlerine yer veriyoruz. Türkiye'nin her yerinden ürün alıyoruz. Kapımız herkese açık. İzmirli yazarların ve alanında kendini kanıtlamış Afşar Timuçin, Feridun Andaç gibi ustaların yanı sıra genç kalemlerin ürünleri de Agora'da yer alıyor. Kısacası, aradığımız yazınsal niteliktir.

-Çıkış sürecinde neler tasarlanmıştı, ne oranda hayata geçti? Yeni dönem için neler planlıyorsunuz?

Hasan Özkılıç: Asıl hedefimiz şu: Ülkenin her noktasındaki okura ulaşmak. İçeriğe gelince; klasik anlamda dosya yapmak, var olanı yinelemek istemiyoruz. Gündemi birkaç yazıyla aktarmayı kuruyoruz. Bir yılımızı tamamladığımızda çeşitli mekânlarda yazarlarımızla Agora etkinlikleri yapmayı tasarlıyoruz.

Tacim Çiçek: İçimize sinecek etkinliklerde var olmayı, onları zenginleştirmeyi isteriz.

Milliyet Ege Eki, 16 Ağustos 2000

Bir Yazar-Eğitim Emekçisi

Yılmaz Elmas

Yılmaz Elmas: *Özgün yanlarıyla özgeçmişiniz?*

T. ÇİÇEK: Hangi özgeçmiş özgün değil ki? Özgeçmiş ayrıntıdır. İçine doğduğumuz ortamda yaşadıklarımızdır. Ölüm-doğum tarihleri arasındaki süreçtir ve özgündür zaten. İyi bir okur yazdıklarımnda aslında "öz geçmiş"imi bulur. İyi bir okur, iyi bir define avcısı gibidir. Ne eder eder bulur aradığını, şimdi bizimki kolaycılık olacak, bu yüzden de iyi okura ayıp olacak belki ama bizimkisi bir açıdan başka türlü 'meraklısı için' olacağından alınıp gücenmesinler.

1958'de doğmuşum. Çukurova'nın sarı sıcağına, belenmişim sarı tozuna. (Adana) Ceyhan'da ilkokulu, ortaokulu ve liseyi okudum. Yüksekokulu Ankara'da bitirdim. Öğretmen oldum. 1980'den bu yana ülkem in çeşitli illerinde öğretmenlik yaptım. Şimdilerde İzmir'deyim. Belki yaşadığımı kanıtlamak, belki de yazdıklarım la sonsuza doğmak için; ama içine doğduğumuz olumsuzlukların yüzünden olsa gerek asıl yaşamı güzelleştirmeye yazdıklarım la da katılmak için yazıyorum.

Benden bu kadar ama yine 'meraklısı için' Damar'ın 97. sayısı (Nisan 1999) ile Üçüncü Öyküler'in 3. sayısını (Kış '99) öneriyorum.

**İlk şiiriniz veya Öykünüz nerede, hangi yıl yayımlandı?*

-İlk yayınlanan şiirim değil, bir öyküydü. Ceyhan'da halen yayımlanan YENİSES'te (yerel gazete bu) 'Trende Bir Cinayet' isimli. Naif bir çalışma. Bir örneği bile yok. Yıl 1975. Ama ciddi anlamda ise: OLUŞUM dergisinde (1986 yılında) 'Bir Tokatla' isimli öyküm yayımlandı.

**Bu güne kadar yayımlanan yapıtlarınız?*

-Yayınlanmış kitaplarımı şöyle sıralamam olası:

Şiir: Ellerimiz Tırpandır Acıya (Gerçek Sanat Y. Mayıs '89)

Süremez Daima Hükmü Acının (Seçki y. Aralık '91)

Gülyaşam (Aykırısanat Y./Mersin Şubat '93)

Öykü: Yaşamın Özge Yorumu (Yazıt Y./Ank. Mart '91-Telos Y.İst. 2. Basım Haziran 2000) Beyaz Kısa Pantolon (Ozan Yayınları, İzmir Aralık '91)

Roman: Aykırı Sevdalar Söylencesi (Aykırısanat Y./Mersin Temmuz '93) Çocuk Kitapları: Şeftali Dede (Çankaya Belediyesi Y./Ank. 1995 Çınar Y. İst. '97, 2. Basım, Çınar y.1999,3. Basım) Eşek Çalanlar Çetesiyle Savaş (Çınar Y. Haz '98) Elma Ağacı (Eğitim-Sen Y./Ank. Ocak '98, Eğitim-Sen Y./Ank. Ocak '992. Basım) Kurtkıran (Özgür Eğitim Y./İzmir 1998, Ceylan Y. İst. Ekim 2000/2. Basım) Altın

İkizler (Kültür Bakanlığı Y./Ank. Haz '99) Günişığı'na Mektuplar (Damar Y./Ank. Ekim 2000)

**Hiç ödöl aldınız mı peki?*

-Şeftali Dede, Kurtkıran ve Elma Ağacı isimli çocuk romanlarım ödüllü kitaplarımdır. Ayrıca 1999 yılında Damar Dergisi'nin Emek Ödülü'nü aldım.

**Çocuk yazınına emek verenlerdensiniz, peki nasıl olmalı sizce, çocuk yazını?*

-Çok genel ve üzerinde oldukça düşünülmesi gereken bir soru, bu sorduğunuz. Çünkü, en azından ben de benim gibi çocuk yazınının ciddiye alınmasını ve önemsenmesini istiyorum ve bekliyorum. Çünkü, bu alan müthiş bir sömürü ve talanla karşı karşıya. Her şeyden önce bunun önü kesilmeli.

İşin uzmanlarına, öğretmenlere, yöneticiler, ailelere ve yazarlara büyük bir görev düştüğü kanısındayım. Bilinçli ve hazırlıklı olmak gerekiyor. Özverili ve içten bir çalışma gerektiren çocuk yazını aynı zamanda oldukça da birikimli olmayı gerektiriyor. Çocukların ilgi, algı, beğeni ve yaş grupları gözetilmelidir. Paylaşımçı, çağdaş, öğreticilikten uzak ama hoşgörüyü, yaşama hakkına saygıyı öne çıkartıcı nitelikler taşımalıdır. Çünkü çocuklar öğretilmekten hoşlanmazlar. Olanı onlara göstermek olması gerekeni onlardan istemek için yeterlidir. Şiddeti yadsıyan ama yaşamın gerçekliklerine hazırlıklı olmalarına yarayan bilgileri sunan özellikler taşımalıdır. Çocuk yazını düş kurmalarına hazırlayıcı olmalıdır... Dili ise çocuk yazınının, seviyelerine görelikten örülmüş özgün ve çağdaş bir dil olmalıdır. Edebiyat. yazın dil olduğuna göre bu olmazsa olmaz asla göz ardı edilmemelidir. İlk aklıma gelenler bunlar, çünkü çocuk yazını ile yakından da ilgilendiğimi ve bu konuyla ilgili yazılar yayımlattığımı bilen biliyor zaten. Çünkü burnumun direğini sızlatan konulardan biri de ülkemizdeki çocuk yazının bize yansıyanları ne yazık ki pek de iç açıcı olduğu, söylenemez.

**Çocuk yazınına dert edinen yayınevlerine nasıl bakıyorsunuz?*

-Sayıları o kadar çok ki... Hepsini de aynı kefeye koymak istemiyorum ama çoğunluğu olumsuz bir yönde yayıncılığı sürdürüyor. Çünkü düşündükleri kasalarını doldurmak... Kim senin çocukları, nasıl geleceğimiz olarak görüyorlar doğrusu aklım almıyor ama düşündüğü falan yok. Salt para kazanmak amacıyla çocuk kitapları yayımlayanların büyük bir çoğunluğunda kurumsallık yok. Birikim yok. Pedagoglardan,

dilcilerden, psikiyatristlerden, kısacası işin uzmanlarından yararlanmak diye bir dertleri yok. Varsa yoksa tuzaklarına yazar düşürmek, kitap çıkartmak ve kamyon kamyon Anadolu'ya taşımak. Okul okul dolaştırıp promosyonlarla satmak. Yazarı kullanarak öğrencilere fahiş ederle satmak... Hangi kitap hangi çocuk grubu için düşünmemek... Kitabın üstünde göremezsiniz, yaş ve seviye. Albenisiz, özensiz, savruk konulu ve savruk dilli öylesine, kitaplarla çocuklarımız kuşatılıyor ki anlatmakla bitirmek olası değil. Bu yüzden hepimize iş düşüyor. Ben kendi adıma yayınevlerinden, yazarlardan, ailelerden, öğretmenlerden kaynaklanan sorunları ve eksiklikleri kimi zaman yazıyorum ve bu açıdan kendimce iyi şeyler yapmaya çalışıyorum. Çocuklarımızın iyi şeyler okumalarını dert edindiğim için bu alana soyundum. Ve kimi yanlış çıkışlardan da sözümü esirgemedim. Burnumun direğini sızlatan gerçekliklerden olduğu için çocuk yazını için de sık sık yazıyorum. Gerçekler inatçı şeylerdir hoşumuza gitse de gitmese de hesaba katmak zorundayız. Hep aklımda Fakir Baykurt'un aktardığı "çocukları için yatırım yapmayan toplumlar ne kadar gelişseler de cüce kalırlar" sözü. Bu konuda yayıncıların ve yazarların ivedilikle özeleştiri yapması gerekir düşüncesindeyim.

**Telif hakkında ne düşünüyorsunuz?*

-Şimdi geçerli yasalardan ve hükümlerden bir yarar görmeyenlerden olduğum için, işin bu aslını göz ardı diyorum. Aklıma dahi getirmiyorum. Çünkü gelenekçi bir toplumun insanı olarak yaşama damgasını vuranın bu alanda da ikiyüzlülük ve sahtekârlık olduğunu düşünüyorum. Çünkü yaratılan ortam'ın sonucu olarak 'yazar' emeğinin karşılığını almak için çabalarken, 'yazan'lar bir biçimde kendisini bu ortama lanse etmek için 'yazar'ı engelliyor ve yoruyor. Çünkü yayınevlerinden logo satın alanlar, kitaplarını bastırıp piyasadan aldırırlar, sen, ben ve bizim oğlan dirsek temasıyla oluşturulan sanal yazarların bu dediğiniz kuşu yakalamamıza olanak vermiyor. Sonra ülkemizin bozukluklarından biri de telif, maalesef. Ne dolapların döndüğünü birçoğumuz biliyoruz. Balık baştan kokmuş bir kere. Bu durumda sivrisineklerle uğraşmak yazmaktan alıkoyacağı için 'yazar'ı pek düşünmez bile. Yani bizcesi, telif alanımızdan çoktan havalanmış bir tuhaf kuş anlıyor musunuz?

**T. Yazarlar Sendikası ve öteki yazar kuruluşları için ne söylersiniz acaba?*

-Bir kere harbiden söylemek gerekir ki, bunların hiçbiri ciddi bir takımın oyuncularını gibi kendi aralarında birleşmiyor ve paslaşmıyorlar.

Birleşmeyi ve paslaşmayı dayatanların da ömrü çok olmuyor, anlıyor musunuz? Öyle bir ortam yaratılmış ki yine Marks'a döneceğim ister istemez. "insanlar hangi düzeyde ortam yaratırsa, ortam da aynı düzeyde insanlar yaratır" diyor ya içine doğduğumuz siyasal ve sosyal ortama baktığımız zaman vaziyetin iç açıcı olmadığı hemen anlaşılır. Yani vaziyet, sen, ben, bizim oğlan ayakları... Öyle olunca da gözden irak olanlar gönülden de irak oluyor. Oysa ivedi biçimde geçerliliği olan örgütlenmeler olarak yaşamı sorgulamalı ve üyelerini gözetmelidir. Yani Sezar'a hakkını vermek için önce gerçek bir sahip olmamalıdır. Yakın dost ahabap ortamı olmamalıdır. Bunu söylerken yapılanları yadsımıyorum. Ama yeterli de bulmuyorum.

**Sanat ve yazın yaşamımız yerellikten evrensele nasıl geçiş yapabilir?*

-Bir kere bütün yanlışımız hep başkası olmak isteğimiz ve çabamız diye düşünüyorum. Bu yanlış. Kendimiz olabilmek bütün sorun. Çünkü özgünlüğümüz ve aykırılığımız kendimiz olabilmemizde. Bu yüzden sanat ve yazınımızda yerellik ne denli öne çıkartılırsa evrensellik de o denli yakalanır diye düşünüyorum. Kendi ülkesinin sınırlarını aşıp bize ulaşan sanat ve yazın ürünlerine ya da bizden dünyaya açılan ürünlere bakalım kendileri oldukları için mi yoksa başkaları oldukları için mi evrenselleşmişler?

Don Kişot başkası mı? İnce Memed başkası mı?

Örnekleri çoğaltmak olası... Evrenseli güneş olarak düşünürsek, güneşi oluşturan renklerin özgünlük olduğunu yerellik içerdiğini unutmayalım... Sanatta ve yazında yerel olunmadan evrensel olunamaz.

**Bireysel ve toplumsal sanat konusuna nasıl bakıyorsunuz?*

-Bireysel ve toplumsal sanat konusuna nasıl bakıyorum öyle mi? Aslında üstüne çok söylediğim ve yazdığım bir soru bu. Bildik şeyleri yinelemek istemiyorum. Zaten bu konuda insanların şöyle veya böyle görüşleri var ve kimse de bunlardan asla ödün vermez. Var olmasının nedenleri çünkü onlar. Öyleyse birine 'taşralı bakış' diğerine de 'merkezi bakış' diyebiliriz. Her ikisini de yerleşim yeri, birimi alanı dışında düşünürseniz yani düş gücünüzü biraz zorlarsanız demek istediğimi daha iyi anlarsınız. Yaratıcı sanatçı için yaşadığı yerin önemi yoktur. Nerede yaşarsa yaşasın bütün olumsuzlukları aşmak zorundadır. Kendisi olabilmelidir. Nesnel olmalıdır. İçinde yaşadığı dar 'merkez'den ya da 'taşra'dan uzak olmalıdır. Çünkü, "özgün sanatı özgür sanatçıların yaratabileceğini tarih göstermiştir bize" unutmamalıdır. İçine

hapsolmuş, gettolarında yaşayan, zırhlarla dolaşan, gözlerini sanal gözlerle bağlayan ve ger çekleri görmek istemeyen bunu anlayamaz tabii. Çünkü "aslolan bakış açısidir, evrensel bakış açısına sahip olan" toplumsal olanı da gözetir, Bundan bir dem bile vazgeçmez. Sorun bence. içine doğduğumuz koşulları düzeltmeye katılacak mıyız yoksa içine doğduğumuz koşullara katlanacak mıyız da. Bunu aşan hem müdahil hem de muhalif oluyor. Toplumsal olan gelecek tir, bireysel olansa tükenmekte olmaktadır.

**Düşünce özgürlüğünün kısıtlanması yazın ve sanatımızı nasıl etkiler?*

-İnsan hak ve özgürlüklerinin olmazsa olmazlarından biri de düşünce özgürlüğüdür. Yaşama hakkı ve diğer haklar kadar zorunlu ve önemlidir. Düşünce özgürlüğü İnsan Hakları Evrensel Beyannameşi ile perçinlenmiştir. Yasal olarak düşünce özgürlüğü vardır. Niyet edebilirsiniz. Düşünebilirsiniz, ama bunları yaymanız kısıtlanırsa anlamsızdır. Düşündüğünüzü başkalarıyla paylaşamıyorsanız bunun bir anlamı yok, zaten bizde sorun buradan kaynaklanıyor. Düşüneni, üreteni, yazanı, konuşanı ceza üstüne ceza alan bir Ülke konumundayız.

Bakin, Köy Enstitülerinin bahçe girişindeki ünlü, insan heykelleri, örneğin Rodin'in Düşünen Adam'ı şimdi nerede? Bir tek Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bahçesinde... Niçin bura ya konulmuş acaba? Bir rastlantı mıdır bu? Erk diyor ki fazla düşünmeyin, üretmeye kalkışmayın, soluğu burada alırsınız. Garip ama bunun mantığı bu. Sonra "düşünmenin geçinmeye faydası yok" gibi sözler ne anlama geliyor hiç düşünüyor muyuz? Yani düşünmenin, planlamanın geçinmeye yararı olmayacak da neyin yararı olacak? Düşünce özgürlüğünün kısıtlanması yazın ve sanatımızı olumlu yönde etkiler bir açıdan. Çünkü düşünce özgürlüğü engelleri sonucu daha özgün çalışmalar, ürünler oluşur. Bu işin esprisi tabii, ama asıl düşünce özgürlüğünün kısıtlanması süreç içinde insanda otokontrol sistemi oluşturabilir, zaten nihai hedefte budur. Bu sağlanabildiği zaman muhalif ve müdahil sanatçılar vs. azalır ve meydan sömürü, baskı yanlısı yazarlarla renklenir(!)

**İleriye dönük çalışmalarınız nelerdir?*

T. ÇİÇEK: Şu cek cak'lı yanıtlardan hoşlanmıyorum. Bir şey söylemek istemiyorum.

Berfin Bahar Dergisi, Nisan 2001/ 38. S

Tacim Çiçek'le Söyleşi

Ferda İzbudak Akıncı

Ferda İzbudak Akıncı: *"Tacim Çiçek eğitimci, şair, yazar ve güneyleli havasını solumuş dost bir insan," diyor sizin için, Şeftali Dede kitabınızı tanıtırken Aysel Yenidoğanay Çelik. Günişığı'na Mektuplar da yazan Tacim Çiçek'in edebiyatla yolculuğu nerede başladı?*

T. Çiçek: Bana sanki bu işin içine doğmuşum gibi geliyor. Bunun nedeni beni besleyen damarlar. İki damardan beslendim. Bunların birincisi, amcamın kitaplığıydı. O kitaplıktan çok kitap okudum. Fakir Baykurt'u. Kemal Bilbaşar gibi büyük yazarlarımızı tanıdıkça da başkalarını, o odadan çıkmak istemezdim.

İkinci damar ise, belediyede çalışan babamın gözetimindeki büfede 1970-80 arası sattığımız günlük gazeteler... Bu gazetelerin kültür sanat sayfaları çok ilgimi çekiyordu. Politika, Vatan, Yeni Ortam gibi gazeteler ve buralarda ürünleri yayımlanan Aziz Nesin, Hasan Hüseyin Korkmazgil ve daha başka yazarları, şairleri ilgiyle okuyordum. Evimize gelen yatılı konuklardan hep masal dinlerdim.

Düşsel yazılarımın bir nedeni olarak bunu görüyorum. Yaşamın Özge Yorumu ve başka başka öykülerimin temelinde bu etkilenme yatıyor. Ben hâlâ masal dinlemekten zevk alıyorum. Anadolu gezilerimde yaşlılardan masallar dinliyorum. Bunları kitaplarımda. Özellikle de çocuk kitaplarımda kullanıyorum.

Lisede okurken, Ceyhan'da Yenises gazetesi çıkıyordu. Bu gazetede çocukça denilecek yaşta bir sanat sayfası yönetiyordum. Ve ilk şiirlerim, yazılarım ve öykülerim orada yayımlandı. Daha sonra yazıdan koştum. Yalnızca okumaya yöneldim. Politik etkinliklerde yer aklı. 1980'de öğretmen oldum. 1983'de, Menemen'de kısa dönem askerlik yaparken Şaban Akbaba ile tanıştım. Aynı koşuğa kalıyor, aynı ranzayı paylaşıyorduk. Konuşmalarımız sırasında, bana yazmam gerektiğini söyledi. İçimde sönmüş bir ateş gibi gördüğüm yazma eylemi yeniden harekete geçti.

Ciddi anlamdaki ilk öyküm 1986'da Oluşum Dergisi'nde yayımlandı. "Bir Tokatla" adlı bu öyküden sonra edebiyat çalışmalarımı aralıksız sürdürdüm.

**Şiir, öykü ve roman son olarak da çocuk romanı... Nasıl oldu bu? Bize kitaplarınızdan söz eder misiniz?*

Yazmaya şiirle haşladım. İlk kitabını "Ellerimiz Tırpandır Acıya" 1989 yılında Gerçek Sanat Yayınevi'nden çıktı. Diğer şiir kitaplarım "Süremez Hükmü Daima Acı'nın" 1991 yılında Seçki Yayıncılık tarafından, üçüncü şiir kitabım Gülyaşam ise 1993 yılında Mersin'de, Aykırı Sanat Yayınları'nca yayımlandı.

Zamanla, şiir kitaplarını okudukça ve şiir üzerine düşünceler geliştirdikçe, yazdıklarımın şiirimsi şeyler olduğunu anladım. Bu yüzden, 1996 yılında İzmir Evrensel Kültür Merkezi'nde, şiir konusunda yaptığım konuşmada şiire nokta koyduğumu gerekçeleriyle açıkladım. Öykü ve çocuk edebiyatına yöneldim. Bu arada şiirlerimden ikisi (Onların Kavgası ve Benim gibi) Grup Munzur tarafından bestelendi. Ekrem Ataer de, 'He Canım' adlı şiirimi besteledi.

İlk öykü kitabım Yaşamın Özge Yorumu 1991'de (Yazıt Yayınları-Ankara) çıktı. Telos Yayıncılık bu kitabı 2001 yılında yeniden bastı.

Yine 1991 yılında Beyaz Kısa Pantolon adlı Öykü kitabım Ozan Yayıncılıktan çıktı.

İlk romanım, daha doğrusu roman deneme arası bir çalışma olan 'Aykırı Sevdalar Söylencesi Aykırı Sanat Yayınları arasında, 1993'te yayımlandı. Daha sonraki kuşaklara yaşadığımı kanıtlamak ve öldükten sonra ölümsüzlüğe kitaplarımla doğmak serüvenime çocuk kitaplarımı da kattım. Çünkü öğrencilerime iyi kitaplar okutmak için çocuk kitapları aradığımda olumsuzluklarla karşılaştım. Dili. konusu kötü, 'çocuğa görelilik' gözetilmeyen kitapların yayınevlerine ve yazarlarına mektuplar yazdım. Dikkate alınmadım. Kötü komşu insanı alet sahibi yapar'dan yola çıkarak çocuk kitapları yazdım. Alternatif çocuk kitapları logosuyla çocuklara sunduğum kitaplar karşılık buldu diye sevinçliyim. Çünkü ödüller aldılar.

Bu çocuk kitaplarını şöyle sıralayabilirim:

Şeftali Dede, 1. Baskı: Çankaya Belediyesi Yayınları-1996, 2. Baskı: Çınar Yayınları-1997, 3. Baskı: Çınar Yayınları-2000

Elma Ağacın 1. Baskı: Eğitim-Sen yayınları-19, 2. Baskı: Eğitim- Sen yayınları-1999

Kurtkiran, 1. Baskı: Özgür Eğitim Yayınları-İzmir, 2. Baskı: Ceylan Yayınları- İstanbul, Eşek Çalanlar Çetesiyle Savaş-Çınar Yayınları-1995, İstanbul, Altın İkiizler, Kültür Bakanlığı-1999

Ayrıca Damar yayınlarından 2000 yılında çıkan *Günüşiği*'na Mektuplar....

**Bize biraz 'Yaşamın Özge Yorumu'ndan söz eder misiniz?*

Sekiz öyküden oluşan bir kitap. Öyküler olay öyküsü değil. Düşsel öyküler. Anlatımım klasik değil. Kurmaca öyküler. İlk öykü *Işığı Görmeden*, aslında rüyanın öyküleştirilmiş hâli. Kuyudaki kişi, topraktan aldıkları ürünleri kente satmaya götüren çocukların babası. Yolculuk süresince çocuklarından ayrılmayan baba, gerçekte çocukların anılarıyla yaşattıkları babalarıdır. Bunu anlatmaya çalıştım, çünkü insanlar sevdiklerini ölmüş olsa da bir şekilde yaşıyor. "Kekikler ve Avcı" ile "Karıncalar" adlı öyküleri daha çok masal dili kullanarak anlattım. İnsanlara doğru düşünceleri anlatan bir bakıma masal kahramanlarıdır.

"Bir Resmin Arayışı", "Kızılırmak Taştı" ve "Düşünen Adam" öyküleri ise her zaman acıyı ve zulmü yaşayan, ama ülkesini güzel günlere götürmek isteyen güzel insanların acılı hayatlarından birer kesittir. *Yaşamın Özge Yorumu*, masalların sihirli değneği ile bugün için eşdeğerde olan paraların egemenliğini tersyüz etmek için atılan bir adımın iç hesaplaşmasının öyküsüdür.

"Bozkırın Fareleri", köyden kente göç etmiş, ama kentlileşememiş, yalnızca kentte yaşayan nice aileden birinin süreç içinde değişiminin ve dönüşümünün ilginç öyküsüdür.

Bu kitaptaki öyküler her ne kadar yaşanmış gerçekliklerden kotarılmış ise de birer kurgudur hepsi de. Çünkü ben edebiyatta asıl olanın dil ve kurgu olduğunu düşünüyorum.

**Bir İzmirli yazar olarak Tacim Çiçek, bugünün Türkiye'sine nasıl bakıyor? Sizce yaşananlar edebiyatçıları ilgilendiriyor mu?*

Bizim ülkemiz gibi ülkelerde, şair ve yazarların işiğe sırtına dönmesi veya sırça köşklerde yaşayarak ahkâm kesmesi dürüstlük değildir. Çünkü bütün olumsuzluklar çevremizi ateşten bir çember olarak kuşatırken, bizler hayali şeylerden söz edemeyiz. Bunu somutlamak gerekirse, bir Orhan Pamuk siyasal ve sosyal, hatta azınlıklar konusunda açıklamalar yapıp eylemlerde yer alırken, eserlerinde günümüzün siyasal ve sosyal baskılarına olumsuzluklarına rastlayamıyoruz. Bu bir çelişki aslında... Sanatçılar, pratikte başka, eserlerinde başka kişi olamazlar. Bu yüzden tanıklık yapmak gerekir. Hem de yaşamı güzelleştirme kaygısı ile kavganın içinde olmak gerekir. En azından hu, insani bir görevdir diye düşünüyorum.

Ülkemizin bugünü için ise, görünen köy kılavuz istemez demekle yetineceğim. Herkes istediği gibi yorumlasın.

**İzmir'de yazar olmanın zorlukları var mı? Kitaplarınızı yayımlatma konusunda güçlüklerle karşılaşılıyor musunuz? Yazar İstanbul'da yayımlattığında ayrıcalıklı mı oluyor? İstanbul'da yazarları kucaklama kollama güzel mi sizce de?*

İstanbul, kültür ve edebiyatın başkenti... Bunu kabul etmek gerekiyor. Sonuçta egemen edebiyat ortamının yaygın olan kısa paslaşmalarından yaralanmak için, aynı takımın içinde yer almak gerekiyor. Bu ortamın sonuçlarının ve sözde edebiyatçıların müritleri olmazsanız, bütün kapılar size kapalıdır. Bu yüzden edebiyat alanında gerçek boynuzların yerine. Sanal boynuzlar sunulur. İş kitapların yayınlanmasına gelince... Söylenecek o kadar çok söz var ki! Ama bir yayınevinin ya da bir derginin adamı iseniz, nerede olursanız olun, kitaplarınız yayınlanır. Sorun, insanda başlayıp insanda bitiyor yani. Yerle bir ilgisi yok.

**Tacim Çiçek neler yazıyor, neler yapıyor?*

1986'dan 2000 yılına kadar on beş-yirmi dergide kırk yedi öyküm yayımlanmış. Bunları yeniden gözden geçirip yeni dosyalar oluşturdum. (Bunca öyküye karşın, öykü üzerine yazanların, 1980 sonrası yüz elli-iki yüz öykücüsü arasında yer alıyorum yine de.)

Çocuklar için hazırladığım dosyalar var. *Bozkırda Patlayan Tüfek* isimli romanım bir iki ay içinde Ceylan Yayınları arasında çıkmış olacak. Öyküler, yazılar hep var. Her gece 23-03 arası çalışıyorum. Edebiyat, benim için solumak gibi. Ben edebiyat soluyorum özcesi.

**Teşekkürler dost Tacim Çiçek.*

*Söylem Kültür Sanat Dergisi
Ekim 2001/79.s*

Yüzü Çocuklara Dönük Bir Yazar

Şaban AKBABA

1958 doğumlu olan Tacim Çiçek, ilk, orta ve lise öğrenimini Ceyhan'da (Adana) yaptıktan sonra yüksekokulu Ankara'da bitirdi.

1980'den beri çeşitli illerde öğretmenlik yaptı. Mesleğini halen İzmir'de sürdürüyor. 1986 yılından beri üçü şiir, ikisi öykü, ikisi roman, birisi deneme olmak üzere yirmi kitabı yayımlandı. Yaşadığını kanıtlamak ve yaşamı güzelleştirmeye eserleriyle de katkıda bulunduğunu söyleyen yazarımızla (tabii bu arada, kendisi dostu ve arkadaşımıdır.) sizin için söyleştik.

Ş. Akbaba: *'Sevgili Tacim, son zamanlarda daha çok çocuklar için yazmaya başladın, neden?*

T. Çiçek: Öğretmen olmam, çocukların okuması gereken kitapları incelemem ve onlar için yeni, özgün kitaplar yazmamı sağladı. Çocuğa uygunluğun gözetilmemesi, çocukların bu tür kitaplarla sömürü aracı yapılması, yayınevlerinin özensizliği gibi yüzlerce olumsuzluklarla karşılaştım. Yayınevlerine, yazarlara mektuplar gönderdim. Bu alanla ilgili çeşitli yazılar yazdım, yayımlattım. Dikkate alınmadım bile. Kısacası, *kötü komşu insanı ev sahibi yapar* ata sözümüze uygun gelişmeler oldu. Ben de çocuklar için yazmaya başladım. Çünkü onların iyi şeylere layık olduklarını biliyorum ve düşünüyorum.

**Çocuk kitaplarındaki olumsuzluklar nelerdir sence?*

On kadar yazı yazdım bu olumsuzluklarla ilgili. Çoğu da tepki aldı. Bu benim iyi bir yolda olduğumu gösteriyor bana. Çünkü, Nasreddin Hoca'nın söylediği gibi; *Fincan yüklü katırları ürkütmezseniz, dayak yok.* Yani bu katırları ürkütmeye devam edeceğim. Şöyle bir özetlemek gerekirse; yaş grubu belirtilmiyor, şimdilerde biraz biraz bu dikkat ediliyor. Özensiz baskı, kötü kâğıt, kötü kapak tasarımları, kötü sayfa düzeni ve yanlış puntolar. Çocukların seviyelerine uygun olmayan anlatım ve kelime seçimi. Çok bilinen masalların, hikâyelerin, fablların yeniden yeniden basılması geliyor aklıma.

**Sana göre çocuk yapıtlarında neler olmalı?*

Dil yalın, hedef çocuklara uygun, konu akıcı olmalı. Paylaşımıcı, hoşgörölü, birlikte üretmeyi ve güçlükleri yenmeyi, öğrenmeyi, doğaya, doğal hayata ve insani değerlere sahip çıkmayı öne çıkaran, fakat bütünüyle öğretici olmayan, düşsel dünyalarla; gerçeklikleri birbirine karıştırmayan özellikler de taşımali.

**Şimdi söyleşimizin asıl konusu olan "Seçkin'in Serüvenleri" üst başlıklı kitaplarına dönmek istiyorum. Bu kitaplardan önce senin okuduğum birkaç kitabını anmak gerek. "Şeftali Dede", "Eşek Çalanlar Çetesiyle Savaş", "Kurtkıran", "Elma Ağacı", "Altın ikizler", "Güvercinler" ve "Günüşiği'na Mektuplar." Son ikisi hariç konuların hep köy yaşamından, bunun özel bir nedeni var mı?*

Sandıklı'nın merkez iki köyünde tam 13 yıl çalıştım. Öğretmen olduktan sonra köy hayatını tanıdım. Benim için bu çok iyi oldu. Orda burda zaman öldürmedim. Beynimi besledim. Beyin kumbaramı doldurdum. Damlaya damlaya göl oldu. Şimdi de yeri geldikçe harcıyorum. Kendime saklamıyorum, çocuklara, yetişkinlere veriyorum servetimi. Birçok kez Mevlana'yı okudum. Aklımda şöyle kalmıştı. *Sen ne kadar anlatırsan anlat, karşındaki seni bildiği kelime sayısı kadar anlar.* Aslolan insanın kelime sayısı artırmaktır, diye de ben ekleyeyim.

**Senin bir sözünle soruma başlamak istiyorum. "Her dış uyarıcı kendine benzeyen şeyler hatırlatır insana." Buradan Seçkin'in Serüvenlerine gelelim. Sahi kim bu Seçkin ve serüvenleri nasıl oluştu?*

Seçkin oğlumuz. Şimdi sekiz yaşında ve ikinci sınıf öğrencisi. Masal dinlemeyi çok seviyor. Ona durmadan masal anlatıyorum. Zamanla bunlar gelişti. Yalnızca Seçkin'e anlatılma sı bana doğru gelmedi. Birkaç kitaplık serüven içinde bu masalların da olmasını istedim. Çünkü masalların çocuk ruhunu ve düş dünyasını beslediğini düşünüyorum.

**Peki bu serüvenlerin devamı gelecek mi? Kısacası çocuklarımız için sırada ne var?*

Çocuklarımız için sırada, yani benim tezgâhımda çok şey var: Seçkin'in Serüvenleri'nin ikinci beşli serisinin dosyaları hazır: 6. Kitap: Kuşadam'ın Günlüğü, 7. Kitap: Elma Ağacı, 8. Kitap: Çobankaya'nın Gizemi, 9. Kitap: Ölümüne Götüren Rastlantı, 10. Kitap: Kitap Hırsızı (veya Sihirli Tozun Sahipleri) Ayrıca masal ağırlıklı çalışmalar var: Sığırcıklar, Bizim Palavracı, Masalcı Çocuklar Ülkesi, Okulda İki Yazar. Tabii bunlar çocuklara ne zaman ulaşır bilemiyorum.

**Son olarak, çocuklara ne söylemek istersin?*

Mevlana'dan yaptığım alıntıyı kulaklarına küpe yapsınlar. Yazılı ve sözlü anlatım için kelime sayılarını arttırmak gerektiğini unutmasınlar. Kitaplara dost olsunlar. Kültür kitaplarını okumayanların tek kanatlı kuşlar gibi olduklarını unutmasınlar. Hepsinin gözlerinden öpüyorum. Çünkü hepsi birer Seçkin benim için.

Türkiye Çocuk Dergisi
Kasım 2003/923. s

Bursa 1. Öykü Günleri Soruşturması

**Genç kavramıyla anlatılmak istenen nedir, genç yazını bağlamında genç nedir, nasıl bir şeydir?*

Çocuk ve gençlik kavramları, en azından bizim ülkemizde birbirine karıştırılıyor. Doğanın bir parçası ve canlısı olan yetişkin insanların birer evresi ya da dönemi olarak belirtilmek için yine 'uzman'larca yapılmış bir sınıflandırmadır. Gereklidir. Fakat bu gerekliliği birbirine karıştırmak doğru değildir. Sıradan bir ansiklopediye bakıldığı zaman bile birkaç tümce ile dillendireceğim gerçekliklerin onca ayrıntısını görmek olasıdır.

Çocuk ya da gençlik için kesin bir saptama, belirleme yapmak olanaksızdır. Çünkü ülkeden ülkeye, hatta aynı ülkede bölgeden bölgeye (çeşitli etkenlerden dolayı tabii) farklılık göstermektedir. Genel olarak çocukluk, ülkemizde bebeklik, ilk çocukluk, çocukluk, ergenliğe geçiş, ergenlik ve gençlik gibi bölümlendirmeye uğramaktadır. Bunu yaşlara göre sınıflandırmak gerektiğinde şöyle bir tablo ile karşılaşırız: 0-2/3, 2/3-6, 6-11, 11-14 /15, 14/15-18, 18-24/25, 24/25-30 yaşları. Buradaki sınıflandırmanın için uzmanları tarafından, insanoğlunun çeşitli evrelerini daha iyi ama çeşitli yönlerden tanımak için yapılmıştır. Bu tablo değişkendir, mutlak değildir.

**Gençlik yazınına dair neler söylemek isteriniz? Nedir, nasıl olmalıdır? Gençlere şiirler, öyküler, romanlar, denemeler bağlamında özellikle söylemek istedikleriniz olmalı?*

Bizim ülkemizde, genel olarak çocuk ilköğretim okullarının ve ortaöğretim okullarının kapsamında olanlardır. (6/7- 14/15, 14/15-18 yaşları) Oysa iş kanunlarının çocuklarla ilgili maddelerinde özellikle 67, 68, 69. maddeler, 16 yaşından küçüklerin üst üste 8 saat çalıştırılmayacaklarını, yer ve su altında, geceleyin de çalıştırılmayacaklarını, bu çocuklar okula gidiyorlarsa okul süresinin çalışma süresinden düşürülmesini ve iş saatlerinin okula engel olmamasını öngörür. Oysa pratik böyle değildir, Sanayide, tornacılıkta, kaportacılıkta ve daha ağır işlerde bile 11 yaşında çocukların çalıştıkları bir gerçek. SOFİ'NİN DÜNYASI ve TEO'NUN KUTSAL YOLCULUĞU gibi felsefe içerikli kitaplardan da anlayacağımız gibi, Batı'da -en azından bir yüzyıl önce- çocukluktan kurtulup gerçek yetişkinliğe geçmenin yaşı

(14/15) 'kabul edildiği için (bedenen ve ruhen tabii) bilgilendirilmek istenmişlerdir, çocuklar. Bu bir çeşit çocuğu kendine benzetme girişimidir.

Çocukluk, yasalarımıza göre 18 yaşında bittiği kabul edilirken, iş kanunu 16 yaşını, okullarımız ise 14/15 yaşını kabul ediyor. Oysa doğanın gereği ve çocuk bireyinin özellikleri bu sürecin dışında bir seyir izliyor. Gençlik, doğru bir saptama olarak çocukluktan kurtulmanın ve gerçek yetişkinliğe ilk adımın kanıtı olduğuna göre, yadsıyamayız. Doğumdan itibaren büyüme olduğuna göre, yetişkin olmanın çabası değişken etkenlerden dolayı değişkendir. Bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye değişken olan bulûğluk (kızlarda ve erkeklerde) 12/13-9-11,16-24 yaşlarında olabiliyor. Bunun dışında genel büyüme bizde bile 22-24 hatta bazı bölgelerde 25 yaşına kadar. Ergenlik yaş ortalamasının üstünde tabii ki...

Açıklamamın birinci bölümünde kısmen belirtmeye çalıştığım düşüncelerimin ışığında 'çocuk/gençlik edebiyatı'nı dillendirmek istiyorum. Gençliği, çocukluktan kurtulan bireyin yetişkinliğe geçtiği ilk evre olduğu için, ben daha çok 'çocuk edebiyatı' ile ilgili açıklama yapmak istiyorum. Bedenen ve ruhen (en azından) gelişimini tamamlayan 22/24 yaş ile 16-22/24 yaş arasındaki ilk gençlik dönemindekilerin de yetişkin eserlerini okuyabileceklerini düşünüyorum. Bu yüzden de 16 yaşından küçükleri ilgilendiren bir 'çocuk edebiyatı' olmalı ve özgünlüğünü sergilemeli. Bunun gerekçelerini daha iyi kavramak için 'çocuk/gençlik edebiyatı' karşısında olan iki genel anlayışı kısaca da olsa dillendirmek istiyorum:

Birinci anlayış: Doğâ bile çocuklara ayrıcalık tanımamıştır. Doğâya baktığınızda, çocuk için ağaç, çocuk için meyve, çocuk için çiçek görüyor musunuz? Eskiden köy odalarında bulunan kitaplardan, anlatılan masallardan, destanlardan ve cenk kitaplarından her yaştan çocuklar yararlanıyordu... Böyle bir gerekçenin arkasına sığınmak ve çocuk edebiyatını küçümsemek bilimsellikten uzaktır. Bir kere çocuk edebiyatı geçmişi fazla uzağa dayanmayan bir ülkenin insanları, hele hele yazarları daha çok çalışmalıdır. Önüne hedefler koymalıdır. İkinci Meşrutiyet' e kadar halk masalları, hikâyeleri ve sözlü edebiyat ürünleri dinleyen çocukların yaşları ne olursa olsun, ancak sözcük sayılarının ve kavrama yeteneklerinin alanı kadar anlarlar. O, herkese okunan ve anlatılan şeylerden aldıkları yetenekleriyle sınırlı. Oysa onların gelişimleri ve

sözcük yaşları gözetilerek düşlerini geliştirir eserler yazıldığı zaman anlayacakları şeyler artacaktır. Burada siyasal düşüncelerine ve akl'a bakışına katılmasam da Mevlana' dan bir alıntı yapmak istiyorum: "siz ne kadar anlatırsanız anlatın, karşınızdaki sizi bildiği sözcük sayısı kadar anlar," buna; aslonan insanın sözcük sayısını artırmaktır tümcesini ekleyeyim. Bu alıntıdaki 'insan' yerine 'çocuk' sözcüğünü koyun ne demek istediğimi daha iyi anlayacaksınız. Sonra o köy odalarında ya da okuma evlerinde okunanları anlatılanları "dinleyenlerin arasındaki çocuklar, 3-6, 6-11, 11-16 yaşlarında mıydı? Eminim ki kucakta taşınanlar değil, büyükleriyle oralara gidebilecek yaşta olanlardı o çocuklar. (11 yaş üstü çocuklar)

İkinci anlayış: Yetişkinler için yazılan eserlerin çocuklara göre özetlenmesi ve fablların, eski çocuk eserlerinin (özellikle masalların) yeniden basımı doğrultusunda çaba gösterenler. Bu anlayışta olanların da bir öncekilerden pek farklı olmadıkları bir gerçek... Zaten ellerindeki olanakları kullanarak gereksiz ne kadar kitap varsa basıp basıp kamyonlarla en ücra köylere kadar götürüyorlar ve tazecik mideler gibi tazecik beyinleri olan çocuklarımızı bayat yemekler gibi bayat kitapları ile zehirliyorlar. Buna bir dur diyen yok ne yazık ki.

Çocuk edebiyatını ve sorunlarını oldukça önemseyen ve bunu içselleştirip yazıya döken birisi olarak, daha fazla zamanınızı almak istemiyorum. Yalnızca küçük bir anımsatma yapmak istiyorum: Öğretmen Dünyası'nın ' Çocuk Yazını ve Sorunları' başlıklı özel sayısı (Eylül 1999) irdelendiğinde günümüze dönük önerilerimi ve düşüncelerimi görürsünüz. Katılırsınız ya da katılmazsınız bilmiyorum, ama bu sözümü de sevgili Baykurt 'un bir aktarımıyla bitirmek istiyorum: "Çocukları için yatırım yapmayan uluslar (ülkeler) büyüseler de cüce kalırlar!"

Şahsen ben bu konuda ' cüce' kaldığımızı düşünüyorum.

Ve daha da söylemek istediklerimi, Şaban Akbaba'nın

O kadar çok var ki anlatılacak

Konuşmak bana, dinlemek sana yasak.

dizeleriye okuyanlara ve de bu işi dert edinenlere bırakmak isyiyorum.

**Gençlere okuma alışkanlığı nasıl kazandırılabilir? Gençlere yazma alışkanlığı nasıl kazandırılabilir?*

Alman şairi Goethe'nin bir sözü var, "çocuklar öğütlere kulaklarını kaparlar, örneklerle gözlerini açarlar," diye. Ailesinden okuma alışkanlığı

olmayan çocukların sözcük sayılarını arttırmak ve beyin kumbaralarını sözcüklerle oluşan bilgi parasıyla doldurup yeri ve zamanı gelince de kullanmasını bir türlü kavratamıyoruz.

“Konuşmak, insanın beynini kullanma sanatıdır.” diyor Eflatun, öyleyse okumak da beynimizi besleme sanatıdır. Yine Goethe’nin, **“seksen yıllık ömrümün yarısından fazlasını okumaya verdim, yine de kendimden hoşnut değilim,”** dediğini biliyoruz. Mevlana’nın da, **“söylediğin, karşındakinin anladığı kadardır.”** Ve de Cevdet Kudret’in **“okullar okuma alışkanlığı kazandırabilse başka hiçbir şey kazandırmasa da olur.”** sözünü ince eleyip sık dokumalıyız. Genel ve özel amaçlardan vazgeçilsin demiyor bu saptama. Eğri oturup doğru düşünmek zorundayız. *Yetişkin zekâları kitaplarla beslenmeyen uluslar yok olmaya mahkûmdur,* diyen Ovidus’u da atlamamalıyız. Kendi gerçeklerimize nesnel bakmasını öğrendiğimizde ve pazılın parçalarını bir araya getirdiğimizde ortaya çıkan fotoğrafın hiç de anlattığımız ve savunduğumuz gibi olmadığını görürüz.

Balık yiyen balıkçıl gibi kitapçıyı, kitap düşmanı kitapçıl, elmayıyan kurt gibi kitap-kurdu olmaktan bir an önce kurtulmalıyız. Bireyler ve toplumlar için okuma alışkanlığı çok önemli. Çünkü okuma alışkanlığı edinen insanlar eleştirel düşünür. Kendisine güvenir. Empati yapar. Tepkici, örgütçü olur. Haklarını savunur. Dayatılmak istenen olumsuzlukları kavrar ve bilinçli karşı koyar. Ve okuma alışkanlığı aynı zamanda düşünmeyi de kazandırır. Bu düşünme bağımlı bir düşünme değildir. Bu düşünme özgün, yaratıcı ve bağımsızdır gerçeği Batı’da, ABD’de okulun, ailenin, devletin görevlerinin bu açıdan yeniden sorgulanmasına neden olduğundan söz ediliyor bu kitapta. Aslında reformist , konformist öğeler, yaklaşımlar ve öneriler içerse de bu çalışma büyük bir eksikliği doldurmuş diye düşünüyorum. Soğurduklarımı birkaç tümceyle aktarmam gerekirse, Batı’da ve ABD’de devletin geleceği olan çocukları TV’nun zararlarından korumak için yasa çıkarttığından, ABD’de TV izlememe haftası düzenlendiğinin en, Finlandiya’da televizyonların halkın kitap okuması için perşembe günleri yayınlarını durdurduğundan, artık başarı değerlendirmesinin değiştiğinden, öğrencilerin bir yılda okuduğu kitap sayısı en önemli başarı ölçütü sayıldığından söz edebilirim. Öğretmenlerin, okul yöneticilerinin okumalarının gerektiğini düşünüyorum. Neden dersiniz. Ne yazık ki okullarımız çocuklarımıza okuma alışkanlığı kazandırmıyor.

Okumayan, kitap sevmeyen insanlar yetiştiriyoruz. Sorumluluğu da sisteme yüklüyoruz. Sisteme karşın yapabileceklerini erteleyen öğretmenlerin ve yöneticilerin işin kolayına kaçtığını sanıyorum. Sorunun nedeni olarak sistemi salt da yanak gören öğretmenler ve yöneticiler okumuyorlar. Çocuklara örnek ve önder değiller. Ha bire gerekçe üretiyorlar. Bu konuda kimse onların eline su dökemez. Batı’da veya dünyanın başka bir bölgesinde kalkınmış ülkelerde okullar, aileler, öğretmenler “okuma alışkanlığı”na ne den bu denli önem veriyorlar, hiç düşünüyor muyuz? Çünkü kitap okumayanlar da zamanla okuma-yazma bilmeyenler gibi oluyor. Eğitim düzeyleri, kariyerleri ne olursa olsun ... Kaç üniversite bitirirse bitirsin... Düşünmeyen, düşünemeyen, sorgulamayan ve sadece duyduğuna, gördüğüne inanan sünger insanlara dönüştürüyorlar. Evet, okula başlamanın ve okullar bitirmenin yaşı var, fakat okumanın yaşı yok. Okumak bir **Tabula Rasa’dır**. Beyinsel besindir. Beyin bir bilgi kumbarasıdır. Damlaya damlaya dolar. Zamanı gelince de kullanır. İşte her şeyden önce bilinçli bir okur olmak gerekir. Yazman da bana göre bir yetenek, ama işlenmeyen her yetenek gibi de tek başına işe yaramaz. Çok şey denilebilir ama ben gençlerin kendilerinde var olan yeteneği somutlaştırmaları için disiplinli çalışmaları gerektiğini söylemek istiyorum. Olacakları o şeyin onda bir yetenek, onda dokuz ize disiplinli çalışmak olduğunu unutmamaları.

**Ülkemizde gençlik yazınının durumu nedir, bu bağlamında neler yapılabilir? Yazarlarımıza, şairlerimize düşen görevler nelerdir? Her şair ve yazar gençlik yazınına eğilmeli mi? Nasıl? Siz, kişisel olarak hangi çabaların içindesiniz?*

Ülkemizdeki “Dünya Öykü Günü” etkinlikleri ve bu etkinlikler içinde gençlik yazınının yeri konusunda ne düşünüyorsunuz?

Sanıyorum Montaigne’nin sözü olmalı, “her yerde olmak demek, hiçbir yerde olmamak, her şey olmak demek de hiçbir şey olmamak demektir.” Kim neyi içselleştirirse onu anlatır, anlatmalı bence. Bir başka yazara böyle söylendi mi acaba, bilmiyorum. Çocuklar, gençler ve de yetişkinler için yazmak isteyenler birilerinden onay mı almak zorunda? Birileri yazarların onay mercii mi ki, yazarlar onlara başvursunlar? Dileyen dilediği konuda yazabilir, yazabilmeli de diye düşünüyorum, çünkü yazar, şair ya da adı her neyse veya sıfatı, yazar bana göre de yaşanan olaylardan ve kişilerden istediğini alıp yazabilir. Ne için, ne, kim için yazdığından çok, nasıl yazdığı önemli.

Bana geldikte... Eh bana onay merciliği yapmak isteyen çok değil desem haksızlık yapmış olmam, ama ben her konuda olduğu gibi bu konuda da kendini “onay mercii” sayanlara gölgemi bile çığnetmem.

Şimdi... Çağımız değişimin ve dönüşümün kanıtlarıyla dolu. Çevremizde bunları görmek olası... Yeter ki görmesini bilelim ve görmek ile bakmak arasındaki farkı kavrayalım. Değişim tek yönlü bir vektör gibi hep ileriye gösteriyor. Şapkamızı önümüze koyup düşünmeliyiz. Çocuk edebiyatı konusunda eleştirdiklerimize mi dönüşmeliyiz yoksa olması gerekenden yana mı tavır koymalıyız? Çevremizde, eleştirdiklerine dönüşerek okul okul dolaşıp salt çocukların ceplerine akrep gibi uzananları görebiliriz. Bunlara ikiyüzlülüklerini anımsatmalı ve Baykurt'un saptaması yönünde tavır sergilemeliyiz. Çocuklara görelilik gözetilerek onların yaş seviyelerine göre uygun ve özgün yapıtlar üretmeliyiz. Çocuk edebiyatı, çocuk yiyeceği, giyeceği, algısı vs gibi olmazsa olmazlar yönünden vardır ve olmalıdır. Dili, konuları ve resimleri yönünden açıklamalarda bulunan arkadaşlara katılıyorum. Hatta bir adım daha atıyorum ve ALTERNATİF ÇOCUK KİTAPLARI logosuyla yeni ve özgün kitaplar yazmalıyız diyorum. Çocukluğumuzun ama bizden öncekilerin de çocukluk kitaplarını bir birikimin sonuçları olarak korumalıyız ve yanında da asıl olması gereken çağcıl eserler üretmeliyiz.

İşimiz zor. Çağımızda hızla gelişen yenilikler arasında pedagoji, çocuk gelişimi de var. Bunların verileri çocuklar için özgün bir edebiyatı kaçınılmazlaştırıyor, öyleyse iyi donanım gerekir. Donanımımızı tamamlayarak işimize sıkı sıkı sarılalım diyorum. Bizi dinleyen yetişkinlerden de çocuklarına en azından olması gerekenler için araştırarak rehber olmalarını istiyorum. Lütfen geleceğimizi başkalarına bırakmayalım...

Öykünün Türkiye’den bir çaba ile dünya kültür takvimine girmesi ve kısa zamanda da karşılık bulması ayakta alkışlanacak bir gerçeklik. Gençlik ya da çocuk yazını öykü üst başlığı altında olduğu kadar değerlendirilmesi güzel, ama bana göre çocuk ve gençlik yazını Dünya Çocuk Kitapları Haftası içinde başlı başına bir etkinlik içinde de alınabilmeli, ruhu ve doğası bu haftaya daha uygun diye düşünüyorum.

Mustafa Emre'nin Sorularına Yanıt

Tacim Çiçek, gerçekten üretken ve çok yönlü bir insan. Karınca gibi çalışıyor... Tacim de kendi göbeğini kesip yolunu açmaya çalışan gençlerden. Yazın dünyasına şiirle girdi, ama şiiri bıraktığını -en azından şimdilik ya da görünen diyebilirim- söylüyor, kendisiyle yapılan söyleşilerde ve yaptığı konuşmalarda. Tacim'le şöyle kapsamlı, ayrıntılı bir söyleşi yapmayı uzun zamandır düşünüyordum. Ama bir türlü bunun için bir araya gelemiyorduk. Sanat anlayışını, dünya görüşünü, kitaplarını, ödülleri, aldığı cezaları, çalışmalarını ele almak için her zaman baştan başlamakta yarar var diye düşündüm ve sorularımı yönelttim.

**Yazmaya ne zaman başladın?*

Elbette ki emeklemeye başlamakla birlikte yazmaya başlamadım. Bu bir birikim ve yazınsal ustalık, işçilik sonucu oluşan bir şey... Ceyhan'da, ortaokulu ve liseyi benimle okuyan arkadaşlarım iyi bilirler, o vakitler resimle uğraştığımı ve çok güzel resimler yaptığımı. (Bu anlamda onda dokuz çalışmak, onda bir yetenek gerekli. Bu da bende vardı. Daha doğrusu, şimdi Paris'te yaşayan ve akrabamız olan ressam Ali Atmaca'nın etkisinden edindiğim bir beceriydi. Yani üzüm üzüme baka baka... Sözü bazen doğru çıkıyor.) Her şey olmak demek hiçbir şey olmamak demek, bu sözü biliyorum, ama o vakit şiir-öykü de yazıyordum. Bunların çoğu nazireydi. Hâlen yayımlanan (Ceyhan'da) Yenises Gazetesi'nde yayımlıyordum. Büyük bir keyif alıyordum. Çünkü bıyıklarım yeni terlemişti ve bu halimi yansıtan bir resmim vardı bu gazetenin ilgili sanat sayfasının logosunun yanında. İlk ciddi şiirimi bir gösteri sırasında öldürülen Tufan Liceli için yazmıştım. 1 Mayıs Taksim Katliamı'nı slaytlarla Anadolu'ya anlatan Nihat Behram, Ceyhan'a da gelmişti. Güneş Sineması'nda büyük bir kalabalık karşısında Tufan'ın resmi altında şiir okumuştum... Nihat Behram adresimi aldı. Benimle ilgileneceğini söyledi. Şiirlerimi de götürdü. Derken yurtdışına çıktı. Ama bana söyle diği ilgiyi göstermedi. Bu süreçte, DAMAR'ın 55. sayısında uzun uzun anlattığım olay da geldi başıma. Ve öğretmenimin olumsuz davranışı yüzünden yazmayı içime gömdüm. Ta ki 1983 yılında İzmir

Menemen'de kısa dönem askerlik yaptığım sırada şair Şaban Akbaba'yla tanışınca kadar. Bunu da DAMAR'ın 85. ve Öğretmen Dünyası'nın 226. sayısında açıkladım. Böylece yazmaya yeniden yöneldim. Yani, yerel gazeteleri ve dergileri başlangıç kabul edersek 1986 yılından itibaren imza olarak tanınmaya başladım.

**Yazmak senin için neyi anlatır?*

Bu soru da göreceli, ama bir şey söylemem gerekiyor. Şöyle düşünüyorum: Her insan, hatta her canlı, ölüme doğuyor. Yakılan bir sigaranın bitişe yol alması gibi bir şey bu. Yani ölüme büyüyor. Ölüme doğru büyümek şairler, yazarlar ve daha genel bir deyimle sanatçılar için bir şey değil. Çünkü bunlar öldükleri an ölümsüzlüğe doğuyorlar yapıtlarıyla. Bu söylediklerim uçukça gelebilir çoğu insana, ama böyle düşünüyorum ve daha sonraki kuşaklara yaşadığımı kanıtlamak için yazıyorum. Çünkü söz uçar yazı kalır.

**Yazmaya-sanırım-şiirle başladın, şiir kitapların yayınladı. Sonra vazgeçtin izlenimini edindim. Bu konuyu açar mısın?*

Doğru. Fakat eksik. Bir önceki konuşmamda da söyledim. Şiir yazarken de başka şeyler de yazıyor ve yayımlatıyordum. Ama ilk defa şiirle anıldım. ELLERİMİZ TIRPANDIR ACIYA isimli şiir kitabım 1989 Mayıs'ında Gerçek Sanat Yayınevi tarafından yayımlandı. Bir yıl sonra bir öykü kitabım, ardında da SÜREMEZ DAİMA HÜKMÜ ACININ isimli şiir kitabım yayımlandı. 1993 yılında da GÜLYAŞAM isimli şiir kitabım... Yukarda adını verdiğim dergilerde ve ABECE'nin 135. sayısında yayımlanan söyleşide gerekçelerimi uzun uzun açıkladım. Şimdi de özetleyeyim: Ekrem Ataer (Marenostum'da HE CANIM'ı) Gurup Munzur (Babamın Türküsü'nde ONLARIN. KAVGASI'nı) yine aynı gurup (Tutuşturun Geceleri'nde BENİM GİBİ'yi) besteledi. Şiir poetikam, etik, estetik gibi şeyler açısından öğrendiklerim çoğaldıkça Dostoyevski'nin kasabalı kemancısı olmak istemedim. (Neteçka Nezvanova.) Virdiöz olmak başka şey iddia etmek başka şey. Ama bir gün içimdeki şair patlar bunu zaman gösterir, kim bilir! Sonra şiire dair en çok yazan ve konuşanlardan biriyim diye düşünüyorum. Bu bile şiiri hafife almadığımı gösteriyor. Başkaları varsın kendi kendine mastürbasyon yapsın. Sezar'a hakkını vermek gerekiyor, değil mi?

**Çok yönlü bir yazı çalışman var. Buna neden gerek duyuyorsun?*

Haklısın. Şiir yazıyordum. Öykü, deneme, roman, masal, eleştiri, çocuk kitapları... Bir kere yazarken gerçek kendim oluyorum ve gerçek

kendimin etkisinden kurtulamıyorum. Gerçek kendimin yazma istemini olduğu gibi gerçekleştiriyorum. Sonra söylediğim her dalda da birbirleriyle ilişkili ve iç içe. Zorlamıyorum. Her şey olmaya çalışıyorum. Kendimi ne kadar ifade edebildim bilmiyorum, ama bir de şu var: Kötü komşu insanı alet sahibi yapar. Yaptıklarım biraz da buna uygun diye düşünüyorum. KİTAP GAZETESİ' nin 80 ve 81. sayılarında ve yukarda isimleri ile sayılarını verdiğim dergilerdeki söyleşilerimde çocuk yazını konusunda niçin ben de varım dediğimi açıkladım. Bir çeşit zorunluluk ve gereklilik...

**Bir dergi serüvenin oldu. Bir süre sonra koptun. Sence nedir dergicilik? Deneyimine dayanarak anlatır mısın?*

Bu dediğin doğru... Aysel Yenidoğanay Gökçelik, Aykırısanat'ı çıkarmamızdan bir süre önce benimle DAMAR için bir söyleşi yapmıştı. (1992 Mart sayısında yayımlandı bu söyleşi.) Burada söylediklerimle, Aykırısanat'ın ilk sayısındaki "sunu"ya uygun olmayacağımızı gördüm. Eşik Dergisi'ndeki söyleşide açıkladığım "farklılıklarımıza karşın Voltran olmak" saptamasına denk düşmedik ve koptuk. Koptuk diyorum, çünkü bir süre sonra da Bora koptu. Tek neden bu değil kuşkusuz, nedenler zinciri o kadar uzun ki hangi birini söyleyeyim... Dergicilik yazınsal anlamda var olabilmenin ve yarına kalabilmenin tekyönlü vektörü ve olmazsa olmazı. İnsanın -sanatçının yani- kendi medyasını oluşturmamasının aracı... Aynı zaman da büyük bir oluşumda küçücük bir ayrıntı ya da imza olmanın ve birlikte var olmanın ortamı. Kısacası ne dergisiz olunuyor ne de dergili...

**Birlikte dergi çıkardığın, sonra yolunu ayırdığın Demirel için "Benim ufkumu açtı" dedin bir söyleşinde. Neydi bu ufuk?*

Bu kısmen doğru... Evet, birlikte dergi çıkardık. Yolumuz da ayrıldı. Dergiye dairdi bu ayrılık. Daha sonra dostluğumuz yine eskisi gibi olma sürecine girdi, sanıyorum, şimdi bir birimizi daha iyi anlıyoruz. Çünkü dergiyle birlikte birbirimizi çoğaltacağımız yerde birbirimizi tüketiyorduk. Sözünü ettiğim söyleşi DAMAR'ın 85. sayısında yayımlandı. Şaban'ın 'yazma virüsünü anlatırken', "Verdiğin adreslere şiirler, öyküler gönderiyordum. Özellikle Yeni Adana gazetesine sanat sayfası ile yöneticisi M. D. Babacanoğlu ile ufkum açıldı," dedim Şaban'a. Bu hem bir vefa hem de bir zorunluluk diyelim.

**Çalışma yöntemin nasıl oluyor? Nerede, ne zaman, nasıl çalışıyorsun?*

Bu soruyu yanıtlamak zor... Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır diyerek başlayayım söze. Bir kere evimin bana ait odasında ve gece geç vakitlerde çalışıyorum. Disiplinli bir yazma serüvenim var. Yöntemlerim birbirinden farklı, ama hepsinin ortak yanları var. Bir kere bana, kendini yazdıran "dış-konu" yalnızca okuduğum, izlediğim ya da duyduğum "olay"lar veya etkilendiğim kitap, şiir, hatta yaşamımdan çıkan "an"lık bir "yonga" değildir. B. Necatigil, "Esin bir birikimdir. Bilinçte bilinçaltında algılar birikimi. Çok önemlidir, başlangıçta; vakit gelir, uç verir" der. "Dış-konu"yu içselleştirmemde bu sözün payı büyük... Ben, yazacağım şeyi önce bütünüyle kafamda oluştururum. Kafamda tamamlamam uzun sürer. Bu iş tamam diye biri içten dürtse, kafamda biten şeyi kâğıda dökerim. Kurguladığım şey kaç sayfa olursa olsun, kaç saat sürerse sürsün, trans halinde ve bir defada... Parça parça yazmadan yana değilim. Doğum hiç parça parça olur mu? Doğurmak bir kerede olur çünkü. Ben yoğurdu yemeyi böyle seviyorum. Kâğıda döktüğümü farklı zamanlarda yeniden okurum. Kurgularım. Yeni den yeniden yazarım. Dili, kurguyu, akıcılığı ve işçiliği önemişiyorum.

**Kitap tanıtmak, eleştiri yazılan da yazıyorsun. Eleştiri anlayışın, yöntemin nedir? Örneğin, bir kitabı nasıl ele alır, hangi yönleri ile değerlendirirsin?*

Kitap tanıtmakla eleştirmek farklı. İkisini de yapmaya çalışıyorum. Eleştiri anlayışım, yöntemim objektiflik ve nesnellik. Ele aldığım yapıtı, "söyleyene değil söyletene bak" sözüne uygun biçimde işlerim. Ama yine de şimdiye kadar eleştirdiklerimden Montaigne'in "Sizi eleştirenlere tırnaklarınızı ya da pençelerinizi değil ellerinizi uzatın, çünkü eleştirildiğiniz konularda yararınıza olan şeyler vardır." sözüne uygun davrananlarla karşılaşmadım.

**Sence ürün vermek mi, eleştiri getirmek mi daha güç? Bu iki çalışmanın birleştiği ya da ayrıldığı noktalar, çizgiler nelerdir?*

İkisinin de güçlükleri var elbette. Birleştikleri ve ayrıldıkları noktalar da mükemmeli isteyip istememekte, yaratabilip yaratamamakta saklı diye düşünüyorum. Aynı zamanda yazan bir insansa eleştirmen bundan daha kazançlı çıkıyor ve iyi ürünler vermeye özen gösteriyor. Yazmayan birisiyse inandırıcı olmuyor. Çünkü yapamadığını başkasından bekliyor. Bu ne yaman çelişki böyle değil mi?

**Uzun yıllar taşrada yaşadın, yazdın. Kimi dergilerde yer aldın, kimi yayınevleri dosyalarını yayınladı. Bir yazarın, ozanın taşrada yaşaması*

hangi güçlükleri getiriyor? Sanat merkezlerinde olsaydın durum değişir miydi ya da nasıl değişirdi?

Afyon'un Sandıklı ilçesine bağlı bir küçük köyde on üç yıl yaşadım ve yazdım. Bir öykümde, bir kahramana söylediğim bir söz var: Şehirde yaşamakla şehirli olmak arasında fark var, diye. Gerçek bu. Çünkü taşrada yaşamak ekonomik bir zorunluluksa önemli değil. Ama taşrayı içinde taşımak kötü... Ben içimde taşra taşımadım. Sanatın ve kültürün başkentinde ve metropollerde yaşadıkları halde içlerindeki taşralardan dışarı çıkamayanlar o kadar çok ki. Taşrada yaşamamanın güçlükleri öyle çok ki... Bir kere müthiş okuyorsunuz. Gözlemliyorsunuz. İçselleştiriyorsunuz. Durmadan yazıyorsunuz. Bir pergel gibi hem yerinizdesiniz hem de sosyal yaşamın içinde olmaya çabalıyorsunuz. İkiye, üçe bölünüyorsunuz. Gerçek kendiniz olamıyorsunuz. Gözlerden ıraksınız diye gönülden de ırak oluyorsunuz. Birebir ilişkilerden yoksunsunuz. ilişki kuramıyorsunuz. Yok sayılıyorsunuz. Ödüller almanız, onca kitaba imza atmanız. Onlarca dergide görülüyor olmanız bir şey ifade etmiyor. Göz önünde olmak ve şov yapmak daha önemli çünkü... Çünkü kimse şey etmediği atın önüne arpa dökmüyor ne yazık ki. Sezar'a hakkı verilmiyor. On parmağınızda on değil yüz hüner olsa ne yazar. Çünkü, bir yayınevinin, derginin adamı olmakla iyi yazar, şair olmak farklı şeyler. Günümüzde önemsenenler başka şeyler ne yazık ki. Ha, sanat merkezlerinde olsaydım durum değişir miydi, bilemiyorum. Kâhin değilim ve hala bunu gösterecek bir aygıt üzerinde çalışmıyor bilim insanları dünyanın; birbirlerini yok edecek şeyler dışında...

**Hem sınıf öğretmenisin, hem de çocuk öykü, roman yazıyorsun. Bu durum bir yarar getiriyor kuşkusuz. Öykü ve romanlarını hangi kaynaklardan yola çıkarak yazıyorsun?*

Evet, öğretmenlik yapıp üretmemde etkili... Çocuklar için "Alternatif çocuk kitapları" logosuyla oluşturduğum on beş yapıtın (1994 yılından beri) beş tanesi yayımlandı. Üçü ödüllü üstelik... (ELMA AĞACI-ŞEFTALİ DEDE-KURTKIRAN-EŞEK ÇALANLAR ÇETESİYLE SAVAŞ-ALTIN İKİZLER) Özgün masallar ve çocuk romanları oluşturmak için bir kere çocuk yapıtı okuyorum. Çocukların dünyalarına uygun olay ve konuları içselleştiriyorum. Çocuklarla bunları zenginleştiriyorum. Anılardan, yaşanmışlıklardan, yaşanabilecek kurgusalılıklardan yola çıkarak farklı yapıtlar yazıyorum.

**Bir de çocuk şiiri var. Çocuk şiiri yazdın mı? Bu konunun güçlükleri ve roman yazmaktan güç mü çocuk şiiri yazmak? Türkiye'de çocuk şiirlerinin düzeyi, niteliği için ne düşünüyorsun?*

VER DÜRÜMÜ AL GÖZÜMÜ adında masal/şiir yazdım. Şiirle bir masal anlattım yani. Şiirde çocuk için sözcük seçimi çok önemli. Bu iş biraz zor... Öykü ve roman yazmak daha kolay... Ülkemizde çocuk şiiri hafife alınıyor ve çok çocuk şiiri yazılıyor. Ben yaptım oldu mantığı ile işleyen bu çaba yanlış. Yayınevleri çocuk şiiri, öykü ve masalı için birer pedagog, filolog ve psikiyatrist bulundurmalıdır. Düzeyi ve niteliği yükseltmek için. Konuyu derinlemesine irdelemek olası ama bu kadar yeter sanıyorum. Çünkü arife tarif gerekmiyor.

**Yeni tasarımların, çalışmaların, kitapların nelerdir? Bu konuda geleceğe nasıl bakıyorsun?*

Geleceğe nasıl bakarım? Gelecekte ümitsizim. İçine doğduğumuz ortamın kültürü de edebiyat ortamı da kaypak bir zemin olmuştur. Ayakta durabilmek oldukça zor... Bir yayınevinin, derginin ya da derneğin adamı değilseniz işiniz zor. Yayın mafyası kol atmış örümcek ağı gibi. Bunları aşabilmen olanaksız... Edebiyatın, sanatın köşe başlarını, düşünce hırsızlığını aleni yapanlar, toplumcu gerçekçi olduğunu her zaman söylemek zorunda mısın, bundan rahatsız oluyorum diyerek tepki gösterenlere toplumculuğu teslim edenler, ödüller için türlü türlü rezillikler sergileyenler tutmuşlar. Bir takımın futbolcuları gibi aralarında paslaşan Zübükler setler oluşturmuşlar. Bunları aşabilmek olası mı? Çark kurulmuş bir kere ve tıkr tıkr işliyor...

Semih Gümüş'ten "bir derginin adamı" olmayı sordum bir mektupla. Can Yayınları'ndan da bir yayınevinin adamı olmayı. Halen yanıt bekliyorum. Artık yayınevlerine, editörlere, dergi yöneticilerine hiç mi hiç inanmıyorum. Gerçek kendileri olmadıklarına inanıyorum. Çünkü nasıl bir şeyse "medyatik" değilim çoğu gibi. Bir gün bütün bunlara nokta koyabilirim. Durmadan kafamdakileri kâğıtlara döküyorum, öykü, deneme, masal olarak. O kadar çoklar ki. Dosyalar dolusu. Yayına hazır bir iki roman da var. Bunları kafamdan çıkardığım gibi ha yatımdan da çıkarabilirim. Şiir için verdiğim kararı bunlar için de verebilirim. Yeni bir kent yeni bir kimlik derim ve bir sürüngen gibi yaşar giderim.

Bunca, ödül, kitap, bestelenmişlik, yazılar, eleştiriler, dergiler, TCK. 311-312. maddelerinden yargılanmalar ve beraat etmeler boşuna...

Emin Karaca'ların Öner Yağcı'ların 75. yıl öykü değerlendirmelerinde bile yer almıyorsun. Bilinçli bir yok sayma ve görmezlikten gelme var.

**Başka diyeceğin var mı?*

Bunca söylediğim yetmez mi?

Edebiyat Gündemi Dergisi

Ekler

Damar İçin

Dile kolay ilkyazımın yayımlanmasından bu yana 15 yıl geçmiş. Damar’a uzak ya da yakın olanlar bilir ki Damar benim için milat. Şimdilerde olduğu gibi gelecekte de ismi Damar’la anılacak olanlardan biri de benim. Bunu övünmek için değil, bir gerçekliği dillendirmek adına vurguluyorum. Çünkü Damar onca edebiyat sanat dergisine karşın benzerleri gibi bir “okul” olma yolunda üzerine düşeni yapmıştır. Yapıyor da... Mutfağındakilerin emeği salt dergiyi çıkarmış olmak için harcanmıyor. Ülkemizin kültür, sanat ve edebiyat ortamına olması gereken yetkinlikte ve güzellikte şairler, yazarlar yetiştiriyor. Damar’da yazıları yayımlanmaya başlayanlar zaman geçtikçe yaptıkları işin hiç de öyle kolay olmadığını ve yazdıklarını daha da güzelleştirmeyi bilgileneren gerçekleştirebileceklerini kavıyorlar. Bir bakıma bilgileneren bilgilendirme, yazarak kendisini geliştirme, eksiklerini tamamlayarak yazının inceliklerini ve olmazsa olmazlarını öğrenme *Damar Okulunun* sonuçlarıdır.

Evet, bir milat dedim benim için.

Damar’dan önce de birçok dergide yazılarım yayımlandı. Ama hiçbirinde olmayan bir yaklaşım gördüm Damar’dan ve onunla bütünleşmiş ve âdeta ruhunu dergiye giydirmiş olan Özgen Seçkin’den. Benim yazılarıma yer verirken eksiklerimi ve yanlışlarımı düzeltmekle kalmadı, beni bu konuda yönlendirdi, eğitti, yetiştirdi. Hiç de mütevazı olmaya gerek yok, Damar’da yayımlanmaya başladıktan sonra, esinlenilerek yazılan onlarca mektup yazıların kaynağı olan benim *Günişığı’na Mektuplar* da Özgen’in emeği var. Ve gerçekten de bugün kayda değer şeyler yapabilmişsem hepsi *Damar Okulunun* bana verdiği eğitim yüzündendir. Dergilerin yığma yazılardan oluşmuş bir bütünlük olduğu düşüncesine kapılmadan kendi çizgisini ve damarını sürdüren şiir, öykü, söyleşi, anlatı ve kuramsal yazılar hep derginin doğası yönünde bir araya getirilmiştir. Derginin hiçbir sayısı çıkarılmış olmak için çıkarılmamıştır. Damar, adı gibi yaşamsal bir organdır; bir organizmaya benzecek olursak kültür ve edebiyatımızı. Bu organizmanın beyni, kalbi, akciğerleri gibi görebilirsiniz. Yayımladığı kitaplar, yıllıklar, verdiği ödüller ve gerçekleştirdiği etkinlikler bunun

kanıtıdır. Tevazuu gösterse de Özgen Seçkin gibi ağır ve bağırmadan yaşamaya devam etmektedir. Bence en çok da günümüz de kendimizle yüzleşmemiz gereken bir aynadır diyorum. Çünkü bu ayna, ne kadar maske ta karsanız takın gerçek yüzünüzü gösterecektir size. Bu yüzden Damar'sız yaşanmaz.

Güzel İnsanlaradır, Çağrım

Yaşadığımız koşullardan kendimizi soyutlamak olası değil, öyleki içinde bulunduğumuz ortamın bile dış etkenlerden etkilenmesi karşısında duyarsız, tepkisiz kalmak ve bunları aşarak güzele yönelmeye yeni yaklaşımlarla, donanımlarla çaba harcamamak yalnızca var olan oysa dışlanması gereken her şeyin varlığını sürdürmesine katkıda bulunmaktadır. Bu yaklaşımla bağlantılı olduğunu düşündüğüm B. Brecht'in "dövüşmeyen davası için/dövüşür karşıtının davası için" dizesi saptamamı doğrulamaktadır.

"İnsanlar hangi düzeyde ortam yaratırsa, ortam da aynı düzeyde insanlar yaratır." (K. Marks) sözünün dışavurumu olan bu saptama sanırım açıklayacağım olguyu daha da anlaşılır yapacaktır. Dışımızda yaratılan yaşama biçiminde koşut oluşturagelen her yapılanma şu veya bu biçime var olanın damgasını taşımaktadır. İşte bundan ötürü 24 Ocak Kararlarının kaçınılmaz sonucu olan enflasyon kendisini "dergiler" düzleminde de somutlaştırdı. Bugün egemen sanat karşısında tek tek lokmalar hâlinde olan karşı genel sanat ve bunları oluşturanlar küçük oluşumlar içinde büyük birer imza olmak peşindeler. İşte bu çıkmaz Brecht'i doğruluyor kanımca. Çünkü dergi enflasyonu güzel yaşam bağlamında biçimlenmeyi, örgütlenmeyi ve daha geniş kitlelere ulaşmayı engellemektedir. Başka bir deyişle, bugün var olan dergilerin çoğu klancılık içinde egolarını tatmine kalkışan anlayışın sonuçları bana göre. Sağlıklı bir durum değil tabii ki bu. Çağdaş insanın örgütlü olduğunu söyleyip durduğumuz şu zamanda güçlerini birleştirip tek çatı altında toplanmak tek çıkar yoldur.

Niçin mi? Çünkü günümüzde çağdaş olmanın ölçütü "günde bir gazete, haftada bir dergi -altını çiziyorum- ayda en az bir iki kitap okumak"tan geçiyor. Buna inanıyorsak ve yaşamak için üretim, üretim için bilgi ve bilgi için eğitim şeklindeki anlatımla, eğitimin-bilgi edinmenin ve okumanın-insan ömrünün ayrılmaz bir parçası olduğundan eminsek bu kaçınılmaz...

Peki neden mi böyle?

Çünkü belli bir yaştan sonra uyanan beyin hücrelerinin uyanıklığını sürdürmesi için beslenmesi gerekiyor. Bunu da gerçekleştirecek

araçların arasında yer alan en önemli unsur da dergidir. Kitaptır, gazetedir vs... Ama bu yayınlar arasından bazı dergileri öne çıkarmak istiyorum, bir azdan sıralayacağım olumsuz niteliklerini göstermek için. Böylesi içeriğe sahip dergiler beyinsel beslenmemize yaramayacaklar çünkü.

“Bizler, T. Apaydın’ın, F. Baykurt’un yazdıklarını şiir olarak görmüyoruz. İsimleri büyük olduğundan dergimizde yer alıyorlar,” diyen dergilere, düzenlediği şiir yarışmalarından para alan ve şaşkınlığı ile aynı ilçedeki üç kişiye de üçüncülük ödülü veren dergiciklere, aldıkları paranın ancak dörtte birini bile etmeyecek edere kitapları göndermeyi alışkanlık edinenlere, “bize kaç abone buldun da ürünlerine, yanıt vermemizi istiyorsun” diyenlere, başkalarının ürünlerini kafasındaki normlara göre bir bakıma yeniden yazıp ve onların adına yayımlayanlara, ünlü şair ve yazarların arkasına saklanarak kendi anlaşılmazlıklarını satmak isteyen klan dergilerine...

Bu olumsuzluklardan şuraya gelmek için söz ettim. Starların ürünlerini satın alarak onların otokontrol yöntemiyle kendilerine tahdit uygulamalarını gerçekleştirebilen sermayenin renkli ve albenili dergilerine karşı uyanık, bilinçli ve birlik olmak gerekiyor.

Bu yazı, güzel insanlara çağrımdır.

Gelin düşüncelerimizin çakıştığı nokta güçlü çıkışımız olsun. Küçük küçük karşı oluşlarımızda birer büyük imza olmak yerine büyük ve sağlıklı ama iyiden, güzelden ve doğrudan yana olan, savunulagelen her şeyi tersyüz etmeye çalışan büyük bir oluşum da (dergide) küçük ama önemli bir ayrıntı olalım. Bu ne o kadar zordur ne de olanaksızdır.

Peki nasıl mı?

Az önce özetlemeye çalıştığım ve daha da fazlasını bildiğim dergileri satın almayarak, bunların borazanlığına soyunanlara inanmayarak başlayalım çabamıza. Böylelikle ilk adımı atmış oluruz. Her sayısını merakla bekleyeceğimiz bir dergi için.

Çünkü bizi biz olmaktan uzaklaştırmaya çalışan dergiler bizim sesimiz değiller. Onların sesiyle konuşuyoruz. Bir çeşit playback (şarkıcının sadece arkadan gelen sese eşlik ettiği canlı olmayan sahne) buna sessiz kalmamalıyız.

Dağıtım engellerini aşmak için güçlerimizi birleştirmeliyiz. Ekonomik zorlukları biliyoruz, ben de tekrarlamak niyetinde değilim zaten. Amma n’ olursa olsun her sayısını merakla bekleyeceğimiz bir dergiyi

desteklemeliyiz. Böylece sermaye dergileri entrikalarıyla birlikte silinir gider.

Peki destekleyeceğimiz bir dergi var mı?

Evet... Şimdilik İnsancıl var.

İnsancıl, her sayısında gelişen, uzun soluklu bir dergi... Gelişmesini ve ilerlemesini acelesi olduğu için hızla ama yanılsız gerçekleştirmeye çalışan kadrosuyla, sayageldiğim dergileri ve onların arkalarındakileri korkutarak büyüyor.

İnsancıl'ı yalnız bırakmamalıyız.

Çünkü onun yaygınlaşması edebiyatı kişisel çıkar için kullanmalar, ters bilgilendirmeler... Bizi rahatsız eden birçok şeyin sonu demektir.

İnsancıl, sıradan insana kapılarını açmış durumda. İnsancıl insanın yanında... Bundan ötürü İnsancıl'a zorluklar ve engeller çıkartılıyor. Onun atmosferine zehir pompalanıyor. Ama o bunun bilincinde. Bunun karşısında ozonlaşmamalıyız.

Nasıl mı?

İnsancıl'a her türlü destek vererek ve arka çıkarak... Satarak. Bayilerden sorarak, alarak ve dostlarımıza postalayarak... Abone bularak... Bunu kendimiz için yapmalıyız.

Ne zamana kadar mı dediniz. İlkelerinden taviz vermediği sürece... Sanatta star sistemini, İstanbul dükaliğini yıkmamız için öncü durumda olan İnsancıl'ı güçlendirmeliyiz. Öbür dergiler (Yazıt ve Damar hariç elbette) gözünde yalnızca tüketici okur olarak görülen güzel insan... TYS yazar haklarını savunmaz. Anadolulu yazarları görmezden gelir... Öbür dergiler okurunu yanıls bilgilendirir. Bu kamburu daha ne kadar zaman taşıyacağız... Cesaretle yoluna devam eden İnsancıl'ı yalnız mı bırakacağız?

İnsancıl dergisi, Ocak 1992/15. s

Aykırısanat

Mersin’ de yayımlanmaya başlanan Aykırı Sanat’ın ilk sayısı elimizde. Çıkış yazısında şöyle deniyor: “Sanatçı ürettiğinden sorumludur. Yalnızca tanık olması ve üretmesi yeterli değildir, aslolan toplumsal yaşamı güzelleştirmeden ve *yeni insanî kültürü* oluşturmadan yana olabilmesi, insanlaşabilmesidir.”

Sermayenin sanata egemen değerleri üretmek yolunda boş durmadığının vurgulandığı çıkış yazısında, egemen sanata karşı bir kanal oluşturmada Aykırı Sanat’ a çok görev düştüğü vurgulanıyor. Okurun “tüketici” görülmesine karşı çıkan Aykırı Sanat, “star sistemi”ni kırmak için “Aykırı Sanat’ın aykırılığını aykırılıklarıyla zenginleştirmek isteyen” sanatçı ve okura seslenmeyi amaçlıyor. Aykırı Sanat’ın ilk sayısında şu sanatçıların ürünleri yer alıyor: Osman Yılmaz, Turan Altuntaş, Bora Alagöz, Mustafa Aslan, Berdan karagöz, Tamer Abuşoğlu, Çetin Boğa, Tacim Çiçek, İbrahim Yıldız, Osman Bolulu, M. D. Babacanoğlu, Adnan Yücel, Arslan Bayır, Ahmet bayır, Mayakovski, Ahmet Yeşil, İzzet Kılıçlı, Durcan Yaşacan.

Derginin yazışma adresi: PK.587 Mersin / İçel

Evrensel Kültür Dergisi 9. s/Eylül 1992

Damar

Üç yıldır sadece okurlarına dayanarak aylık periyodla yayınlanan kültür, sanat, edebiyat dergisi Damar, günümüzde giderek artan *karşımedya* anlayışına güç pompalamaya devam ediyor.

Bazı çevreler, Damar gibi devrimci, demokrat sanat dergileri için “bilinen şeyleri yineliyor, yeni bir şey getirmiyor,” diyor. Kapitalist propaganda sistemi, tüm topluma ilerici, devrimci kültür dergilerini unutturmak için ısrarlı baskılar uygulayıp, haddinden fazla tekrarlara başvurabiliyor. Bu durumda Damar ve diğer devrimci dergilerin inatla, ısrarla, kaba tekrarla kıyaslamak en azından haksızlıktır.

Damar’ın kapak sayfasında Asım Bezirci’nin “Sosyalizme Doğru” kitabından alınmış “Kapitalist Toplumda Sosyalist Gerçekçilik” başlıklı yazısına yer verilmiş. Okunması gereken bir yazı...

Tacim Çiçek’in “‘Gerçek’ Egemenliği Karşısındaki Gerçekçilik” “cimbızlama” başlığı altındaki “eleştiri ahlakı” üzerine eleştirel bir yazı. Cengiz Gündoğdu’nun “Büyük Dağlar, Sanatta Star Sistemi” başlıklı yazısı, Mustafa Sever’in “Bilimsellik, Önyargı ve Yalçın Küçük” başlıklı yazısı, şiirler, öyküler, eleştirel kitap tanıtımları, Mustafa Yıldız’ın “Kız Kulesi Şiir Cumhuriyeti Üzerine” başlıklı yazısı Kız Kulesi Şiir Cumhuriyeti ve Sunay Akın üzerine, sık sık dile getirilen ve çoğu önyargılı görüşleri yineliyor...

Mustafa Yıldız, “Kız Kulesi”ciler, dünyayı güllük, güneşlik göstermeye çalışmakta, insanı, yaşamın somut gerçekliklerinden uzaklaştırmaktadırlar. Onların bu tutumu bana, Lale Devrini ve devrin ünlü şairi Nedim’in bir şiirini anımsatıyor,” diyor. Oysa Kız Kulesi’nde şiir günleri düzenleyenler ve katılanlar, işkenceleri, kirli savaşı, kapitalist yozlaşma ve çürümeyi, yargısız infazları yüreklice protesto ediyorlar. Mustafa Yıldız, “Anadolu, Kız Kulesi’nden bakarak anlaşılmaz,” diyor. Anadolu’ dan bakmak da “Kız Kulesi” adıyla sergilenen etkinlikleri doğru değerlendirme ye yetmiyor.

Tacim Çiçek’in “ ‘Gerçek’ Egemenliği Karşısındaki Gerçekçilik” başlıklı yazısında, Lenin’den yaptığı alıntıyı, kavramak bu türden dergilerin işlevini kavramak için yeterli olsa gerek; “siz sayın bay yazar, hür müsünüz burjuva editörünüze karşı? Hür müsünüz tablolarınızda,

baldırbacak ‘kutsal’ dram sanatınızda, fuhuş gösterisi isteyen burjuva halkınıza karşı? Bir toplumda yaşamak ve toplumdan bağımsız olmak, yok öyle şey, burjuva yazarın, burjuva sanatçının, burjuva oyuncunun hürriyeti aslında maskelenmiş ya da kendini ikiyüzlü maskeleyerek bir bağımlılıktan başka bir şey değildir. Biz sosyalistler, bu ikiyüzlülüğün maskesini çekip alıyoruz işte, yırtıp atıyoruz sahte bayrakları. Sınıflar dışından bir sanat ve edebiyat yaratmak için değil, ama hür olduğu iddia edilen, gerçekte ise burjuvaziye bağımlı olan, ikiyüzlü bir edebiyatın karşısına gerçekten hür ve proletaryaya bağımlı açıkça bir edebiyat yaratıp çıkarmak için.”

Evrensel Kültür Dergisi, 1993/19. s

*Kültür- Sanat dergiciliğinde
Anadolu-İstanbul Ayrımı Dosyasına Açıklama
Aykırısanat Dergisi Yayın Kurulu adına **

BİR AKADEMİYE DÖNÜŞEN, ASLINDA “BATAKLİK” OLAN EGEMEN EDEBİYAT ORTAMINA KARŞI AYAKTA KALABİLMEK

14. sayınızın dosyasını oluşturan konuya ait sorular bende önce bir burukluk yarattı, sonra da günümüzün önemli şairlerinden Gülten AKIN’ın; “Ah kimselerin vakti yok/oturup ince şeyleri anlatmaya...” dizelerini anımsattı. Fakat “İstanbul” metropoldür, egemen sınıfın yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kültürel iktidarının başkenti de İstanbul’dur.” Saptamanız, dergimizin Ağustos-Eylül 1992 1. sayımızda “sunu” başlığıyla yer alan değerlendirmemizin “bugün yaşama damgasını vuran siyasal egemenliğin asıl merkezi İstanbul’dur. Hayatın her alanında olduğu gibi sanatsal alanların hepsinde egemenliğini sürdürüyor...” tümcelerıyla örtüştüğünü görmek gerçekten de olumlu ve yerinde bir çıkış diye düşünüyorum. Sormacanız açısından “Anadolu/İstanbul ayrımı...” neye, kime göre? Sonra nasıl bir ayrım diye düşünüldüğünde farklı tespitlerin, söylemlerin açığa çıkması çok doğaldır.

Şimdi, İstanbul’un geçmişten günümüze dek Anadolu’nun bütününden ayrı, etkin ve de yetkin olanaklara sahip olması nesnel koşullarının sonucudur. Önderliğini bu alanlarda sürdürüyor olması doğal ve kaçınılmazdır. Doğal olmayan ise *egemen edebiyat ortamının* dogmatik mantığının dışavurumu olan kibirliliğin, bencilliğin, narsistliğin katsayılarını aşan vurdumduymazlık ve ukâlalıktır. Bunları sanatsal ve siyasal yozlaşmaların tümünde görmek olasıdır. Bu olumsuzluklar yok sayıldığında doğal ve kaçınılmaz nedenlerinden, birikimlerinden dolayı bir kentin, dünyadaki örnekleri gibi (Londra, Berlin, Paris vs.) yoğunlaşmasına kim senin bir şey dediği yok. Kültürel mücadele anlayışları ve politikaları bakımından birbiri ne yakın dergilerin çıkış yerleri göz önüne alındığında böylesi ayrımlara tutulmaları doğal olmaz görüşündeyim. Coğrafi yaklaşımların bizi sağlıklı bir sonuca götürmeyeceği çok açık... Sınıf sal ve sosyal perspektiften bakıldığında sözü edilen ayrımın “nesnel ve maddî temelleri” çok tur, çünkü “insan

nasıl yaşarsa öyle düşünür.” Buna bağlı ve “eğitilmiş olarak değil de eğriltilmiş olarak ortamına yönelik biçimde lehte veya alehte olacaktır.”

“Yalnızca bölgeler -iller de sayılabilir- bakımından yapılan bu ayrımı (doğruysa eğer) aşmak ve yeni kıstaslar oluşturmak için yapabilecekleri”nin başında yapılması gereken “güç birliği” içinde daha çok okura ulaşabilmenin yollarını açmaktır, yani el ele vererek örgütlüleşerek dağıtım ağı oluşturabilmektir. Yerel sanatsal birliklerinin üstbirliğini simgeleyen, somutlayan “örgütlü dağıtımcılık” ivedilikle yaşama geçirilmelidir. Sonra varlıklarını sürdürebilen ve de ortak hedefler etrafında birleşebilen dergileri kapsayan bir yayın organı (ortak yayın) çıkarılabilir. Bu konuda biz, aykırı sanatı çıkaranlar, küçük bir oluşumda büyük bir imza olmaksansa, büyük bir oluşumda küçücük birer ayrıntı olmayı savunuyoruz. Savunduk da... Ayrıca nedense bu çağrımıza uyanların bile sonunda bizi terk ettiklerini gördük. Bu yüz den de İstanbul dışında çıkan bir dergi olarak, özel ve ayırt edici sorunlarımız var. Dergimizin yayın kurulu dışında maddî katkıları olanların sayısı (abonelerimizin) yüzlerin çok üstünde ve bin küsur sayıda basılan dergimiz, katkı koyanların dışında yaklaşık bir üç yüz kişiye daha iletiliyor. On kadar ilin önemli kitapevlerinde raflarda okurlara sunuluyor. Kalanları da Mersin’den Gaziantep’e dek gönül dostlarımızın yardımlarıyla dağıtıyoruz. Ne yazık ki parasal dönüşü ya çok az oluyor ya da hiç olmuyor. Örgütlülüğün olmayışı, kişilerin kayıtsızlığı... Ve bilinen nice başka sorunlar, bizim de sorunlarımızdır. Tabii ki abonelerine postayla ulaşmak zorunda olan bizim dergimize kimi posta dağıtımcılarının da “azizlikleri”ni eklemek zorundayım...

Biz yerelliğin ya da bölgeselliğin otantik dar kalıpları içinde kalmadan sanata sevdalı insanları -ilişkileri sanat/edebiyat yelpazesinin neresinde olursa olsun- birleştirebilen bir “alçı” olarak ve gerçekçi değerleri, ürünleri ulaştırmayı ülkemizin “aykırı” yeni insanî kültürünü oluşturmaya çalışanlardan kopmadan, bütünün parçalarından biri biçiminde tabana yaygınlaşmayı amaçladık. “Aykırı Sanat içinde bulunduğu koşulları bilerek ve egemen edebiyat ortamına yamanarak bunun olanaklarından yararlanarak bütün *doğru yanlışlara* ve de hangi adla söylenirse söylensin, özü dolayısıyla var olan anlayışa hizmet edenlere ve olanı güçlendirmeye, sevdirmeye dönük “ sanat icra” eden onca anlayışa, dergilere rağmen, fakat bunlara karşı “varız” demek, genelde kültürden, özelde ise sanat ürünlerinden üretenleri çekip almak

isteyen her renkten yapılanmalara inat, insanı sanat düzlemindeki yerine oturtmak, yaşadıklarını, kurguladıklarını, sorguladıklarını ve farklılıklarını edebi düzeyle birlikte estetizmi de el den bırakmadan dile getiren, insanî görevlerini de unutmadan egemen mantığın dayattığı tarih ve sanat biliminin dar kalıplarını, boyutlarını, çıkmazlarını çatlatarak aykırılık yaratmaya çalı şanlarla birlikte olmak... “sivrisineklerle uğraşmanın sıtmayı yok etmeyeceğini” düşüncesinde olup, devinimi her türlü olumsuzlukları içinde taşıyan bir bataklık olarak gördüğü *egemen edebiyat ortamına* karşı olanlarla buluşmak ve güç birliği yapmak için... Özgür (tek tipleşme karşıtı olarak) ve örgütlü (yeni insanî kültür bağlamında dayanışma) olmayı hedefleyenlerle birleşmek, aykırılıklarıyla aykırılığımızı zenginleştirmek isteyen her güzel insanla, insanlarımıza seslenmek, yan yana ve birlikte doğru yanlışları değiştirmek ve her sayısında kadrosunu genişletmek, düşünce alanında gençleşmek ve de pluralist (iç yapısında geniş bir ifade ve düşünce özgürlüğü bakımından) eğilimimizi yitirmemek (aykırısanat/1) bazında dergimiz bir zorunluluktur.”

Çünkü sanatçı ürettiğinden sorumludur.

Yalnızca tanık olması, üretmesi yeterli değildir, aslolan toplumsal yaşamı güzelleştirmeden ve *yeni insanî kültürü* oluşturmaktan yana olabilmesi, insanlaşabilmesidir. Apolitizmin, depolitizasyonun, faşizan, asimilasyoncu baskıların yoğunluğu karşısında dilsizleşmek ya da başka başka kılıflar bulmak asla aydın/insan olmanın onuruyla bağdaşmaz olduğu inancında...”yız. (aykırısanat/1)

İşte bu açıdan çıktığımız yeri de içine alarak benzerleriyle buluşabileceği yeni bir kültür, sanat, edebiyat çevresi oluşturmak istiyoruz. “Durgun suya düşen küçücük bir taş olmayı” (çevremizden genele doğru) başarabilirse(k) amacının yalnızca başlangıcı olacaktır. Bu çaba(sı)nın sürdürüleceği inancındadır.” oluşumumuz. Bundandır ki ürün dergisi olmaktan sıyrılıp çevresini harekete geçiren bir “aksiyon dergisi” olmak konumundadır. Konuya dair önemli gördüğümüz olumsuzlukların, engellerin aşılması için farklılıklara rağmen birliktelikler, dayanışmalar (genelde demokratik esaslara dayalı bir örgüt/ler bütünlüğü oluşturulabilir, perspektifleri birbirine ya kın dergiler arasında tabii ki.) hayata geçirilmeli, dağıtım, basım vs. sorunları aşmak ve de bir akademiye dönüşen, aslında “bataklık” olan egemen

edebiyat ortamına karşı ayakta kalabilmek, güçlü olabilmek için, diyoruz...

Bugüne dek çıkan üç sayımızda yer alan yazın erlerinin sayısı yetmişin üstündedir. İşsizinden öğretim görevlilerine dek birçok meslek grubuna dâhil olan yazarlarımız, öykücülerimiz, şair ve çizerlerimiz arasındaki çoğunluk öğretmen ve öğrencilerde... Yayınladıklarımızın yüzdeleri birbirlerine oldukça yakın... Öykü, deneme, şiir, kitap tanıtım ve daha başka konulardaki yazıları da öyle... “Bunca yılın emeğinin daha geniş çevrelere yayılması için de bütün dostlara görevler düşüyor. Duyarlı ve içten katkılarıyla, sımsıcak ilgileriyle hayatın gerçek güzelliklerini oldukça yaygın bir alana taşımayı...” örgütlü birliktelikleri gerçekleştireceklerin, soruna bilimsel ve diyalektik bakabilenlerin çabaları, katkılarıyla gerçekleştirecekleri inancındayız.

** Tacim Çiçek tarafından yazıldı.*

*Evrensel Kültür Dergisi
Eylül 1993/16. S*

Dergilerden: “buradayım sevgili okur, sen neredesin.

AYKIRISANAT

Hazırlayan: Ali Özgüley

Kültür-sanat-edebiyat dergisi Aykırı Sanat’ın on ikinci sayısı, üçüncü yılına girerken verdiği basın açıklamasının bazı bölümlerini olduğu gibi aktarıyoruz: “Aykırı Sanat’ın ilk sayısı Ağustos/Eylül 1992’de yayınlandı. Dergimizin kültür, sanat, edebiyat ilkesi şu olmuştur: Olaylara tersinden bakmak, başlangıcını görmek, gelişimini, oluşumunu incelemek, yazmak, okura ulaştırmak. Başka bir deyişle madalyonun tersinden bakıp ön yüzünü görmektir. Kültür, sanat, edebiyatın halkın işine, işleyişine yaramasını sağlamaktır. Karacaoğlu, “ben güzele güzel demem/güzel benim olmayınca,” diyor. Biz de, “Sanata sanat demem, sanat faydalı olmayınca,” diyoruz. Yani sanat, her alanda yararlı, değiştirici, yenilikçi, devrimci, çağdaş olmalıdır... Bu ilkelerle yayınını sürdüren dergimiz, okurlar, aboneler tarafından ilgiyle izlendi, izleniyor da. (...) dergimiz on ikinci sayısı iki yaşını bitirmiş üç yaşına girmiş tir. Bundan dolayı Ekim 1994’de sergilerle, söyleşilerle, imza günleriyle üçüncü yaşını kutla maya hazırlanmaktadır.”

Dergide Tacim Çiçek’in “Ne Teslimiyet Ne de Uzlaşma” başlıklı yazısı, egemen sınıfların krizle birlikte iyice açığa çıkan ve hayatın “ her alanına “toplumun” her kesimine “burjuva medya aracılığıyla da yaygınlaştırıcısı olduğu “uzlaşmacılık” vurgusu yapıyor. Bu bakımdan ülkenin birçok yerinde tüm şiddetiyle var olan işçi sınıfı direnişlerinin ve kendisinin, düzen partilerinden, sistemden bir kopuş yaşadığı ve gerçek örgütleriyle buluşma yolunda olduğu günümüzde, sistem içi ve uzlaşmacı dergilere inat, anlamlı bir yazı ve çağrıdır da aynı zamanda. Yazının son paragrafını olduğu gibi aktarıyoruz: “12 Eylül gereksinim duyduğu her türlü insanı yarattı. Yarınına ulaşmak isteyen bugün böylesi bir dünle besleniyor halen. Ama “ gölün buz tutması nasıl ki birkaç günün işi değilse, çözülmesi de birkaç günün işi olmayacak.” bunu bilmemiz gerekiyor. Bilinçli, donanımlı ve örgütlü olmayanın başarılı olamayacağı da unutulmamalıdır. Bunların ışığında ayakta olabilmenin ve güzellikler

üretmenin, yaşamı güzelleştirmenin çabası amaca ulaşır mutlak; bunu gerçekleştirenler, gerçekten de kendileri olurlar ve ne teslim olurlar ne de yanlışlarla, çirkinliklerle uzlaşırlar. Bu yüzden de şiarları: “NE TESLİMİYET NE DE UZLAŞMA”dır.

Arslan Bayır’ın “Köy Şenlikleri” başlıklı yazısı, Orta Asya’dan Anadolu’ya uzanan ve Anadolu’nun diğer kültürleriyle de buluşan Anadolu köy seyirlik oyunlarının, İslamî döneme geçişte ve Osmanlılar döneminde giderek nasıl yitmeye başladığını, buna rağmen (Cumhuriyet dönemi sonrasında A. Kutsi Tecer’in geniş kapsamlı çalışması ayrıntılı bilgi edinmek isteyenlere önerilerek) günümüze kadar gelişinin kısa örneklerle verildiği bilgilendirici bir türde bir yazı.

İsmet İpek’in “Çukurova’da Bir Efsane Şehir: Misis.” başlıklı yazısı, Adana’nın doğusunda Yakapınar nahiyesinde bulunan antik kent Misis ve efsaneleri hakkında eleştiri-yorum süzgecinden geçirilmeksizin sunulan bilgilendirici türde kısa bir yazı.

Ahmet Aslan’ın “Ayakları Havada Yürümek” başlıklı denemesi, belli ki devrimci duygularla ve içtenlikli bir iyi niyetle kaleme alınmış ama sadece yürek hattında değil, düşünce hattında da birliği sağlamak için salt, “Tarih, ileri ile gerinin ‘eski’ ile ‘yeni’nin savaşımının tarihidir,” demek yetmiyor. “Tarih, sınıflar mücadelesinin tarihidir,” de demek gerekiyor ve sözü edilen “insandan, emekten yana olan sistemin “adının da “ne olursa olsun “değil, “Sosyalizm” olduğunu söylemek ya da vurgulamak gerekiyor. Bu konuda söylenecek sözlerin (ne kadar iyi niyetli olursa olsun) zemini, kaymalara elverişli ise ya da bunlar açıkça ifade edilemiyor ve yerine oturmuyorsa, ancak “sosyalizm öldü,” “genellemelerine” kapılan “utangaç sosyalist” tavrıyla karşı karşıya kalabiliriz.

M. Demirel Babacanoglu’nun “Köyümüzde Güvey Gelenekleri” başlıklı yazısı, iki köy gencinin evlendirilme ve gerdek safhasındaki gelenleri anlatan bilgilendirici türde bir yazı ama belli bir perspektife oturtulmadığı ve eleştirilecek yönleri ortaya dökülmediği için halkın her yaptığı “ilericidir ve iyidir” yanılsamalarını da beraberinde getiriyor.

Turan Altuntaş, Güngör Gençay’ın “Askercilik” adlı öykü kitabının tanıtımında, geçmişteki ilerici değerlerin, yoksul köylü ve işçilerin ilerici değerlerinin unutulmaması gerektiğine vurgu yapıyor.

Dergide M. Nuri Ayvalı, F. Kadri Gül, Dr. Ömer Uluçay, Sabahattin Yalkın, Dr. Yusuf Erkişi, Sezer Odabaşoğlu, Nizam Kaya, Namık Kemal

Biçer, devrim Murat Dirlikyapan, Sevgi Harmankaya, Asım Öztürk, Burhan Mendi, Haydar Kuyucu, Baki Yiğit, Nevra Çağlayan ve Mehmet Kabak'ın şiirlerinin yanı sıra Almanya' da yayımlanmakta olan politika ve kültür dergisi "Die Brücke"nin ocak/Şubat 1994 sayısında "Alaca Kıyılar Şafağında" adlı şiir kitabının tanıtımı ve "Kan'dır Tarihin Adı" şiiri Almancaya çevrilerek yayımlanan T. Abuşoğlu'nun aynı adlı şiiri de yer alıyor.

Derginin öykülere ayrılan sayfalarında, Şemsettin Murat'ın "Cinli Ev" adlı öyküsüyle, Muhittin Çoban'ın "Teyzem" adlı öyküsü yer alıyor.

Derginin son sayfası dergi ve kitap tanıtımına ayrılmış. Arka kapakta ise Asım Bezirci'nin Orhan Kemal'i ele aldığı kitabından bir bölüme, Nâzım Hikmet'in de "Türk Köylüsü" adlı şiirine yer verilerek, iki usta anılıyor. Bu gün her ikisi de sistem ve sistem içi dergiler tarafından etkisiz hâle getirilmeye çalışıldı, ama onlar Aykırı Sanat ve diğer sahici muhalif dergilerin sayfalarından, arka kapaklarından, "Ne Teslimiyet Ne de Uzlaşma!" demeye devam edeceklerdir. Bizlere çok şey öğreterek ve öğrendiklerimizi yaşama geçirinceye dek...

*Evrensel Kültür Dergisi,
Ağustos 1994 /32. s*

Buyaz Derneği Ve Değerbilirlik *

Biliyorsunuz **14 Şubat Dünya Öykü Günü** Unesco kültür takvimine, yine **21 Mart Dünya Şiir Günü** gibi bizim katkımızdır. Unutmayalım. Bunu başaran şairlere, yazarlara ve örgütlere teşekkür edelim. Çünkü, kimilerine göre hiç değeri bilinmeyen öykünün ve şiirin önemi daha iyi anlaşılacak ve her ikisi de hak ettiği yeri bulacak. Yapılan, yapılacak olan etkinliklerin amacı bu. Böylesi etkinliklerden biri de **Edebiyatçılar Derneği** ile birlikte çalışan **Buyaz Derneği** tarafından **Bursa'da** düzenlendi. Bu etkinliğin ayrıntılarını anlatacağım ama önce **Buyaz** hakkında kısa bilgi vermek istiyorum.

Buyaz (Bursa Yazın ve Sanat Derneği) Ağustos 2004'de kurulmuş. **Bursa'da** yazın, sanat, bilim alanında ürün verme çabası ve amacı taşıyan; yazar, şair, araştırmacı, ressam, karikatürist, heykeltıraş, müzisyen gibi sanat ve bilim insanlarını bir araya getirmek amacıyla; **Şaban Akbaba, Zeki Baştürk, Ramis Dara, Melih Elal, Ceyhun Erim, Nadir Gezer, Onay Yekeler, Halide Yıldırım** tarafından kurulmuş... Bunları hem askerlik arkadaşım, hem dostum, hem de **yazınsal akrabalığım** olan **Şaban Akbaba'** dan öğrendim. Ailece de tanıştığımızdan evinde, çalışma odasında oturup çayımızı içtiğimiz sırada (Bu arada birileri yazdıklarını ve geleceğe dair tasarılarını gizlemek için fersah fersah uzaklaşıırken birbirlerinden, biz gelinlik genç kızlar gibi çeyizlerimizi sevinçle, gözlerimiz parıldayarak, ama asla kıskanmayarak birbirimize gösteririz.) dernek olarak yapmak istediklerinden söz etti uzun uzun. Ciddi anlamda edebiyata ve sanata yakınlık duyan, bunun için özgün etkinlikler yaratmaya çalışan gerçek şair, yazar ve sanatçıyı birbirlerine ters düşseler de etkinliklerde buluşturmayı amaçladıklarını; bir tür **zıtların birliğini** bu etkinliklerde buluşturmak ve böylece bir piknik alanına benzettiği edebiyatımıza, sanatımıza herkesin dağarcığındakileri getirerek özgün ve farklı azıklarla **piknik sofrasını** daha da zenginleştireceklerini belirtti. Örneğin, **Ahmet Telli'yle Küçük İskender'i, Aydın Şimşek'le de Veysel Çolak'ı** buluşturmak gibi. Böyle etkinliklerde amaçlarının asla bu kişileri çatıştırmak olmadığını, aksine sanat edebiyat meraklısı insanları sentez yapmaya yöneltmek olduğunun üstünde durdu. Artık kimsenin kimseye

kendi doğrularını kabul ettiremeyeceğini öyleyse, doğrularımızı, güzelliklerimizi soğurmaları gerektiğini ısrarla savundu arkadaşım.

Şimdi, gerçek edebiyatçıların ve sanatçıların duruşları, söylemleri tabii ki taraflılık içerir. Aksi de düşünülemez zaten. Yalnız burada unutulmaması gereken, bu taraflılıktan yana olanların arasındaki ilişkilerin ve yaklaşımların eşit olmasıdır. Yani, aynı taraftan olanlar bir birlerine karşı açık, net ve dürüst olmak zorundadır. Taraftarlık birilerine oldukça yakın ve birilerine çok uzak olmayı kaldıramaz. Sindiremez de. Çünkü örgütlülüğün güzel taraflarından biri de kendi içinde eleştiriyi ve özeleştireyi canlı tutmasıdır. Bunlarla yanlışlarından iyi ye, güzele, doğruya sonuçlar çıkarabilmesidir.

İşte böylesi güzelliklerin yaşama damgasını vurması için çabalayan **Buyaz Derneği**nin gönüllüleri belki de bir ilke örnek olmanın gururunu yaşıyorlar. Sürekli mutluluk olamayacağı gibi sürekli düşmanlık da olmaz. Bundan hareketle birey olarak örgüt içerisinde kırgınlıkları, düşmanlıkları iyileştirme ve giderme çabasında olduklarını gördüm. Gerçekten sanata ve edebiyata emek vermiş, yapıtlarıyla kendilerini kanıtlamış kişileri salt kendileri gibi düşünmüyorlar, dalkavukluk yapmıyorlar diye görmezlikten gemliyorlar. Bunun hem bir değerbilmezlik hem de bir tür körlük olduğunu savunuyorlar. Başında da söyledim ya, bunlar **Şaban Akbaba'nın** düşünceleri.

Buyaz Derneği 1. Öykü Günleri davetlisiydim.

14-15 Şubat 05. Benden başka, **Jale Sancak ve Başar Başarır** da vardı. **Zafer Plaza'nın** üstündeki toplantı salonu tıklım tıklımdı. Öğrenciler yerlerde oturuyorlardı. Belki de ilk olmasının etkisi vardı bunda. Öykülerimizi ve bizimle yapılacak mini söyleşiyi dinlemeye gelenlerin gözleri pırıl pırıldı. Yalnız masamız ve oturduğumuz sandalyelerin yeri hiç uyun değildi. Arkamızdaki sahne bir gösteri için hazırlanmıştı. Bizi dinlemeye gelenlerle göz temasımız yoktu. Bu beni tedirgin etti. Kimseye de bir şey diyemedim. İçten içe rahatsızlık duydum. Söz göze söylenirdi çünkü. Karşımızdakiler bize tepeden bakıyorlarmış gibi geldi bana, ama oradakilerin hepsi değil, yalnızca ön sıradakiler, ötekiler bizleri göremiyorlardı. Neyse ki ses düzeni çok iyiydi. Etkinlik, dernek başkanının açış konuşmasıyla başladı. Daha sonra bir dernek çalışanı bizim öz yaşamlarımızı okudu. Bizleri takdim etti. **Başar Başarır** ve **Jale Sancak** öykü okumanın zorluğundan ve dinleyenlerce kendi okumaları kadar tat alamayabileceklerini söylediler. Öykülerini okudular. Ben de

serde öğretmenlik olduğundan ayağa kalktım. Sözün göze söylendiğini belirttim ve okumak için seçtiğim öyküyü okumayacağımı, onlara katıldığımdan farklı bir şey yapacağım, dedim. Böylece bir öykü anlattım. Bunun oradakiler üzerinde etkili olduğunu uzun süren alkışlardan anladım. Hakan Akdoğan da öykü ile ilgili birer soru sordu üçümüze. Yanıtlarımızı verdik. Bize ayrılan süre doldu. Bir başka etkinlik için kalktık. Seyircilerin arasına katıldık.

Bursa da yaşayan ve kendi kozasını bir ipekböceği gibi sabırla, ustalıkla ören, bunun için de hiç kimseden hiçbir şey beklemeyen, yazının yazın arkasız ve hırkasız yazın emekçilerinden birisi olan **Nadir Gezer** içindi bu etkinlik. Ona, bir **onur belgesi** verilecekti. Bu onun için âdeta bir onur gecesi gibiydi. Mutluydu. Neşeliydi.

Öncelik kısa bir öz yaşam anlatıldı. Ardından **Nadir Gezer’le Ramis Dara** bir söyleşi yaptı. Bu söyleşiyile biz iki kuşaktan edebiyatçının hem içtenlikli dostluklarını hem de birbirlerine uzaklıklarını öğrendik. Eski söylemle ahde vefanın bir örneğine tanıklık ettik. Daha sonra **Halide Yıldırım, Nadir Gezer’le** ilgili bir slayt gösterimi yapıldı. Ardından **Zeki Baştürk** hazırlanan bir slayt gösterisiyle onun farklı bir penceresini açtı bize yapıtları, yaşamından kesitler içeren fotoğrafları, ailesiyle, öğrencileriyle olan görüntüleri hepimizi duygulandırdı âdeta. Uzun bir yaşamın boşa tüketilmediğini de kanıtladıkları için bizleri sevindirdi. Nadir Gezer’in değerbilirlik karşısındaki coşkusu, sevincini, mutluluğunu anlatacak sözcük bulamıyorum, gerçekten. Görülmeye değerdi diyorum ancak...

Gözleri ıslı ıslıydı. Yanakları al aldı. Öğrencileriyle ilk kez buluştuğu an’daki kadar mutlu ve huzurlu olduğunu düşündüm bir ara. Bir dağ köyünün pırıl pırıl gözlü çocuklarıyla

İlk kez karşılaştığımda duyduğum heyecanı, sevincimi ve mutluluğu çok iyi biliyorum çünkü. Bunu sezdim diyebilirim. İşte bu değerbilirliğin Nadir Gezer’i daha uzun yıllar hayata çelikten bağlarla bağlayacağını düşünüyorum. Çünkü bir insana yaşadığı sürece verilen önemin ve gösterilen sevginin onun atmosferindeki hava gibi olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bunu soluyup yaşamlarını sürdürdüklerini de. Bence başkaları da yazın, sanat alanında **Buyaz’ı** ve **Edebiyatçılar Derneği’ni** örnek almalı. Yalnızca Metropollerde değil, öteki kentlerde de yaşan edebiyatçıları, sanatçıları bir biçimde onurlandırmalı ve sağlıklarında

başlarını taçlandırmalıdır. Lütfen, **Taras Bulba**'ya (Gogol'ün aynı adlı yapıtının Kazak Lideri) kulak verin:

“Kazaklar! Bizim bağımız, kanbağı, akrabalık bağı, hısımlık bağı gibi değil. Bizim sevgimiz, çocuklarımıza, eşlerimize duyduğumuz sevgi gibi değil. Bunlardan daha yüce ve daha köklü... Biz birbirimize düşünce yoldaşlığı ile bağlıyız. Düşünce yoldaşlığı, kardeşliği en yüce bağdır. İşte vakit bunu gösterme vaktidir...” İşte biz de gücümüzü örgütlerimizden alarak benzer biçimde **yazınsal yoldaşlığı** yani **yazınsal kardeşliği** göstermeliyiz birbirimize. Zaten bizim bizden başka kimimiz var ki...

* Soruşturmanın çağrıştırdığı değerlendirmeyi paylaşmak istedim.

Damar Dergisi, 2005/168. S

Alvar Köyü Şenliği

*bir kuş geldi gurbet elden
giderken geçti üstümden
bir kanat bıraktı gökten
kanat değil bir betikti
okudum içim eridi
çekti peşinden beni
sevgiyle aklandı tenim
aşka bilendi kalemim*

Yeni bir öykü yazıyordum. Bir yandan da bilgisayardan türkü dinliyordum. Bir ara kulağıma bir türkü geldi. Şimdi tamamını anımsamıyorum ama, "...Alvarlı gelin amman şalvarlı gelin." kısmındaki "Alvarlı" sözcüğüne takıldım. Google'dan aradım ve karşıma pek çok bilgi çıktı. **Alvar Köyü Sitesi** daha çok ilgimi çekti. Bu türkü oraya mı ait diye araştırdım, bu konu da bir sonuca ulaşmadım. 22 Temmuz Seçimi dolayısıyla 7 Temmuz gününe alınan "**Avlar Köyü Festivali**"nin üçüncüsünün yapılacağı duyurusuyla karşılaştım. O tarihlerde Malatya'da olacağım için bu şirin erenler köyüne gitmeye ve etkinliği izlemeye karar verdim. Hatta köyün sitesine bunu yazıp, köy odasının olup olmadığını sordum, hiçbir yanıt alamadım. (Bunu dernek başkanı ve köy muhtarına söylediğimde, sitenin kendi dışlarında ve yurtdışından yönetildiğini söylediler.) Dışarıda ya da geç zamanda da olsa **Kuluncak**'a dönüp Öğretmenevi'nde kalabilirdim. Hiç umurumda değildi bunlar.

Sözü uzatmayayım çıktım yola. Uzun bir otobüs yolculuğu... Sora sora Bağdat'ın bulunacağı sözü... **Hekimhan**'dan **Kuluncak**'a, buradan da **Alvar**'a ulaşacağımı öğrendim sorduklarımdan.

Kuluncak yeni ilçe olmuş şirin bir yerleşim yeri idi. **Alvar** yol üstündeymiş ve 7 km uzaktaymış. Küçük çantamı aldım sırtıma yaya düştüm **Alvar** yoluna. İlçeden kıvrıla büküle bir yanı ağaçlıklı, bir yanı kel ve yalçın dağlar arasından geçen yolda yürüdüm. Kayısı ağaçlarının yol kıyısındaki saltanatı bitince sol yandaki **Tohma Çayı** (Balıklar ırmağı) müthiş güzeldi. Çayın her iki yanındaki kavaklar, söğütler ve kayısı bahçeleri kardeşçe bir arada vadiyi doldurmuşlardı.

Hayatta ilk kez yanıma fotoğraf makinemi almadığıma kahrettim desem inanır mısınız? İki saat kadar süren yürümem beni büyüleyen

görüntüler sayesinde tez bitti. Modern taş binalar, bahçeler içinde öylesine göz alıcıydı ki... Görülmeye değer ve güzellikte bir köy **Alvar**, şirin ve küçük... (Ekte köyün tarihçesini okuyacağınız için burada yinelemek istemiyorum.)

Köye girdiğimde bir yapıyla uğraşan işçiler gördüm. Onlardan yaptıklarının bir **Cemevi** olduğunu öğrendim. Bu yapıdan 3-5 dakika uzaktaki **Şeytan Deresi** yakınındaki “**Alvar Köyü Kahvesi**”ne gittim. Zaten iki kahvehanesi vardı köyün. Ötekinin adı “**Dostlar Kırathanesi**”ydi. Alvar kahvesinin önü kalabalıktı. Beni hoş ve içten karşıladılar. Şenliği izlemek için geldiğimi ve konuk edip edemeyeceklerini sordum. Birkaç kişi, “Ne demek tanrı misafirisin, yer olmaz mı hiç” dedi. **Muhtar Kazım Çalışkan** ve **Alvar Köyü Derneği** başkanı **Metin Mecit**’le tanıştım. İzleyeceklerimi yazacağımı söylediğimde, dernek başkanı; “En yakın zamanda derneğimizin adı **Kuluncak Köyleri Derneği**” olarak değişecek ve çevre köyleri de aramıza alacağız.” açıklamasını yaptı.

Şeytan Deresi’nin en yaşlı ve gölgesi büyük ağacının altında oturduk, köprü korkuluğuna. Burası serin ve taştandı. Yanıma oturan yaşlı ve sevimli köylüler, durmadan köyün tarihini anlattı. Birinin dediğini öteki onaylıyor, sonra da eksik kaldığına inandığı şeyleri kendisi ne ait özgün bir ifadeyle ekliyordu. Göründüklerinden daha dinamik olan bu insanlar, adeta birer Anadolu bilgesi idi.

Şenlik **Tohma Çayı** kıyısındaki yaşlı ve büyük söğütlerin yapraklarını birleştirerek, aralarındaki büyükçe düzlüğe şemsiye olup sıcaktan koruduğu yerde başladı. Hoparlörler, karanlık olunca şenlik alanını aydınlatacak lambalar kurulmuştu. Römorklardan da sahne oluşturulmuştu. Biz gittiğimizde muhtar ve dernek başkanı köyün gençleriyle şenlik alanını çoktan hazırlamış, sandalyeleri güzelce sıralamış ve bilgisayardan müzik açmışlardı. **Ahmet Kaya**, “**Dağlardan Hesap Sorulmaz**” diyordu cdden. Bizden hemen sonra köylüler gruplar hâlinde gelmeye başladı. Her yaştan ve cinsiyetten insan bir aradaydı. Sanıyorum evlerde yaşlılar ve bunlara bakacak olanlar kalmışlardı. Ses düzeni ve seviyesi öyle iyiydi ki evde kalanlar da rahatça duyabileceklerdi. Şenliğin güvenliğini sağlamak üzere ilçe den 2 genç komutanla 3 jandarma gelmişti.

Tanıştığımız andan itibaren benimle ilgilenen ve evlerinde konuk eden, köyü gezdiren **İbrahim** adlı genç, bir ara: “Bu şenliğin bir amacı da

gurbetteki gençleri birbiriyle tanıştırmak bana göre,” dedi, “çünkü köylümüz **İstanbul’a, Mersin’e, İzmir’e, Ankara’ya ve Malatya’ya**, hatta Avrupa ülkelerine göçüyor ha bire. Zamanla birbirimize yabancılaşıyoruz, ama sanıyorum bu şenlik bizi zamanla buraya çekecek ve birbirimize yabancılaşmayacağız Bir de eksikleri çok tabii, ama eleştirmek de oldukça kolay, bunu yapacağımıza katkı koyup daha da yetkin bir şenlik hâline getirmeliyiz. Kültür, sanat boyutu yok mesela. Burada yazarlar da, şairler de görmek isteriz.”

Bu Türkmen Alevi köyü, köylüsü ilgimi çekmişti. Çalışkan, güler yüzlü ve içtendiler.

Sonunda şenlik alanı doldu taştı.

Sandalyeler yetmedi. İnsanlar yerlere oturdu.

Şenlik başlamadan önce dernek başkanı açış konuşması yaptı. Köyün yol, su gibi temel sorunlarını ve derneğin çalışmalarını anlattı. Yapacaklarından söz etti ve katkılarını, ilgilerini istedi köylülerinden. Sonra mikrofonu kendisine yakın olanlardan başlamak üzere köylülere uzattı. Onların anılarını, şikâyetlerini ve isteklerini anlatmalarını söyledi. Çoğu yerel ağızla güzel ve sevdaya dair türküler söyledi. Kimi de istek ve anılara yer verdi. Kayısının para etmediği, köyün çöpleri vs gibi konularda da konuşan oldu.

Ve ardından şenliğe geçildi.

Köyün sanatçıları, gençleri türküler söyledi.

Halaylar çekildi.

Emekli öğretmen **Musa Dinç**’in okuduğu şiirler kırık ve içten bir sesin memleket sevgisi rengindeydi.

Güneş sevgiyle ve istekle izlediği şenliği terk etmek zorunda kalınca lambalar devreye girdi. Lambaların sarı ışığı altında kol kola giren her yaştan kadın ve erkek göz kamaştıran giysileriyle sevinçlerini yöre oyunlarına kattılar.

Vakit ilerleyince usul usul masalara servis edilen rakı eşliğinde bölgenin yerel sanatçıları dinlenildi. Bunun çocukların gözleri önünde yapılması beni düşündürdü biraz. Alışık olduğumuz **Arguvan havaları** yanında hiç duymadığım türküler de vardı.

Ben iki şeyden üzüntü duydum kendi adıma:

Yanıma fotoğraf makinemi almayışımın ve bir ara çok istediğim hâlde halaya katılmayışımdan...

Evinde kaldığım Halife'ye, aslan gibi iki (belki de üç, çünkü evde yeni yetme bir delikanlı daha vardı) oğluna ve onca işine karşın yemek ve kahvaltı hazırlayan eşine teşekkür ettim tatlı bir yorgunluktan bile eserin kalmadığı dönüş sabahında. Aynı yolu Kuluncak'a dek yürüdüm tekrar.

Neden mi?

Yola çıktığımda bana yazının başındaki dizeleri yazdıran o kuşu bir daha görebilirim ümidiyle.

Aklım bu köyde ve insanlarında kaldı.

Bir de o gurbet kuşunda...

Umarım 4. şenliğe gidebilirim ve gördüklerimi kim bilir fotoğraflarla anlatırım size. Çünkü fotoğraflar benden daha iyi anlatacak Alvar'ı biliyorum. Ve söğütlerin, kavakların arasından geçen gurbet kuşunun da bir görüntüsü kalabilecek bana. Onu en çok da şenlikte halaya duranlara bakarken gördüm. Gördüğümü sözcüklerle anlatamadığımı düşünüyorum, gerçekten. Ve fotoğraflar olunca söze de gerek kalmıyor zaten, değil mi?

Alvar Köyü'nün tarihini merak ettiniz mi?

İşte âdeti bir cennet olan bu köyün tarihi:

Alvar Köyünün Tarihçesi 16. yy (1517 Yılları) 1. Selim'e (Yavuz Döneminde) dayanır. Melek Hatun ve oğlu Hüseyin (Mecit soyadlı) buraya yerleşir. Köyün güzelliğini gören "Kılıç, Dinç ve Büyük" Soyadlı Aileler'de buraya yerleşirler. Köyün adını ise "Navruzeli" (Yeni yurt) koyarlar. Aradan geçen zamanla 15 haneli bir köy oluşur. Köye "Kabah Abdal" isimli bir şahıs gelir. Çok çabuk çevre edindiğinden köy halkı arasında sevilen biri olur. Fakat sevmeyenler de olduğundan Padişah'a haber gönderip, "Sizin yerinizde gözü olan biri var!" derir. Bunu duyan Padişah Kabah Abdal'ı huzuruna çağırır ve bir sınava tabi tutar. Kabah Abdal bu sınavdan başarı ile çıkar. Böylece Padişah anlatılanların yalan olduğunu tespit eder ve onu mükâfatlandırmak ister. Kabah Abdal'a "Ne dilerse dile, dileğin yerine getirilecektir!" der. Padişah altın, akçe ne istersin der. Kabah Abdal orada bulunan iki adet mermer taşı ister ve "Sadece köyüme dönmek isterim!" der. Padişah'ın verdiği mermer taşlarını var gücüyle İstanbul'dan atar ve "Al varsın köyümüzün adı Alvar kalsın" der. Günümüzde o taşlar dilektaş olarak bilinir. Padişah tekke deresine kadar olan araziye Kabah Abdal'a vakıf arazisi olarak verir. Kabah Abdal öldüğünde bu arazi üzerine bir türbe inşa edilir. Günümüzde hâlâ var olan bu Türbe köy halkı tarafından "Tekke Türbesi" olarak bilinir. Türbe'ye yakın bir yerde, kuşların eşeleyerek çıkardığı "Balım Pınarı" isminde, yaz ve kış sürekli aynı ısıda olan bir su kaynağı bulunmaktadır. Köyümüzün yakınında tüm romatizma hastalıklarına karşı şifa verdiği inanılan bir hamam da vardır. Kabah Abdal'ın diktiği, yarısı yeşil ve diğer

yarısı yanmış olan bir meşe ağacı bulunmaktadır. Her yıl Haziran ayının son haftasında burada Kabah Abdal'ı anma töreni düzenlenip kurbanlar kesilir. 1970 yılında köyümüzün adı devlet tarafından "Yünlüce Köyü" olarak adlandırılmıştır. Ancak köy halkının yoğun isteği üzerine, "Alvar" ismi bize Evliya'nın bir armağanıdır düşüncesiyle, 1990 yılında başlatılan bir imza kampanyası sayesinde tekrar "Alvar Köyü" adını almıştır.

TACİM ÇİÇEK
SÖYLEŞİLERİM

ekitap.ayorum.com